

Chronologische ontwikkelingen

Joegoslavië

Map 5 C

INU Serviers

doelwit

10-6-2000

geweld Kosovo

Van onze redactie buitenland

AMSTERDAM, zaterdag

Kofi Annan, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, heeft de aanvallen van etnische Albanezen op de Servische minderheid in Kosovo in sterke bewoordingen veroordeeld. In een VN-rapport dat Annan gisteren presenteerde, worden de aanvallen van de afgelopen weken op de Serviërs onderdeel genoemd van een georganiseerde campagne.

Een jaar na het einde van de NAVO-luchtacties, die juist bedoeld waren het Servische geweld tegen de etnische Albanezen en de 'etnische zuivering' te beëindigen, lijken begrip en tolerantie in Kosovo ver weg, aldus Annan.

„Een toename van de gewelddadige aanvallen op Servische Kosovaren in verschillende regio's heeft het vertrouwen van die groep in de toekomst ondermijnd”, zei Annan. „De criminele activiteiten gaan alle proporties te buiten.”

Een tweede, eveneens gisteren gepubliceerd, rapport van de VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr en OVSE, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, kwam met een zelfde conclusie als het rapport van Annan.

Unhcr-woordvoerder Ron Redmond wist dat de haat diep zat. „Maar het is moeilijk te geloven dat de vluchtelingen en slachtoffers, die de Unhcr had geholpen, zo snel onderdrukkers zouden worden. Daarbij maken ze gebruik van dezelfde weerzinwekkende methodes, die ook tegen hen werden gebruikt.”

Alarmerend

In een jaar tijd zijn ongeveer 240.000 niet-Albanezen gedwongen een veilig heenkomen te zoeken na gewelddadigheden van etnische Albanezen. Tussen 1 februari en eind mei zijn 26 Serviërs gedood, 105 huizen in brand gestoken en 50 mensen aangevallen. De toestand blijft alarmerend in de regio's Grijilane, Fushe-Kosovo en Kosovska Mitrovica, zo staat in het Unhcr-rapport.

Servische kinderen die in Pristina wonen, moeten met speciale bussen geëscorteerd worden door KFOR naar de overvolle scholen en de Serviërs die geen gezondheidsinstellingen durven te bezoeken, consulteren een dokter in de bewaakte KFOR-enclaves.

De NAVO sloot met Servische generaals op 9 juni 1999 een verdrag waarin werd vastgelegd dat de Servische troepen Kosovo moesten verlaten. Ook moest de terugkeer van honderdduizenden naar buurlanden gevluchte etnische Albanezen mogelijk gemaakt worden. De volgende dag beëindigde de NAVO haar bommencampagne en op 20 juni verlieten de laatste van de 40.000 Joegoslavische soldaten Kosovo.

Dertien Serviërs ontsnapt uit ²⁰⁰⁰ gevangenis Kosovo

PRIŠTINA, 4 SEPT. In Kosovska Mitrovica zijn zaterdagavond dertien Kosovo-Serviërs – verdacht van oorlogsmisdaden – uit de gevangenis ontsnapt. Vier van hen zijn naar Servië ontkomen. Het VN-bestuur in Kosovo is geschokt door de ontsnapping.

Vijftien Serviërs ontsnapten door een VN-politieman te overmeesteren en drie andere politiemannen te bedreigen met een pistool dat de gevangenis was binnengesmokkeld. Ze ontkwamen vervolgens met medeneming van wapens en 2800 mark. De gealarmeerde vredesmacht KFOR en de VN-politie slaagden er in twee van de ontsnapte gevangenen snel in te rekenen. Naar de anderen wordt nog gezocht, maar inmiddels is duidelijk dat vier gevangenen naar het nabijgelegen Servië zijn ontkomen – buiten het bereik van de VN-politie en KFOR. De leider van de Servische gemeenschap van Mitrovica zei dat de vier vanuit Servië naar hun familie hebben gebeld.

Alle ontsnapte Serviërs werden vastgehouden op verdenking van oorlogsmisdaden, gepleegd voor of tijdens de Kosovo-oorlog van vorig jaar. Van de gevangenen die nog op vrije voeten zijn worden er vier verdacht van oorlogsmisdaden, drie van genocide, vier van

massamoord, een van moord, en een van brandstichting en diefstal.

Het VN-bestuur heeft de ontsnapping van de Serviërs bestempeld als „rampzalig”. „Het is meer dan alleen maar pijnlijk”, zo zei de woordvoerder van UNMIK, het VN-bestuur in Kosovo. „Het is schokkend, niet alleen omdat deze mensen op vrije voeten zijn. Rampzalig is het signaal dat [de ontsnapping] zendt naar de meerderheid van de Kosovaren die van ons verwachten dat we recht doen in gevallen van oorlogsmisdaden. De bevolking van Kosovo is van ons afhankelijk om mensen voor de rechter te brengen.” UNMIK-leider Bernard Kouchner sprak gisteren van „een schandaal”. Hij beloofde „serieuze sancties” als blijkt dat de VN-politie in Mitrovica in gebreke is gebleven bij de bewaking van de gevangenen.

De ontsnapping wekt vragen over het niveau van de bewaking van verdachten door de VN-politie, temeer omdat de ontsnapping al de vijfde van dit jaar was. Bij de voorgaande ontsnappingen hebben 22 verdachten de benen genomen. Bovendien wekt de ontsnapping de vraag waarom alle Servische verdachten van oorlogsmisdaden in Kosovo in één gevangenis zitten. (Reuters, AP)

OVSE: vrouwen, kinderen doelwit Serviërs in Kosovo

⁹⁴
PRIŠTINA, 6 DEC. Vrouwen en kinderen vormden het favoriete doelwit van de Serviërs tijdens de oorlog in Kosovo. Dat concludeert de OVSE in haar vandaag verschenen rapport over de situatie in Kosovo sinds het begin van dit jaar. • Pagina 5

HET KOSOVO-SYNDROOM IS AANSTAANDE

Verarmd uranium blijkt voor generaals een uitstekend product om te gebruiken in allerlei wapens. Dat gebeurde al bij de proeven van de waterstofbom in de jaren '50. Sinds de Golfoorlog in 1991 is het op zeer grote schaal, met funeste gevolgen voor de gezondheid, gebruikt in bommen en granaten. Het geeft radioactieve straling en andere bijwerkingen. En ook in Servië en Kosovo is ermee gebombardeerd. De eerste berichten over de gevolgen worden nu bekend. Bij de geboorte van het Kosovo-syndroom.

Kernwapens en kernenergie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Er is echter ook nog een ander verband tussen de wapenindustrie en de atoomindustrie die vooral na de Golfoorlog van 1991 en de NAVO-bombardementen op Joegoslavië actueel is geworden: verarmd uranium. Op steeds grotere schaal wordt dit duur opgeslagen bijproduct van de uraniumverrijkingindustrie toegepast in wapensystemen die op het slagveld doorgaan als 'conventioneel'. In feite is het een radioactief en zeer giftig materiaal, vooral als het ontbrandbare zware metaal op het slagveld wordt gebruikt. Ook 'verarmd uranium' is één van die typische achterdeurtjes in het non-proliferatieverdrag (NPV). Toen het gebruik van dit goedje in conventionele wapensystemen nog niet zo algemeen bekend was schreef een commentator van het blad *Nature* van 18 juli 1985: "Men is geneigd te denken dat uraniummetaal, voornamelijk bestaande uit uranium-238, een afvalmateriaal van verrijkingsfabrieken, geen militaire betekenis heeft. Sinds de eerste explosies van de grote waterstofbom op de Marshall-eilanden in de Grote Oceaan in de jaren vijftig is duidelijk geworden dat gewoon uranium van welke isotoopsamenstelling dan ook bruikbaar kan zijn voor degenen die de kracht van de explosies wil vergroten. Voor de ontsteking van een waterstofbom, die gedaan wordt met behulp van uranium is het natuurlijk noodzakelijk om gebruik te maken van het uranium-235 isotoop. (...) Maar in een waterstofbom, waarin een thermonucleaire explosie plaatsvindt zal een omringende schaal van materiaal be-

staande uit zware atoomkernen de efficiëntie beïnvloeden door de neutronen terug te reflecteren die anders zouden ontsnappen." Met die zware atoomkernen doelt de auteur op verarmd uraniummetaal, dat voor bijna honderd procent bestaat uit uranium-238. Door de hoge dichtheid van de schaal van verarmd uraniummetaal kan de explosieve kracht van het wapen worden verveelvoudigd. Verarmd uranium maakte dus al deel uit van de *fall-out* van atoomproeven met waterstofbommen. Ook de atoomveteranen stonden dus al bloot aan verarmd uranium. Dr. Joseph Rotblat gebruikte al in 1955 die gegevens over de samenstelling van *fall-out* van de explosie in Eniwetok in 1952.

Naar Israël

Het commentaar in *Nature* verscheen naar aanleiding van het geruchtmakende nieuws dat Groot-Brittannië veertig ton verarmd uranium via Luxemburg naar Israël had geëxporteerd. Het bericht riep verontruste reacties op. In tal van commentaren werd erop gewezen dat de transactie in strijd was met het NPV. Zowel in *Nature* als in *New Scientist* (18 juli 1985) verklaarden de inspecteurs van het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA), die de verkoop ontdekten dat hun waarschuwingen in het verleden over deze sluiproute in het NPV door hun beleidsmakers zijn genegeerd.

Hoewel verarmd uranium geen splijtstof is, blijft het wel een goedje dat gevoelig is voor de proliferatie van kernwapens. Het kan, zoals hierboven vermeld, gebruikt worden als katalysator in een waterstofbom. Maar verarmd uranium kan, mits men beschikt over een kernreactor of geschikte uitrusting op laboratoriumschaal, ook worden omgezet in plutonium. In haar atoomlaboratoria in het -complex in Dimona zou Israël het niet-splijtbare uranium-238 kunnen omzetten in het splijtbare plutonium.

Een woordvoerder van het Ministerie van Energie, dat de exportvergunning verleende voor de export, meldt in *New Scientist* dat het materiaal bedoeld was voor het bereiden van "hoogtechnologische legeringen om verder te worden verwerkt het maken van speciaal staal". 'Ja, ja dat zal wel' zullen veel critici hebben gedacht. Maar het zou heel goed kunnen! Israël had in die tijd al kernwapens. Het is niet ondenkbaar dat het verarmd uranium werd gebruikt voor antitankgranaten. In die tijd werd er in de Amerikaanse en Britse wapeni-

penstaten de vijf permanente leden zijn van de VN-Veiligheidsraad. Het is een onrechtvaardig onderscheid dat officieel is gesanctioneerd door het NPV. Het bezit van kernwapens wordt op die manier beloond door een grotere politieke invloed. De status van het behoren tot de club van supermachten. Israël, India, Pakistan lijken allemaal meer serieus te worden genomen sinds ze kernwapens hebben. Meer landen zouden de verkrijging van zo'n status willen wensen.

Geen grens

De grens tussen civiel en militair gebruik van kernenergie bestaat duidelijk meer in theorie dan in de praktijk, zoals we hierboven hebben kunnen zien. Atoomproliferatie begint vaker wel dan niet vanuit landen met civiele kernenergieprogramma's. In de meeste gevallen bestaat die grens niet. Een voorbeeld werd recentelijk geleverd door de VS. De VS besloot om tritium te produceren, voor hun kernwapens, in civiele Amerikaanse kerncentrales.

Dit artikel is geschreven door WISE Amsterdam en verscheen eerder in WISE News Communiqué 509/510 - 11 Mei 1999; p. 5. ('Vrouwen-special')

Vertaling en bewerking: Henk van der Keur, Stichting Laka

SPREKEN

Het lijkt wel in de mode te zijn dat staten excuses vragen aan andere staten over hun verleden en dat ze die ook aangeboden worden. Zowel bij het vragen als bij het antwoorden liggen de halfhartigheid en de gekunsteldheid er dik bovenop. Alles bij elkaar vormt het een genante en potsierlijke vertoning van de kant van staten (bij personen ligt dat heel anders). Het voorgaande betekent echter niet dat men maar beter kan zwijgen over een misdadig verleden. Integendeel: distantie nemen van zo een verleden behoort op een ingrijpende, waarneembare en overtuigende manier te gebeuren. Het uitspreken (of mompelen) van min of meer duidelijke verontschuldigheden is noch ingrijpend noch overtuigend.

Stel dat het huidige regiem van een staat met een misdadig verleden zich daarvoor helemaal niet schaamt. Dan moet men natuurlijk helemaal geen excuses aanbieden. Gebeurt dit toch, dan is dat leugenachtig.

Denkt het tegenwoordige bewind werkelijk met afgrijzen aan dat verleden, dan zal het dit door daden demonstreren. In de eerste plaats door het voeren van een politiek die volkomen strijdig is met die van destijds. Verder door de voorgangers van toen op niet mis te verstane wijze aan de kaak te stellen, met name in het kader van het onderwijs aan de jeugd van nu. Neem het voorbeeld Japan. Het zeer militaristische en wrede verleden werd in 1945 omgezet in een toestand van volledige ontwapening. Dat lijkt heel mooi, maar het werd opgelegd door de Verenigde Staten en later, onder invloed van de Koude Oorlog, toch weer veranderd in een politiek van (steeds toenemende) nationale bewapening. Aan de eis van fel afgeven op de verantwoordelijke politici van destijds werd en wordt in Japan al helemaal niet voldaan. Wat is dan een aarzelend uitgesproken zinnetje waard?

Een ander voorbeeld is Nederland zelf. Distantie van het koloniale verleden en van de politieke acties ligt voor de hand. Maar ook bij Nederland houdt het niet over. De politici van destijds worden absoluut niet aan de schandpaal genageld. Inderdaad vindt er geen gewelddadig koloniaal optreden meer plaats. Maar wel wordt de uitbuitingspolitiek van vroeger in economische zin voortgezet in neokoloniale vorm, onder andere in het kader van de Europese Unie. Dit alles maakt ook het eisen door de staat Nederland van excuses van Japan weinig verheffend.

de volop geëxperimenteerd met legeringen van uraniummetaal voor de productie van munitie. In 1973 werden de eerste prototypen van antitankgranaten met verarmd uranium in de Jom Kippoeroorlog getest op de moderne T-72 tanks van de Sovjet-Unie. Vanaf dat moment kwam de commerciële productie van uraniumhoudende wapensystemen op gang. Pas halverwege de jaren tachtig werd duidelijk dat het Amerikaanse leger het project van de nazi's uit 1943 had voortgezet.

Controle

Zowel verarmd uranium en verwerkt uraniumerts (bekend als *yellow-cake*) zijn vrijgesteld van IAEA-inspectie. De grondbeginselen die de beveiligingsovereenkomsten bepalen onder het NPV werden voor het eerst opgesteld in de vroege jaren zeventig. Omdat deze twee materialen niet direct bruikbaar waren in kernreactoren of verrijkingfabrieken, werd besloten dat een eenvoudige aanmelding bij het safeguards-bureau voldoende was als verschepingen plaatsvonden. Burgerinspecteurs bij zowel Euratom als het IAEA ontdekten de fout van de Luxemburgse regering om het voorval te rapporteren toen ze inconsistenties zagen tussen de Britse en Luxemburgse boedelbeschrijvingen van het nucleaire materiaal.

In 1981 stelde het secretariaat van het IAEA aan haar bestuur voor dat *yellow-cake* en verarmd uranium onderwerp zouden moeten worden van inspectie ter plaatse. Tot nog op heden heeft dat bestuur, waarvan Groot-Brittannië permanent lid is, geen actie ondernomen. Het is nooit op de herzieningsconferenties van het NPV ter sprake gekomen. Thans vindt er onder leiding van de VS wereldwijde proliferatie plaats van grote hoeveelheden verarmd uranium in de vorm van of bestemd voor 'conventionele' wapensystemen.

Vervuiling

In de Golfoorlog van 1991 vuurden de Amerikaanse en Britse strijdkrachten 350.000 kilogram verarmd uranium af in Zuid-Irak en delen van Saoedi-Arabië en Koeweit. In juli van datzelfde jaar gingen een paar duizend kilo van het radioactieve materiaal in rook op bij een brand op een Amerikaanse oeverbasis in Koeweit. In '94 en '95 gebruikte het Amerikaanse leger uraniumhoudende munitie tegen Bosnisch-Servische stellingen. Ondertussen werd het ook illegaal door de Amerikaanse marine op buitenlandse bases gebruikt in Japan (1996, Okinawa) en Puerto Rico (mei '99, Vieques). De oefengebieden in de VS zijn inmiddels zwaar vervuild. Een beetje schoonmaak van een oefenterrein, zoals een gedeelte van de Jefferson Proving Ground in Indiana, kost al gauw een paar miljard dollar. Het Amerikaanse leger vindt dat zij niet verantwoordelijk is voor het oprulmen van het ra-

dioactieve afval. Herhaalde malen heeft de Amerikaanse regering bevestigd dat het niet van plan is de besmette gebieden te reinigen. Na hevige protesten in Japan en Puerto Rico besloot het Amerikaanse Ministerie van Defensie in die gevallen tot een schoonmaakactie. Puertoricaanse activisten spreken echter tegen dat er iets zou zijn opgeruimd.

Allied Force

Afgelopen maand concludeerde Dan Fahay van de Amerikaanse koepelorganisatie Military Toxins Project uit informatie die verkregen werd via de Freedom of Information Act (FOIA) dat het Amerikaanse leger tijdens Allied Force tienduizend kilo verarmd uranium hebben afgevuurd. Andere informatie maakt aannemelijk dat het leeuwendeel daarvan in Kosovo is verspreid. Blootstelling aan stofdeeltjes uranium wordt steeds vaker in verband gebracht met allerlei ziektes die samenhangen met een verminderd afweersysteem (o.a. zware metaalvergiftiging), met kanker, en auto-immuunziekten.

Terwijl de Amerikaanse en Britse overheden zich in allerlei bochten wringen over de mogelijke gezondheidseffecten door blootstelling aan stofdeeltjes uranium, heeft de Canadese regering besloten om al hun soldaten die in Bosnië of Kosovo hebben gediend of dienen en mogelijkere wijs aan verarmd uranium hebben blootgestaan medisch te onderzoeken. Uit eerder onderzoek bleek dat een aantal onderzochte Britse soldaten nog steeds uraniumdeeltjes in hun longen hadden. Volgens de bestaande vakliteratuur is dat onmogelijk, maar nieuwe inzichten maken aannemelijk dat er bij hoge temperaturen glasachtige stofdeeltjes kunnen ontstaan die zich acht jaar na de oorlog nog steeds in de longen bevinden. Canada wordt hoogstwaarschijnlijk het eerste land met een verbod op het militair gebruik van verarmd uranium. Dat is slechts een schrale troost, want het gebruik door de NAVO gaat onverminderd voort. Veel Kosovaren beseffen niet dat zij potentiële slachtoffers zijn. De NAVO weigert de gebieden waar met verarmd uranium is geschoten te noemen. Alleen de hulpverleners, journalisten en soldaten worden geïnformeerd over bepaalde gebieden die je beter in een *coverall* kan betreden. Het Kosovo-syndroom is aanstaande.

Henk van der Keur
Stichting Laka

Op het moment van sluiten van de redactie wordt bekend dat de VS toegegeven heeft dat 31.000 granaten met verarmd uranium in Kosovo zijn afgeschoten. Het gaat daarbij om 10 ton verarmd uranium dat in Kosovo ligt te stralen. Onbekend is nog wat er in Servië is afgeschoten.

Stakingsoproep oppositie Milošević zet tweede ronde gewoon door

Door onze correspondent YVEL VINCKX

PODGORICA/BELGRADO, 29 SEPT. De huidige Joegoslavische president, Slobodan Milošević, heeft zijn partijraad gisteren opgedragen voorbereidingen te treffen voor een tweede ronde in de presidents-verkiezingen.

Het was de eerste keer dat Milošević voor de televisiecamera's verscheen sinds de verkiezingen van afgelopen zondag. Het overleg met de top van zijn Socialistische Partij van Servië (SPS) maakt duidelijk dat Milošević vooralsnog niet van plan is de macht over te dragen aan de oppositie. Deze wijst een tweede ronde af. De oppositie meent dat haar kandidaat, Vojislav Koštunica, de absolute meerderheid heeft behaald. Dat maakt volgens de oppositie een tweede ronde overbodig.

Inmiddels hebben de achttien oppositie-partijen, verenigd in de Democratische Oppositie van Servië (DOS), verklaard af te zien van juridische stappen tegen de federale kiescommissie. Deze commissie, die wordt geleid door Milošević-aanhangers, stelde eerder deze week dat Koštunica 48 procent van de stemmen heeft behaald. Milošević zou 38 procent hebben gekregen.

Vanmiddag is de oppositie begonnen met een grootscheepse boycot van het openbare leven in Servië, uit protest tegen de weigering van Milošević om op te stappen. Op het Plein van de Republiek in Belgrado verzamelden zich duizenden mensen. „We zullen alle instituten, scholen, theaters, bioscopen en kantoren lam leggen en zullen iedereen de straat op roepen om te protesteren tegen Milošević”, aldus een van de oppositieleiders, Zoran Djindjić. Vanaf maandag moeten universiteiten en scholen hun deuren sluiten. Sommige scholieren zijn vanochtend al in staking zijn gegaan, gesteund door hun leraren.

Inmiddels brokkelt de steun on-

der Milošević-gezinde partijen voor de Joegoslavische president verder af. De Servische Radicale Partij, die samen met SPS van Milošević en JUL van Milošević' echtgenote in de regering zit, wil de omstreken Informatiewet intrekken. Onder deze wet heeft het regime oppositiele en onafhankelijke radio- en tv-stations gesloten en kranten hoge boetes opgelegd. De wet, die werd gesteund door de radicalen, is „niet consistent geïmplementeerd”, aldus een afgevaardigde van de partij.

De Servische Radicale Partij eist ook het aftreden van de minister van politie, Vlado Stojiljković. Deze zou zijn diensten „alleen ten aanzien van een partij hebben aangewend”, de partij van Milošević. Ook zou de minister te weinig hebben ondernomen om de daders van de aanslag vorig jaar op oppositieleider Vuk Drasković te vinden.

In Montenegro heeft de Socialistische Volkspartij (SNP), een zusterpartij van Milošević' SPS, gezegd niet te weten of de partij een coalitie zal blijven aangaan met de SPS in het federale parlement. Met hulp van de Montenegrijnse SNP hebben Milošević en zijn vrouw de meerderheid in het parlement.

De verkiezingen voor een nieuw federaal parlement, die afgelopen zondag ook werden gehouden, zijn volgens de kiescommissie geëindigd in winst voor Milošević en de zijnen. De gemeenteraadsverkiezingen heeft hij verloren.

De regeringen van Servië's buurlanden hebben gisteren Milošević opgeroepen de macht op te geven.

Westen: meerstemmige zang, weinig scenario's

Het Westen oefent druk uit op Milošević om op te stappen, maar weet niet wat te doen als het fout gaat. Optimisme overheerst, maar op de vraag naar doemscenario's volgt stilte.

Door onze redacteur ROBERT VAN DE ROER

BRUSSEL, 29 SEPT. Hoge vertegenwoordigers van de Europese Unie lunchten gisteren in Belgrado met Vojislav Koštunica, de Joegoslavische oppositiekandidaat voor het presidentschap. Nee, ze gaven hem geen instructies hoe te handelen in zijn strijd over de verkiezingsuitslag met president Slobodan Milošević. Ja, ze gaven hem wel steun, zeggen EU-diplomaten in Brussel. En, zo voegt één van hen er opgewonden aan toe, is het niet geweldig wat er nu gebeurt: „Heb jij ooit een dictator ooit op zijn staatstelevisie zien toe-

geven: ik heb verloren. De cirkel van pessimisme is doorbroken.”

Het Westen en vooral Europa hebben de vlag uitgestoken na de verkiezingsnederlaag van Milošević vorig weekeinde. Gal Stap opklonken de Westerse aansporingen aan het adres van de Joegoslavische leider. Natuurlijk, Europa zou Europa niet zijn als het in zijn reacties niet meerstemmig zou zingen: de Britse minister van Buitenlandse Zaken, Cook, dreigde indirect met NAVO-ingrijpen als Milošević het leger zou inzetten om de macht te behouden. De NAVO heeft 60.000 man in Bosnië en Kosovo paraat, zei hij.

Cooks opmerking – die bijval kreeg van de Turkse regering – werd op het NAVO-hoofdkwartier niet met instemming ontvangen. „We willen geen sabelgeklonter”, suste een diplomaat. „We proberen geen signalen af te geven dat we militaire dreigementen gebruiken om de Joegoslavische verkiezingen te beïnvloeden.”

Cooks aanpak stond min of meer haaks op de lijn van de NAVO en de EU in de afgelopen maanden: op de achtergrond blijven en zo min mogelijk bemoeizuchtig overkomen in de aanloop naar de verkiezingsuitslag. Meteen alweer dreigen met die in Joegoslavië ook door de oppositie vervloekte NAVO, sinds de lucht-campagne vorig jaar, is volgens Westerse diplomaat niet erg behulpzaam jegens Koštunica.

Tegenover Cooks dreigende taal stonden de zoete woorden van zijn Franse collega Védrine. Zonder te wachten op de instemming van andere EU-landen riep hij namens Frankrijk, dat nu voorzitter van de EU is, op tot opheffing van de sancties tegen Belgrado om de overwinning van de oppositie te erkennen. Hoe Europa dit bijvoorbeeld wil rijmen met het feit dat ook Koštunica de aanjager van al dit onheil, Milošević, niet wil uitleveren aan het Haagse oorlogstribunaal, is kennelijk voor later

zorg. Het Franse overenthousiasme is ongecoördineerd, maar sluit wel dicht aan bij de Westerse aansporingen jegens de Joegoslavische burgers in de afgelopen maanden, zoals een Europese diplomaat het formuleert: als u kiest voor democratie, belandt u „in een betere wereld” en worden de sancties opgeheven.

Wie nu naar Westerse of Europese scenario's zoekt in de huidige onzekere periode in Belgrado, heeft aan één hand ruim genoeg. Dat het einde van het tijdperk-Milošević is aangebroken, lijkt vast te staan. Maar hoe lang hij zijn beïnvloeding nog kan rekken, weet niemand. Zeker niet nu hij vasthoudt aan een tweede ronde en daarmee de oppositie op de proef stelt.

Het Westen en vooral Europa zijn hierbij veroordeeld tot de rol van gedreven maar enigszins machteloze toeschouwer, als het gaat om de directe beïnvloeding van de gebeurtenissen in Joegoslavië nu. Een luidruchtig coach kan

Europa niet zijn, hoogstens een bescheiden souffleur. En dat vergt zelfbeheersing en evenwichtskunst van de EU.

De afgelopen maanden heeft de Spaanse 'chef buitenland' van de EU, de hoge vertegenwoordiger Javier Solana, achter de schermen contacten gelegd met academici, zakenmensen, burgemeesters en journalisten in Servië. Vooral de contacten met de academici in de Groep van 17 en de grote studentenbeweging Otpor waren belangrijk, aldus EU-diplomaten.

Volgens medewerkers van Solana heeft dit de Servische oppositie wind in de zeilen gegeven. De „mobilisatie” van Servische burgers was mede nodig na kritische rapportages over het EU-beleid op de Balkan, zeggen zij. Daar komt nog bij dat Europa en de Verenigde Staten de afgelopen jaren achter de verkeerde Servische oppositieleiders hebben aangelopen, die verdeeld en onberekenbaar waren: de heren Djindjić en Drasković.

De Amerikaanse steun aan de oppositie in zowel Joegoslavië als Irak, twee dictatoriale regimes volgens de VS, heeft nauwelijks veranderd, zo is gebleken. Mogelijk is dit mede een verklaring waarom de VS nu het initiatief enigszins aan Europa laten, nog afgezien van het naderende vertrek van de regering-Clinton.

„We moeten niet naïef zijn”, zegt een Europese diplomaat. „De EU oefent druk uit op Milošević in onze verklaring van gisteren om een hertelling van de stemmen uit de eerste ronde toe te staan. Veel meer kunnen we niet doen.” Maar op de vraag naar doemscenario's, zoals wat te doen als Milošević niet toegeeft, overgaat tot geweld of de oppositie uitput, blijft het deze dagen in Westerse hoofdsteden even stil. Het Westen weet wat te doen als het goed gaat, maar niet als het fout gaat. Nog maar even daargelaten dat de nu al bewierrookte Koštunica een relatief onbeschreven blad is.

KOCH

zo'n duidelijk geval gezien van 'spindotoring', het mechanisme waarbij politici met behulp van journalisten de publieke opinie in de door hen gewenste richting manipuleren. In plaats van in een rechtstreeks vraag-gesprek de bewindslieden over de hardheid van de Amerikaanse garantie door te zagen, in plaats van een journalistieke spouttocht te beginnen naar overtuigend bewijs voor de hardheid ervan, doet Novu iets anders. Novu interpreteert de Amerikaanse orakeltaal op gezaghebbende wijze: er is een Amerikaanse garantie en dus kunnen we gaan. Vroeger werd zo'n programma afgesloten met de mededeling dat dit een uitzending van de overheid was.

Natuurlijk weet ik niet wat er tussen De Grave en zijn Amerikaanse amblygenoot is afgesproken. Maar ik heb zo mijn twijfels. Wanneer die garantie iets voorstelt, betekent dit dat Amerikaanse schepen en troepen permanent voor de Eritrese kust moeten liggen. Als ze pas gaan wanneer onze mariners in de nesten zitten

Het orakel van Nova

30 september 2000

Van de week heb ik de Amerikaanse minister van defensie en de Amerikaanse president slechts in de meest dubbelzinnige termen op de televisie horen spreken over hun eventuele bereidheid de Nederlandse mariners te redden wanneer het bij de Ethiopische vredesmissie mis mocht gaan. Minister De Grave suggereerde dat achter deze dubbelzinnigheden een stevige bereidheid schuil ging. De Nova-verslaggever liet echter monter weten dat de zaak in kannen en kruiken was. Er zouden harde garanties zijn voor de Amerikaanse inzet. Om die indruk nog te versterken zagen we een filmpje

van een landende helikopter die in het nauw gedreven soldaten kwam redden. De Nova-mevrouw in de studio concludeerde enthousiast dat het kabinet nu wel snel zou beslissen dat 'we' zouden gaan. Zelden heb ik zo'n duidelijk geval gezien van 'spindotoring', het mechanisme waarbij politici met behulp van journalisten de publieke opinie in de door hen gewenste richting manipuleren. In plaats van in een rechtstreeks vraag-gesprek de bewindslieden over de hardheid van de Amerikaanse garantie door te zagen, in plaats van een journalistieke spouttocht te beginnen naar overtuigend bewijs voor de hardheid ervan, doet Novu iets anders. Novu interpreteert de Amerikaanse orakeltaal op gezaghebbende wijze: er is een Amerikaanse garantie en dus kunnen we gaan. Vroeger werd zo'n programma afgesloten met de mededeling dat dit een uitzending van de overheid was.

Natuurlijk weet ik niet wat er tussen De Grave en zijn Amerikaanse amblygenoot is afgesproken. Maar ik heb zo mijn twijfels. Wanneer die garantie iets voorstelt, betekent dit dat Amerikaanse schepen en troepen permanent voor de Eritrese kust moeten liggen. Als ze pas gaan wanneer onze mariners in de nesten zitten

Koen Koch

182 - 59 60 06
Personeelszaken Interim B.V.
erim-hrm.nl

Door Frank Westerman

29 sept 2000
De olieboom blijft in Baku een belofte

De zeewind, die een melange van stuifzout en petroleum met zich meevoert, doet de KLM-stewardess van bordkarton wild heen en weer zweepen. 'Welkom in AzerBajdzjan', staat er op de kantoorgevel waar voor zij de wacht houdt. Jammer alleen dat *Royal Dutch Airlines* de bestemming Baku dit voorjaar heeft geschrapt, met als gevolg dat de boedel van KLM-vlaggetjes en Keukenhof-posters nu aan Fuad Ambekov is toevertrouwd.

„Het spijt ons dat KLM vertrokken is”, zegt de Azerische portier, opkijkend van een spel trik-trak met de tapijtenhandelaar van iets verderop. „’t Is nog wel zo’n beroemde luchtvaartmaatschappij.”

Fuad heeft wel een idee waarom de KLM-lijndienst op deze olieboomtown - waar het gouden-bergenperspectief al jaren een bonte stoet van avonturiers aantrekt - kennelijk toch niet rendabel is. Onder het inschenken van de glaasjes thee zegt hij: „De landingsrechten en alles wat daarbij komt kijken... het is gewoon...

„Alles wat daar bij komt kijken?“
 „Aha, U weet kennelijk nog niet hoe door en door corrupt dit land is.“ Met gevoel voor nationale zelfspot vertelt Fuad over de onlangs gepubliceerde toptien van smeergeldlanden, waarop Azerbajdzjan op de derde plaats staat, na Nigeria en Indonesië. „Weet u waarom we niet bovenaan zijn geëindigd? ...Onze regering heeft de samenstellers omgekocht.“

In dit land waar zelfs de president toegeeft dat „corruptie een algemeen verspreide ziekte“ is, laten tientallen potentiële investeerders zich afschrikken. Om bij de luchtvaart te blijven: Lufthansa en British Airways hebben hooglopende ruzie met de autoriteiten, terwijl Air Emirates net als KLM de vluchten op Baku heeft opgeheven.

Eerder op de dag in het Hyatt-hotel had een Britse piloot gezegd dat ook de passagiersaantallen schromelijk achterblijven bij de verwachtingen. De luchthaven van Baku mag dan een faciliteit hebben gekregen, ten bedrage van 64 miljoen dollar, de wilde toestroom van oliemanagers en in hun kielzog de dienstverleners is voorbij.

Dat neemt niet weg dat de argeloze bezoeker zich in de aankomsthal nog makkelijk kan laten imponeren door de overdaad aan rooddooraderd marmer. En ook de rit naar het opgeknapt stadscentrum, langs walmende gasfakkels en onafzienbare rijen boortorens, wekt de indruk dat de oliegekte nog lang niet is uitgewoed.

Het oude Baku, gelegen aan een zwaar vervuilde baai, ademt een onmiskenbaar Midden-Aziatische sfeer – met minaretten, badhuizen en biljarttafels onder de platanen. Het straatbeeld wordt alleen ontsierd door de nalatenschap van de Sovjets. In kringen rond de ommuurde stadskern, als de jaarringen van een boom, liggen de Westerse wijken. De oudste – in semi-koloniale stijl – dateert van de eerste olierush rond 1900 (toen de Rothschilds en de gebroeders Nobel hier hun fortuin maakten); de jongste – een krans van spiekantoren, luxe hotels en een bankgebouw in de vorm van een rechtop staande pijl – is van recente, post-communistische datum.

Vanien jaar wordt de energierijkdom scherpische zee in superlatieven behoeberbajdzjan zou alles in zich den; een tweede Koeweit“ te worden. Exxon/Shell onder leiding van contracten in 1994 in Baku „het gesleept, „uw“ in de wacht hebben olievelvaat. De belofte was dat de zeven miljoen dollar per jaar 2000 voor alle zijn.

Voor nu dat stbbaar zou moeten zijn gencigd zijn hoog zijn – zou stroomt het

Het oude Baku, gelegen aan een zwaar vervuilde baai van de Kaspische Zee. (Foto Kholodov/Oleg Klimov)

geld met bakken tegelijk binnen. Een eerder deze maand uitgezonden Channel Four-documentaire taxeert de waarde van de geschatte Azerbeidzjaanse olie- en gasreserves momenteel op 80 miljard dollar. Reden te over voor opwinding en hectiek?

De tekst waarmee het Hyatt-hotel in Baku klanten werft („Waar het bruisende Westen het mythische Oosten ontmoet“) blijkt een loze kreet: het kolossale hotel staat nagenoeg leeg. „Nog in 1998 hadden we een bezettingsgraad van negentig procent“, zegt de technisch manager, een Australiër die op een groot scherm in de hotelbar de Spelen in Sydney volgt. „Halverwege de jaren negentig was dit hotel een van de meest lucratieve van de hele Hyatt-keten. We zijn toen in ijlt tempo gaan uitbreiden: nog twee vleugels en een zwembad erbij.“

Het afgelopen jaar zijn de meeste gasten weer geruisloos vertrokken. Zeker, de expat-gemeenschap mag er wezen (er wonen zo'n vijf- tot zeventuizend buitenlanders in Baku), maar het komen en gaan van ingenieurs en onderhandelaars is plotseling geluwd. Dave, de Amerikaanse eigenaar van de populaire Fisherman's Wharf, vindt dat niet verontrustend: „Alle grote oliemaatschappijen zijn hier halsoverkop neergestreken. De race om de goede uitgangsposities, de formatie van consortia en het intekenen op de offshore concessiegebieden, dat is goeddeels achter de rug.“

Er is olie aangeboord, er is gas gevonden, maar de grootschalige productie zal pas op gang komen als er voldoende transportcapaciteit is: als er een pijplijn naar de Middellandse Zee of de Zwarte Zee wordt gebouwd. Dave: „Het grote wachten is nu begonnen.“

Maar: het is bepaald niet zeker of – en zo ja wanneer – de met veel fanfare aangekondigde olieleiding naar de Turkse haven Ceyhan, aan de Middellandse Zee, er komt. Op het politieke front is er na intensief Amerikaans lobbywerk overeenstemming bereikt over de aanleg van deze „Euraziatische energiecorridor“. Maar voor de financiering van de Baku-Ceyhanpijpleiding hebben zich nog vrijwel geen vrijwilligers gemeld. Komt die exportroute er in 2004, 2005, 2006? Niemand die zich aan een voorspelling waagt.

Er is ook geen enkele aanwijzing dat de hoge olieprijs – of de poging van de Opec-landen om de productie op te schroeven –

de exploitatie van de Kaspische energiebronnen ook maar met één dag versnelt. „Je kunt de kraan niet openzetten zolang je geen kraan hebt“, constateert een Brit van BP/Amoco nuchter.

Wat zich intussen in Baku afspeelt is een botsing tussen de jarenlang gewekte verwachtingen en de harde realiteit: het vooruitzicht dat de Azeri's nog tot in lengte van dagen armoedige groentevensters zullen zijn. In Baku heerst geen juichstemming, maar oplopende frustratie. Zelfs de samenklittende hoeren in het parkje tegenover de Fisherman's Wharf zijn wanhopig: volgens een Nederlandse

Baku-kenner waarschuwen ze elkaar per nobiele telefoon zodra er ergens een buitenlandse taxi en vliegen erop af. „Dan pringen ze in een taxi en vliegen erop af.“ Het handjevol nieuwe rijken is niettegenwoordig opzichtig aanwezig, evenals de auto's, de tennisclubs en restaurants met hun geld kunnen uitgeven. Maar de zaatarme meerderheid heeft nog geen appel welvaart zien doorsijpelen, en dat teert. „We zwemmen in de olie, maar merken er niets van“, zegt Zamir Ralov, een meloenverkoper in een stoffige tenwijk. „Er is ons telkens gezegd dat geduld moeten hebben. Vijf jaar gele-

den heette het dat we over vijf jaar rijk zouden zijn, en nu krijgen we precies hetzelfde te horen: over vijf jaar is het zover.“

Wat de druiven extra zuur maakt zijn de hoge benzineprijzen. Een liter super kost in Azerbajdzjan 1700 manat (een gulden twintig), iets waar de meeste Azeri's met hun verstand niet bij kunnen. „In de Sovjet-tijd was benzine bij ons zo goed als gratis“, zegt de handelaar in watermeloenen. „Het komt erop neer dat we de rekening van de hoge olieprijs gepresenteerd krijgen, in plaats van eraan te verdienen.“

Hoe dat komt? Het antwoord luidt telkens weer: „Door grandpa and son“ – al wil geen enkele Azeri daarop geciteerd

worden. Grandpa is de 78-jarige president Heydar Alijev, een autoritair leider met een hartziekte en een diepe minachting voor de mensenrechten. Zijn zoon heet Ilham Alijev: de gedoodverfde troonopvolger en tevens vice-president van het staatsoliebedrijf Socar. „De manier waarop de familie zich op straat begeeft is stuitend“, zegt een restaurantmanager. „Ze zwaaien openlijk met hun pistolen alsof het hele land van hen is.“

Begin dit jaar rolde er nog een kop van een minister nadat was uitgelekt dat Ilham in een casino in Istanbul zes miljoen dollar ineens had verloren. „Als we voortgaan op de weg die we zijn ingeslagen zal Azerbajdzjan over tien jaar een bijzonder welvarend land zijn“, zo citeerde een paginagrote reclame in *The Herald Tribune* de presidentszoon deze zomer nog.

Geen enkele overzeese oliemaatschappij kan om Socar en dus om Ilham heen, die momenteel het Azerbeidzjaanse Olympisch Comité in Sydney aanvoert. Socar, dat nog wat ruwe olie uit de lekken-de Sovjet-velden weet op te pompen, is een hopeloze onderneming. Hapert de stroomvoorziening, dan importeert Ilham stookolie uit Turkmenistan – aan gene zijde van de Kaspische Zee – om daarop lands krachtcentrales te laten draaien, zodat Socar zelf weer moeizaam voort kan met het winnen van olie.

De latente volkswoede richt zich ook niet op de duur ogende kantoren. Agip, Eni, Elf, Conoco, Chevron, Frontera, Total, Statoil of Albert: de – om er een paar te noemen – ns de heersende familieclan. Zo op h-plo sociale onvrede in Baku verrodra sief, maar dat kan veranst. En grandpa zijn laatste adem ke gedat moment zou gezien di een by-zondheid (vorig jaar onder ten) niet pass-operatie in de Vere

ver meer hoeven zijn. kiel hangt In vrijwel elke Aze,tfoto van weliswaar de verplig, ar vooral Heydar en Ilham, Ilham en de zoonliet wordt alog, die twee afwezigheid van op op een be-factoren frustrer, ne tolk die een ter leven“, zegt Ilianse maat-T-shirt draag, t (“The Future schappij EN, nklacht. is Now!“) klf

door geld te lenen bij banken en de KPN financiële de overname kooprecht op aandelen van de aandelen van E-Plus, die van het pure eigen vermogen is niet zo De bufferfunctie op nieuwe aandelen v beeld kooprechten v In deze categorie va nog moeten worden zijn, maar net als ee buffers die nog geen h gaatvermogen wordt plezieriger uit als ook Het plaatje ziet er den. Daartegenover sta

door geld te lenen bij banken en de KPN financiële de overname kooprecht op aandelen van de aandelen van E-Plus, die van het pure eigen vermogen is niet zo De bufferfunctie op nieuwe aandelen v beeld kooprechten v In deze categorie va nog moeten worden zijn, maar net als ee buffers die nog geen h gaatvermogen wordt plezieriger uit als ook Het plaatje ziet er den. Daartegenover sta

Zwak KPN Tezen voor elegggers mogen vervliegt snel

**KPN
geld**

**Kritiek van
actiegroepen op de
Wereldbank**

• Binnen- & buitenland: pagina 19

1	0,45
2	0,91
5	2,27
10	4,54
20	9,08
50	22,69
100	45,38
200	90,76
500	226,89
1.000	453,78

Gulden Euro

Zie onze web

Zoekt

OCC&C STRATE

Over twee jaar wil de Europese Unie een militaire interventiemacht hebben van 60.000 manschappen die kan worden ingezet in crisissituaties. Over de samenstelling begonnen de stafscheFs van de EU-landen vanmorgen te puzzelen.

Door onze correspondent

BEN VAN DER VELDEN
BRUSSEL, 21 SEPT. Het was geen vergissing dat naar Brussel gereisde generaals vanmorgen niet bij de NAVO maar bij de Europese Unie binnenstapten. Voor het eerst in de geschiedenis kwamen de stafscheFs van de vijftien lidstaten van de EU bij elkaar om over de samenstelling van de toekomstige Europese militaire interventiemacht te overleggen.

Het was de tweede uitzonderlijke gebeurtenis binnen een week. Afgelopen dinsdag vergaderden voor het eerst de negentien NAVO-ambassadeurs samen met het (interim-)comité voor politieke en veiligheidsvraagstukken van de EU, waarin diplomatieke vertegenwoordigers van de vijftien EU-lidstaten aan de Europese defensie werken. Tot dan bestonden de relaties tussen EU en NAVO alleen uit informele ontmoetingen tussen Javier Solana, de hoge functionaris voor het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU, en Lord Robertson, de secretaris-generaal van de NAVO.

Europa zet vaart achter militaire interventiemacht

De twee bijeenkomsten in het gebouw van de Raad van Ministers van de EU hebben te maken met de grote vaart die gezet wordt achter de realisering van de Europese defensie. In december vorig jaar besloten de Europese regeringsleiders dat de EU vanaf 2003 binnen zestig dagen een militaire macht van 60.000 man bijeen moet

Voor inzet 60.000
militairen zijn er
180.000 nodig

kunnen brengen die voor tenminste een jaar bij een crisissituatie ingezet moeten kunnen worden. Vanmorgen begonnen de stafscheFs van de EU-lidstaten met de puzzel van de samenstelling van die militaire macht.

De afgelopen weken heeft de EU met steun van de NAVO een overzicht gemaakt van de manschappen en het materieel die nodig zijn voor drie taken: vredes-

handhaving, crisispreventie en militaire hulp bij grote natuurrampen. In diezelfde tijd hebben de vijftien EU-lidstaten Solana een lijst gestuurd van de manschappen en het materieel die zij voor de defensiemacht ter beschikking willen stellen. Zo zijn er 90.000 manschappen aangeboden. Dat is nog niet genoeg. Om 60.000 militairen een jaar in te zetten zijn in verband met aflossing en ziekte ongeveer 180.000 militairen nodig. Maar bij de in embryonale staat verkerende Europese defensie heerst optimisme, vooral omdat de voor de interventiemacht aangeboden militaire opleidingen hebben genoten die hen voor snelle inzetbaarheid bij crises geschikt maken.

Ook over het aangeboden militaire materieel heerst tevredenheid. Een probleem zijn alleen transportvliegtuigen, communicatie- en inlichtingensystemen. Daarvoor zal de EU-defensie volledig van de NAVO afhankelijk zijn. Werkgroepen van EU en NAVO bekijken al enige tijd hoe de samenwerking georganiseerd moet worden. De betrokkenheid van de NAVO bij een EU-crisisinterventie heeft in de ogen van Solana, zelf voormalig secretaris-gene-

raal van de NAVO, een groot voordeel. Als een EU-actie op een werkelijke oorlog uitloopt, is de NAVO er al bij betrokken en kan deze organisatie, dat wil vooral zeggen de Verenigde Staten, de leiding soepel overnemen.

Oornst over de Europese defensie aspiraties is er bij de Verenigde Staten niet meer, zeggen EU-bron-

VS niet meer
ongerust over
Europese defensie

nen. Maar NAVO-lid Turkije doet nog wel moeilijk. Keer op keer praat Solana met de Turkse minister van Buitenlandse Zaken Cem om hem te vertellen dat nauw overleg mogelijk is, maar dat Turkije niet aan de beslissingen van de EU kan meedoen. Turkije is kandidaat-lid van de EU en is geassocieerd lid van de in ontbinding verkerende West-Europese Unie, een nooit tot bloei gekomen defensie-

organisatie.

Morgen komen nabij Parijs de EU-ministers van Defensie informeel bijeen om over de samenstelling van de Europese militaire macht te overleggen. In november worden van de EU-lidstaten verwacht dat zij definitief toezeggen welk aandeel zij aan de interventiemacht leveren. Intussen werkt Solana samen met de vertegenwoordigers van de EU-lidstaten aan documenten waarin de procedures worden vastgelegd die in geval van een crisis gevolgd moeten worden. Daarin wordt onder andere de taak van de EU-ministers van Buitenlandse Zaken en van het comité voor politieke en veiligheidsvraagstukken omschreven. De bedoeling is dat deze procedures in december tijdens de top van Nice de goedkeuring van de Europese regeringsleiders krijgen.

Overigens gaat Solana ervan uit dat hij met de totstandkoming van de Europese defensie er nog een functie bij krijgt. Hij is al secretaris-generaal van de Raad van Ministers van de EU, hoge functionaris voor het buitenlands en veiligheidsbeleid en secretaris-generaal van de zieltogende West-Europese Unie. Hij wil in tijden van crisis ook voorzitter zijn van het (tot 2003 nog interim) comité voor politieke en veiligheidsvraagstukken van de EU. Dit comité heeft volgens EU-gebruik per halfjaar een voorzitter van een andere nationaliteit. Maar in geval van crisis wil Solana de voorzittersstoel. En de vraag wanneer het crisis is wil hij zelf kunnen beantwoorden.

Wegens verkiezingen Crisiscentrum van EU voor Joegoslavië

Door onze correspondent BEN VAN DER VELDEN
BRUSSEL, 21 SEPT. De Europese Unie heeft vanmorgen in Brussel een speciaal crisiscentrum ingericht met het oog op de Joegoslavische presidents-, federale en lokale verkiezingen van aanstaande zondag.

Het centrum met enkele tientallen diplomaten en militairen staat onder leiding van Javier Solana, de hoge functionaris voor het EU-buitenlands- en veiligheidsbeleid. Het is de bedoeling dat het centrum dag en nacht inlichtingen verzamelt over de gebeurtenissen in de komende tijd in Servië en Montenegro. Bij de EU wordt gerekend met de kans dat de verkiezingen tot spanningen of geweld in Servië en Montenegro leiden. De EU wil voorkomen dat in zo'n geval EU-lidstaten individueel op de gebeurtenissen reageren en streeft ernaar met een stem te spreken.

Het crisiscentrum in het gebouw van de Raad van Ministers van de EU in Brussel verzamelt inlichtingen uit onder andere de EU-hoofdsteden en de Verenigde Staten. Ook via Hongarije, dat bijzonder goed op de hoogte is met de toestand in Servië, hoopt men informatie te krijgen. De EU onderhoudt bovendien nauwe contacten met de Servische oppositie.

EU-functionarissen zeggen dat ze „geen idee hebben hoe de Balkan eruit zal zien na de verkiezingen van zondag”. Het crisiscentrum wordt bemand door medewerkers van het (interim-)comité voor politieke en veiligheidsvraagstukken van de EU. Dit comité met vertegenwoordigers van de EU-lidstaten moet vanaf 2003 de strategische leiding geven bij crisisoperaties van de militaire snelle interventiemacht, waarover de EU dan hoopt te beschikken.

In het crisiscentrum bestaat op grond van de tot nu toe beschikbare informatie de indruk dat de Joegoslavische president Milošević „zenuwachtig” is over de verkiezingen. Een teken hiervoor zou zijn dat hij persoonlijk naar verkiezingsbijeenkomsten is gekomen en zich voor de verkiezingscampagne niet tot de televisie heeft beperkt. Verondersteld wordt dat Milošević pas gevaarlijk kan worden als hij in een eventuele tweede ronde de verkiezingen in een moeilij-

ke positie komt. Tot de scenario's die in Brussel circuleren behoort het organiseren van onrust door moorden onder Serviërs in Kosovo. Een chaotische situatie zou het argument voor een staatsgreep kunnen worden. Ook rekent de EU met de kans dat er naar aanleiding van de verkiezingen gewelddadigheden tussen pro en contra Milošević Montenegrijnen uitbreken. Milošević zou kunnen profiteren van onrust in Montenegro, de kleinere partner van Servië in de Joegoslavische federatie. Een militaire invasie vanuit Servië in Montenegro wordt niet verwacht. De Montenegrijnse premier, Djukanović, die een pro-westerse koers aanhoudt, heeft van EU-landen geen enkele toezegging van eventuele militaire hulp gekregen.

In het EU-crisiscentrum wordt niet uitgesloten dat tenslotte het Servische leger en de geheime dienst Milošević laten vallen. De EU-ministers van Buitenlandse Zaken hebben bij contacten met de Joegoslavische presidentskandidaat van de oppositie, Koštunica, nadrukkelijk niet gevraagd of hij na een verkiezingsoverwinning wil zorgen voor uitlevering van Milošević aan het Joegoslavische tribunaal in Den Haag. Zo'n verzoek zou op dit ogenblik „onmogelijk” zijn. Als Milošević op de een of andere manier na de verkiezingen de macht kwijt raakt, zou hij volgens EU-bronnen de meeste kans maken om in China of Irak een onderkomen te vinden.

CAMPAGNE - Joegoslavië houdt zondag presidents-, federale en lokale verkiezingen. De partijen hebben gisteravond hun campagnes afgesloten. De belangrijkste presidentkandidaat van de oppositie, Vojislav Koštunica, ligt in de peilingen ongeveer tien procentpunten voor op zijn rivaal, huidig president Milošević. De oppositie vreest stemmenfraude.

De Joegoslavische president Milošević tijdens de verkiezingsbijeenkomst van zijn partij gisteravond in Belgrado. (Foto Reuters)

Milošević tart opstandig Montenegro

De Joegoslavische president Milošević bracht gisteren een omstreden bezoek aan Montenegro. De veiligheidsmaatregelen waren uiterst streng. „Maar onze leider is voor niemand bang.”

Door onze correspondent Yael Vinckx
BERANE, 21 SEPT. Is er een oorlog uitgebroken in Montenegro? Honderden zwaarbewapende soldaten staan langs de weg naar het noordelijk gelegen stadje Berane. De MUP, die gevreesde elite-troepen van de politie, is speciaal uit Servië overgebracht. En in de velden staan tientallen militaire voertuigen, waaronder helikopters, pantserwagens en Praga's. Dit luchtafweergeschut is naar verluidt tijdens de Kosovo-oorlog op mensen gericht, maar werd te „onnauwkeurig” bevonden. Dus: Is er dan toch oorlog uitgebroken in de één na laatste Joegoslavische republiek? Nee. Slobodan Milošević komt. Keer op keer heeft de Joegoslavische president gezegd tijdens de verkiezingscampagne een bezoek te zullen brengen aan Montenegro en Kosovo. Beide maken officieel deel uit van Joegoslavië, waar aanstaande zondag presidents-, federale en lokale verkiezingen worden gehouden.

De kansen van Milošević' komst zijn altijd klein gebleven. Kosovo immers, wordt bestuurd door de Verenigde Naties en deze hebben al aangekondigd Milošević bij de eerste voet op Kosovaarse bodem te zullen arresteren en over te dragen aan het Joegoslavische Tribunaal in Den Haag, dat hem 'zoekt' wegens oorlogsmisdaden.

Montenegro wordt bestuurd door een pro-Westerse president. Het land kent bovendien een diepe verdeeldheid; een krappe zestig procent van de Montenegrijnen pleit voor onafhankelijkheid, een ruime veertig procent wil samen met Servië verder. Milošević' komst is niet zonder gevaar; de haat tegen hem is onder een deel van het Montenegrijnse volk diep geworteld.

Maar had iemand al een aanslag op de president in gedachten, dan wordt hij de avond voor Milošević' bezoek daar vanaf gebracht. Tussen de hoofdstad Podgorica en Berane rijden tientallen soldaten - hun gezichten verborgen onder zwarte bivakmutsen, hun geweren stijf tussen de knieën geklemd. Ze veroorzaken lichte paniek in de hoofdstad Podgorica door een 'eronde' door de stad te maken. Een enkeling stelt zijn wapen op scherp op passerende auto's. Met ons, is de boodschap van dit machtsvertoon, valt niet te spotten.

Nu staat hij dan toch op het podium, de Joegoslavische president. Gekleed in een blauw-grijs pak en een smetteloos wit overhemd roept hij de burgers van Montenegro op zich te verenigen met Servië. „Samen kunnen we de buitenlandse druk weerstaan.” En: „Geven jullie vrijheid en onafhankelijkheid op voor hogere levensstandaard? Zetten jullie je beruchte moed en onverzettelijkheid bij in het museum?”

De reacties zijn lauw. Een hogere levensstandaard; dat lijkt de arme Montenegrijnse bevolking, uitgeput door zowel internationale als servische sancties, wel wat. Milošević' opmerkingen over de NAVO, verantwoordelijk voor de lucht-aanvallen vorig jaar, en over de pro-Westerse regering van Montenegro, doen het beter. „Ze zijn omgekocht door het Westen in ruil voor hun hondse slaafheid.” De toeschouwers juichen.

De Montenegrijnse president Milo Djukanović zal later die dag reageren. „We zullen ons verdedigen als Joegoslavië ons aanvalt”, schrijft hij in een verklaring. In dat geval staat Montenegro een bloedige strijd te wachten, gelijk aan die in de voormalige Joegoslavische republieken Kroatië en Bosnië.

De steun voor Djukanović laat zich moeilijk schatten. Hij heeft een grote aanhang onder de bewoners van de steden, maar moest drie maanden geleden tijdens lokale verkiezingen de kustplaatsaats Herceg Novi aan de pro-Servische oppositie laten. Wel heeft hij een loyale politiemacht van 20.000 man opgebouwd. Op papier zouden nog eens 20.000 reservisten staan. Maar steun van de internationale gemeenschap, zoals de Kosovo-Albanen tijdens hun oorlog met Milošević kregen, is niet gegarandeerd.

In Berane presenteren de tegenstanders van de Montenegrijnse president zich. Het zijn veelal oudere mannen en vrouwen,

‘Samen kunnen we de buitenlandse druk weerstaan’

ongeleterde boeren en jongeren met nauwelijks of geen opleiding. Zoals Zoran, 22 jaar. Hij werkte vroeger als sjouwer bij een witgoedfabriek, maar verloor „door de economische sancties” zijn baan. „Milošević is onze leider. Hij heeft uitstekend werk gedaan. Hij heeft ons verdedigd tegen agressieve Westenen.”

Daarnaast heeft Milošević het Joegoslavische leger om hem te helpen. Circa 20.000 soldaten zijn op dit moment gelegerd in Montenegro. Ook heeft hij eenheden van de paratroopers uit de zuid-Servische plaats Niš in Montenegro gestationeerd en kan hij rekenen op de steun van het zogenoemde zevende bataljon. Dit is een eenheid van pro-Servische Montenegrijnen, waaronder een aantal paramilitairen, die is toegevoegd aan het Joegoslavische leger. Het zevende bataljon zou uit 1.500 mannen bestaan.

Vijfendertig minuten blijft de Joegoslavische leider op het podium in Berane. Dan zwaait hij naar de menigte en gaat langs een haag van veiligheidsmensen af. „Onze leider is voor niemand bang”, pocht een aanhanger op het grasveld. „Hij is niet bang voor zijn volk, niet bang voor de NAVO, niet bang voor het Joegoslavische Tribunaal. Slobodan Milošević durft alles.”

Uitlevering Milosevic? Geen haast

26 sept 2000

VERVOLG VAN PAGINA 1

Veel Serviërs denken zich als Serviërs bij Kostunica zeker te weten. Ze voelen zich, na tien jaar sancties en drie maanden Navo-bombardementen, vernederd en onevenredig gestraft door het Westen.

Een politicus die zich laat fêteren door Brussel en Washington krijgt de handen niet op elkaar. 'Nee tegen het Witte Huis, nee tegen het Witte Kasteel', zo luidt de leuze waarmee Kostunica zich zowel tegen het beleid van Milosevic keert als tegen dat van het Westen - met name dat van de VS; met het Europese heeft hij iets minder problemen.

Hij vindt vooral dat de buitenwereld zich minder met de kleine Balkanstaat moet bemoeien. Hij keurde de Navo-aanvallen fel af („Die hebben de democratie in Joegoslavië jaren teruggezet”), maar ook de pogingen om de oppositie en de democratie in het zadel te helpen: „De Servische democratie behoort aan de Serviërs en aan niemand anders. Het getuigt van veel arrogantie te zeggen dat de Amerikanen over de democratie in Servië gaan.” Uitlevering van Milosevic aan het Joegoslavië-tribunaal is 'zeker niet mijn eerste prioriteit'.

Een rabiaat nationalist als de radicale Vojislav Seselj is Kostunica echter niet. Niet voor niets kreeg hij bij deze verkiezingen de steun van de Hongaarse en Roemeense minderheden en van de moslims uit de Sandzak, de regio op de grens van Servië en Montenegro.

En Kostunica is realist genoeg om te weten dat het een stuk makkelijker regeren is mét dan zonder westerse steun.

Dus stak hij gisteren zijn hand uit met de oproep de betrekkingen tussen Belgrado en de rest van de wereld spoedig te herstellen.

Referendum Montenegro in zicht

'Lage opkomst bewijst steun voor onafhankelijkheid'

door Runa Hellinga

BOEDAPEST - Een referendum over de onafhankelijkheid van de Joegoslavische deelrepubliek Montenegro is aanzienlijk dichterbij gekomen, nu het overgrote deel der Montenegrijnen zondag thuisbleef bij de verkiezingen voor een nieuwe Joegoslavische president. Dat zei Misko Vukovic, naaste adviseur van de Montenegrijnse president Djukanovic en in een reactie op de lage opkomst in Montenegro.

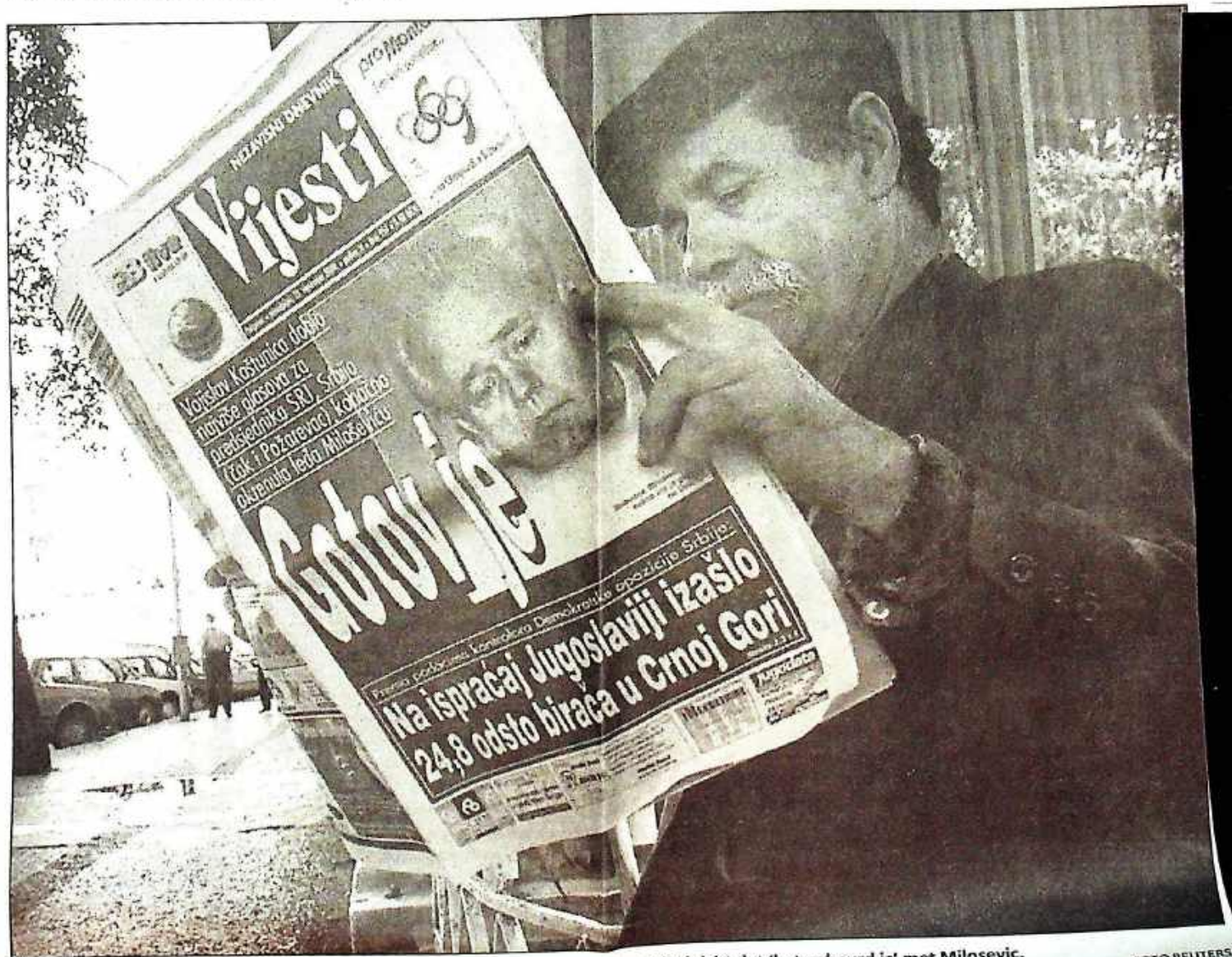
Montenegro voelt zich al geruime tijd niet meer thuis in de federatie, en streeft naar onafhankelijkheid. President Djukanovic had de bevolking opgeroepen tot een verkiezingsboycot, omdat hij de Joegoslavische president Milosevic geen nieuwe ambtstermijn wil geven. Djukanovic verzet zich ook tegen recente grondwetswijzigingen die Milosevic meer macht in Montenegro geven. Slechts een kwart van de bevolking ging zondag stemmen.

„Voor de meeste mensen was het een heel gewone dag, met mooi weer, een goede gelegenheid voor een familieuitstapje”, zei Vukovic. Hij ziet de lage opkomst als bewijs dat een groot deel van de bevolking Djukanovic' beleid ondersteunt. Volgens hem is Milosevic' aanhang snel afgenomen: bij de gemeenteraadsverkiezingen kreeg diens partij nog 55 000 stemmen, en ditmaal volgens Vukovic' schatting niet meer dan 20 000.

„We zijn dicht bij ons doel, de organisatie van een referendum. Maar we moeten er rekening mee houden dat Milosevic zijn macht niet vrijwillig zal opgeven. Dus is ook moeilijk te zeggen wat op korte termijn zal gebeuren”, vindt Vukovic. „Het is wel duidelijk dat Milosevic voor het eerst in zijn carrière een totaal verkeerde politieke inschatting heeft gemaakt. Zijn macht wordt ditmaal serieus bedreigd. Hij heeft duidelijk op het verkeerde paard gewed

door deze verkiezingen uit te schrijven.”

Vukovic is het oneens met de de Servische oppositie, die stelt dat de Montenegrijnen beter wel hadden kunnen meedoen om de kansen voor de oppositie te vergroten. „Wij zijn een staat. Als we hadden gestemd, hadden we Milosevic legitimiteit verschaft, en ons bestaansrecht verloren. Dat ligt voor de Servische oppositie anders: die kon hooguit de verkiezingen verliezen.”

Een schoenpoetser in de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica leest een krant die juicht dat 'het gebeurd is' met Milosevic.

FOTO REUTERS

Presidentsverkiezingen Joegoslavië

Beide kandidaten claimen de winst

Door onze correspondent YAËL VINCKX

PODGORICA, 25 SEPT. Zowel de regering als de oppositie claimt de presidentsverkiezingen in Joegoslavië te hebben gewonnen. Beide kampen beschuldigen elkaar van stemfraude.

De verkiezingen die gisteren in Servië, Montenegro en een deel van Kosovo werden gehouden, zijn rustig verlopen. Alleen tegen middernacht dreigden de zaken uit de hand te lopen in de Servische hoofdstad Belgrado. Daar gingen aanhangers van regering en oppositie de straat op om de „overwinning” te vieren. De mobiele eenheid voorkwam dat zij met elkaar op de vuist gingen.

In eerste reacties uit het buitenland werd Milošević opgeroepen af te treden. De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, zei over „betrouwbare aanwijzingen” te beschikken dat de Joegoslavische president door een „belangrijke meerderheid” is weggestemd. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zei dat alle informatie wees in de richting van een duidelijke overwinning voor Koštunica. „Deze verkiezingen zijn verre van democratisch, maar ondanks berichten over grootscheepse fraude en intimidatie, is de keus van de bevolking voor verandering overweldigend”, aldus de OVSE-voorzitter, de Oostenrijkse minister van Buitenlandse Zaken Ferrero-Waldner.

Vanochtend eisten de twee belangrijkste kandidaten voor het presidentschap, zittend president Slobodan Milošević en oppositiekandidaat Vojislav Koštunica de overwinning op. Ze baseren zich

op eigen onderzoek, want de officiële uitslag laat nog minimaal een dag op zich wachten.

De kandidaat van achttien oppositiepartijen, Koštunica, heeft volgens de oppositie 54 procent van de stemmen gekregen. Milošević zou 33 procent in de wacht hebben gesleept. De oppositie baseerde zich daarbij volgens eigen zeggen op de resultaten uit 1.237 stemlokalen. In totaal waren er meer dan tienduizend stemlokalen.

De Socialistische Partij van Servië (SPS) verklaarde daarentegen dat haar kandidaat Milošević na het tellen van 940.000 stemmen voor lag; 44 procent van de kiezers zou op Milošević hebben gestemd, 41 procent op Koštunica. Een woordvoerder van de partij verklaarde later dat Milošević „meer dan de helft” van de stemmen heeft gekregen. Haalt geen van de kandidaten een absolute meerderheid, dan volgt een tweede ronde over twee weken.

In totaal waren er bijna acht miljoen kiezers geregistreerd. De opkomst was het hoogst in Servië; circa 75 procent, aldus de oppositie. In de deelrepubliek Montenegro, waar de pro-Westerse regering had opgeroepen tot een boycot van de verkiezingen, trokken behoudend minder mensen naar de stembus.

• REPORTAGE: pagina 5
• HOOFDARTIKEL: pagina 7

Aanhangers van de oppositiepartijen verzamelden zich gisteravond in het centrum van Niš in het zuiden van Servië in afwachting van de eerste uitslagen van de verkiezingen. Behoudens enkele schermutselingen deden zich op straat geen ongeregheden voor.

(Foto Reuters)

Niet meer dezelfde

25 sep 2000

ALS OPKOMST MAATGEVEND is, dan zijn de Joegoslavische verkiezingen gisteren een succes geweest. De kiezers in Servië kwamen in groten getale op om hun stem uit te brengen over de invulling van het presidentschap en de samenstelling van parlement en plaatselijke besturen. Daarmee houdt het goede nieuws ook wel op. Niet alleen werden in Montenegro en Kosovo de stembussen genegeerd, in Servië zelf claimt zowel de aanhang van de zittende president Milošević als van oppositieleider Koštunica de overwinning. Op straat werden beide zeges gevierd, wat tot een eerste confrontatie leidde.

Het risico dat de straat nu verder de uitkomst gaat bepalen is levensgroot aanwezig. De officiële uitslag zal nauwelijks indruk kunnen maken omdat voor velen al vaststaat dat die grotelijks zal worden gemanipuleerd. Zou de oppositie een massaal protest tegen een voortzetting van het regime-Milošević op de been weten te brengen, dan zal het regime niet terugschrikken voor harde tegenmaatregelen. Is de opkomst niet overtuigend, dan zou, evenals in het verleden, een beleid van de langste adem kunnen worden gevolgd. De oppositie is rijk geschakeerd en het is nog maar de vraag of zij, anders dan voorheen, haar eenheid weet te bewaren.

DIE VRAAG is ook van belang voor het veel minder waarschijnlijke geval dat de oppositie inderdaad de kans krijgt de regering over te nemen. Joegoslavië staat ook dan een periode van onrust en verdeeldheid te wachten. Bovendien betekent een wisseling van de wacht niet een wisseling van het beleid op hoofdlijnen. Koštunica staat bekend als een doorgewinterde nationalist die vasthoudt aan wat de Servische trots uitmaakt. Koštunica's snel toegenomen populariteit heeft dan ook meer te maken met afkeer van de persoon van Milošević dan met verzet tegen de doelstellingen van diens beleid. De Serviërs hebben dankzij Milošević veel verloren, en dat wordt hem ook verweten, maar zij dromen nog steeds de Groot-Servische droom.

Anderzijds, ook als Milošević kans ziet zijn regime voort te zetten, zal dat niet meer hetzelfde zijn. Tien jaar lang heeft hij in Belgrado geheerst, eerst als president van Servië, vervolgens als staatshoofd van de Joegoslavische federatie. De voorbije campagne en de verkiezingen hebben duidelijk gemaakt dat grote delen van de Servische bevolking naar verandering snakken. Het avontuur in Kosovo, met de reactie van de NAVO als gevolg, is er een te veel geweest. Milošević heeft de kunst van de vlucht naar voren tot grote hoogte ontwikkeld, maar ten slotte hebben de Serviërs hem daarin niet meer willen volgen. Hoe onzeker veel in Servië op dit moment is, dat staat in ieder geval vast.

Stembusfraude dreigt in Joegoslavië

Joegoslavië gaat morgen naar de stembus. Volgens de peilingen heeft president Milošević een grote achterstand goed te maken.

Door onze correspondent YAËL VINCKX

PODGORICA, 23 SEPT. Hij is politicus, heeft een radiostation en drijft een restaurant. Hij gelooft in synergie en heeft daarom al zijn bedrijven onder één dak gebracht. Makkelijk ook. Zijn cliënten kunnen worden gelijmd met een gratis lunch in het restaurant, zijn radio zendt onophoudelijk nieuws uit over zijn partij.

Morgen zal dat restaurant, in een buitenwijk van de Montenegrijse hoofdstad Podgorica, dienen als stemlokaal. De stembussen zijn er al. Zelf had Duško Jovanović, parlementariër voor de pro-Servische Socialistische Volkspartij (SNP), liever zoals gebruikelijk in een school of een gemeentehuis gestemd. „Maar president Djukanović heeft het verboden.”

Joegoslavië gaat morgen een nieuwe president, federaal parlement en gemeenteraden kiezen. De inwoners van de Joegoslavische republiek Montenegro zijn verdeeld. De regering vaart een onafhankelijke koers ten opzichte van Servië en speculeert al lang over een referendum over onafhankelijkheid. Nu heeft ze opgeroepen tot een boycot van de verkiezingen, omdat die in strijd zou-

den zijn met de grondwet van Joegoslavië.

De oproep is niet bij iedereen in goede aarde gevallen. De oppositionele SNP van multi-manager Duško Jovanović roept haar aanhangers juist op te gaan stemmen. „Voor de overleving van Montenegro en de Joegoslavische staat.” Een referendum is volgens hem de doodsteek voor het land. „Zonder Servië zijn we een klein, onherbergzaam land met 600.000 inwoners en een dode economie.”

Naar verwachting zal tussen de 30 en 40 procent van de Montenegrijse bevolking de oproep van de regering negeren. Meer kan. Minder ook. In dit gebied zetten immers alle politieke partijen de cijfers naar hun hand. Deze week nog, na een bezoek van de Joegoslavische president Milošević aan de Montenegrijse stad Berane, publiceerde een staatskrant een foto van een immense menigte. Maar het was een montage: dezelfde foto, twee keer afgedrukt en aan elkaar geplakt, wist een ander dagblad later te melden.

Onder zulke omstandigheden is stemmenfraude een reëel gevaar. Dat geeft ook Duško Jovanović toe. „Ik kan mijn hand niet in het vuur steken voor alle leden van mijn partij.” Maar waarom praat iedereen over manipulatie door Milošević en de aan hem gelieerde partijen, vraagt hij zich af. „De oppositie kan net zo goed de uitslag manipuleren.” [• VervolgVERKIEZINGEN; pagina 4]

Milošević onder druk Oppositie Joegoslavië eist uitslag

BELGRADO, 26 SEPT. Na twee dagen is officieel nog steeds onduidelijk wie de verkiezingen in Joegoslavië heeft gewonnen. De oppositie heeft de regering tot morgen de tijd gegeven om de uitslag vrij te geven.

Ondertussen voert de internationale gemeenschap de druk op zittend president Milošević op om zijn nederlaag te erkennen. Frankrijk heeft namens de Europese Unie aangedrongen op beëindiging van de sancties tegen Joegoslavië nu het vrijwel zeker is dat Milošević heeft verloren.

Meer dan 40.000 mensen gingen gisteravond in Belgrado de straat op om, zoals de oppositie het noemde, de „fantastische overwinning” op Milošević te vieren. De leiding van de Democratische oppositie in Servië (DOS) heeft de regering vanmorgen een ultimatum gesteld. Als zij niet uiterlijk morgen met de uitslag komt, zal de oppositie haar kandidaat Koštunica uitroepen tot winnaar van de presidentsverkiezingen van zondag.

In het regeringskamp was men vanmorgen niet onder de indruk van dit ultimatum. De federale Joegoslavische verkiezingscommissie zei in een reactie dat de uitslag niet voor donderdagavond is te verwachten. Volgens Milošević

voor opponent Koštunica. „De tendens is duidelijk en we zijn optimistisch”, aldus partijsecretaris Gajević.

Haalt geen van de kandidaten meer dan de helft van de stemmen dan is een tweede ronde (op 8 oktober) nodig. De oppositionele campagneleider Zoran Djindjić achtte het vanmorgen uitgesloten dat het zo ver komt: „We hebben niet het recht om met de wil van het volk te onderhandelen. De wil van het volk moet worden gerespecteerd. Als Koštunica de eerste ronde wint, dan wint hij de eerste ronde. Dan kunnen we niet onderhandelen over een tweede ronde.”

De internationale gemeenschap neemt inmiddels opgelucht afscheid van Milošević. De Tsjechische president Havel feliciteerde vanmorgen de Joegoslavische oppositie. De Duitse bondskanselier Schröder, in Moskou op bezoek bij de Russische president Poetin, zei op een gezamenlijke persconferentie: „Wij zijn het erover eens dat Servië en Joegoslavië gekozen lijken te hebben voor een demo-

Wat zit er nog in Milošević' trucendoos?

Wat staat er in Joegoslavië te gebeuren na de verkiezingen van afgelopen zondag? Komt er een machtswisseling of tovert Milošević een nieuwe kaart uit zijn mouw? Enkele scenario's.

Door onze correspondent YAËL VINCKX

PODGORICA, 26 SEPT. En weer heeft Slobodan Milošević zijn tegenstanders op het verkeerde been gezet. Neem oppositieleider Zoran Djindjić. Daags voor de verkiezingen waarschuwde hij voor een te snelle claim van de Joegoslavische president. „Milošević zal twee uur na het sluiten van de stembureau's de overwinning opeisen - ongeacht de uitslag.”

Maar anderhalve dag na de verkiezingen heeft Milošević nog altijd niets van zich laten horen. Rond het middaguur had alleen de kandidaat van de oppositie, Vojislav Koštunica, de overwinning op-

geëist. In het kamp van Milošević bleef het stil. Opmerkelijk stil.

Het sterkt de speculaties in Joegoslavië. In Belgrado viert de aanhang van de oppositie tot diep in de nacht feest, maar tegelijk vraagt men zich bezorgd af wat er de komende dagen zal gebeuren. Verklaart Milošević de verkiezingen ongeldig? Gaat hij een tweede ronde aan? Roept hij de noodtoestand uit?

Natuurlijk. Milošević kan het presidentschap in de komende uren alsnog opeisen. De centrale kiescommissie moet uiterlijk donderdagavond om acht uur de resultaten bekendmaken.

Claimt Milošević de overwinning, zoals hij gisteren van plan leek, dan heeft hij een probleem. Niet met de internationale gemeenschap, die hem al heeft opgeroepen de macht over te dragen. Die internationale gemeenschap zal hem worst zijn. Wel met zijn eigen bevolking, want meer en meer Serviërs raken ervan overtuigd dat Koštunica heeft gewonnen. Tien-duizenden aanhangers van de op-

positie viëren al twee nachten feest. Belgrado rockt onvermoeibaar op *I can't get no satisfaction* van de Rolling Stones.

Niet eerder voelde het Servische volk zich zo sterk in haar strijd tegen het regime. „Milošević, hang jezelf op”, scanderen ze de hele nacht - een verwijzing naar de zelfmoord van zijn vader en moeder. Maar het feest zou wel eens in een opstand kunnen omslaan als Milošević de overwinning afkondigt. Zo'n opstand wordt op een geweldige manier de kop ingedrukt. En dat versterkt de positie van de 'nieuw gekozen' president Milošević allerminst.

Een tweede ronde dan maar? Haalt geen van de kandidaten de absolute meerderheid, dan moet Joegoslavië op 8 oktober opnieuw naar de stembus. Het lijkt het meest voor de hand liggende scenario voor Slobodan Milošević. Een tweede ronde geeft hem de tijd om een harde campagne te voeren en zet de oppositie voor het blok. Deze heeft de regering namelijk beschuldigd van grootscheepse

stemfraude. Gaat de oppositie akkoord met een tweede ronde, dan erkent ze de zondag gehouden verkiezingen. Dan is er geen weg terug.

De truc is bekend. In 1996 hield Milošević een tweede ronde in de federale parlementsverkiezingen. Tienduizenden demonstranten gingen maandenlang de straat op. Maar toen Milošević niet toegaf en de temperaturen onder het vriespunt daalden, liepen de demonstraties op hun eind. En bleef Milošević in het zadel.

In de pro-Westers georiënteerde deelrepubliek Montenegro houdt men rekening met een ander scenario: provocaties. „We zijn geduldig en wachten af, maar onze politiek is paraat”, zegt vice-premier Dragiša Burzan desgevraagd. Milošević heeft wel vaker problemen gemaakt in een Joegoslavische zusterrepubliek om de aandacht van de binnenlandse problemen af te leiden. Montenegro ligt als doelwit voor de hand, omdat haar regering streeft naar afscheiding van Servië. Bovendien is

Montenegro, na vier recente oorlogen in Joegoslavië, de enig overgebleven republiek om ruzie mee te maken.

De Montenegrijse regering zal zich de provocaties niet laten welgevallen. In de afgelopen jaren heeft ze een goed bewapend politiemacht opgebouwd, loyaal aan haar streven naar onafhankelijkheid. Milošević daarentegen, heeft zo'n twintigduizend soldaten van het Joegoslavische leger in de republiek gestationeerd. Hij zal er niet voor terugdeinzen deze manschappen daadwerkelijk in te zetten. Dat biedt hem bovendien de gelegenheid de noodtoestand uit te roepen en de uitslag van de verkiezingen naast zich neer te leggen.

Er is nog een andere mogelijkheid om de verkiezingen ongeldig te verklaren. De beschuldigingen over intimidatie en manipulatie rond de stembokjes en het tellen de stemmen zijn legio. Niet alleen de Servische oppositie beticht Milošević van het stelen van stemmen (en omgekeerd), ook de Verenigde Staten en de Europese Unie spre-

ken van „een enorm aantal onregelmatigheden”.

Zo heeft de internationale gemeenschap - ongewild weliswaar - Milošević nog een reden gegeven om de uitslag van de verkiezingen naast zich te leggen. Bij een dergelijke fraude, moet ik de verkiezingen wel ongeldig verklaren, zal hij kunnen zeggen.

Het laatste scenario is het onwaarschijnlijkste: Milošević draagt de macht over aan Koštunica. Dan nog is de strijd tussen beide partijen niet gestreden. Want volgens de wet kan Milošević tot volgend jaar zomer aanblijven. En in die tijd kan hij de positie van de president van Joegoslavië 'uitkleeden'. Dan kan Koštunica alleen nog linten doorknippen.

In Belgrado is de oppositie zich bewust van dit gevaar. Je zult zien, zeggen ze onder elkaar, Milošević benoemt zichzelf tot hoofd van de brandweer en dan gaat de brandweer dit land leiden. Milošević heeft zijn tegenstanders immers wel vaker op het verkeerde been gezet.

Westen: Milosevic heeft verloren

26 sept 2000

BELGRADO - Diverse westerse organisaties en politici hebben de Joegoslavische president Milosevic gemaand het veld te ruimen. Maar vertiezingsuitslagen waren er gisteren nog niet. Zowel de aanhang van Milosevic als die van de belangrijkste oppositiekandidaat Kostunica eisen de overwinning op.

De kiescommissie, verantwoordelijk voor het tellen, deelde gisteren mee dat het tellen van de zondag uitgebrachte stemmen nog niet voltooid was. Commissielfid Sinisa Nikolic, lid van de oppositie, meldde dat er sinds zondag geen stem meer geteld is, althans niet in het bijzijn van de oppositie. „Wij hebben geen toegang tot de computerruimte waar de uitslagen worden berekend.”

Het kamp van Milosevic lijkt te willen aansturen op een tweede ronde in de presidentsverkiezingen, die is nodig als geen der kandidaten meer dan 50 procent heeft behaald.

Volgens de EU en westerse regering heeft het Milosevic-be-

wind fraude gepleegd bij de verkiezingen, heeft hij verloren en moet hij aftreden. Elke claim van Milosevic op de overwinning is 'bedrog', stelt de EU. De Italiaanse minister van buitenlandse zaken Dini waarschuwde voor 'rampzalige consequenties' als Milosevic de overwinning opeist.

Volgens het hoofd van het campagnebureau van het oppositieblok Dos heeft Kostunica op basis van de resultaten van de helft van de stembureaus 55 procent van de stemmen gekregen, en Milosevic 34 procent. Maar volgens de partij van Milosevic kreeg het zittende staatshoofd 45 procent en Kostunica slechts 40 procent.

Wel gaf Milosevic' SPS toe dat ze bij de tegelijkertijd gehouden gemeenteraadsverkiezingen in enkele plaatsen verloren heeft. Vuk Draskovic, wiens partij uit de oppositionele coalitie is getreden, is opgestapt als partijleider en heeft Kostunica gefeliciteerd. Ook ultranationalist Vojislav Seselj heeft zijn aftreden aangekondigd.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Saaiheid is grote kracht van Kostunica

door Nicole Lucas

AMSTERDAM - Aan charisma ontbreekt het de Servische oppositieleider Vojislav Kostunica totaal. Dat is zijn grote kracht.

De Serviers, aldus een Joegoslavisch analist, hebben genoeg van die verhitte taal, de grote woorden, de oproepen tot het gewicht tegen de hele wereld. Een gewoon leven, hetst wat welvander, zonder hyperinflatie, in een staat die redelijk functioneert en zijn burgers beschermt, dat is waar het gros van de mensen naar verlangt.

En dat belooft Vojislav Kostunica, de man die een regelrechte bedreiging vormt voor Slobodan Milosevic, de president die dertien jaar vrijwel onbetwist aan de touwtjes heeft getrokken.

Een nogal onwaarschijnlijke presidentskandidaat, is deze 56-jarige jurist. Zijn uitverkiezing tot voorman van de achtien oppositiepartijen die samen de De-

Door onze correspondent VAEL VINCX
PODGORICA, 22 SEPT. Montenegro zal zichzelf verdedigen als zij wordt aangevallen door de Joegoslavische zusterrepubliek Servië. Dit heeft de Montenegrijnse president Milo Djukanović gisteren gezegd voor de Russische televisie.

Reactie op dreigement 'Montenegro zal zichzelf verdedigen'

„Besluit Milosevic een militair conflict met ons aan te gaan, dan hebben wij geen andere keus dan ons te verdedigen”, aldus de pro-Westerse president van Montenegro, Djukanović reageerde op eerdere uitspraken van de Joegoslavische leger-generaal Nebojša Pavković. Deze heeft gewaarschuwd voor militair ingrijpen van speciale eenheden van buitenlandse legers” tijdens de verkiezingen. De speciale eenheden kunnen volgens de generaal vanuit Montenegro Servië binnenvallen.

Joegoslavië houdt aanstaande zondag presidents-, federale en gemeenteraadsverkiezingen. De Joegoslavische deelrepubliek Montenegro is verdeeld over de vertiezingen; de pro-Westerse regering van president Djukanović heeft opgeroepen tot een boycot, de pro-Servische oppositie roept op te gaan stemmen.

Het Servische regime probeert sinds enige tijd Montenegro af te schilderen als een vrijplaats voor „vijandelijke” buitenlandse mogendheden. De afgelopen dagen zijn de speculaties over een ingrij-

pen door het Joegoslavische leger in Montenegro toegenomen. De Joegoslavische president Slobodan Milosevic, die in de peilingen achter ligt op de kandidaat van de oppositie, kan een militair conflict met Montenegro aangrijpen om de noodtoestand af te kondigen. In dat geval kan hij de uitslag van de verkiezingen naast zich neer leggen en aan de macht blijven. Daarnaast vreesst men zowel binnen als buiten Montenegro voor grote schepspe stemmenfraude door Milosevic en de zijnen.

Montenegro's minister van Buitenlandse Zaken, Brancko Lukovic, zei gisteren op een bijeenkomst in de stad Kolasin binnen twee jaar een referendum over de onafhankelijkheid van het land te houden. Onder huid applaus hekelde hij „het gebrek aan democratische veranderingen onder Milosevic”. Montenegro stemde in 1992 in een referendum voor aansluiting bij Joegoslavië. Sinds begin jaren negentig woedden in Joegoslavië vier oorlogen en zijn alle republieken uit het staatsverband gestapt op Montenegro en Servië na.

Hof Mostar berecht Bosnische moslims

BOSNIË Een gerechtshof in het Kroatische deel van de Bosnische stad Mostar gaat 23 Bosnische moslims berechten wegens oorlogsmisdaden. Het hof zegt dat het daarvoor het groene licht heeft gekregen van het Joegoslavische tribunaal in Den Haag. Het hoofd van het hof, Castimir Manovic, zei dat de openbaar aanklager een laatste hand legt aan de klachten.

(AP)

Als keuring academicus kwam hij in 1974 in aanvaring met Tito's communistische regime, toen aan de Belgradose universiteit de roep om meer democratie klonk. Hij verloor zijn baan. In 1989 kon hij die terugkrijgen. Milosevic rehabiliteerde alle ontslagen professoren om de intellectuelen aan zich te binden. Kostunica weigerde. Hij vertrouwde Milosevic' bekering van communist naar gematigd socialist niet en richtte de Democratische Partij Servie op.

Saai en degeijl gekleed, een grijs gezicht, een monotone stem. Maar voor de duivel niet bang, zoals twee weken geleden bleek, toen Milosevic' aanhangers hem in het Kosovoze Mitrovica met huisvuil en rot fruit bekogelden, maar hij weigerde rechtsonkeert te maken. Nog nooit is Kostunica, die met zijn vrouw Zorica en twee katten in een simpele flat in Belgrado woont, in verband gebracht met corruptie. In zijn campagne trok hij van leer tegen de smokkel-economie die onder het Milosevic-bevindt gewoon is geworden en de schaanreloze verrijking van een groot deel van de clan rond het presidentiele paar.

VERVOLG OP PAGINA 5

Spektakelfilosofie

De voordracht 'Regels voor het Mensenpark' van de Duitse filosoof Peter Sloterdijk veroorzaakte vorig jaar de nodige beroering. Sloterdijk zou een voorstander zijn van eugenetica en werd beschuldigd van "authenticiek fascisme". Maar is hij werkelijk zo'n 'gevaarlijk' denker.

"De vrijheid van de pers richt de stijl ten gronde, en tenslotte de geest", dat wist honderd jaar geleden Galilani al. "De 'vrijheid van de gedachte' richt de denkers te gronde", zo schreef de Duitse filosoof Friedrich Nietzsche in zijn nagelaten aantekeningen. Het debat rond de voordracht *Regels voor het Mensenpark* van de Duitse filosoof Peter Sloterdijk geeft aan dat de pers weer honderd later verder nog niet is toegekomen naar de, door Nietzsche verlangde, ware, diepe en zeldzame beschaving.

In haar bijdrage aan de bundel die rondom de geruchtmakende voordracht van Sloterdijk is samengesteld, vroeg Groenen-politica en theologe Antje Vollmer zich af of het niet bar gesteld is met het ontwikkelingsniveau in de Duitse redactielokalen: "Hoe weinig moet men van een tekst hebben begrepen om daarover een kras oordeel te kunnen vellen?" Sloterdijk zelf zag in deze hetze - "het doordringen van de boulevardiers in de culturele bijlagen" - een bewijs voor zijn stelling dat het humanistische tijdperk ten einde is.

Het beschavingsoptiensiel is onvoltooid verleden tijd. Het is tekenend dat de storm is gaan liggen nadat de voordracht in *Die Zeit* verscheen. Een daarna gepubliceerd artikel van een Berlijnse ethicus vormde slechts een taauw briesje.

Antropocentrisme

De voordracht werd een jaar geleden gehouden in een Beiers slot ten overstaan van een erudiet internationaal gezelschap, vergezeld door een paar verdwaalde journaalisten die zich later zouden ontpoppen als slappende Sloterdijk-toehoorders, een variant op de gelarste Nietzsche-lezers uit de jaren dertig.

De voordracht vormde een deel van een kettlingbrief waarin Sloterdijk reageert op de *Brief over het Humanisme* van Martin Heidegger uit 1946. Op zijn beurt reageerde de professor uit Freiburg op een brief van de jonge Franse denker Jean Beaufret, die met de woorden van Sloterdijk "de vrijheid had genomen om zich tijdens de Duitse bezetting van Frankrijk te laten inspireren door een Duitse filosoof". In zekere zin is de positie van Sloterdijk te vergelijken met die van Beaufret, daar het naoorlogse Duitsland werd beheerst door de mentaliteitsmachthebbers van de Kritische Theorie waarvan Jürgen Habermas het hoegbeeld was; en Sloterdijk een leerling die het zinkende schip tijdig heeft verlaten.

Heidegger schreef in zijn brief dat het humanisme als agent van een tweeduizendjarig niet-denken dat zijn hoogtepunt kende tussen 1789-1945, zijn zin heeft verloren. De mens moest zichzelf niet meer als middelpunt zien, als heerser van het Zijn, maar als hoeder ervan. Het antropocentrische geweld had alleen maar

geleid tot fascisme, Communisme en americanisme, beweert Sloterdijk in navolging van Heidegger.

Dit was één van de twee hamerslagen die de nachtrust van de verdwaalde journalisten hevig onderbrak. Eerder waren zij wakker geschrokken toen Sloterdijk sprak over de "verdusterde jaren na 1945" toen men het humanisme probeerde te reanimeren, een poging die gedoemd was dankzij de opkomst van de beeldige massacultuur. Dit zorgde voor ontremming van de mens, in plaats van de remming waar het humanisme via het geschreven woord naar streefde.

Antropotechnieken

De ondermaatsa reacties in de links-liberale kwaliteitskranten op Sloterdijks rede vormen een uitstekend bewijs voor deze these. Humanisten, zo bleek, zijn wel de laatsten die beschaafd reageren wanneer hun temmende leer wordt aangevallen. "Wie is nog in staat de mens te temmen, als het humanisme als school van het temmen van mensen taalt?" vraagt Sloterdijk zich af. Een cruciale vraag nu het temmen van mensen langzamemhand wordt vervangen door het genetisch telen, reeds door Nietzsche voorzien. Waar Nietzsche in het telen een doelbewust (de laatste mens) project zag van bepaalde subjecten (priester, journalist, Socrates), daar vrees Sloterdijk een mensenteelt zonder teler, een subjectloze bioculturele stroming met commerciële motieven. Voor- of tegenstander-zijn van deze ontwikkeling is irrelevant.

Het kan, dus het gebeurt. Helaas, lijkt Sloterdijk te denken: "Aangezien louter weigeren of afmaken op zijn eigen sterfelijkheid pleegt stuk te lopen, zal het er in de toekomst wel op aankomen het spel actief mee te spelen en een codex van antropotechnieken te formuleren." Om deze aanklacht tegen de struisvogel-filosofie kracht bij te zetten, raikt hij terug naar Plato - bli het horen van de naam van deze, in hun ogen, antiëke voorloper van het kolonels-regime, schrikken de slappende journalisten definitief wakker - die een soort koninklijke antropotechniek voorstond.

"In plaats van de slogan 'socialisme is de soviets plus elektriciteit' hebben we nu 'liberalisme is platonisme plus genetica', zo vat de Franse antropoloog Bruno Latour het samen. Sloterdijk hoopt dat een sturende en weidenkende elite het telingsproces een beetje kan sturen, een opmerkelijk, want humanistisch of op z'n minst modernistisch, standpunt. En eigenlijk is er niets nieuws onder de zon, zoals Sloterdijk ook zelf aangeeft: "Wat zich als nadenken over politiek voordoet, is in werkelijkheid een grondslagenonderzoek naar regels voor het beheer van mensenparken."

Tijdens het debat in De Rode Hoed, eind april, zei Sloterdijk met zoveel woorden dat de mens

Peter Sloterdijk

maar eens aan de gedachte moest wennen dat hij in een park leeft waar authenticiteit een verloren ideaal is. Iets waar zijn gespreks-partner en landgenoot Rüdiger Safranski nog naar op zoek is. Evenals Habermas die nadat hij Sloterdijks referaat had gelezen "authentiek fascisme" kraaide en zijn leerlingen aan het werk zette om Sloterdijk zwart te maken, zoals in de mentaal gestoorde Bondsrepubliek eerder de schrijvers Heinrich Böll, Botho Strauß, Peter Handke en Martin Walsers was overkomen. Deze aanval echter werkte averechts, ook al omdat Sloterdijk, een van de weinige filosofen die niet van maar voor de filosofie leeft, over grote polemische kwaliteiten beschikt. Mogelijk heeft de rede als een rode lap gedient om Habermas en zijn sekse op stang te jagen, een soort kooftsaanval te veroorzaken, de dood spoedig tot gevolg hebbend.

In zijn repliek, eveneens gepubliceerd in *Die Zeit*, verklaart Sloterdijk de Kritische Theorie dan ook dood, om vervolgens te verzuchten: "Denken betekent danken, heeft Heidegger gezegd. Ik zou eerder zeggen, denken betekent herademen." Zelf verklaarde Sloterdijk dat hij zich alleen maar bezighoudt met filosofie en zich nooit heeft geïnteresseerd voor de ethische vragen die de biotechnologie stelt. De biotechniek diende voor hem alleen maar om enkele obstakels op te blazen ten einde wat ruimte te maken voor zijn denken.

Patrick van Lzendoorn

Regels voor het Mensenpark - Peter Sloterdijk
Uitgeverij Boom, fl. 29,90, 176 pagina's.
ISBN 90 5352 579 3

aten de ontwikkelingen in Joegoslavië te beïnvloeden. Allerlei sancties zijn ingezet. Deze keer houden Brussel en Washington Serviërs en Montenegrijnen een dikke wortel voor: een 'drastische herziening van het sanctieregime' bij winst van de oppositie. Maar hoe groot is de kans op een zege van die oppositie en wat houdt dat precies in?

De rampenplannen liggen klaar

23 september 2000

Joegoslavië

Nicole Lucas

Er zouden wel eens grote problemen kunnen ontstaan komende week. En nimenand weet welke kant het op gaat. Slechts een enkele westerse diplomaat in Belgrado wil (anoniem) antwoorden op de vraag hoe de EU en de VS zich voorbereiden op de presidents- en parlementsverkiezingen, morgen, in Joegoslavië (Servië en Montenegro) en de mogelijke aftoep.

Elders in Europa wordt gezwegen. Met een 'we houden het in de gaten' houdt een woordvoerder van buitenlandse zaken in Den Haag het kort. "We hebben rampenplannen klaarliggen". Laat een woordvoerder van de Amerikaanse ambassade in Boedapest, van waaruit de ontwikkelingen in Joegoslavië nauwlettend worden gadegeslagen, iets meer los. Maar beiden zijn het erover eens dat het 'schadelijk zou zijn op de zaken vooruit te lopen'. "Dat wekt bijna de indruk dat achter de schermen van alles wordt bekeksproefd. Dat is niet zo. De werkelijkheid is dat we niet weten waar we ons op moeten voorbereiden en dat we eigenlijk ook niet zoveel kunnen", zegt de diplomaat in Belgrado.

Het enige dat de EU, en inmiddels ook de VS, hardop hebben laten weten is dat de sancties die - met uitzondering - al bijna tien jaar van kracht zijn, worden opgeheven als de oppositie wint. Aan het olieembargo, het gedeeltelijke handelsverbod en de financiële sancties zal dan een eind worden gemaakt.

Grote twijfels bestaan er echter over de vraag of de oppositie in deze missie slaagt. Opiniëelvingen geven een lichtere tot grote voorspanning voor de belangrijkste uitdager van zittend president Slobodan Milosevic, de rechtsgelende Vojislav Kostunica. "Als dit vrije en eerlijke verkiezingen zouden zijn, zou Kostunica winnen", zegt een Joegoslavisch analist, "maar vrij en eerlijk zijn ze de laatste jaren nooit geweest".

De angst voor fraude is groot. Er kan worden getoetst met stemmen uit Kosovo, of beter, de niet-stemmen uit wat nog altijd officieel een Servische provincie is. Werknemers van staatsbedrijven kunnen onder druk worden gezet. Het zal niet onopgemerkt blij-

ven, maar we kunnen er verder ook niets tegen doen", meent een diplomaat in Belgrado. "We kunnen moeilijk het land bezetten omdat het ons niet bevalt".

Het bewind is nerveus, nerveuzer dan het ooit is geweest, is de algemene observatie. Het blijkt uit de felheid waarmee de oppositie, soms letterlijk, te lijf wordt gegaan. Het blijkt ook uit de onvrede in de eigen gebieden die soms naar buiten sijpelt. Eerder deze week riep een functionaris van Milosevic's eigen Socialistische Partij de Joegoslaven op om maar op de oppositie te stemmen. De SPS had alleen maar elende geborcht, vond hij.

Westerse diplomaten hebben echter weinig zicht op wat zich precies in regeeringskringen afspeelt. EU-diplomaten - de VS doen het zonder officiële vertegenwoordiging in Belgrado - mogen geen contracten onderhouden met 'hooggeplaatste ambtenaren' van het regime. "Handig is dat verbod niet", meent een EU-vertegenwoordiger, "daardoor kunnen we ook niet praten met de gemiddelde elementen binnen Milosevic-partij".

Niemand durft te voorspellen hoever de zittend president bereid is te gaan om zijn machtspositie te behouden. Weinigens durven erop te rekenen dat hij een eventuele verkiezingsnederlaag zal erkennen en de macht zonder voorbehoud aan Kostunica zal overdragen. Maar zelfs al zou hij dat doen, dan is zijn macht genuërens definitief gebroken.

De Joegoslaven kiezen immers morgen ook een nieuw federaal parlement. Dankzij de boycot van de, zoals dat heet pro-westerse, regering van de Montenegrijnse president Djukanovic, worden alle voor Montenegro gereserveerde zetels Milosevic's getrouwen in de school geworpen. Een oppositionele meerderheid daar wordt daarmee al een stuk onwaarschijnlijker. Een diplomaat in Belgrado wijst er bovendien op dat officieel niets is vastgelegd over het tijdstip waarop de presidentieële macht moet worden overgedragen. Volgens Joegoslavisch premier Bulatovic kan Milosevic nog bijna een jaar blijven zitten. "Dus kan het parlement in de tussentijd de macht van de president gigantisch uitkleiden."

Een macht die toch al niet zo groot was. Slobodan Milosevic nam en kreeg veel ruimte. Van het federale parlement

en van president en parlement van Servië. En daar blijven Milosevic-aanhangers na morgen sowieso aan de touwtjes trekken. "En die zijn niet van plan Kostunica veel ruimte te geven", zegt een analist. Maar wat als een eenzame oppositiekandidaat tegen die achtergrond moet vechten? Blijven de VS en EU dan bij hun ferme uitspraken? Worden de sancties dan inderdaad opgeheven? In krijger het land dan toegang tot al die miljarden die het Stabiliteitspact voor de Balkan heeft gereserveerd?

Een scenario à la Kroatische, waar eerder dit jaar de oppositie de heersende HDZ verpletterend wist te verslaan, is niet aan de orde. Een 'drastische maatmezaai' is eigenlijk alleen voorstelbaar als de fraude zo omvangrijk en in het oog lopend is, dat de Joegoslaven het niet pikken en massaal de straatopgaan. Maar dat kan uitlopen op een burgeroorlog. "Zondag of maandag zullen zowel de oppositie als het regime de overwinning uitroepen", voorspellen diplomaten in Belgrado. "De vraag is wat de bevolking dan gaat doen".

Een oppositionele overwinning op de fronten betekent echter geen bevrijding dat zich zonder meer naar het Westen zal schikken. In de woorden van de Amerikaanse internet-denktank Stratfor: "Hoewel het moeilijk voorstelbaar is dat president Kostunica lastiger samen mee om te gaan dan president Milosevic, betekent dat niet dat hij de weg zal volgen van de Kroatische president Stipe Mesić, die een ongenoemdwesterse koers volgt en zijn kabinetnaar ledere westerse hoofdstad slepelt af de Kroaten maar wil ontvangen."

Anders dan de Joegoslavische Serviërs hebben de Kroaten - hoewel kritiek er bij tijd en wijle ook was - altijd op de steun van het Westen kunnen rekenen. Argwaan jegens de Beoelings van Brussel en Washington, jazigis rechtzeker afkeer zijn er dan ook vele malen minder groot dan verder naar het oosten. Het zal daarom in het gunstigste geval jaren duren voor het goed komt tussen het Westen en het resterende Joegoslavië, dat zich verdedigt, gestraft en onbegrepen voelt. Het duidelijkst blijkt dat wel uit het schouderophalen waarmee een deel van de oppositie de recente beloftes over opheffing van de sancties reageert. "Ach, straks komen ze vast met nieuwe eisen; die sancties zijn nog lang niet van de baan".

Een aanhanger van de oppositie zwaait met een foto van presidentskandidaat Kostunica.

Joegoslavië
van een medewerker

Het is verkiezingstijd in Belgrado en de stad is volgeplakt. Muren bezwijken haast onder de posters die schots en scheef, soms vier lagen dik, over elkaar heen zijn geplakt. Slobodan Milosevic en Vojislav Kostunica schreeuwen om de handacht van de voorbijganger. Ook *Otpor*, de studentenbeweging die vijfert voor verandering, is met haar gebalde vuist alom vertegenwoordigd. Laat je stem niet verloren gaan, doe zelf iets aan de toekomst, dringt de groep de Joegoslaven op het hart. Een stemadvies geeft ze niet. Maar de broodschap is duidelijk: *Gotov je*, het is genoeg!

Het is verkiezingstijd in Belgrado en bij de supermarkten staan lange rijen. Voor het eerst sinds maanden is daar weer bakolie en suiker verkrijgbaar tegen door de overheid vastgestelde prijzen. Dat wil zeggen dat de prijs de helft is van dezelfde producten op de vrije markt. Wachten op hun beurt doen vooral gepensioneerden. "Zo gaat het altijd als er verkiezingen zijn, we hebben de afgelopen tien jaar niet anders meegemaakt", zucht de 73-jarige Milan. "Ik heb toevallig deze week ook mijn pensioen gehad. Daar zijn ze anders nooit zo stript mee".

"We worden omgekocht", is zijn cynische conclusie. "maar ja, als je zestig gulden per maand krijgt, als het al komt, heb je weinig keus". Hoewel Niemand toch die hem in het stemhokje verplicht om Slobodan Milosevic de voorkeur te geven? De vriendelijke man aarzelt en moet even nadenken voor hij antwoordt. "Maar ik heb gelezen dat we, als Kostunica wint, worden uitgeleverd aan de eisen van westerse bedrijven. Nou, die hebben in de rest van Oost-Europa voor veel mensen ook alleen maar ellende gebracht. Daar krijgen de bejaarden zelfs als er verkiezingen zijn geen goedkoop voedsel

Een stem meer om te vervalsen

meer". Het is verkiezingstijd in Belgrado en er hangt een tintelende spanning in de lucht. Woensdagavond houden zowel de oppositie, verenigd in DOS, als de regeringspartijen SPS en JDL hun laatste verkiezingsbijeenkomst in de hoofdstad. Slobodan Milosevic zelf verschijnt in een onlangs voltooide sporthal in Nieuw-Belgrado op de noordelijke oever van de Donau. Hij haalt ongekend fel uit naar zijn opponenten. Ontevreden mensen zijn het, omgekocht, gecharmeerd door het Westen, bezig met het verspreiden van lengens en defatisme. "Ze misbruiken onze kinderen, manipuleren hen met drugs. Ze hebben het slechtste met ons land voor".

Hij krijgt een donderend applaus, maar de 15 000 aanhangers die zich hier hebben verzameld stoken toch wat schril af tegen de zeker 100 000 mensen die in het centrum van de stad op het plein voor het federale parlement Vojislav Kostunica, Milosevic's belangrijkste uitdager, toefjutten. Alhoewel geen redenaar van nature, zit ook hij niet om grote woorden verlegen. "Deze staat is een zinkend schip. We willen een staat die het volk dient en niet andersom." Hij haalt even vernijng uit naar de Navo, die hij 'criminele agressie' verwijt, om vervolgens een beeld te schetsen van zijn 'ideale samenleving': "een gemiddelde onafhankelijke Europese staat, waar het politieke leven saai is en de meeste opwindning in het privéleven plaatsvindt".

Een gewoon normaal leven, zonder angst, zonder repressie. Niets bijzonders eigenlijk, maar dat is nu precies wat Teo (20) ook graag wenst. Vriendelijk staat ze bezoekers te woord in het bescheiden kantoor van de jongerenbeweging Otpor (Servië voor 'verzet') aan de Kneza Mihailova, zeg maar de Kálvestrat van Belgrado. De sporen van de politie-inval, eerder deze maand, zijn nog goed te zien. Diverse deuren hangen scheef in de hengels. "Ze namen al onze computers, al onze posters, al onze folders mee". Een beetje tot hun eigen verbazing kregen de jongeren - door het regime regelmatig als fascistien betiteld - meteen van alle kanten nieuwe computers aangeboden.

Neem het heft in eigen handen, wacht niet tot een ander het probleem oplost, is de boodschap van de lervat anarchistische beweging, die geen formele leiders kent. Op allerlei plaatsen in Servië zijn leden van de groepen die afgelopen maanden opgepakt, vastgezet, lastiggevallen. Maar ze geven beslist niet op. En zullen dat na de 24ste ook niet doen, belooft Teo. Als ons de overwinning wordt afgepakt, gaan we de straat op. Niet bang vanwege de dreigementen van bijvoorbeeld de stafchef van het Joegoslavische leger die waarschuwt dat ongevegdheden niet worden getolereerd. Nee, zegt ze dapper, angst hebben we wel genoeg gehad.

Ze duwt de 43-jarige Ivan een aantal pamfletten in de hand. Hij woont al lang niet meer in Belgrado, maar is speciaal overgekomen om te stemmen. In de Joegoslavische ambassade in het land waar hij woont - hij laat in het midden welk - kan dat niet. Het heeft nooit gekund de afgelopen tien jaar. Ivan heeft wel een verklaring. "Honderdduizenden jonge Serviërs zijn gevulcht of geminerveerd omdat ze hier geen toekomst meer zagen. Die zullen niet geneigd zijn Milosevic te kiezen, dus die stemmen kunnen ze missen als kiespijn."

Of het uitmaakt dat hij al die moeite heeft genomen? Vergif durft hij er niet op in te nemen. Maar, blijft hij optimistisch, "het is in ieder geval weer één stem meer die ze moeten vervalsen."

FOTO AP

Duizenden aanhangers van Kostunica bijeen in Nis.

Zowel oppositie als partij van Milosevic claimt overwinning

Joegoslavië stemt in 'absolute chaos'

Van onze correspondent
Michel Maas

BELGRADO

De verkiezingen in Joegoslavië zijn zondag volgens onafhankelijke waarnemers 'in absolute chaos' verlopen. Zowel de oppositie als de partij van president Milosevic verklaarde gisteravond een ruime voorsprong te hebben. Aanhangers van beide partijen vierden overwinningfeesten.

'Daar is onze winnaar!' Vojislav Kostunica wordt van alle kanten omhelsd als hij zijn hoofdkwartier binnenstroomt. Kostunica, die nog nooit op een emotie is betraapt, grijnst breed. Hij heeft nog niet echt gewonnen, de stemmen zijn nog lang niet geteld, maar om tien uur 's avonds twijfelt niemand er meer aan: Vojislav Kostunica heeft Slobodan Milosevic bedwongen. Zelfs met de meest grove manipulaties zal de zittende president van Joegoslavië er niet in kunnen slagen de 50 procent te halen die hij nodig heeft, zeggen leiders van de Democratische Oppositie van Servië (DOS).

Ook op straat wordt niet de overwinning van Milosevic gevierd, maar die van Kostunica. Het Plein van de Republiek, in het centrum van Belgrado, is gereserveerd voor het overwinningfeest van Milosevic. Maar in plaats van gejuich van duizenden Milosevic-aanhangers oogsten de opgetrommelde volkszangers gesluit van Kostunica-kiezers. Een politiekordon scheidt de paar honderd Milosevic-getrouwen van de duizenden die enkele honderden meters verderop hun overwinning vieren. Enkele uren later nemen de Kostunica-aanhangers het hele plein in bezit. 'Redt Servië, Slobodan, pleeg zelfmoord', zingen ze massaal.

Ook in Kraljevo, Cacak en Novi Sad gaat niet de SPS maar de oppositie de straat op. Rond middernacht maakt Milosevic' partij SPS de eerste uitslagen bekend, na telling van de stemmen van 300 van de 10 duizend stembureaus. Milosevic staat op 50,28 procent, tegen 30,76 voor Kostunica. Oppositieleider Zoran Djindjic roept via de media de mensen op kalm te blijven, en rustig op de uitslag te wachten. Hij is er zeker van dat Kostunica heeft gewonnen.

De oppositie koestert kleine overwinningen: Kostunica staat voor in Pozarevac, de geboorteplaats van Milosevic. In Lajkovac, een dorp waar in het verleden 90 procent van de kiezers op Milosevic stemde, won Kostunica met 140 tegen 114 stemmen. De SPS meldt overwinningen in Kosovo en Montenegro.

De voortekenen zijn duidelijk: bij zulke uitslagen kan Milosevic onmogelijk winnen. Hij zou honderdduizenden stemmen moeten

vervalsen. Dat zijn er te veel. We zullen het niet ongestraft laten gebeuren', zegt DOS-woordvoerder Cedomir Jovanovic.

Niemand twijfelt eraan dat er geknoeid is met uitslagen. De hele dag heeft CeSID, de onafhankelijke organisatie die toeziet op de verkiezingen, schendingen gemeld. Marko Blagojevic, woordvoerder van CeSID, spreekt van een 'absolute chaos'. Stembussen waren al vol voordat de stembureaus opengingen, ze werden bij-

gevuld met vooraf ingevulde stembiljetten. Er was sprake van intimidatie: directieleden van staatsbedrijven zaten in stembureaus waar hun personeel kwam stemmen, iedereen moest (om fraude te voorkomen) zijn stembiljet laten zien voordat het in de bus ging. 'Deze verkiezingen hadden drie dagen geleden al ongeldig moeten worden verklaard, toen stembiljetten werden gevonden waarop de naam van Milosevic al was aangekruist', zegt Blagojevic.

Als Djindjic in kleine kring al de overwinning van Kostunica heeft uitgeroepen, heeft de zittende president nog steeds niet gereageerd. Niemand weet hoe Milosevic met een nederlaag zal omgaan. Kostunica's hoofdkwartier is op alles voorbereid. Op het balkon staat een generator, voor als de stroom wordt uitgeschakeld. Op straat wemelt het van de politie, die zich vooralsnog alleen bezighoudt met het verkeer, en het scheiden van de twee verkiezingfeesten.

De eerste betrouwbare resultaten worden ver na middernacht verwacht, en de officiële uitslag later deze week. Jovanovic kondigt aan dat DOS 'elke naam op elke kieslijst' zal controleren. 'Joegoslavië moet nog even geduld hebben. Het zal nog twee weken op zijn president moeten wachten. Maar Joegoslavië kan gerust zijn. Wij zullen met bewijzen komen dat we hebben gewonnen.'

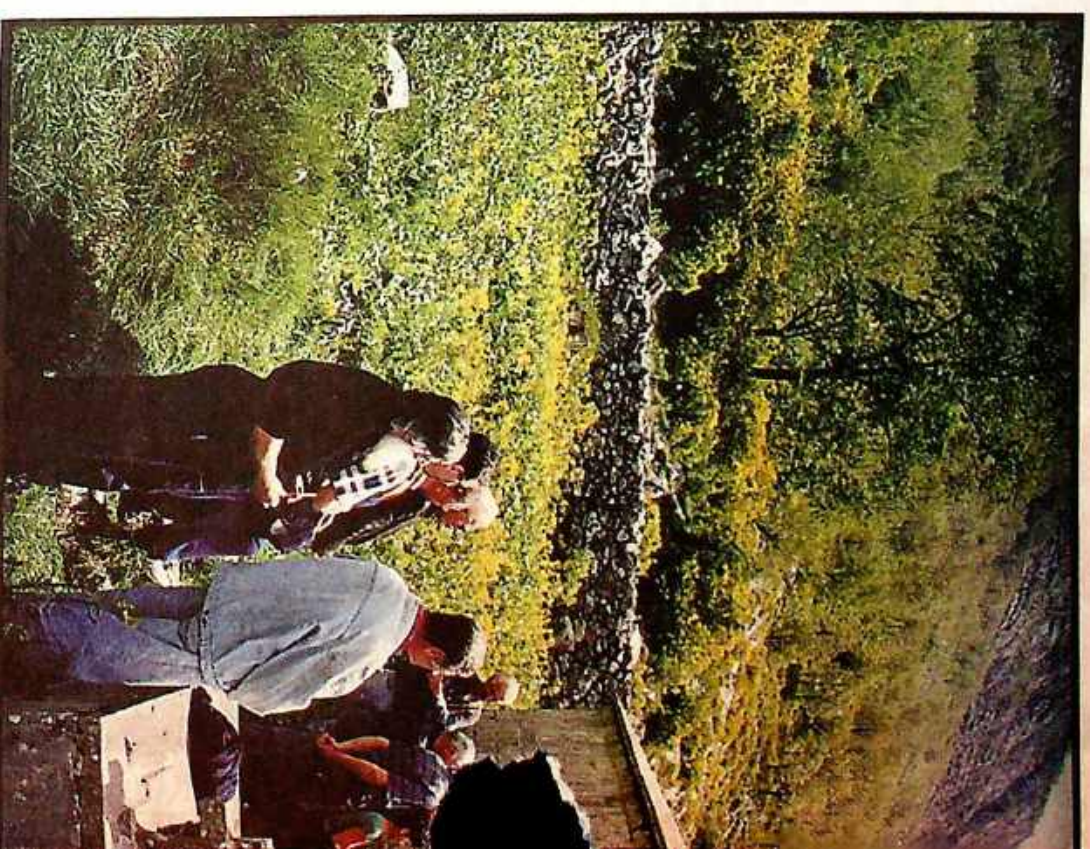
Zie ook pagina 5

Een stembureau medewerker in het Kosovaarse dorp Gracanica gooit de stembiljetten op een hoop. De meeste kiezers in Kosovo bleven zondag thuis.

FOTO RELTERS

De VERLOSSER VAN Montenegro

BISSCHOP MIHALIJO VOERT STRIJD AAN VOOR EIGEN MONTENEGRIJNSE STAAT EN KERK

Wij, bewoners van Montenegro, vragen het geciviliseerde Europa en de Verenigde Staten om een einde te maken aan het wilde, nazistische

Groot Servie-Project dat geleid wordt door Slobodan Milosevic." De woorden van de 60-jarige Miras Dedeic, ofwel bisschop Mihailjo van de Montenegrijnse Orthodoxe Kerk, zijn glashelder. Gisteren werden onder chaotische en zeer verdachte omstandig-

heden presidentsverkiezingen gehouden in Joegoslavië gehouden, waar Montenegro ook deel van uitmaakt. Op veel plaatsen mochten oppositieleiden niet stemmen, of kon niet worden gecontroleerd of de stembussen leeg waren. De verwachting dat Milosevic, on-

danks zijn achterstand in de peilingen, op elke mogelijke manier de verkiezingen zal proberen te 'stelen', lijkt uit te komen. In de dagen voor de verkiezingen probeerde bisschop Mihailjo zoveel als hij kon aan het Montenegrijns volk duidelijk te maken

dat ze van het juk van Belgrado af moeten. "Ik had het drukker dan ooit!" vertelt hij. Mihailjo hield speeches op televisie en leidde door het hele land dagelijks kerkdiensten. Steeds predikte hij over het voltooien van zijn Project: een democratisch Montenegro dat los staat van het Servie van Milosevic en wordt opgenomen door Europa. Tegen zijn toehoorders zei hij voortdurend: "Doe alles wat in je mogelijkheden ligt om de vrede in Montenegro te handhaven."

DE MONTENEGRIJNSE Orthodoxe Kerk bestaat pas weer sinds januari van dit jaar. In 1920, toen na de Eerste Wereldoorlog de eenheidsstaat Joegoslavië op de Balkan werd gesticht, werd de kerk samen met de staat Montenegro in de ban gedaan. De diverse kerken vielen voortaan onder de Servisch Orthodoxe Kerk en de Montenegrijnse staat ging op in de republiek Joegoslavië.

Zowel de Montenegrijnse kerk als de staat willen nu weer loskomen van de Servische dominantie. Beiden streunen elkaar in dat streven. De Montenegrijnse President Milo Djukanovic gaf in mei officieel toestemming voor de heroprichting van de Montenegrijnse Orthodoxe Kerk.

Bisschop Mihailjo werd hierdoor voor het eerst de baas in zijn eigen kerk. De inzegening had plaats in een eeuwenoude kerk in Tomtici, een bergdorpje in het hart van Montenegro. Officieel is deze kerk nog steeds in bezit van de Servisch Orthodoxe Kerk.

De Servisch-Orthodoxe bisschop veroordeelt de actie van Mihailjo en bestempelde deze als 'hoogverraad'. Vanuit hun klooster in Cetinje, dat op steenworp afstand ligt van Mihailjo's pasto-

Foto's:

Boven: de inwijding van de eerste terugverworven kerk voor de Montenegrijns Orthodoxe kerk in Tomici. De kerk was voorheen Servisch Orthodox.

Rechtsmidden: inwijdingstueel in de kerk van Tomici.

Rechts onder: na de zegening van de doden nemen gelovigen in Tomici een handje gewijde mais in rode wijn.

Links: bisschop Mihailjo (links) in gesprek met een dorpling. Rechts een van zijn lijfwachten

rie, zegt een woordvoerder: "De kerken blijven hoe dan ook van ons. Wij hebben de sleutel!"

SINDS MEI HEBBEN de Servisch-orthodoxen zich echter niet meer laten zien in een van de 'gekraakte' kerken. Een mogelijke rol daartbij speelt dat de meeste gelovigen aanhangers zijn van Mihailjo en hem steunen in zijn streven naar een onafhankelijk Montenegro. Een groep van zo'n twintigduizend Montenegrijns mannen zou zelfs bereid zijn daarvoor de wapens op te nemen.

Tijdens de kerkdiensten van Mihailjo zijn deze vrijwilligers herkenbaar aan hun kortgeschoren hoofden en getrande jachtmannen. De jonge mannen maken deel uit van het geheime Montenegrijns Vrijheidsleger. Ze stonden onlangs tijdens een dienst van Mihailjo zij aan zij met een aantal afgevaardigden van de moslimgemeenschap, de katholieke kerk en de Montenegrijns president Milo Djukanovic.

Na het 'kraken' van de eigen kerk is bisschop Mihailjo een aantal keren fysiek bedreigd. Toch is dat voor hem geen reden om te stoppen met zijn werk. Een paar dagen voor de verkiezingen zegt hij nog: "Wanneer bij een negatieve uitslag van de verkiezingen de Montenegrijns kerk of staat opnieuw zou verdwijnen, leidt dit tot een nieuwe burgeroorlog in de Balkan. Ik hoop dat het niet zover komt."

Maar Mihailjo heeft alle vertrouwen in een goede afloop. "Ons Project is bijna klaar, elke dag naderen we dichterbij het doel. In de verte zie ik onze vlag al wapperen."

TEKST: ELLEN VAN DALEN
FOTO'S: PETER BOER

Chaos verkiezingen Joegoslavië

25 sept 2000
BELGRADO — De presidents- en parlementsverkiezingen in Joegoslavië zijn volgens een onafhankelijke waarnemersgroep gisteren door grove onregelmatigheden uitgelopen op een absolute chaos. In veel stemlokalen, vooral in Kosovo, ontbraken stemhokjes, zodat de kiezers niet uit het zicht van anderen hun stem konden uitbrengen. Vertegenwoordigers van de oppositie werd de toegang tot stemlokalen ontzegd, waardoor ze de kiezerslijsten, de stembussen noch de stembiljetten konden controleren.

De tegenstanders van president Slobodan Milosevic hadden manipulaties bij voorbaat verwacht, omdat oppositiekandidaat Vojislav Kostunica tot op het laatste in de peilingen voorlag op de president. Het onafhankelijke Centrum voor Vrije Verkiezingen en Democratie meldde dat de opkomst in Servië halverwege de middag bijna 50 procent was. In de kleine zusterrepubliek Montenegro, waar de op het Westen gerichte regering de verkiezingen boycotte, was de opkomst op het middaguur maar 11 procent. De officiële verkiezingscommissie liet in de loop van de dag weten dat de verkiezingen zonder onregelmatigheden verliepen, wat door onafhankelijke waarnemers werd tegengesproken.

„Het is erger dan ooit”, zei Marko Balgojevic van het Centrum voor Vrije Verkiezingen en Democratie. Ik denk niet dat er sinds het Stenen Tijdperk ooit ergens zulke verkiezingen zijn gehouden. In veel plaatsen stond politie voor de stemlokalen. In Negotin, in het zuidoosten van Servië, troffen vertegenwoordigers van de oppositie, die zich met geweld toegang hadden verschaft in een stemlokaal, nog voor het stemmen was begonnen honderden biljetten met een stem voor Milosevic aan in de stembussen. De Democratische Oppositie van Servië meldde dat in het Montenegrijse dorp Baosic een kiezer op tientallen stembiljetten de naam Milosevic kon aan-

Politie Servië pakt twee VN'ers op

PRISTINA — De Servische politie heeft twee Amerikaanse medewerkers van de VN-missie in Kosovo (Unmik) een dag lang vastgehouden. Het tweetal was vanuit Kosovo Servië binnengereden en daar aangehouden. Zij werden zaterdag vrijgelaten en overgedragen aan de VN-troepen in Kosovo, zei een Unmik-woordvoerder in Pristina. (DPA/RTE)

De Joegoslavische oppositiekandidaat Vojislav Kostunica werd gisteren belaagd door journalisten nadat hij zijn stem had uitgebracht in de hoofdstad Belgrado.

FOTO: AP

kruisen en ze in de stembus kon proppen zonder dat hem een strobreed in de weg werd gelegd.

Vertegenwoordigers van de Europese Unie en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) waren niet als waarnemers toegelaten. In hun plaats hadden de autoriteiten 200 waarnemers uit China, Rusland, Irak en ander bevriende landen alsmede vertegenwoordigers van linkse partijen uitgenodigd.

De oppositie heeft haar aanhang zondagavond opgeroepen de straat op te gaan om de bekendmaking van de uitslagen te volgen en tellingen van de eigen verkiezingswaarnemers bekend te maken. De aanhangers van Milosevic hebben op hun beurt verkiezingsfeesten in Belgrado en andere Servische steden aangekondigd.

In Caglavica in Kosovo werden een

prominente Servische politicus en tegenstander van de regering belet om in zijn woonplaats te stemmen. Momcilo Trajkovic kreeg te horen dat zijn naam niet op de kiezerslijst stond, ook al heeft Trajkovic er zijn hele leven gewoond. In Milosevic's woonplaats Pozarevac hield de politie korte tijd een verslaggever en fotograaf van Associated Press vast.

Het is voor het eerst in de geschiedenis van Joegoslavië dat de inwoners van de deelrepublieken Servië en Montenegro rechtstreeks de president konden kiezen. De Europese Unie heeft de kiezers een einde aan de sancties in het vooruitzicht gesteld als Milosevic wordt weggestemd. De door het Joegoslavisch-Tribunaal in Den Haag van oorlogsmisdaden beschuldigde president haalde zijn schouders erover op. Hij zei dat de

verkiezingen goeds voor het land en ons volk zullen brengen en kondigde na zijn overwinning een politieke zuivering aan.

Ook oppositiekandidaat Kostunica was vol vertrouwen: Het regime beseft dat het deze verkiezingen verliest en het volk is niet bang om te zeggen wat van dit leiderschap vindt.

Milosevic wordt door nog drie kandidaten uitgedaagd, maar die maken weinig kans. Het zijn Tomislav Nikolic van de ultranationalistische Servische Radicale Partij, Vojislav Mihailovic van de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging en de vrijwel onbekende Miroslav Vidjokovic. Mocht geen van de kandidaten de absolute meerderheid halen, dan volgt tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen een tweede ronde op 8 oktober. (AP)

'Joegoslavië wilde aanslag plegen'

25 sept 2000
PRISTINA — Speciale eenheden van de Joegoslavische strijdkrachten wilden een terroristische aanslag in Kosovo plegen, maar troepen van de KFOR hebben dat weten te voorkomen. De bestuurder namens de VN van de omstrede provincie, Bernard Kouchner, heeft dit gisteren gezegd.

Volgens Kouchner wilden Joegoslavische legereenheden een aanslag in Kosovo plegen kort voor de Joegoslavische presidentsverkiezingen van zondag.

Britse en Zweedse militairen van de internationale troepenmacht in Kosovo (KFOR) hebben de aanslag verijdeld. „Het was een duidelijke poging de vrede, veiligheid en democratie in Kosovo te schaden”, aldus Kouchner tijdens een persconferentie in de Kosovoarse hoofdstad Pristina.

Drie Servische verdachten zijn gisteren aangehouden in Gracnica, circa tien kilometer ten zuidoosten van Pristina. Twee van hen zijn volgens Kouchner leden of voormalige leden van speciale eenheden van de Joegoslavische strijdkrachten. (ANP/AFP/DPA)

Belgrado laat journalisten vrij

KOPENHAGEN — De twee journalisten die zaterdag in Belgrado werden aangehouden, zijn weer op vrije voeten. Zij hebben elf uur vastgezeten. Dat heeft het Deense persbureau Ritzau bekendgemaakt. Een van de twee journalisten is een redacteur van dat persbureau. De ander is een Canadese journalist. *25 sept 2000*

De twee zijn voorgeleid aan een rechter die hun een boete van 3200 dinar (ongeveer 120 gulden) heeft opgelegd omdat zij niet over de noodzakelijke vergunningen zouden beschikken om in Joegoslavië te reizen.

De twee journalisten kregen kort voor middernacht hun paspoort terug. Zij moesten zich gisteren bij de politie melden om te horen of zij het recht hebben de presidentsverkiezingen in Joegoslavië te volgen. (AFP)

Rellen in Belgrado na chaotische verkiezingen

25 sept 2000
JOEGOSLAVIE In het centrum van Belgrado is het gisteravond kort na sluiting van de stemlokken om 20.00 uur tot gevechten gekomen tussen voor- en tegenstanders van de Joegoslavische president Milosevic. Duizenden te-aanhangers van Milosevic met stenen. De oproerpolitie greep in toen oppositie-aanhangers probeerden het plein van de Republiek in de hoofdstad te bereiken. Volgens de oppositionele waarnemersorganisatie CESID bra-

ken er ook rellen uit in Vranje, Prokuplje en Bujanovac, drie plaatsen in het zuiden van Servië met veel Kosovaarse vluchtelingen.

De verkiezingen verliepen gisteren zeer chaotisch. Volgens de CESID ontbraken in veel stemlokken stemhokjes, zodat de kiezers niet uit het zicht van anderen hun stem konden uitbrengen. Vertegenwoordigers van de oppositie mochten de stemlokken niet in, waardoor ze de kiezerslijsten, de stembussen noch de stembiljetten konden controleren.

De opkomst in Servië was hoog. In de Joegoslavische deelrepubliek Montenegro gingen maar weinig mensen naar de stembus en in de Servische provincie Kosovo bleven de mensen weg. Hubert Védrine, de Franse minister van Buitenlandse Zaken kondigde gisteravond spoedoverleg met de Europese leiders aan. Daaruit zou een algemene Europese uitspraak moeten komen over de uitslag.

VERVOLG OP PAGINA 3

25 sept 2000

VERVOLG VAN PAGINA 1

„Oppositie mag niet in stembureaus”

Woordvoerder Blagojevic van het non-gouvernementele Centrum voor Vrije Verkiezingen en Democratie (CESID) zei dat aan het eind van de middag ruim 54 procent van de kiezers in Servië was opgekomen, een record voor Joegoslavië. CESID, dat door Belgrado wordt beschouwd als een Westerse propaganda-eenheid, zei uit het hele land berichten te hebben gekregen over onregelmatigheden. Leden van de oppositie die deel uitmaken van de stembureaus kregen op sommige plaatsen geen toegang tot het stembureau. Anderen kregen geen toestemming de voorbereiding van de stembusgang mee te maken. In sommige stembureaus mocht de eerste kiezer zich er niet van vergewissen dat de stembussen leeg waren, wat in strijd met de regels is. Het ergste, aldus Blagojevic, was dat op veel plaatsen de functionarissen in de stembureaus konden zien waarop men had gestemd, door over de schouder mee te kijken of omdat het stembriefje doorzichtig was.

In Montenegro was gistermiddag maar 20 procent van de kiezers opgekomen. De pro-Westerse regering van de republiek had opgeroepen de verkiezingen te boycotten. Omdat daardoor de autoriteiten medewerking weigerden, werden aanhangers van Milosevic gedwongen in winkels en scholen stembureau's in te richten.

In Kosovo bleven de kiezers weg. De Albanese meerderheid in de provincie, die streeft naar onafhankelijkheid, beschouwt de verkiezingen als een puur Servische aangelegenheid. Servische tegenstanders van Milosevic die wilden stemmen werden ghin-

Oeilijk werken voor journalisten in Servië

door Ruma Hellinga
BOEDAPEST - Veertig Nederlandse journalisten die de verkiezingen in Joegoslavië ter plekke hadden willen verslaan, hebben daarvoor geen visum gekregen. In het totaal is honderden journalisten de toegang geweigerd. Van de degenen die wel werden toegelaten, zijn tientallen, onder wie een verslaggever van het NOS-journaal, de afgelopen dagen weer het land uitgezet.

Een Duitse cameraploeg, die over de nodige papieren beschikte, werd bij de grens tegengehouden. De camera werd in beslaggenomen. Een verslaggever raakte tijdelijk zijn paspoort kwijt. De media die nog correspondenten ter plaatse hadden, waren gisteren uiterst bezorgd dat ook die mensen weg zouden moeten.

Om die reden bleef de BBC-correspondent de hele dag in haar kantoor en stuurde lokale mensen de straat op om het nieuws te vergaren.

Joegoslavische journalisten in dienst van buitenlandse media konden het land niet worden uitgezet, maar kregen in een aantal gevallen bezoek van de politie, die hen een tijdelijk werkverbod voor de hele dag van de verkiezingen oplegde. De Joegoslavische regering maakte op die manier duidelijk echt geen pottenkijkers in het land te willen.

Het was niet alleen de buitenlandse pers die het leven moeilijk werd gemaakt. Ook de onafhankelijke media in Servië moesten het ontgelden. Bij een lokaal televisiestation in Nis, een stad waar de oppositie zeer sterk is, deed de politie zaterdag een inval en nam een deel van de apparatuur in beslag. Het station slaagde erin om zondagochtend weer in de lucht te gaan, maar kon toen alleen nog maar nieuws uit de stad zelf brengen.

Over het algemeen slaagden de onafhankelijke radio- en televisiestations, verenigd in de Associatie van Onafhankelijke Elektronische Media (Anem) er volgens Anem-voorzitter Veran Matic wel in om over de gebeurtenissen te blijven berichten. Anem bereikt volgens hem zo'n zeventig procent van de bevolking en heeft een eigen tv-zender, die via de satelliet uitzendt.

Verslaggevers van de oppositie-media werden op allerlei manieren geïntimideerd. Toegang tot stembureaus werd hen onmogelijk gemaakt en ze werden vaak mogelijk door de politie gehinderd. Toch lukte het hen in veel gevallen wel te blijven berichten.

„Zelfs in Belgrado, waar de druk over het algemeen het grootste is, zijn onafhankelijke media een groot deel van de dag in de lucht geweest”, aldus Matic. Dat was volgens hem duidelijk een verrassing voor de regering, want pas in de loop van de middag werd de lokale radiozenders het werk steeds moeilijker gemaakt. Hun frequenties werden gestoord, waardoor ze niet meer te ontvangen waren.

Regering vroeg niet door naar de massa-executies

Vredesmissies
redactie politiek

DEN HAAG - Na de val van Srebrenica ondernam de regering geen pogingen helderheid te krijgen over de executies door de Bosnische-Serviërs.

Dat is de scherpste kritiek van de commissie-Bakker in de kwestie-Srebrenica. De ministers Pronk (ontwikkelingssamenwerking) en Voorhoeve (defensie) zeiden al snel dat er 'signalen' waren van grootscheepse executies. Onduidelijk was of die doorgingen.

Bakker heeft nergens kunnen vinden wat de regering in 1995 deed met deze informatie over de enclave, die niet door Dutchbat kon worden verdedigd. Er waren geen 'significante vervolgcacties' van het kabinet op die waarneming.

Deze bittere conclusie wordt door Bakker in een internationaal perspectief geplaatst. Uit het VN-rapport over Srebrenica haalt de kamercommissie de zinsnede aan dat 'Nederland niet méér blaamt treft dan als onderdeel van de internationale gemeenschap'.

In het rapport 'Vertrekpunt Den Haag' worden veel bekende feiten herhaald over de gang van zaken rond Srebrenica. De commissie wilde geen afrondend oordeel vellen. Dat wordt overgelaten aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie dat volgend jaar rapporteert.

Bakker schrijft wel dat de regering in die dagen wel probeerde iets te doen voor de benarde moslimbevolking.

Dutchbat kreeg opdracht humanitaire hulp te geven, het Rode Kruis werd om hulp gevraagd en het kabinet probeerde via de Veiligheidsraad de Servische-Bosniërs te bewegen het Rode Kruis toe te laten. Het wrange 'bierfeestje' na terugkeer van Dutchbat in Zagreb, ontstond volgens de commissie-Bakker omdat landmachtbevelhebber generaal Couzy de waarschuwingen van zijn minister in de wind sloeg. Minister Voorhoeve had een sobere ontvangst gewenst.

„Voorts ontstond achteraf ten onrechte de indruk dat de kroonprins en de politici hebben deelgenomen aan feestelijkheden”, schrijft de commissie.

De vraag of er alsnog een grootscheepse parlementaire enquête komt naar de val van Srebrenica, wordt pas volgend jaar beantwoord. Nu al zijn CDA, D66 en GroenLinks daarvoor. De VVD was altijd tegen en zweeg daar gisteren over. De PvdA beslist na het rapport van het Nederlands instituut voor oorlogsdocumentatie.

Voorzitter J. Golsteyn van de grootste vakbond van defensiepersoneel, VBM/NOV, zei gisteren dat het rapport-Bakker aanleiding zou moeten zijn voor een excuus van de politiek aan alle militairen die op een onmogelijke missie naar Srebrenica werden gestuurd.

Sancties tegen Servië blijven

EU gooit roer alleen om als bevolking voor democratie stemt

Van onze verslaggevers
EVIAN/AMSTERDAM - De Europese Unie heft het olie-embargo tegen Servië voorlopig niet op. Nederland en Groot-Brittannië geloven niet dat een opheffen van de sancties een democratisch bewind in Belgrado dichtert bij brengt.

Dat bleek gisteren na afloop van informeel overleg in het Franse Evian. De EU-ministers van buitenlandse zaken bespraken daar de mogelijkheid om nog voor de presidentsverkiezingen van 24 september aanstaande een aantal sancties, waaronder het olie-embargo, op te heffen. Dertien van de vijftien lidstaten dringen daar op aan. Maar volgens minister Van Aartsen zou het zeer moeilijk zijn om de strafmaatregelen weer in te voeren, indien president Slobodan Milosevic aan de macht blijft.

De EU steunt de oppositie en belooft een radicale wijziging van haar beleid als de Servische bevolking kiest voor democratie. Volgens Van Aartsen maakt de kandidaat van de oppositie Vojislav Kostunica een goede kans. „Maar dat is een zaak van de Serviërs zelf”, aldus de minister.

Zijn Griekse collega van buitenlandse zaken Papandreou brengt binnenkort een bezoek aan Belgrado, waar hij met vertegenwoordigers van de oppositie gaat praten. „Wij zullen de Serviërs niet vergeten”, zei de Franse minister Védrine in Evian. Brussel heeft geld gereserveerd voor de wederopbouw van Servië op voorwaarde dat er een ander regime aan de macht komt.

President Milosevic is gisteren officieel door de regeringspartijen aangewezen als hun kandidaat bij de presidentsverkiezingen van 24 september. Volgens prominente uit de coalitie zijn bij de nationale kiescommissie meer dan 1,5 miljoen handtekeningen voor zijn kandidatuur ingeleverd. Er waren er 25 000 nodig.

Die mededeling werd uitgelegd als een poging recente peilingen te weerleggen waaruit blijkt dat Milosevic flink achterligt op zijn uitdager Kostunica, de kandidaat van achttien oppositiegroeperingen. Volgens een onderzoek dat zaterdag werd gepresenteerd, staat Kostunica op 52 procent van de stemmen en Milosevic op slechts 31.

De termijn om kandidaten voor te dragen sloot gisteravond. Naar schatting 7 miljoen kiezers ma-

ken over drie weken, voor het eerst in directe verkiezingen, uit wie president van Joegoslavië wordt. Milosevic is kandidaat namens zijn eigen Socialistische Partij (SPS, de partij JUL van zijn vrouw Mira Markovic en de Socialistische Volkspartij, een pro-Servische partij in Montenegro, dat samen met Servië een federatie vormt.

Momir Bulatovic, leider van die Montenegrijnse partij en tevens premier van Joegoslavië, zei dat 200 000 handtekeningen voor Milosevic uit Montenegro afkomstig zijn. De pro-Westerse regering daar heeft aangekondigd de ver-

kiezingen van de 24ste ten omdat de positie v. door recente grondwetten is geschaad. Maar teiten in Montenegro verhinderen dat de plaatsvindt.

De andere kandidaat race naar het presidentsburgemeester Vojislav van Belgrado, die door tiepartij SPO van Vuk D voorgedragen, en Tomislav van de ultranationalistische SRS. De laatste is gisteren met de Joegoslavische informatie, Aleksandric, uit het bestuur van televisie van Servië gestapt.

De twee vinden dat media in de verkiezingstijd aan de partijen van en zijn vrouw besteden we geen invloed hebben redactionele beleid, zij noodzaakt ons ontslag den”, aldus de ultranationalistische de regering-Milosevic. Hun radicale Partij derde maal minder' aanwezig en dat andere coalitie. Overigens komen groeperingen in Servië niet aan bod in de stemmen. Ze hebben diverse ma-

Serviërs ontsnappen uit VN-cel

MITROVICA - Vijftien Serviërs hebben kans gezien te ontsnappen uit een VN-gevangenis in Mitrovica, in het noorden van Kosovo. De mannen zaten vast op beschuldiging van moord, brandstichting en diefstal. Twee van hen zijn op de vlucht gepakt.

De Serviërs wisten zaterdagavond te ontkomen. Een van hen mocht telefoneren. Toen hij werd teruggebracht naar zijn cel, over-

meesterden zijn maten de bewaker, een Nepalese WER. De mannen openden de andere cellen. Ze bedreigden met een wapen dat ze hadden buitgemaakt andere VN'ers, bonden hen vast en maakten zich uit de voeten met 2800 Duitse mark.

De gevangenis ligt in het noordelijke deel van de stad. De gevluchte Serviërs zaten sinds vorig jaar vast. Ze hebben diverse ma-

len geklaagd dat ze te lang werden vastgehouden zonder proces. Al eerder wisten gevangene Serviërs in Mitrovica te ontsnappen. Op 4 augustus ontkwamen drie mannen, eveneens verdacht van genocide, op weg naar het ziekenhuis. Op 5 juli ontsnapte er een in dat hospitaal en een dag later nam een gevangene in Kosovo Polje, in midden-Kosovo de benen.

Parijs polst EU over actie tegen Belgrad

Vervolg van Voorpagina
Hubert Védrine, de Franse minister van Buitenlandse Zaken, wil zijn Europese collega's consulteren over het verloop van de verkiezingen en eventueel diplomatieke actie ondernemen tegen Joegoslavië.

De opkomst is met een percentage van tachtig erg hoog. Ruim na de officiële sluitingstijd van de stembureaus stonden er nog rijen kiezers voor de deuren die hun stem konden uitbrengen. Nadat de Servische staats televisie RTS meldde dat Milosevic in Kosovska Mitrovica ruim gewonnen had, verklaarde zijn Socialistische Partij SPS zich winnaar in Kosovo. De president zou zeven stemmen hebben gekregen tegen iedere stem voor Kostunica. Milosevic zei na het uitbrengen van zijn stem dat het politieke toneel na de verkiezingen opgeruimd zal zijn.

Tot gisteravond hield de regering vol dat Milosevic de verkiezingen in de eerste ronde zou winnen. Maar ook de oppositie wist zich zeker van de overwinning. De voorzitter van de Democratische Partij, Zoran Djindjic, baseerde dat op basis van de uitslagen uit zestig gemeenten.

Die cijfers drongen gisteravond door tot de regeringspartijen die lichte paniek veroorzaakten. Volgens waarnemers dwingen de verschillende uitslagen de oppositie tot snelle actie als Milosevic zich winnaar verklaart in Servië. In 1996 werd de oppositionele overwinning in de lokale verkiezingen 'gestolen' door Milosevic

Het echtpaar Milosevic brengt zijn stem uit in een stembureau in Belgrado.

Foto: Reuters

en volgden er maandenlange antiregeringsdemonstraties. Dat er fraude zou kunnen plaatsvinden was verwacht. De beschuldigingen waren gisteren niet van de lucht. Waarnemers van de oppositie werden geveerd uit de stemlokalen. Op veel plaatsen mochten de eerste kiezers niet in de stembussen kij-

ken om te zien of deze leeg waren. Overal waren de commissies in de stemlokalen bezet door leden van de Socialistische Partij van Milosevic. In diverse plaatsen, onder andere in het zuidwesten van Servië, werden leden van de beweging Otpor gearresteerd. Politieagenten in bur-

ger zorgden ervoor dat nieuwsgierigen buiten bleven. Uit Vranje werd gemeld dat directieleden van staatsbedrijven in de stemlokalen aanwezig waren om te controleren of de werknemers op de SPS en Milosevic hadden gestemd. Ook is het principe van de geheime stemming op grote schaal

met voeten getreden. moesten publiekelijk stemmen of dienden hun stembiljetten te zetten van een kant overhandigen aan de stemcommissie die vervolgens de authenticiteit van het stembiljet controleerden.

In Kosovo, officieel onderdeel van de federatie, ronden van de SPS rond om de stembiljetten op te halen. Servië van bekend was dat ze de oppositie zouden stemmen den hun biljetten niet af werden uitgesloten van verkiezingen. Een van de pro-te pro-Kostunica voorm. de provincie, Momcilo T kreeg te horen dat hij nu huidige woonplaats komen omdat hij gisteren stond in Pristina.

In de deelrepubliek Montenegro dat had aangekondigd de verkiezingen te zullen boycotten de opkomst niet hoger dan twintig procent. Maar bieden waar een meerderheid Milosevic is, kwan nauwelijks vijf procent c. Het succes van de boycot Montenegrijnse president kanovic ertoe bewogen daags een referendum over de onafhankelijkheid van deze publiek uit te schrijven. Meer dan twintig buitenlandse journalisten zijn uitgeweerd wie NOS Journalist over Wouter Kurpershoek journalisten werden teerd. Radio B2-92 werd gistermiddag hevig door de regering.

Milosevic-fan kan 53 stemmen uitbrengen

het zuidoosten van Servië, troffen vertegenwoordigers van de oppositie nog voor het stemmen was begonnen honderden biljetten met een stem voor Milosevic aan in de stembussen. De oppositieleden hadden zich met geweld toegang verschaft tot het stembureau, omdat ze wilden controleren of de stembussen wel leeg waren.

Medeverters van sommige stembureaus keken opdringerig over de schouder van kiezers die hun stembiljet invulden, kennelijk om hen ervan te weerhouden op de oppositie te stemmen, aldus Blagojevic. In de stembureaus in Kosovo, waar alleen Serviërs naar de stembus gingen, waren helemaal geen voorzittingen getroffen om de privacy van kiezers te garanderen. De oppositie is ook bang dat de regering het feit dat niet duidelijk is hoeveel Serviërs er nog in Kosovo wonen, zal misbruiken om Milosevic nepstemmen te bezorgen. In Krusevac kon niemand die in 1979 of 1980 is geboren, stemmen omdat hun namen geen woonweg ontbraken op de kiezerslijsten.

De verkiezingscommissie liet in de loop van de dag weten dat de verkiezingen zonder onregelmatigheden verliepen. (AP)

„Het is erger dan ooit”, zei Marko Blagojevic van de organisatie. „Ik denk niet dat er sinds het Steunen Tijdsperk ooit ergens zulke verkiezingen zijn gehouden.” Mensen die een stem uitbrachten zonder zich te kunnen identificeren, vertegenwoordigers van oppositiepartijen die de toegang tot stembureaus werd ontzegd, intimidatie en gegoochel met stembiljetten waren nog de minst vreemde onregelmatigheden, aldus het centrum.

„Het is erger dan ooit”, zei Marko Blagojevic van de organisatie. „Ik denk niet dat er sinds het Steunen Tijdsperk ooit ergens zulke verkiezingen zijn gehouden.” Mensen die een stem uitbrachten zonder zich te kunnen identificeren, vertegenwoordigers van oppositiepartijen die de toegang tot stembureaus werd ontzegd, intimidatie en gegoochel met stembiljetten waren nog de minst vreemde onregelmatigheden, aldus het centrum.

Spanning stijgt in Joegoslavië

Hoge opkomst in Servië bij presidentsverkiezingen

25 April 2000

Van onze redactie buitenland
AMSTERDAM - Joegoslavië houdt de adem in. Gisteravond waren nog geen definitieve uitslagen van de gisteren gehouden verkiezingen bekend, maar op diverse plaatsen in het land maakten zowel de oppositie als de regeringspartijen zich op de overwinning te vieren.

Opiniepeilingen geven oppositiekandidaat Vojislav Kostunica een voorsprong op zittend president Slobodan Milosevic.

Hier en daar dreigde het uit de hand te lopen. In Novi Sad probeerde de politie gisteravond een bijeenkomst op het Vrijheidsplein in het centrum tegen te houden. Maar nadat oppositieleden met de agenten, die in ME-uitrusting waren aangetreden, hadden gepraat, lieten ze mensen toch door. In Belgrado hielden zowel de oppositie als de regeringspartijen SPS en JUL gisteren, vlak

bij elkaar, een manifestatie. Vanaf het podium van de verenigde oppositie DOS, aan het Terazijaplein klonk rock 'n roll, vanaf het andere podium, op het Plein van de Republiek, klonk traditionele Servische muziek. Daartussen stond politie.

In Servië was de opkomst voor de presidents- en parlementsverkiezingen over het algemeen hoog. In de Joegoslavische deelrepubliek Montenegro daarentegen gingen maar weinig mensen naar de stembus. De 'pro-westerse' regering van president Djukanovic boycotte de stembusgang.

In Kosovo bleven de kiezers massaal weg. Volgens de eerste uitslagen - de stembussen gingen daar vier uur eerder dicht dan in de rest van Joegoslavië - zouden slechts 44 000 mensen in Kosovo hebben gestemd, bijna allemaal Serviërs. Negentig procent zou op Milosevic hebben gestemd.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

In Kosovo Mitrovica gingen gisteren alleen Serviërs naar de stembus om een nieuwe president en een nieuw parlement van Joegoslavië te kiezen. De Kosovaarse Albanezen bleven thuis. Zij willen niets meer met Joegoslavië te maken hebben.

FOTC

'Een klassiek geval van westerse desinformatie'

Joegoslavië

van een medewerker

BELGRADO - Wie besteelt wie? Al weken beschuldigt de Joegoslavische oppositie de regeringspartijen ervan van plan te zijn via fraude en corruptie aan de macht te blijven. Dit weekeind slaat het regime terug: Niet wij zijn corrupt, het is juist de oppositie die de boel probeert te fles- en met valse stembiljetten.

De centrale kiescommissie kondigt daarom aan dat ieder stembriefje voor het in de stembus wordt gegooid wordt gecontroleerd. Dit moet voorkomen dat kiezers „meerdere in het subversieve buitenland gefabriceerde stembriefjes” in de bus gooien.

Diverse jonge Serviërs die zich zondagochtend in het har van Belgrado in een stemlokaal melden, moeten erom lachen. „Het is alleen maar bedoeld om mensen het idee te geven dat hun

stem niet geheim is. Zodat ze zich wel drie keer bedenken voor ze op de oppositie stemmen,” meent Zoran (20).

Zelf laten ze zich geen angst aanpraten. Met een achteloos gebaar nemen ze maar liefst vijf stembiljetten in ontvangst: voor de president, de twee kamers van het parlement, de gemeenteraad van Belgrado en de deelraad. Een beetje tot hun teleurstelling is er niemand die hen op de vingers kijkt als ze de papieren in de ver-

schillend gekleurde bussen stoppen, ze hadden zich al op hevig protest voorbereid.

Een man die later binnenstapt, laat het stembiljet zien dat hij voor zijn zwaar verstandelijk gehandicapte dochter heeft ontvangen. „Zij weet helemaal niet wat dat is, stemmen, ik wil dat ze van de kiezerslijst wordt gehaald.” Dat blijkt ter plekke niet mogelijk. „Maar dan kan het straks zeker wel dat ze voor Milosevic heeft gestemd?” zegt hij argwa-

nend. Een paar officiële waarnemers stellen hem gerust. „We vergelijken het aantal stemmen dat is uitgebracht met het aantal mensen dat zich hier heeft gemeld.” Hij kijkt bedenkelijk.

Berichten van elders geven dan ook aanleiding tot ongerustheid. Lokale waarnemers, onder meer van het Centrum van Vrije Verkiezingen en Democratie (Cesid), melden tal van onregeligheden. In Vranje, in het zuiden van Servië, staan bij ieder stemlokaal po-

litiemensen opgesteld. In Negotin, in het noorden, ontdekken leden van de oppositie dat de stembussen al vol zitten, terwijl er nog geen stem is uitgebracht. In het zuidelijke Krusevac blijkt geen enkele kiezer van onder de 21 jaar te staan geregistreerd.

Een chaos is het, aldus het Cesid, een particulier Servische organisatie, die van de autoriteiten geen officiële waarnemersstatus kreeg: het zou de oren te veel naar het westen laten hangen.

Officiële, door Belgrado uitgenodigde waarnemers zien het anders. Het zijn er zo'n 200, uit 52 verschillende landen. Tegen een journalist van de Servische staats-tv zegt een Rus niets onregelmatigs te hebben kunnen ontdekken. Een Britse, lid van de Socialistische Arbeiderspartij in Engeland, beaamt dat. Het verhaal over de mogelijke fraude door Milosevic neemt ze ver- dacht, 'als de klassieke westerse desinformatie'.

21 Juni 2000

De moord op Commandant Murrizi

Een jaar geleden werd Kosovo bevrijd. De destijds in Rhenen wonende Besim Mala had daar een belangrijk aandeel in: als commandant Murrizi was hij leider van de Zwarte Tijgers van het UÇK. Op 17 april werd hij op straat in Pristina vermoord. Door Thomas Erdbrink / Fotografie: Alban Bujari

Nog één week, dan zou UÇK-kolonel Besim Mala (29) voorgoed terugkeren naar zijn Nederlandse vrouw en dochter in het Gelderse plaatsje Rhenen. Twee jaar eerder was hij naar Albanië vertrokken om dienst te nemen in het Kosovaarse bevrijdingsleger. Sindsdien heeft hij zijn familie maar een paar keer gezien.

"Als de oorlog voorbij is, kom ik terug," belooft hij telkens weer aan zijn vrouw Anita.

Op maandag 17 april, tien maanden nadat de Servische troepen Kosovo hebben verlaten, is het bijna zover. De dag ervoor heeft hij nog met Anita gebeld. Zoals altijd spreekt hij met zijn dochtertje Lendita en vertelt Anita dat hij van haar houdt. Als hij weer in Nederland is, wil het echtpaar proberen een zontje te krijgen.

Zijn vrienden verklaren hem voor gek dat hij terug naar Nederland wil. Hij heeft toch niet anderhalf jaar voor een vrij Kosovo gevochten om er daarna te vertrekken? Besim is echter niet van zijn stuk te brengen: "Ik ga terug naar Nederland om verder te gaan met wat ik heb achtergelaten," zegt hij dan.

Besim stelt zijn vriend en strijdmakker Ferid Berisha die maandag voor om een stukje te gaan lopen door Pristina, de hoofdstad van Kosovo. Dat doen ze wel vaker, meestal zonder duidelijk doel. Soms ploffen ze dan ergens neer op een terrasje, vaak eindigt de tocht ook in Besims Café Amsterdam. Hij draait daar cd's van

André Hazes en Frank Boeijen. Om de bar, die naar verluidt vóór de oorlog van de beruchte Servische oorlogsmisdadiger Arkan was geweest, een echt Amsterdams tintje te geven, heeft een Nederlandse vriend speciaal een lading Amsterdammertjes naar Kosovo gebracht. De paaltjes worden gebruikt als terras-afbakening.

Op die mooie lentedag slentert het duo over de Moeder Teresastraat, de hoofdstraat van Pristina. Langs kraampjes waar illegale cd's worden verkocht, langs patrouillerende Engelse soldaten die in groepjes van vier de orde proberen te handhaven en langs de grote, witte jeeps van de westerse hulpverleners die in een file staan met oude Yugo's en Mercedesen zonder nummerbord. De trottoirs in Pristina zijn altijd vol met mensen.

Besim is een bekende Kosovaar. Vanwege zijn heldendaden in de oorlog wordt hij vaak aangesproken. Met zijn korte haar en brede schouders is hij een indrukwekkende verschijning in de straten van de Kosovaarse hoofdstad. Tijdens de wandeling draagt hij zelfs zijn UÇK-uniform.

13.21 uur: voor restaurant Fana, en tussen twee kiosken in, wordt Besim aangesproken door een onbekende man. Een korte woordenwisseling ontstaat, waarover het gaat is onduidelijk. Ferid, die een stuk achter zijn vriend loopt, ziet alleen wat er dan gebeurt: twee mannen met getrokken pistolen duiken plotseling op. Eén

van hem schiet Besim direct door het hoofd. De man die een UÇK-kolonel aan het praet was, trekt ook een wapen. Hij richt op Ferid, die als lid van de lokale politie bij een postje op wacht heeft, maar mist. Ferid schiet zijn medevelders en loopt door de barst, de man valt gewond neer. De slachtoffer waar die het schot op Besim heeft gelost, springt in een gereedschapsauto. De tweede grijpt het wapen van de man die door Ferid is neergeschoten en verdwijnt in de massa.

Besim ligt zwaar bloedend aan het hoofd op de grond. Ferid rijdt hem met hoge snelheid naar het ziekenhuis, maar het is te laat: om 17.00 uur 's middags wordt zijn lichaam vrijgegeven. De Kosovaarse televisie maakt direct melding van de moordaanslag in een speciaal nieuwsbericht.

'Alleen degenen die tegen een vrij Kosovo waren én zijn, kunnen schieten op een vrijheidsstrijder,' meldt UÇK-generaal Agim Çeku in een haastig uitgegeven persbericht.

Geëxecuteerd worden op de straten van Pristina is waarschijnlijk wel het laatste toekomstbeeld dat Besim Mala voor ogen heeft als hij in 1991 in Nederland aankomt. Zoals zoveel Kosovaarse jongeren ontvlucht hij zijn land vanwege de racistische maatregelen van de Servische president Milosevic. In dat jaar komen tienduizenden Albanezen gedwongen op straat te staan. Hun werkplekken worden ingenomen door Serviërs. Duizenden jongeren ontvluchten de Joegoslavische provincie Kosovo op zoek naar vrijheid en een manier om rond te komen. Daarnaast proberen veel jongens de dienstplicht in het Joegoslavische leger te ontlopen; de Balkan staat immers op het punt van totale oorlog.

Na een lange tocht door Europa komt Besim terecht in asielzoekerscentrum Schalkhagen, in de buurt van Rhenen. Daar komt hij in contact met Arben (28) en Ferid (30), net als hij twee jonge Kosovaarse asielzoekers.

'Vanaf dat moment waren we de drie musketiers,' vertelt zijn vriend Arben. Zo woont Besim een tijd bij hem in huis. Ieder

weekend gaat het drietal uit in disco De Troost in Wageningen. 'Hij was een vrolijke jongen, maakte altijd grapjes, deed geen vlieg lewaard. Als we gingen stappen danste hij altijd. Besim kon echt perfect dansen,' zegt Arben, die na negen jaar weer terug in zijn vaderland is. In maart kwam hij naar Pristina om zijn familie te bezoeken, maar ook om Besim en Ferid weer te zien.

Samen met Ferid zit hij in Disco Skhupi in Pristina, waar veel voormalige UÇK'ers komen en Ferid de scepter zwaait.

'De eerste keer dat ik Besim leerde kennen had hij een legerbroek aan,' vertelt Ferid. 'Ik haat uniformen dus vroeg ik hem waar dat voor nodig was. 'Er kan oorlog komen in ons land; ik ben er klaar voor,' zei hij toen.'

Tijdens een van die avonden in De Troost ontmoet Besim zijn aanstaande vrouw. Zoals wel vaker staat hij alleen op de dansvloer.

'Ik kon mijn ogen niet van hem afhouden,' vertelt Anita Mala (27) in haar Nederlandse woning. Haar dochtertje Lendita zit in een hoekje te kleuren. Op tafel ligt een UÇK-sleutelhanger, met daarop de zwarte dubbelkoppige adelaar op een rode achtergrond: het logo van het Kosovaarse vrijheidsleger. Aan de muur hangt een grote portretfoto van Besim in uniform.

Toen ze Besim een paar weken later vanuit haar auto zag fietsen, besloot ze hem aan te spreken. 'Wat een mooie auto,' zei een vriend van hem. 'Nee, wat een mooie meid,' zei Besim. Kijk, zo was hij,' zegt Anita glunderend.

Op 20 december 1993 trouwen ze, vijf maanden na hun eerste ontmoeting. Veel van haar kennissen verdenken Besim ervan met Anita in het huwelijk te treden vanwege de verblijfsvergunning die hij daardoor krijgt. 'Ik was juist bang dat hij weg zou worden gestuurd, daarom zijn we zo snel getrouwd,' legt Anita uit.

Zowel Besim als Anita werken, en sturen een deel van hun salaris naar familie in Kosovo. Na een jaar in een matrassenfabriek te hebben gewerkt, besluit Besim samen met Ferid zijn eigen bedrijf op te zetten. Het duo wilde gaan exporteren naar hun vaderland.

UÇK-kolonel Besim Mala (met vlag) voert zijn troepen aan tijdens een UÇK-bijeenkomst.

Autobanden, textiel, van alles proberen ze te verzenden, maar het lukt niet echt. "Daarna wilde hij een glazenwassersbedrijf beginnen. Toen heb ik hem gezegd dat hij direct kon beginnen: bij onze ruiten wel te verstaan," lacht zijn vrouw.

Besim ziet eruit als een ruige jongen. Omdat hij zoveel aan fitness doet, komt hij behoorlijk imposant over. Met zijn zwarte leren jas aan was hij een echte macho, zegt Anita. "Als hij de hoek om kwam lopen, schrokken mensen wel eens, maar die kenden hem natuurlijk niet. Dan zouden ze zien dat hij een hele goede jongen was, die niemand kwaad deed."

Terwijl het echtpaar in Nederland een nieuw bestaan opbouwt, sluimert het conflict in Kosovo. In de Joegoslavische deelrepublieken Slovenië, Kroatië en Bosnië is de oorlog al uitgebroken en vanuit Besims geboorteland komen berichten over gewelddoos verzet tegen de Servische overheersing. Zoals veel Nederlandse Kosovaren zijn ook Besim, Ferid en Arben lid van de plaatselijke Albanese

"Die avond hadden we een grote vergadering," vertelt Ferid. "Dit is het begin van de oorlog, zeiden we tegen elkaar."

Direct wordt geld en kleding gestuurd. Besim -die vloeiend Nederlands spreekt- plaatst advertenties in de plaatselijke huis-aan-huis kranten met de oproep om kleding te geven voor Kosovo. Mensen komen het persoonlijk bij hem en Anita thuis afleveren. Avond aan avond zit Besim achter de tv. Hij zapt van journaal naar CNN en terug. De telefoonrekening stijgt tot enorme hoogte, want als het even kan, belt Besim met zijn vader en moeder.

Eind februari nemen hij en Ferid het besluit zich aan te melden bij het UÇK. Anita houdt hem niet tegen. "Ik vond dat hij moest gaan. Hij was sterk en gezond. Dan kun je niet op de bank een broodje eten en op tv toekijken hoe je familie wordt verjaagd." Op de club worden ze als helden uitgezwaaid: de twee zijn de eersten die daadwerkelijk de stap wagen en doen waar ze velen over praten. Het is even schrikken voor twee verkoopsters van een Arnhemse dumpzaak als ze horen waarom Besim en Ferid voor 5000 gulden

Besims echtgenote Anita: 'Ik vond dat hij moest gaan. Hij was sterk en gezond. Dan kun je niet op de bank zitten en op tv toekijken hoe je familie wordt verjaagd'

club. Daar wordt het nieuws over Kosovo op de voet gevolgd. In 1995 en 1996 organiseert de club demonstraties in Den Haag. Besim en Anita lopen mee. Als het UÇK in 1996 de eerste aanslagen pleegt op Servische doelen, zegt Besim tegen zijn vrouw dat hij ook wil vechten. "Als de oorlog uitbreekt dan ga ik."

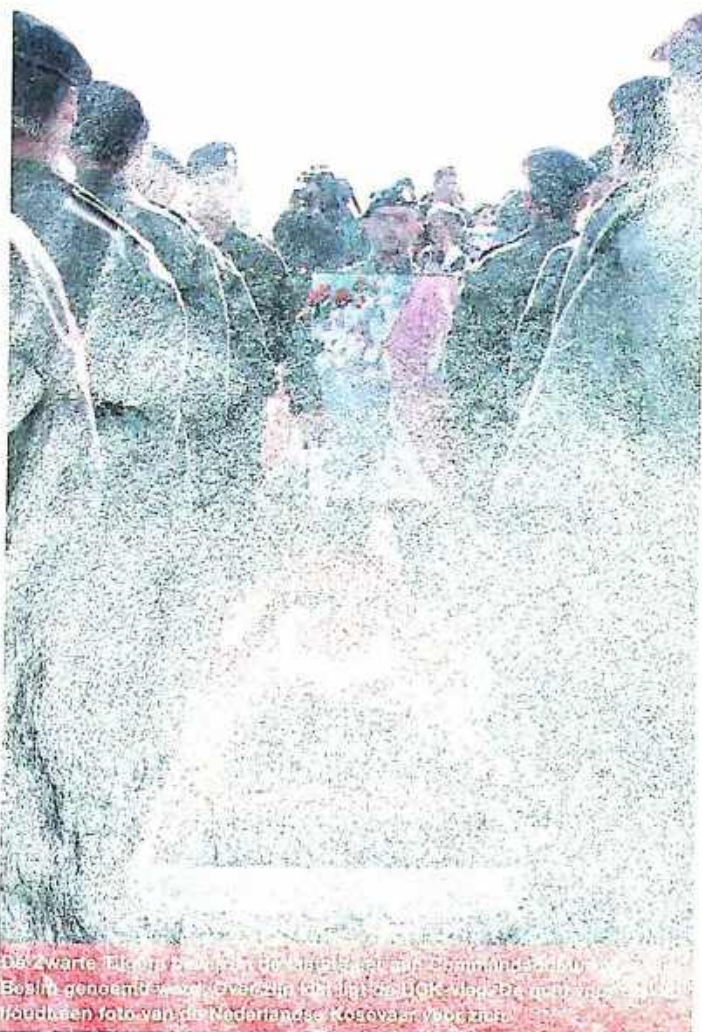
In februari 1998 escaleert het conflict. De Servische politie houdt een grote actie in het Drenica-gebied: de bakermat van het UÇK en het gebied waar Besims geboortedorp ligt. Huizen worden in brand gestoken, dorpen gezuiverd en tientallen mensen vermoord. De beelden van het geweld gaan de hele wereld over. Bij de leden van de Albanese club ontstaat grote paniek.

aan legermateriaal kopen. "Dit is de eerste keer dat mensen die spullen écht gaan gebruiken," zeggen ze als ze horen dat de mannen in Kosovo gaan vechten.

Ze kopen kistjes, camouflagepakken en messen. "Eigenlijk kochten we alles wat legaal te krijgen was," vertelt Ferid.

Omdat de verkoopsters zo met ze meevoelen krijgen ze nog wat dingen gratis.

Probleem is echter dat niemand weet of het vrijheidsleger daadwerkelijk bestaat. Besim belooft zijn vrouw direct terug te keren als blijkt dat het UÇK een verzinsel is. "Dan gebruik ik mijn pak wel voor carnaval," zegt hij lachend tegen Anita.

De Zwarte Tijgers zijn de laatste gevechtseenheid van Besim's commando. Besim genoemd was over zijn tijd bij de UÇK. Hij had de naam van de Nederlandse Kofsvaer voor zijn

18 april 2000: Anita, Besims vrouw, komt nog net op tijd uit Nederland voor de begrafenis. Ferid Berisha, strijdmakker en vriend van Besim, troost haar. De UÇK-kolonel wordt begraven in Polac, midden in het Drenica-gebied, waar hij geboren is en gevochten heeft.

"Dat is er dus nooit van gekomen," zegt zijn vrouw Anita. Met 500 Mark op zak trekt Besim in de vroege ochtend van zaterdag 11 april 1998 de deur van zijn woning achter zich dicht. Zondagmiddag slaapt nog Anita zwaait hem uit. Ze huilt niet. Besim zag niet geen twijfelen aan zijn bestiet, vindt ze. Als hij de straat uitrijdt, zet ze de tv aan. Natuurlijk staat het over Kosovo. "Toen heb ik mijn heel erg geschrokken. 'Waarom moet het zo ver komen?' schreeuwde ik tegen de tv."

Twee jongen later stelen en twee vrienden in het donker de Kosovo-vaarce geven over besprekend met Katschirskov's. Ze krijgen allebei een bandana met de naam 'Murrizi' genoemd, naar een stekelig plantje dat veel voorkomt in het UÇK-gebied Drenica; Ferid heet van oudsher Ferid, de Macedonische hoofdstad Skopje.

Besim doet alsof hij op vakantie gaat een feestje, maakt grapjes en is compleet onverschillig. Hij regent achteloos. De tocht door de bergen is heel zwaar maar de steekering opperbest.

Beeld "De Nederlandse" viel iedereen veel mensen ons voor gek, maar wij vinden ons goed. Het moeste wat er was. We gingen vechten met een eigen troep."

Zo krijgen de officiersopleiding en vechten met veel moed en inzet. Tijdens zijn de UÇK-generaals onder de indruk van het duo, want in augustus krijgen Besim en Ferid een speciale opdracht. Die maand hebben de Serviërs het vrijheidsleger een zeer gevoelige verslagen. Na een offensief van vier weken hebben ze het UÇK-gebied in de hand ingenomen. De terroristen zijn verslagen' kopten de Nederlandse kranten. Het 'Nederlandse' tweetal moet leiding geven aan een speciaal op te richten brigade die aanslagen doen aan plegen. Dat is goed voor het moreel van de troepen en een bericht aan Servië en de wereld dat het UÇK nog leeft.

Twee weken later gaan beelden van mannen in zwarte pakken met rode baretten over de hele wereld. De Albanese club wordt bijna afgevoerd van vreugde als Besim en Ferid op de buis verschijnen terwijl ze leiding geven aan hun elite-eenheid die als bijnaam 'De Zwarte Tijgers' heeft gekregen.

Een paar dagen nadat de tv-beelden zijn uitgezonden, verschijnen de twee vrienden plotseling in Nederland. Anita hangt de UÇK-vlag uit. Ze vallen elkaar in de armen. Besim is zo blij zijn dochter weer te zien dat hij de hele nacht bij haar bedje waakt. Na drie weken rijdt Besim met een jeep weer terug via Italië naar Albanië. In de achterbak zit radioapparatuur, winterkleding en schoeisel voor zijn mannen. De sluiproute over de grens blijkt bezaaid met boobytraps en mijnen. 180 explosieven moet Besim verwijderen voordat hij in veilig gebied is. "Heb jij die soms voor me neergelegd?" grapt hij tegen Ferid, die al eerder is teruggekeerd. Samen trainen ze zestig speciaal geselecteerde Zwarte Tijgers. Diverse malen doen ze van zich spreken. In Glogovc, Besims geboortestad, creëren hun troepen een enorme chaos als ze midden in de nacht commandocentra van de Servische politie bestoken. Ongeveer vijfhonderd politiemannen en paramilitairen worden ruw wakker geschud. De volgende dag beweren ze door buitenlandse huurlingen te zijn aangevallen.

In die tijd geeft Besim een interview aan KRO-journalist Egbert Hermesen. Hij is niet bang te sterven, vertelt hij. "Als het gebeurt dan gebeurt het. Ik weet dat ik goed van hart ben. Ik heb mensen gedood, maar wel slechte mensen. Een soldaat moet vechten; als ik iemand met een geweer in zijn handen zie, moet ik hem doden: het

hij of ik. En ik heb liever dat zijn moeder huilt dan de mijne." Tijdens de Navo-bombardementen in april 1999, stuiten Besim en Ferid op een groep van 580 vluchtelingen in een bos. Ze zijn volledig ingesloten door de Serviërs die op dat moment bezig zijn met hun etnische zuivering. Onder leiding van de Zwarte Tijgers worden ze allemaal veilig door de Servische linies heen geloodst. Het zijn dit soort acties die van Besim een held maken in Kosovo

bericht dat een bekende terrorist was doodgeschoten," zegt Arben. "Hij had geen vijanden in Kosovo, hield zich niet bezig met duistere zaken, maar was wel heel bekend hier en in Servië vanwege zijn rol tijdens de oorlog," legt Ferid uit.

Volgens een kennis van hem, die op dat moment gevangen zat in het land van de voormalige overheerser, schoten agenten en militairen van vreugde in de lucht toen ze het nieuws hoorden.

Besim: 'Als ik iemand met een geweer in z'n handen zie, moet ik hem doden; het is hij of ik. En ik heb liever dat zijn moeder huilt dan de mijne'

en een schurk in Servië. Geregeld laat de Servische staatstelevisie beelden zien van commandant Murrizi. Ze noemen hem: 'De grootste terrorist'.

Na de bevrijding van Kosovo door Navo-troepen, op 12 juni 1999, is de rol van Servië uitgespeeld. Besim wordt benoemd tot commandant bij de snelle interventiemacht van de TML, de door de Verenigde Naties getolereerde opvolger van het UÇK. Daarnaast wordt hij president van de traditionele karatebond. Hij houdt zich wat bezig met Café Amsterdam en in oktober bezoekt Anita voor het eerst het land waarvoor haar man anderhalf jaar lang heeft gevochten.

Ze vertelt: "Ik was natuurlijk dolblij dat hij alles had overleefd. Toen ik hem zag, sloeg mijn hart een slag over. We gingen direct naar zijn familie. Alles viel op zijn plaats. Iedereen was enorm aardig. Eindelijk zag ik met eigen ogen waarvoor hij had gevochten." Besim gaat niet mee terug naar Nederland. Hij wil nog even blijven om mee te werken aan de wederopbouw van zijn land. Rond Valentijnsdag komt hij naar Nederland.

"Rode rozen gaf hij aan me, maar wel één dag te laat. Die man vergat alles," zegt Anita met een glimlach.

Eind februari gaat Besim weer terug naar Kosovo. Anita zal hem niet meer levend zien. Het nieuws van de moord op hem bereikt vrij snel de president van de Albanese club. Samen met een paar Nederlandse vrienden vertelt hij Anita dat haar man is geliquideerd door onbekenden.

"Ik kan niet beschrijven wat ik toen voelde; eigenlijk kan ik het nog steeds niet geloven," zegt ze nu.

Halsoverkop vliegt ze met een paar goede vrienden naar Kosovo. Daar is de begrafenis al in volle gang. Een grote stoet trekt door de straten van de Kosovaarse hoofdstad. Voetgangers, auto's, alles staat stil. In het plaatsje Polac, waar de UÇK-begraafplaats voor strijders uit het Drenica-gebied ligt, komen meer dan 50.000 mensen bijeen voor de plechtigheid.

Twee maanden na zijn dood is nog steeds onduidelijk wie Besim Mala heeft vermoord en waarom. Politierapporten stellen vast dat degene die door Ferid is neergeschoten een 36-jarige man uit Servië is. Een dag later meldt de politie dat er nog twee verdachten zijn gearresteerd. Over hun identiteit worden in het kader van het nog lopende onderzoek geen uitspraken gedaan. De Serviër, een van de belangrijkste verdachten, overlijdt twee weken na de schietpartij.

Voor Ferid en Arben is het wel duidelijk wie er achter de aanslag zit: "In Servië openen alle nieuwsuitzendingen met het

"Besims dood is gedirigeerd door de lange arm van Servië," concluderen de twee vrienden.

"Was Besim maar een week eerder thuisgekomen," verzucht Anita. "Hij heeft die hele oorlog overleefd en dan dit."

Ze vraagt zich vaak of het dit alles wel waard is geweest. Wie weet kunnen Serviërs in de toekomst weer terug om Kosovo te bezetten? Welke vrede het meest moeilijk. Misschien was Besims dood wel voorbestemd? Vragen, vragen. Deze week is ze terug in Kosovo, op zoek naar antwoorden die wellicht helderheid kunnen verschaffen over de exacte toedracht van dood van haar man.

"Een ding weet ik gelukkig zeker: hij heeft gevochten voor zijn land en volk, dat is iets wat maar weinigen doen. Besim is een held, een te vroeg gestorven held." ●

EAT BEAT RACISM
SM BE WEAR IT
RACISM BEAT IT

1 vulteneshirt (s) zwart, voorkant vultenelogo, MAAT M. € 124,95
vulteneshirt (s) zwart, voorkant vultenelogo, MAAT L. € 124,95
vulteneshirt (s) zwart, voorkant vultenelogo, MAAT XL. € 124,95

2 meldeshirt (s) lichtblauw, wit donkerblauwe opdruk, MAAT S. € 129,95
meldeshirt (s) lichtblauw, wit donkerblauwe opdruk, MAAT M. € 129,95
meldeshirt (s) lichtblauw, wit donkerblauwe opdruk, MAAT L. € 129,95

3 jongensshort (s) grijs, voorkant (links) abstracte MIXT-logo, MAAT L. € 129,95
jongensshort (s) grijs, voorkant (links) abstracte MIXT-logo, MAAT XL. € 129,95

Bovenstaande prijzen zijn inclusief handling- en verzendkosten
In totaal moet ik dus €..... betalen.

Ik stuur hierbij een volledig ingevulde Euracheque of girobetaalbaar in.
 Ik geef MIXT toestemming om eenmalig bovenstaand bedrag van mijn rekening af te schrijven.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode Plaats: _____
Telefoonnummer: _____
Geboortedatum: _____
Bank Gironummer: _____ me NR00
Datum: _____
Handtekening: _____

Stuur deze bonus volledig ingevuld in een volgend afgefrankte envelop naar:
MIXT, Van Diemenstraat 410, 1013 CR Amsterdam

„n oppositie’ de Servië maakt bureaus Otpor leeg

BELGRADO, 5 SEPT. De Servische politie is gisteren binnengevallen bij twee kantoren van de oppositiebeweging van studenten en scholieren Otpor (Verzet). Bij het hoofdkwartier in Belgrado werd een vrachtwagen vol verkiezingsmateriaal, computers en meubilair in beslag genomen.

De politie viel het Belgradose kantoor van de beweging binnen zonder zich te identificeren en zonder doorzoeksbevel en nam alles in beslag dat niet vast zat. Later gisteren herhaalde zich dat in een kantoor van Otpor in de stad Mladenovac.

De politie liet later weten dat de invallen onderdeel uitmaakten van „de reguliere activiteit” van de politie; er was „propagandamateriaal” in beslag genomen van wat de politie noemde de „illegale, NAVO-gezinde huurliingenorganisatie Otpor”.

Otpor is een losse oppositiebeweging, met een grote aanhang onder de studenten en scholieren in Servië. Wegens het ontbreken van een duidelijke hiërarchische structuur is het voor het regime van president Milošević moeilijker Otpor onschadelijk te maken dan de gevestigde oppositiepartijen in Servië en volgens waarneemers is de beweging voor het bewind dan ook veel gevaarlijker

dan de rest van de oppositie. Ook het inventieve, vaak ludieke karakter van Otpor maakt haar ongrijpbaar. Het bewind bestempelt Otpor stelselmatig als illegaal, fascistisch en gewelddadig, maar de beweging is geenszins verboden.

In Belgrado zei gisteren een voormalige Joegoslavische functionaris van Interpol, Budimir Babović, dat het regime „op een pogromachtige manier omgaat met de oppositie”. Hij tekende aan dat het dragen van een speldje van Otpor niet verboden is, maar dat het dragen van zo’n speldje al vaak tot arrestatie leidt.

Woordvoerders van Otpor zeiden gisteren dat de invallen aantonen dat het regime „ten einde is”. „Het verkeert kennelijk in een grote, paranoïde angst over wat er [bij de verkiezingen] op 24 september gaat gebeuren”, aldus een van de woordvoerders. Hij voegde daaraan toe dat Otpor zijn acties zal opvoeren. (Reuters, AP)

Mogen de Joegoslaven, die straks een nieuw parlement en een nieuwe president kiezen, in Kosovo – formeel nog steeds een Joegoslavische provincie – stembureaus inrichten? Het mag, van VN-bestuurder Kouchner. Kosovo is voor het regime-Milošević in de campagne een bron van plagerijen en provocaties.

Kosovo ertoe gebracht zijn eventuele komst op voorhand te veroordelen. „Komt hij, dan wordt hij direct gearresteerd”, liet een VN-woordvoerder gisteren weten. De Joegoslavische president wordt immers door het Haagse VN-tribunaal gezocht wegens oorlogsmisdaden.

In zijn campagne voor de komende presidentsverkiezingen, eind deze maand, heeft Milošević een nieuw spelletje gevonden: Kosovo. Daarbij maakt hij gebruik van VN-resolutie 1244, die in 1999 werd aangenomen. In de resolutie wordt gezegd dat Joegoslavische

provincie, zij het voorlopig onder leiding van een internationaal bestuur. En in een Joegoslavische provincie moeten de inwoners kunnen stemmen voor een nieuwe federale president en een nieuwe federale regering, op 24 september, meent Milošević.

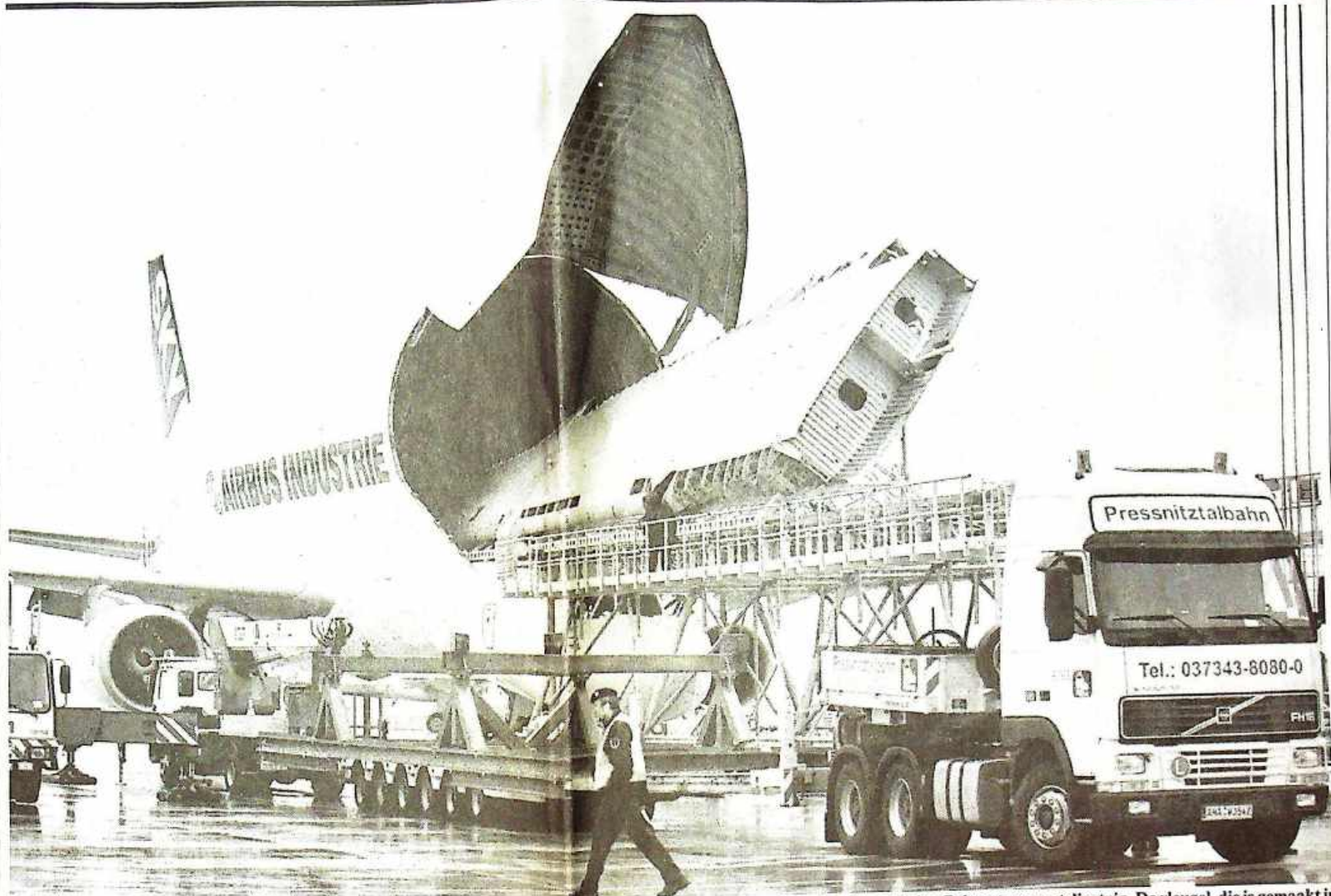
Zijn uitspraken hebben de internationale gemeenschap in een lastig parket gebracht. Haar bommen op Kosovo, vorig jaar, waren bedoeld om de ‘dictator’ Milošević te verdrijven en de democratische waarden te herstellen. Moet diezelfde internationale gemeenschap nu verkiezingen verbieden? Aan de andere kant, staat zij de Serviërs toe in Ko-

sovo stembureaus in te richten, dan riskeert ze een nieuwe golf van geweld en werkt ze bovendien mee een gezochte oorlogsmisdadiger in het zadel te houden.

„Iedereen heeft in principe het recht om te stemmen”, zei EU-gevolmachtigde Javier Solana, „maar de beslissing is aan Kouchner”. Zo is de heikele kwestie op het bord van de Verenigde Naties en hun afgezant in Kosovo, de Fransman Bernard Kouchner, beland. Deze hakte gisteren de knoop door: hij zei de Joegoslavische verkiezingen „niet in de weg te staan”, maar ze niet te steunen en er niet aan mee te werken.

Ondertussen speelt Kosovo een belangrijke rol in de verkiezingsstrijd in Servië. Zo verscheen de secretaris-generaal van Milošević’ Servische Socialistische Partij, Gorica Gajević, plotseling in het Servische bolwerk Gračanica, tien kilometer ten zuiden van de Kosovo-vaarse hoofdstad Priština. Ze beloofde het vertrek van de VN uit Kosovo („sneller dan zij denken”), de bouw van tweehonderd huizen voor terugkerende Servische vluchtelingen en de opening van een stemlokaal in Gračanica. Honderden Kosovo-Serviërs uit Gračanica die juichten haar toe.

Een dag later kondigde Belgrado aan

DRESDEN – Luchthavenpersoneel laadt de rechtervleugel van een nieuwe Airbus A340-600 op het vliegveld van Dresden uit een Airbus Beluga transportvliegtuig. De vleugel, die is gemaakt in Chester, Engeland, ondergaat de komende drie jaar in Dresden een serie tests. (Foto AP)

Li Peng boos bij bezoek aan Litouwen

VILNIUS, 5 SEPT. De Chinese parlementsvoorzitter (en voormalig premier) Li Peng heeft gisteren een bezoek aan de Litouwse hoofdstad Vilnius, dat gisteren zou beginnen en vandaag zou worden afgesloten, beperkt tot een paar uur, die hij doorbracht op het vliegveld van Vilnius. Dat heeft het Litouwse blad *Lietuvos Rytas* gemeld.

Li Peng was boos omdat zijn bezoek bleek samen te vallen met een conferentie in Vilnius over ‘de misdaden van het communisme’. Die conferentie, die vandaag begint, wordt gehouden in het gebouw van het Litouwse parlement. Ze is georganiseerd door voormalige dissidenten uit Oost-Europa. Li Peng was premier van China ten tijde van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking op 4 juni 1989, één van de thema’s van de conferentie. Hij wordt algemeen gezien als de man die het Chinese leger op de vreedzame demonstranten op het plein afstuurde en een eind maakte aan ‘de Pekings Lente’.

Toen de Chinese parlementsvoorzitter hoorde dat zijn bezoek aan Litouwen zou samenvallen met de tweedaagse conferentie wilde hij het aanvankelijk geheel schrappen. Pas na intensieve diplomatieke activiteit van de kant van de Litouwers stemde hij in met een bekorting van het bezoek tot luttele uren. De Litouwse regering heeft niet officieel gereageerd op die beslissing. (AP)

Stembus Joegoslavië: plagerij in Kosovo

fraude met de Kosovaarse stemmen. „De regering zal tien stemlokalen in een privé-flat openen en vervolgens verklaren dat honderdduizenden mensen daar hebben gestemd.” Terwijl, zo spotte Djindjić verder, er niet eens genoeg Serviërs over zijn in Kosovo om zeventien stemlokalen te vullen.

Maar voorlopig hebben Milošević en zijn campagneleiders hun zin. Zijn uitspraken over een bezoek aan Kosovo en de opening van zeventien stemlokalen hebben de nodige beroering veroorzaakt en iedereen in het geweer gebracht, van de EU'er Solana tot de VN'er Kouchner, van de Kosovo-Albanese leider Rugova („Dit is een ongehoorde provocatie”) tot de Servische oppositieleiders. Tegelijkertijd heeft Milošević een dwingend bevel uitgevaardigd aan de Servische kiezers uit Kosovo: „Kosovo is vergeten, nog lang niet opgegeven.”

zeventien stemlokalen in Kosovo te willen openen. Weer later presenteerde het Joegoslavische leger een speciale eenheid voor Kosovo, die in de stromende regen een demonstratie hield. Stafchef Nebojša Pavković zei zelfs te verwachten dat het internationale bestuur de eenheid snel zal uitnodigen naar Kosovo te komen „om een eind te maken aan de nachtmerrie waarin het Westen zich bevindt”.

Het zijn provocaties, maar ze veront- rusten de internationale gemeenschap in Kosovo en de oppositie in Servië. Een van de Servië’s oppositieleiders, Zoran Djindjić, heeft al gewaarschuwd voor

Nederlanders in Belgrado blijven in cel

19 sept 2000

BELGRADO - Het voorarrest van de vier Nederlanders die in Belgrado vastzitten op verdenking van terrorisme is met twee maanden verlengd. De vier werden in juli opgepakt aan de grens tussen Servië en Montenegro. Het gaat om Bas van Schaik, Jeroen van Iersel, Ger de Rie en Sander Zeitsen.

De Rie wordt beschuldigd van leiding geven aan een terroristische organisatie. Hij zou president Milosevic hebben willen ontvoeren of vermoorden. De drie anderen worden ervan verdacht lid te zijn van deze organisatie. Alle vier ontkennen dat. Volgens een van de advocaten van de Nederlanders, verloopt het

onderzoek zeer langzaam. De aanklager moet nog een onderzoek bevelen naar de voorwerpen die in de bagage van de Nederlanders is gevonden. Ook klaagde de raadsman dat de papieren die in beslag zijn genomen nog steeds niet uit het Nederlands in het Servisch zijn vertaald.

Na drie jaar kwam in Kroatië de wraak

De enige Kroaat die bij het VN-tribunaal getuigde over Kroatische wandaden jegens Serviërs is vermoord. Een verzoek van het tribunaal hem te beschermen verdween.

Door onze redacteur PETER MICHELESEN ROTTERDAM, 1 SEPT. Milan Levar was drie jaar geleden de eerste Kroaat die het Haagse VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden iets wilde vertellen over de moord, door Kroaten, op Kroatische Serviërs in de oorlog van 1991. Hij maakte zich daarmee gehaat bij het nationalistisch-gezinde deel van de publieke opinie in Kroatië. Maandag kwam de wraak: op de binnenplaats van het huis van Levar (46) in Gospić explodeerde een bom. Hij was op slag dood.

Milan Levar is tot op de dag van vandaag de enige Kroaat geweest die als getuige van Kroatische wandaden jegens Serviërs in de tweede helft van 1991 uit de school heeft willen klappen. Hij werkte intijd bij de gemeente en hielp mee bij de verdediging van zijn stad tegen de Serviërs, maar werd al snel verbijsterd door wat hij later omschreef als „de systematische moord“ op Servische burgers van de stad.

In 1997 en 1998 getuigde hij over de Kroatische wraakacties tegenover het tribunaal en deed hij zijn relaas ook in de Kroatische media. Ten minste honderd Servische inwoners en kritische Kroaten in Gospić en omgeving waren volgens hem vermoord onder leiding van de Kroatische commandanten van de regio, de generaals Mirko Novac en Tihomir Orešković. In het Kroatië van Franjo Tudjman - de president die nooit heeft willen

toegeven dat Kroaten oorlogsmisdaden hebben begaan en die onderzoekers van het VN-tribunaal zelfs nooit in Kroatië heeft toegelaten - was moed nodig om de vuile was buiten te hangen. Tudjman, en met hem veel Kroaten, hebben de oorlog van 1991 maar in één licht willen zien: de onschuldige Kroaten werden aangevallen door de agressieve Serviërs en deden niets anders dan zich verdedigen; als er oorlogsmisdaden werden begaan, dan waren die het werk van de Servische agressor.

Zelfs in april van dit jaar nog kwam het in Gospić tot kwade demonstraties van extreem-rechtse, nationalistische Kroaten en van oorlogsveteranen tegen het opgra-

Verzoek tribunaal verdween in 1998 in Zagreb in een la

ven van Servische slachtoffers uit massagraven in de voorstad Obradović Varoš. Dat inmiddels veel meer bekend is geworden over Kroatische wandaden jegens Serviërs - de Kroaat Miroslav Bajramović heeft uit de doeken gedaan hoe hij zelf tientallen Serviërs doodmartelde - hebben het zwart-wit-beeld over de oorlog van 1991 niet werkelijk gewijzigd.

Levar is sinds 1997 voortdurend bedreigd. Deze week zei de politie van Gospić dat hij nooit heeft gevraagd om de bescherming waarover getuigen van het VN-tribunaal kunnen beschikken en dat hij zich ook nooit tot de politie heeft gewend met de melding te worden bedreigd. Dat bleek later deze week onzin: Levar had wél om be-

scherming gevraagd en heeft vast dreigementen meld. De aanslag die hem maandag het leven kostte was al de derde.

Het tribunaal meldde hem in 1998 bescherming te hebben aangeboden. Toen Levar niet bereid bleek Kroatië te verlaten, was de Kroatische regering op 1 april 1998 verzocht hem te beschermen. Op 15 april 1998 bevestigde de Kroatische regering de ontvangst van het verzoek van het tribunaal, met de aantekening dat Zagreb de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van Levar accepteerde. De afgelopen dagen is gebleken dat het verzoek van het tribunaal twee maanden onder ministers is gepasseerd, maar vervolgens in een la is verdwenen: het heeft de politie van Gospić nooit bereikt, en de gevraagde bescherming is Levar nooit geboden.

Inmiddels is Tudjman dood en zijn partij in de oppositie verdwenen en uiteengevallen. Bij de nieuwe regering van president Stipe Mesić en premier Ivica Račan - die wél met het tribunaal samenwerkt - heeft de moord onsteltnis teweeggebracht. Mesić gaf gisteren opdracht tot een onderzoek naar de vraag wie in 1998 het verzoek van het tribunaal heeft verdonkeremaand. De moord op Levar, aldus Mesić, is „een misdaad tegen Kroatië“ en „een poging Kroatië opnieuw te isoleren“. Volgens hem is de politief van Gospić „zijn uniform onwaardig“ na zijn uitlating dat de politie niets wist van dreigementen aan Levars adres.

Levar werd gisteren in Gospić begraven, in aanwezigheid van tweehonderd belangstellenden, onder wie een vice-premier, een gezant van Mesić en de politief die van niets heeft geweten. Bij de plechtigheid werden geen toespraken gehouden.

Naar Colombia

OP DE VALREEP van zijn presidentschap heeft Bill Clinton Amerika's historische achtertuin, Latijns Amerika, met een bezoek vereerd. Zijn visite aan Colombia, waar hij een cheque van 1,3 miljard dollar voor het opvoeren van de drugsoorlog overhandigde, was niet helemaal een novum. Mexico neemt door NAFTA op financieel en handelsgebied een belangrijke plaats in de Amerikaanse politiek in. Panama is dankzij het Panamakanaal in Washington nooit helemaal uit de gedachten. Cuba blijft een doorn in het vlees. Maar van een coherent beleid voor het hele zuidelijke deel van het Amerikaanse continent is het in de twee ambtstermijnen van Clinton niet gekomen.

De vraag of de hulp aan de regering-Pastrana in Colombia met geld, wapens en adviseurs een nieuw tijdperk inluidt, valt moeilijk te beantwoorden. Zeker is dat Amerika's binnenlandse drugsprobleem de belangrijkste reden was voor Clintons late ingreep. In Colombia huizen de voornaamste toeleveranciers aan de Amerikaanse markt voor verboden middelen. De hardhandige 'war on drugs' die Washington in eigen land tegen handelaars en gebruikers voert, levert onvoldoende resultaat op. Vandaar dat men nu wil proberen het kwaad aan de bron aan te pakken.

MAAR ZIJNS ONDANKS dreigt Clinton hier zijn opvolger met een politiek moeras op te zadelen. De verwevenheid van de drugshandel met de chronische, marxistische guerrillastrijders die sinds decennia Colombia teisteren, en de schending van de rechten van de mens ook door militairen en paramilitairen in dat land, betekenen zonder meer een complicatie voor de onderneming. Buurlanden als Brazilië en Peru vrezen bovendien dat een escalanderd conflict naar hun grondgebied zal overslaan. De verschillende guerrillabewegingen beheersen ongeveer de helft van het Colombiaanse grondgebied. Zou de Amerikaanse hulp het, tot dusver weinig succesvolle, regeringsleger inderdaad in staat stellen die bewegingen terug te dringen dan valt een uitzaaing van het geweld en van een vluchtende bevolking over de grenzen heen te verwachten.

Naar het zich laat aanzien heeft de Amerikaanse regering zich niet ingespannen om de Latijns-Amerikaanse landen bij haar ingreep in Colombia te betrekken. Historisch zijn de Latino's gewend aan eigenmachtig optreden van de noordelijke buur in hun regio. Maar dat betekent niet dat zij hun ergernis daarover zullen onderdrukken. Juist nu die landen hun onderlinge samenwerking proberen te versterken, zou een invitatie om bij de oplossing van de endemische problemen van Colombia te worden betrokken, voor de hand hebben gelegen. Ten slotte raakt de anarchie in dat land ook hen - ook zonder een Amerikaanse interventie.

DE VERGELIJKING met de Vietnamoorlog uit de jaren zestig en zeventig is al gemaakt. Vooral nog lijkt deze parallel overtrokken. Anders dan de Vietcong destijds in Zuid-Vietnam zijn de guerrillastrijders bij de Colombianen allebeide nam zijn de eigen bevolking voeren zij een halve populair. Onder de eigen bevolking voeren zij een waar schrikbewind. Met drugshandel en met het losgelaten voor Colombia's sociaal-economische problemen. Clinton heeft verzekerd dat er geen Amerikaanse soldaten in een gevechtssituatie zullen worden ingezet en dat er van een afglijden zoals in Vietnam geen sprake zal zijn. Daar zal het Congres, hoe loyaal het de bemoeienis met Colombia nu ook steunt, de nieuwe president straks zeker aan willen houden. In zoverre zijn de ervaringen, opgedaan in Indo-China, in het Amerika van vandaag niet vergeten. Maar dat laat onverlet dat de problemen van Colombia niet uitsluitend met militaire middelen zijn op te lossen. Van de regering-Clinton had voor de politieke en sociaal-economische aspecten van haar ingreep meer aandacht mogen worden verwacht.

Kandidaat Cheney wil troepen VS weg uit de Balkan

FORT LAUDERDALE, 1 SEPT. De Verenigde Staten gaan op zoek naar een exit strategie om Amerikaanse troepen terug te trekken van de Balkan, als George Bush op 7 november tot president wordt gekozen. Zijn running mate Dick Cheney zei dat gisteren in Fort Lauderdale, Florida.

Volgens de Republikeinse vice-presidentskandidaat moet Europa „een groter deel van de last“ dragen in de vredesmissies in Bosnië en Kosovo. „Wij hebben wereldwijde verplichtingen, zij niet“, aldus Cheney. Hij verweet president Clinton geen duidelijk plan te hebben voor het verminderen van het aantal Amerikaanse troepen in ex-Joegoslavië. „Ik heb nog geen enkel voorstel gezien van de regering om te vertrekken uit Kosovo en Bosnië“, zei de ex-minister van Defensie.

Een woordvoerder van Bush' opponent, vice-president Al Gore, reageerde dat Amerikaanse troepen minder dan een kwart uitmaken van de totale vredesmacht op de Balkan. Zij onderstreepte dat er

geen slachtoffers zijn gevallen onder de Amerikaanse soldaten en dat de Verenigde Staten slechts tien procent van de kosten van de vredesoperatie dragen. Clinton heeft het aantal troepen op de Balkan geleidelijk vermindert sinds in 1995 20.000 manschappen uit de VS arriveerden. In Bosnië zijn nu nog 4.600 Amerikaanse soldaten op een totale vredesmacht van 22.000 man. Ruim 6.000 Amerikanen maken deel uit van de 44.000 vredeshandhavers in Kosovo.

Als minister van Defensie onder president Bush sr. verzette Cheney zich in 1992 tegen de inzet van Amerikaanse troepen in Bosnië. Al eerder tijdens de verkiezingscampagne uitte hij scherpe kritiek op het defensiebeleid van Clinton. Eergisteren hekelde hij „de erosie“ van troepen, wapens en moraal van de Amerikaanse strijdmacht die de regering volgens hem veroorzaakt heeft.

In de opiniepeilingen gaan Gore en Bush momenteel gelijk op. (AP, Reuters)

“Nederland hield medische info over Balkan achter”

Het Belgisch leger spreekt zijn verbazing uit over het feit dat Nederland geen informatie heeft doorgegeven over de gezondheidsrisico's op de Balkan.

Dat zegt geneesheer-generaal Van Hoof, stafchef van de medische dienst van het Belgisch leger, in de

Vlaamse krant De Morgen. „Het is onbegrijpelijk“, aldus Van Hoof. Volgens hem heeft ruim 15 procent van de 17.000 Belgische soldaten die actief waren in Bosnië, Kroatië of Kosovo last van het Balkan-syndroom. Dat uit zich in chronische vermoeidheid, depressie, huidirritatie en lusteloosheid. Vergelijkba-

re klachten waren te horen bij 40 procent van de 1200 Nederlandse militairen die in Lukavac waren gelegerd. Onderzoek wees uit dat de klachten niet voortkwamen uit vervuiling van de basis. Waardoor dan wel bleef een raadsel. Nederlandse militairen gingen eerder naar de Balkan dan de Belgen. (ANP)

'Milosevic niet naar Den Haag'

Oppositieleider weigert uitlevering als hij verkiezingen wint

BELGRADO - Vojislav Kostunica, de kandidaat van achttien oppositiegroeperingen bij de komende presidentsverkiezingen in Joegoslavië, zal bij winst de huidige president, Slobodan Milosevic, niet uitleveren aan het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag.

Dat heeft de oppositieleider verlaard op Vijftv, een lokale zender in de Servische stad Valjevo, in een vraaggesprek maandag Kostunica, die in de peilingen voor ligt op Milosevic

(43 tegen 21 procent), leverde kritiek op het tribunaal. Zo vindt hij dat de VN-rechtbank in Den Haag haar legitimiteit ondergraaft door uit politieke motieven te handelen, en niet uit juridische. Hij wees erop dat Rusland, een bondgenoot van Belgrado, zich nooit heeft ingelaten met het tribunaal.

Dat laatste klopt niet: zonder Russische medewerking was het tribunaal er nooit gekomen. Volgens Kostunica is „de Haagse aanklacht tegen Milosevic niet zo zinloos als de Navo-bombardementen op Joegoslavië“.

De leider van de Democratische Partij van Servië wordt gezien als een gematigde nationalist. Hij is kandidaat van de Democratische Oppositie van Servië. In zijn campagne voor de verkiezingen van 24 september heeft hij zich tegen de Amerikaanse Balkan-politiek gekeerd, en laten weten dat er geen 'wraakacties' komen tegen voormalige kopstukken als hij wordt gekozen over tweeënhalve week. Aanhangers van Milosevic zeggen overigens dat de peilingen van de oppositie een onjuist beeld geven.

Cocaineproductie van Colombia, Bolivia en Peru fors gestegen

De productie van cocaïne in de belangrijkste Zuid-Amerikaanse 'drugslanden' Colombia, Bolivia en Peru is de afgelopen jaren fors gestegen.

Volgens het hoofd van de afdeling drugsbestrijding van Interpol, Jean-Michel Louboutin, beliep de stijging in 1999 30 procent ten opzichte van een jaar eerder. In de afgelopen vier jaar was er in totaal sprake van een verdrievoudiging. Dat verklaarde Louboutin op een

conferentie in het Mexicaanse Acapulco waaraan 140 internationale drugsexperts deelnamen. Hij schatte de totale cokeproductie in 1999 op zo'n 800 tot 1000 ton. Zo'n 350 ton is door de politie onderschept.

Drugsroutes Gemiddeld wordt per jaar een kwart van de totale cocaineproductie door anti-narcoticabrigades in beslag genomen. Om zowel de drugsroutes over land, via het water of door de

lucht te kunnen controleren moeten er meer regionale coördinatieposten komen van Interpol, in samenwerking met andere nationale en internationale politiediensten.

De Verenigde Staten stelden Colombia onlangs 1,3 miljard dollar ter beschikking voor de strijd tegen de drugskartels. Dit geld is bedoeld om een omvangrijk actieplan van de Colombiaanse regering tegen de handel in cocaïne voor een deel te kunnen financieren. (EFE/DPA/ANP)

Militairen van KFOR krijgen medaille

Minister De Grave van Defensie heeft zaterdag in Den Bosch de eerste Kosovomedailles uitgereikt aan 800 militairen. De onderscheiding is bedoeld voor defensiepersoneel dat actief betrokken is geweest bij de oorlog in Kosovo.

In totaal zullen ongeveer 6000 mensen zo'n speciale medaille krijgen. Eerder dit jaar ontstond geharrewar toen enkele militairen ten onrechte de Herinneringsmedailles Multinationale Vredesoperaties kregen. Die onderscheiding is voor personeel dat minstens een halfjaar in het oorlogsgebied actief is geweest. Minister De Grave heeft daarop besloten voor alle defensiedewerker die betrokken zijn geweest bij de operaties in Kosovo een speciale, eenmalige medaille ter beschikking te stellen. (ANP)

Clinton tijdens bezoek: 'Colombia wordt geen Vietnam'

CARTAGENA, 31 AUG. Met een directe verwijzing naar Vietnam heeft president Clinton gisteren in Colombia de omvangrijke militaire steun verdedigd die Amerika gaat geven aan een offensief tegen guerrillastrijders in Zuid-Colombia.

"Er zal geen Amerikaanse betrokkenheid zijn in een shooting war, want zij willen dat niet en wij willen dat niet", zei Clinton tijdens een gezamenlijke persconferentie met de Colombiaanse president, Andrés Pastrana, in de kuststad Cartagena. "Dit is geen Vietnam. En dit is ook geen yankkee-imperialisme."

Clinton was gisteren één dag in Colombia om een militair hulpprogramma te presenteren van 1,3 miljard dollar, het grootste dat ooit naar een Zuid-Amerikaans land is gegaan. Het programma omvat onder andere 80 gevechtshelikopters en honderden militaire adviseurs die Colombiaanse regeringsstroepen gaan opleiden voor de strijd tegen het 12.000 man sterke linkse guerrillaleger FARC.

Clinton onderstreepte dat de Amerikaanse steun geen militair doel dient, maar bedoeld is om het Colombiaanse leger te helpen bij de vernietiging van 50.000 hectare drugsplantages die het FARC beschermt. Critici denken dat de Amerikaanse bemoeienis zal leiden tot escalatie van de ruim dertigjarige burgeroorlog in Colombia. De steun roept herinneringen op aan Vietnam, waar de Amerikaanse bemoeienis begon met het sturen van militaire adviseurs.

De Noord-Colombiaanse toeristestad Cartagena was voor het

bezoek van Clinton afgegrensd door 5.000 militairen. De Colombiaanse politie maakte een lading spingsstof onschadelijk in een huis op 300 meter van de plaats waar Clinton enige uren later een ontmoeting had met Colombiaanse burgers. In Bogota werd voor de Amerikaanse ambassade door 5.000 jongeren gedemonstreerd met de leuze "Yankée go home".

President Pastrana noemde Clinton "een vriend om op te rekenen". De Amerikaanse steun betekent volgens Pastrana "dat wij niet meer geïsoleerd staan in onze strijd tegen drugs". Hij presenteerde het offensief uitdrukkelijk als "een Colombiaans initiatief voor de Colombianen". Clinton riep de buurlanden van Colombia - Ecuador, Peru, Brazilië en Venezuela - op het Colombiaanse offensief te steunen. Deze landen vrezen de komst van tienduizenden vluchtelingen die de drugshandel en guerrillapraktijken uit Colombia meenemen. Vandaag bespreken de ongeruste bureaus in Brazilië hun zorgen met andere Zuid-Amerikaanse staatshoofden. Clinton probeerde de angst voor destabilisatie van de regio weg te nemen door te herhalen dat het hulppakket ook voorziet in financiële steun aan de buurlanden zodra er druk ontstaat aan de grenzen. (AP, Reuters)

Stembus Macedonië test voor regering

Macedonië hield gisteren lokale verkiezingen. Ze zijn een lakmoesproef voor de politieke verhoudingen in het land. Die proef verliep niet zonder slag of stoot.

Door onze correspondent
YAËL VINCKX

SKOPJE, 11 SEPT. Deze verkiezingen zijn de beste test voor het democratische gehalte van ons land, zei premier Ljubčo Georgievski gisterochtend voor de draaiende televisiecamera's. "Macedonië is een georganiseerd en democratisch land. Er zullen geen incidenten plaatsvinden." Enkele uren later vielen de eerste schoten tussen rivaliserende politieke partijen.

De - nog onbevestigde - balans van de lokale verkiezingen in Macedonië is vooralsnog zeventien gewonnen. In het dorp Kondovo nam een man vanuit zijn auto de menigte voor een stemlokaal onder vuur. In Debar schoot de broer van een crimineel in het stemlokaal op een lid van een andere politieke partij. In Struga gingen kiezers 'massaal' met elkaar op de vuist.

Dan waren er nog 'doorsnee'-meldingen van verkiezingsfraude: de kandidaat-burgemeester van een Roma-dorp zou stemmen hebben gekocht, de regeringscoalitie zou elders hebben betaald met bloem, suiker en olie en de oppositie zou, tegen de regel in, propagandamateriaal hebben verspreid op de verkiezingsdag.

Aan incidenten hadden de Macedoniërs in de gisteren gehouden verkiezingen geen gebrek, het optimisme van premier Georgievski ten spijt. De lokale verkiezingen waren ook meer dan een 'democratische test'. Ze waren een lakmoesproef voor de huidige politieke verhoudingen in het land. Georgievski had zich, opgeruid door de oppositie en een hysterische pers, aan de vooravond van de verkiezingen al laten verleiden tot vergaande uitspraken. "Wint de op-

positie tien procent meer stemmen dan de regeringscoalitie, dan schrijven we vervroegde nationale verkiezingen uit", zo zei hij.

De officiële uitslag laat vooralsnog op zich wachten, maar de operationele ex-communisten van de SDSM lijken de beste kaarten te hebben. Zij eisten in ieder geval vannacht de zege al op. "Dit is een grote overwinning", riep SDSM-leider Branko Crvenkovski uitgelaten. Eerder had hij de lokale verkiezingen "een referendum over het overleven van onze staat" genoemd. Vannacht riep hij: "We zullen de vervroegde verkiezingen ook winnen."

In 1998 verloren Crvenkovski en zijn partij de parlementsverkiezingen. De Macedoniërs kozen

Vechtpartijen tussen Albanen onderling

voor de nationalistisch-liberale VMRO, die een coalitie aanging met centrum-rechts en met de PDSH, een van de twee partijen van de Albanese minderheid, die een derde deel van de bevolking uitmaakt.

Na de euforie bleek de regering-Georgievski voor een moeilijke taak te staan. De economie is op sterven na dood: de werkloosheid bedraagt meer dan dertig procent, het gemiddeld maandinkomen is driehonderd mark per maand. De privatisering van ex-communistische staatsbedrijven verloopt moeizaam, de Westerse hulp gelden arriveren vaak niet op tijd.

De SDSM heeft de groeiende onvrede aangegrepen. De partij heeft bovendien de nationalistische kaart gespeeld. De Albanese minderheid wordt 'bevoorrecht' ten opzichte van de 'echte Macedoniërs', klinkt het.

De wankelende basis onder de regeringscoalitie is er nog wankeler

door geworden. Weliswaar zijn Macedoniërs en Albanen onder de nieuwe regering naar elkaar toe gegroeid, onder meer met compromissen over heikele kwesties als onderwijs in de Albanese taal. Maar elkaar vertrouwen doen beide partijen nog niet. En de SDSM, met haar hardere beleid jegens de Albanese minderheid, zal aan de voorzichtige toenaderingspogingen al snel een einde maken, zo is de verwachting.

De dreiging voor PDSH-leider Arben Xhaferi zit niet alleen in de SDSM-hoek. De tweede Albanese partij in het land, de PPD (Partij van Democratische Welvaart, bondgenote van de SDSM), voert een sterke oppositie tegen hem. De schiet- en vechtpartijen gisteren vonden dan ook plaats tussen Albanen van deze partijen. De PPD heeft al laten weten de uitslag van de verkiezingen niet te zullen erkennen wegens de 'vele intimidaties'.

Inderdaad duiden de eerste voorlopige uitslagen op winst voor de ene regeringspartij (de PDSH) en verlies voor de andere regeringspartij (de VMRO van Georgievski). Dat plaatst de Albanese leider Xhaferi in een bijzondere positie. In veel dorpen en steden hebben de kandidaat-burgemeesters geen vijftig procent van de stemmen gehaald en zal de bevolking zich in een tweede ronde uitspreken. Xhaferi zal de Albanen oproepen te stemmen op de kandidaat van de VMRO.

Dat doet denken aan de Macedonische presidentsverkiezingen van afgelopen najaar. De kandidaat van de VMRO won uiteindelijk door de stemmen van de Albanese minderheid, die massaal naar de stembus trok. Dat gebeurde weliswaar na een herstemming, waarbij 160.000 Albanen opnieuw naar de stembus moesten. Want ook tijdens de presidentverkiezingen was er sprake van schietpartijen, vuistgevechten, scheldpartijen, gestolen stembiljetten en stembussen, die op onverklaarbare wijze verdwenen.

Joegoslavië laat alleen 'bevreende' waarnemers toe

Van onze redactie buitenland
AMSTERDAM - Meer dan honderd waarnemers uit veertig verschillende landen zullen er volgende week op toe zien dat de verkiezingen voor president en parlement van Joegoslavië eerlijk verlopen.

Met deze aankondiging pareerde Srdja Bozovic, voorzitter van het Joegoslavische Hogerhuis, deze week westerse kritiek dat Belgrado in de aanloop naar de stembusgang probeert het land hermetisch af te sluiten. Niets van in, was zijn boodschap.

Er is wel één kanttekening: "De waarnemers komen uit landen die niet hebben meegedaan aan de agressie tegen Joegoslavië". China, Birma, Nigeria om maar enkele te noemen. Waarnemers uit India en Rusland zijn ook uitgenodigd. En daarmee dus vertegenwoordigers van het grootste deel der wereldbevolking.

Waarnemers uit Navo-landen, waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) die gewoonlijk mensen stuurt naar verkiezingen in Oost-Europa: ze zijn allemaal niet welkom. Net zomin

als journalisten uit westerse landen, die op grote schaal visa worden geweigerd of een al toegezegd visum ingetrokken zien. Alleen 'betrouwbare' pottenkijkers mogen een kijkje achter de schermen nemen op 24 september, als zittend president Slobodan Milosevic herkozen wil worden. Buitenlanders uit het vijandige Westen horen daar niet bij.

Maar heel veel Joegoslaven evenmin. Zo probeert het niet-gouvernementele Centrum voor Vrije Verkiezingen en Democratie toestemming te krijgen de verkiezingen te monitoren. De kansen zijn nihil. Vorige week nam de politie op onduidelijke gronden al zes computers van de organisatie in beslag.

De Democratische Oppositie van Servië (DOS), de coalitie die het grootste deel van de oppositie verenigt, wil nog niet buigen. "We kunnen waarnemers plaatsen in vrijwel elk stembureau", aldus Dragor Hiber, die namens DOS vertegenwoordigd is in de Federale Verkiezingscommissie. Maar hij weet ook: het gaat er niet om hoe de bevolking stemt, het gaat erom wie de stemmen telt.

'Bosnië-beleid was emotioneel, niet realistisch'

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 31 AUG. Gebrek aan realiteitszin, emoties en moraliteit bepaalden in de periode 1990-1995 het Joegoslavië-beleid van Nederland. Tot deze conclusie komt ambtenaar dr. N. Both van Buitenlandse Zaken in zijn vandaag gepubliceerde boek 'From Indifference to Entrapment'.

De echte morele vraag: konden de Nederlandse blauwhelmen daadwerkelijk bescherming bieden aan de moslimbevolking in de enclave Srebrenica, speelde, constateert hij, "in de besluitvorming geen rol". In deze enclave, die door de Verenigde Naties tot 'veilig gebied' was bestempeld, werden onder de ogen van Dutchbat in de zomer van 1995 moslimmannen door de Serviërs gescheiden van hun vrouwen en kinderen. Tot nu toe zijn 2.200 lichamen geborgen, 7.300 mensen worden nog vermist.

Both publiceert zijn bevindingen net voor de verschijning van het rapport van de commissie-Bakker. Deze commissie, onder leiding van D66-Kamerlid Bert Bakker, onderzocht de politieke besluitvorming ten aanzien van de deelname van Nederlandse militairen aan internationale vredesmissies. De beslissing om militairen uit te zenden werd genomen op basis van summiere informatie, zeggen direct betrokkenen bij deze commissie, waarbij nauwelijks aandacht was voor praktische kwesties. Op basis van deze infor-

matie stemde de Tweede Kamer in met uitzending, en de commissie-Bakker constateert dat de Kamer is tekortgeschoten in haar controlerende taak.

"Ik heb me verbaasd over de gemakzuchtigheid waarmee parlementsleden als dominees stonden te oreren over het grote onrecht op de Balkan, maar zich weinig gelegen lieten liggen aan de moeilijke, praktische en militair-operationele vragen", zegt Both desgevraagd. De verkeerde beslissing lag volgens hem niet aan de informatievoorziening. Maandag wordt het rapport van commissie-Bakker gepubliceerd.

Both onderscheidt in zijn boek drie periodes. "Onverschillig" was het Joegoslavië-beleid van juni 1990 tot juli 1991. Toen Nederland voorzitter was van de Europese Unie (juni 1991 tot januari 1992) werd het beleid "vol overgave" gevoerd, er was volgens Both "blindelings" gekozen voor de 'underdog', de Bosnische moslims. Daarna, 1992-1995, raakte Nederland verstrikt en "liep in de val van Srebrenica". In deze periode werd fel gevochten in Bosnië. In een vraaggesprek met deze krant zegt Both: "Minachtend wordt naar de opstelling van het buitenland gekeken, omdat die landen niet militair wilden ingrijpen."

Both promoveerde deze zomer op dit onderwerp aan de Universiteit van Sheffield.

• INTERVIEW BOTH: pagina 3

FOTO AP

Op 14 lege stoelen voorin de rechtszaal in Belgrado prijken de namen van de afwezige Navo-leiders.

Uitverkochte zaal in Belgrado

BELGRADO - „Beschuldigd. Van het aanzetten tot een agressieve oorlog. Van oorlogsmisdaden tegen een burgerbevolking. Van het gebruik van verboden gevechtmiddelen. Van poging tot moord op de Joegoslavische president. Van het schenden van de territoriale integriteit van een land...”

Drie uur hadden de Joegoslavische aanklagers gisteren nodig om de aanklacht voor te lezen tegen de staatshoofden en regeringsleiders van 14 Navo-landen. Joegoslavië wil de Navo-leiders berechten voor oorlogsmisdaden vanwege de Navo-bombardementen tijdens de Kosovo-crisis. De oppositie in het land noemt het een showproces, bedoeld om de president Milosevic

volgende week aan herverkiezing te helpen. Milosevic zelf is door het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag aangeklaagd voor oorlogsmisdaden in Kosovo. De publieke tribune zat gisteren vol als betroof het een première van een bij voorbaat uitverkocht toneelstuk. „Ze vuurden 600 kruisraketten op ons af en maakten 25 119 gewechts-

vlichten in de 78 dagen van agressie, militaire en burgerdoden aanvallend, gewonden en doden veroorzakend, en massale vernietiging van eigendommen”, las de aanklager voor. Als bewijsstuk noemde hij de namen van, naar Joegoslavië beweert, 503 burgerslachtoffers. Het aandachtige publiek mocht daarna films bekijken van Navo-

bombardementen, en onderwijl luisteren naar gedetailleerde lijkschouwingsrapporten en verhalen van overlevenden. Maar buiten de zaal stond de moeder van een vrouw die omkwam bij een bombardement op de Servische staats-tv. Zij deelde persverklaringen uit waarin ze het proces een schijnvertoning noemde.

Verderzinnen

Nicole Lucas

AMSTERDAM - Zo'n tien jaar geleden onttram hij Kosovo zijn autonomie, nu is hij voor de Kosovo-vaarse Albanezen de beste kans op onafhankelijkheid. Zolang Slobodan Milosevic aan de macht is, zal geen westerse hoofdstad hen weer willen blootstellen aan het gezag van Belgrado.

Ook in Kosovo gaan zondag honderden stemlokalen open, als Joegoslavië een nieuwe president en parlement kiest. Toen Belgrado onlangs aankondigde ook daar verkiezingen te zullen organiseren, reageerde de internationale gemeenschap voorspelbaar verontwaardigd. „Een provocatie, absurd”, klonk het boos.

Maar officieel staan de Joegoslavische autoriteiten in hun

recht. VN-resolutie 1244 heeft de provincie wel onder internationale toezicht geplaatst, maar laat de grenzen van de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ) onaangetaast. Bernard Kouchner, het hoogste gezag in Kosovo, moest zich er dus bij neerleggen. De VN zeggen de organisatoren niets in de weg te leggen, maar ook niets te doen om ze te helpen.

Alleen daar waar de Serviers een meerderheid vormen, zullen stemlokalen komen: elders wagen vertegenwoordigers van Belgrado zich niet. Dat zou ook zinneloos zijn, want stemmen doen de Kosovo-vaarse Albanezen op 24 september niet. Daarmee zouden ze immers erkennen nog altijd deel te zijn van de FRJ, en dat willen ze perthent niet.

De Kosovo-vaarse Albanezen hebben alle verkiezingen geboycot sinds ze op 22 september 1991 in

een referendum massaal stemden voor onafhankelijkheid - ook als een kandidaat hun met uitgestoken hand tegemoet trad, zoals in 1992, toen de Ameri-kaans-Joegoslavische zakenman Milan Panic diverse toenaderingspogingen deed. De honderddui-

Niets zo erg voor Kosovo als democratisch bewind in Servië

zenden stemmen der Albanezen hadden groot verschil kunnen uitmaken in zijn strijd tegen Milosevic, maar zij bleven thuis.

Zoals de Britse journalist Tim Judah in zijn uitstekende Kosovo, war and revenge, bondig stelde:

„Het Kosovo-vaarse leiderschap werkte volgens het leninistische principe: hoe slechter, hoe beter, dat wil zeggen dat Milosevic goed voor hen was.”

Judah beschrijft „koele logica” van het Albanese beleid in de jaren negentig. „Servische nationalisten lieten geen kans voorbijgaan te benadrukken dat Kroatische en Bosnische Serviers niet langer konden samenleven met mensen die ze haaten en die hen haaten. Als de Serviers wonnen, zouden de grenzen te veranderen voor de vorming van een Groot-Servië, dan zou de internationale gemeenschap er toch

geen bezwaar tegen kunnen hebben als de Albanezen hetzelfde deden”. Op basis van uitgebreide gesprekken concludeert Judah:

„Het slechtste dat de Albanezen kon overkomen is dat Milosevic werd vervangen door een westerse-georiënteerde democraat.”

Volgens Hasim Thaci, ex-leider van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), maakt het nu niet meer uit. „Kosovo zal geen deel uitmaken van Servië, of dat nu dictatoriaal of democratisch is”, zei hij vorige week. Bovendien, zei hij, hebben we van de Servische oppositie ook niets te verwachten, die is missechten nog wel ergeteldan Milosevic.

Net als andere Kosovo-vaarse leiders weet hij echter dat de kans op onafhankelijkheid, en voortgaande internationale militaire en economische steun, vele malen groter zijn als Milosevic aan de macht blijft. De Albanezen hebben nogal wat sympathie verspeeld. Zoals Timothy Garton Ash onlangs schreef in *The New York Review of Books*: wie dacht dat de Kosovo-vaarse Albanezen de goede guys zouden zijn omdat ze zolang slachtoffer zijn geweest, heeft een onnuchterend lesje geleerd. Maar geen westerse hoofdstad wil de Albanezen opnieuw aan Milosevic blootstellen. Een oppositiekandidaat daarentegen zou het voordeel van de twijfel kunnen krijgen.

En de Serviers? Ook die zullen hoogstwaarschijnlijk niet massaal naar de stembus gaan. Volgens diverse leiders zijn de om-

standigheden er bepaald niet naar en blijven ze thuis, net als op 28 oktober als in Kosovo gemeenteraden worden gekozen. Deze algehele zwijgzamheid biedt, zo is de vrees, Belgrado enorme kansen om juist in Kosovo te frauderen. Ook wat dat betreft wordt de trend van de afgelopen tien jaar dan voortgezet. Zo constateerden OVSE-waarnemers in 1997 tijdens de Servische presidentsverkiezingen dat sommige stemlokalen een opkomst van 100 procent noteerden, met 100 procent stemmen voor Milosevic-SPS, terwijl die stembureau's niet eens open waren. Ook bleken ineens heel veel Albanezen, ondanks de boycot, toch te hebben gestemd. Voor Milosevic.

OVSE-waarnemers zijn zondag niet welkom. Alleen observanten van 'bevreemde naties' mogen Joegoslavië in-

20 sept 2000

Zondag laat Mira Markovic de Joegoslavische kiezer voor het eerst direct over haar politieke lot beslissen. De vrouw van Slobodan Milosevic is kandidaat voor het Huis van de Burgers, het Joegoslavische lagerhuis. In Pozarevac, het provinciestedje waar ze samen met Slobodan op school zat, staat ze nummer 1 op de gecombineerde lijst van haar eigen Joegoslavisch Verenigd Links (JUL) en haar echtgenoots Socialistische Partij Servië (SPS). Nieuw op het politieke toneel is de sociologe echter allerminst. Wat heet: politieke voor- en tegenstanders beweren dat zij ach-

ter en voor de schermen een enorme vinger in de pap heeft, zelfs haar man zou dicteren wat hij moet doen. Het leidde de afgelopen weken tot grote onvrede in de gelederen van Milosevics eigen SPS. Eén van de presidentiële adviseurs, Zoran Lilic, stapte op, uit onvrede over de steeds groter wordende invloed van Markovic en haar JUL. Dat zou ondermeer blijken uit het relatief grote aantal kandidaten van de partij op de JUL-SPS-lijst. Feit is dat de partij in tien jaar tijd is uitgegroeid tot een politieke macht waar terdege rekening mee moet worden gehouden.

Toen Markovic in december 1990 de partij, onder de naam Joegoslavische Communistische Beweging oprichtte, was het niet meer dan een nostalgisch groepje dat terugverlangde naar de tijd dat links, communistisch en Joegoslavië geen vieze woorden waren. Inmiddels heeft de partij, onder een nieuwe naam, zo'n 200.000 leden en bovenal een dikke vinger in de regeringspap. Markovic voert zeer actief campagne, al ging een geplande trip naar Kosovo niet door nadat het VN-bestuur aldaar haar tot ongewenst persoon had verklaard. Anders dan haar echtge-

noot heeft zij een duidelijk zwaar ideologisch geladen boodschap. Deze verkiezingen gaan om het behoud van het internationale socialisme, zegt ze. Joegoslavië is een bastion in de strijd tegen de door de VS en NAVO gedomineerde Nieuwe Wereldorde, een voorbeeld voor al die kleine, arme landen die niet willen bezwijken voor het medogenloze grootkapitaal, 'het egoïsme van de welvarenden'. Dusko Doder en Louise Branson verklaren in hun veelgelezen biografie *Milosevic, portrait of a tyrant* Markovics consequente ideologische koers uit de tragi-

Mira Markovic met man

sche achtergrond van de vrouw die op 10 juli 1942 werd geboren als dochter van Vera Miletic en Moma Markovic. Beiden waren zeer actief in Tito's partizanenbeweging. Zij werd in 1943 opgepakt door de Gestapo. Er bestaan vermoedens dat de jonge vrouw doorsloeg tijdens haar verhoor. In de officiële partijgeschiedenis werd Vera veroordeeld wegens 'laf gedrag'. En Moma noemde haar een 'verrader'. Een jaar later werd ze vermoord, volgens de officiële lezing door de Gestapo, volgens geruchten door de partizanen zelf. Mira groeide vervolgens op bij

haar grootouders. Haar vader zag ze nauwelijks meer en goede herinneringen aan hem heeft ze niet. Haar moeder daarentegen is ze altijd blijven verdedigen als een echte partizaan en communist, geen overloper, geen verrader, maar iemand die bezweek toen ze niet meer kon. Doder en Branson suggereren in feite dat Mira nog altijd bezig is haar moeder te rehabiliteren door zelf hypercommunist te zijn. Het is een beetje psychologie van de koude grond, maar feit is dat Markovic, al jaren docent aan Belgrado's universiteit, zich door alle jaren als overtuigd

marxist is blijven presenteren. De grote vraag blijft wat het einddoel is van de 'Rode Heks', zoals ze ook wel wordt genoemd. Deze week werd in oppositiekringen gesuggereerd dat het presidentiële echtpaar het al geregeld heeft. Mira zal straks gekozen worden tot parlementsvoorzitter. Een grondwetswijziging zal vervolgens bepalen dat deze persoon de president kan vervangen in geval van nood. Maar wellicht is dat slechts een oppositionele variant op de samenzweringen die het regime overal om zich heen waant. Nicole Lucas

Belgrado treedt hard op tegen oppositie

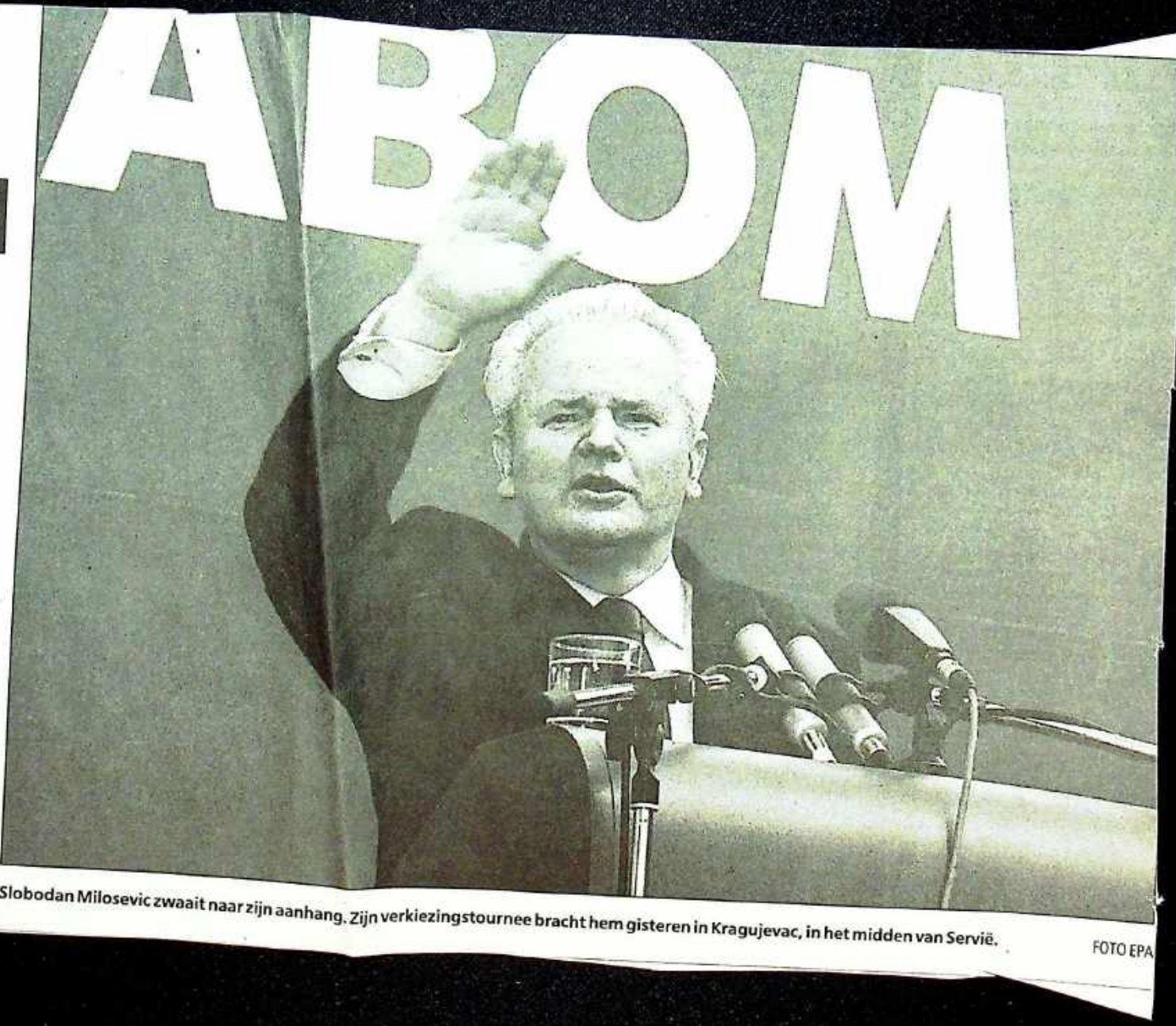
BELGRADO - Met nog ruim een week te gaan tot de presidentsverkiezingen verhardt het zittende regime in Joegoslavië de strijd tegen de oppositie. Gisteren viel de politie binnen in het kantoor van de Burger Alliantie, verrichtte diverse arrestaties en nam computers en ander materiaal in beslag.

kandidaat Vojislav Seselj een ruime voorsprong op zittend president Slobodan Milosevic. Volgens de mensenrechtenorganisatie Human Right Watch mag echter zeer worden betwijfeld of de verkiezingen open en eerlijk zullen verlopen. In een gisteren gepubliceerd rapport zet de Amerikaanse organisatie de mogelijkheden voor fraude op een rijtje. Zo is er nauwelijks controle op de uitgifte van stembiljetten en is amper na te gaan of mensen in meer dan één plek als kiezer staan ingeschreven.

In 1996/1997 ontdekte de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die normaal toeziet op verkiezingen in Oost-Europa, allerlei voorbeelden van fraude bij de lokale verkiezingen in Servië. Aanbevelingen om dit onmogelijk of in ieder geval moeilijker te maken zijn genegeerd. Deze keer is de OVSE helemaal niet welkom in Joegoslavië.

Otpor heeft voor vandaag Joegoslaven in de diaspora opgeroepen te demonstreren, ondermeer in Den Haag. Ze roept hen op zoveel mogelijk naar Joegoslavië te komen om te stemmen.

Volgens Gasa Knezevic, advocaat en vice-voorzitter van de Alliantie, nam de politie onder meer posters in beslag die waren bedoeld voor de campagne 'Het is tijd'. Diverse politieke partijen en andere organisaties willen daarmee de bevolking oproepen een eind te maken aan het regime van Slobodan Milosevic. Een reden voor de inval werd niet gegeven. De afgelopen weken is al heel hard opgetreden tegen oppositionele groepen. Vooral Otpor (Verzet), een jongerenbeweging, moet het ontgelden. Zeker 250 leden van de organisatie werden opgepakt, gisteren opnieuw twee. Zondag 24 september worden er presidents- en parlementsverkiezingen gehouden in Joegoslavië (Servië en Montenegro). Volgens peilingen heeft oppositie-

Slobodan Milosevic zwaait naar zijn aanhang. Zijn verkiezingstournee bracht hem gisteren in Kragujevac, in het midden van Servië.

FOTO EPA

PETER BOER, H

Een hete zomer in Montenegro

De bekende schrijfster Blijana Srbjanovic uit Belgrado maakt zich grote zorgen om Montenegro. Slobodan Milosevic wil volgens haar tot iedere prijs oorlog om het gebied.

Blijana Srbjanovic

giers van Montenegro in deze oorlog hebben gopleegd. Djukanovic zei nog iets dat iedere Montenegrijn – van academics tot taxichauffeur – zal zeggen: dat dit een schandelijke oorlog was, dat deze schande een eeuwige smet op de errolle reputatie van de Montenegrijnse natie zal blijven, die niet kan worden vergeeten, misschien ook niet vergeten, en dat Montenegro zijn verantwoordiging moet aanbieden.

Het verzoek om verging van deze Willy Brandt van de Balkan, de man die zich niet ergter schaan voor het vragen van verging dan hij zich schaan voor datgene waarvoor hij verging vragt, president Milo Djukanovic, heeft ook een wat persoonlijkere bijklank. Alle burgers voelen zich in hun geweten natuurlijk verantwoordelijk voor het optreden van het officiële leger, maar juist president Djukanovic heeft wat meer verantwoordelijkheid dan die gewone zwiigende toeschouwers. Hij heeft een heel duidelijke politieke schuld. Als politicus is hij voortgekomen uit Milosevic's overheidsapparaat en hij stond als langhang premier van Montenegro in de schaduw en onder bevel van de regering

Verwijdering door Milosevic

Nu, tien jaar later, heeft Tereza haar huis gerenoveerd en de verontschuldigingen aanvaard, net als de andere burgers van Kroatie, te oordelen naar het grote enthousiasme waarmee president Mesić het herstel van de betrekkingen met Montenegro aanvaardt. Hij behoudt het als een zelfstandige staat en niet als deel van Joegoslavië.

Nu, tien jaar later, is er in Niksic geen spoor meer van oorlogseuforie. Integendeel, je voelt er de angst voor een nieuwe oorlog, verbittering. Men is de conflicten beu. Die kleine stad, overigens de geboortegrans van mijn vader, is klaar voor de wereldwijde atzet van haar (heel goede) bier, niet voor een nieuw gewapend conflict. En het is een stad waar je, net als in vele andere Montenegrijse steden, de laatste maanden tegenstelde meningen hoort, uiteenlopend van blinde toewijding aan Servie en het Servische nationale wezen bij de ene groep, die beweert dat de Montenegrijnen eigenlijk Serviers zijn, tot de volkomen tegenovergestelde mening, dat de Montenegrijnse natie autocratisch is en wordt bedreigd door de Groot-Servische hegemonie. De ene

groep negert de Montenegrijnse nationaliteit per definitie, en de andere ontkent de talrijke Montenegrijnen die in Servie en met name in Belgrado wonen het 'recht op de Montenegrijnse nationaliteit'.

Om verwarring te voorkomen, in zulke gecompliceerde zaken moet men tot vervelens toe duidelijk zijn: natuurlijk zijn de Montenegrijnen een natie. Ze hebben hun eigen geschiedenis, cultuur, gebruiken en als men radicaal moet zijn, kan men zelfs zeggen hun eigen taal, hoewel die buitengewoon veel lijkt op Servokroatisch, dat weer sprekt Bosenisch, dat wil zeggen Servisch, dat wil zeggen Kroatisch is... Ingevalkeid zeker, als iemand tot vervelens toe duidelijk wil zijn dat dit eigenlijk niet kan, omdat de zaken in deze ex-Joegoslavische contexten altijd nog ingewikkelder worden gemaakt met een 'maak'.

Daar is ook hier het geval, de Montenegrijnen zijn wel een natie te leven in Montenegro, MAAR niet alleen daar, ook in Servie, vooral in Belgrado, anders zijn de Serviers ook een natie, zij wonen in Servie, MAAR niet alleen daar, ook in Montenegro... en zo is het kringetje rond. Een ware gelegenheid voor een nieuwe slachting tussen vroegere buren, die in huizen naast elkaar of in flats boven elkaar woonden.

Maar toch, hoewel het op de een of andere manier op het eerste plan komt, ligt de ware reden, voor de verwijdering tussen Servie en Montenegro, die zal leiden tot het uiteindelijk uitenvallen van Joegoslavië, niet in het nationale of verdraagzaamheid alleen gebruikt als middel, is opnieu en schijnbaar voor altijd de Persoon-Die-Onze-Levens-beheert, op internationale aanhoudingsbevelen ook wel bekend als Slobodan Milosevic.

Na alle rampen, verwoestingen en schandelijke manoeuvres waarvoor één ex-cus niet voldoende is, kunnen namelijk alleen mensen die in het geheel niet verlangen naar een fatsoenlijk bestaan (en als ik er wat beter over nadenk kan ik zeggen, die helemaal niet wensen te bestaan) nog steeds willen leven in een staat waar Milosevic regeert. Het maakt hier niet zo veel uit tot welke natie iemand behoort, want als twee nationaliteiten in deze contexten gekend, zijn ooit broederschap hebben gekend, dan zijn het de Serviers en de Montenegrijnen. Hetzelfde geloof, dezelfde moraal, dezelfde levensprincipes en sociaalhistorische afwijkingen, dezelfde moede en lelijke dingen – dat is wat een eeuwlang bindt. Een man met een stuk of honderd machtige families in eigen bezit – dat is wat een schied.

Maar met of onder Milosevic leven is als 'getrouwd zijn met de mafia', uit zo'n huwelijk maak je je niet gemakkelijk los, vele graven zijn daar het bewijs van. Nu is het die witte beenderen volkomen onverschillig welke nationaliteit hun dragers hebben gehad, welke die naar van welke godsdienst het begrafe

nistrineel boven de kist heeft uitgevoerd, die mensen zijn er gewoon niet meer en dat is de maake waarheid. De burgers van Montenegro zijn daarvan getuige geweest en hebben er de laatste tien jaar aan deelgenomen en ze wroten Servie) te wachten staat als ze uit de staatsomhelzing van Milosevic willen ontsnappen.

Hij beschikt nog steeds over het leger en de politie, die – dat is bevezelen – bereid zijn tegen de eigen burgers op te treden als de leider daartoe besluit. Daarom is het voor Montenegro niet eenvoudig om te zeggen: wij willen een ander staatkundig systeem, wij willen de weg van de vroegere Oost-Europse landen volgen, wij willen transitie, wij willen dat de Berlijnse muur eindelijk ook voor ons valt. Daarom is het nodig de gemeederen in Montenegro een beetje te verhten en op te zwepen, want wie gelooft nog dat er oorlog kan worden gevoerd vanwege een economisch of demografisch probleem?

(Hoevel iedere nieuwe oorlog daar eigenlijk om gevoerd wordt, maar dat is niet zo helder). Er moet een excus en een alibi worden gevonden, men moet bloed, genetica, identiteit, anders en voorouders van stal halen en volgens beproefd Balkanrecept wordt het volk gemobiliseerd rond een gemeenschapelijke emotie.

Daarom flirt de nieuwe Montenegrijnse, overtuist uiterst redelijke en moderne regering met het oeroude kwad, het nationalisme, nog een keer, voor de vierde of vijfde maal in dit land, in een poging om de eigen nationaliteit te gebruiken als bindend element, om het na de afscheiding weg te gooien als een valie zakdoek en de weg in te slaan van het moderne Europa, waar premiere verdelingen naar achternaam en afkomst een voorwerp van spot of afschuw zijn.

En daarom vrees ik dat het in deze gebieden voor de laatste maal tot een oorlog kan komen. Want wie het nationale omhelst, zal zich niet gemakkelijk uit zijn klauwen kunnen losraken. En die oorlog kan de bloedigste worden, want juist omdat die twee volkeren een verwang verbonden en door bijna niets werkelijk gescheiden waren, is het moeilijk een steunpunt te vinden in de ze nieuwe verdelingen.

Ik woon bij voorbeeld mijn hele leven in Belgrado, dat is mijn stad, ik wech er voor, en wil er blijven. Mijn vader komt uit dat kleine Montenegrijnse stadje, gisteren met nu zonder slippes, een volbloed Montenegrijn van vaders – en moederkant. Mijn moeder is geboren in Belgrade, een 'rasche' Servische uit Servie. Persoonlijk zou ik me zelfs onlen bedr'eiging met een pistool niet willen bekennen tot een nationaliteit, bij de laatste volkreelling heb ik mezelf 'Joegoslavische' genoemd.

En wat moeten we nu? Moet mijn vader, die 65 jaar in Belgrado heeft doorgebracht, scheiden van mijn moeder, spijgen op mij als Joegoslavische, de fa-

miliefoto's bij elkaar pakken en met de twee kartonnen koffers waarmee hij als kind naar Belgrado is gekomen teruggaan naar zijn 'oorsprong', of moet hij zich zijn Montenegrijnse nationaliteit ontzegen, zijn 'eer en fatsoen', zoals zij dat oprecht noemen, zijn Servische vrouw omhelzen, weet spigen op zijn Joegoslavische dooch? En hoe moet Montenegrijnen beschouwen Joegoslavië als een nationaal verzuim?

het mausoleum van hun eigen nationale wezen) en in Belgrado blijven, zonder de mogelijkheid te hebben zijn geboorteplaats ooit nog te bezoeken?

Wat moeten al die mensen doen – honderdduizenden –, die hechten aan hun nationaliteit, maar niet zodanig dat ze er iemand voor zouden vermoorden, en die buiten hun land van oorsprong wonen? Zijn zij werkelijk verraders van medewerkers van Milosevic of zijn het gewone mensen die gewoon willen leven, recht willen hebben op persoonlijk, ke vrijheid, vrijheid van meningsuiting, van denken, van het gebruik van hun moedertaal, van godsdienst en in het algemeen: vrijheid om te leven? En zijn die mensen in Montenegro die er ge-

'Die oorlog kan de bloedigste worden'

noeg van hebben onder zelfmoorbestructuur van Milosevic te leven en die zich willen afscheiden en helemaal opnieuw beginnen, degenen die hun 'broeders' in de steek laten op het moment dat eenheid het meest noodzakelijk is, zoals een paar leiders van de oppositie hier beweren. Of zijn het gewone, normale mensen die in vrijheid willen leven?

Hoewel deze vragen een duidelijk antwoord hebben, zijn ze toch niet zo eenvoudig op te lossen. Want reanimatie van het nationalisme maakt ook bij de andere partij de duistere charivari-sche doelstellingen wakker. Dan schiet de Servische onverdraagzaamheid jegens het Montenegrijnse verlangen naar onafhankelijkheid een nieuwe golf van nationale haat – en zo zitten we in een vicieuze cirkel. Het zijn de mensen die die cirkel willen doortrekken die de echte slachtoffers kunnen worden.

Deze zomer had ik bijvoorbeeld in Montenegro de premier van mijn nieuwe toneelstuk. Het stuk is openlijk gegeneerd, het bekriftseert het Servische mythomane concept van de verheerlijking van jezelf en je eigen identiteit, alles wat het daar niet mee eens is negiert, wegrukt en doodt. Het stuk is erg kritisch en natuurlijk struifte het op een harde ontvangst en een heftige aanval van het rechtse Milosevic-gesinde Servie, met rechtstreekse bedreigingen en intimidaties. Op de televisie werd ik naar aanleiding hiervan voor 'stron' uitgemaakt en mij werd te verstaan gegeven dat de rechtgelovige Serviers niet mij zouden afscheken. Dat was de weerklank in Servie.

In Montenegro daarentegen werden het stuk en de voorstelling, behoorlijk groot opgezet. De bekendste acteurs en de beste regisseurs van ons toneel werkten mee. Toch werd alles bijna doodgezwegen. De media negeerden de voorstelling, want hoe toeesten die Montenegrijnen? Ze wilden bewijzen dat ALLES gelukt was. Ze wilden blootmaken van een Groot-Servie van hun klootzak van een Kroat, 'voor iedereen die nu (voort)bestijf spraken over iets dat in Servie zelf tot anti-Servische activiteit is benoemd. Hoewel ik, om reeel te zijn, anti-Servisch noch anti-Montenegrijns ben en de voorspoed van het ene volk ten koste van het andere mij nooit zal interesseren; mijn stuk en ik en alle mensen in Belgrado die eraan hebben gewerkt zijn voor gelijke rechten en gelijkheid van de mensen en daarom zijn wij uitgenimideerd aan de ene en doodgezwegen aan de andere kant. Wij zijn degenen die de vicieuze cirkel willen doortrekken en daarom kunnen wij slachtoffers worden.

Mijn persoonlijke indruk die ik in deze in alle opzichten hete zomer in Montenegro heb gekregen is dat de straat zich zal afscheiden en een zelfstandige, gemakkelijker, mooier en gelukkiger weg zal inslaan.

Ik hoop dat het staatsbestuur van dit land, dat in ieder opzicht openbaar, 'economisch, maatschappelijk, cultureel', niet gesloten en achterlijk zal blijven op het meest gevoelige punt, op de manier waarop Milosevic of Tudjman of Tadić dat doen, dat het dus niet de kaart van nationale onverdraagzaamheid zal uitspeelen, maar bereid zal zijn tot rustige, redelijke en nuchtere onderhandelingen, voor zover dat nodig is, ook al zal dat het moment van absolute vrijheid, waar ze met recht naar verlangen, voor enige tijd uitstellen.

Ik vrees dat Milosevic tegen ledere prijs oorlog wil, want het zijn oorlogen die hem goedschiks of kwaadschiks aan de macht hebben gehouden, en nu de macht hem meer dan ooit ontglijpt, heeft hij een nieuwe oorlog nodig als bloedtransfusie, en wel dringend.

Ik ben ongelukkig omdat ik bij deze uiteindelijke verdeling Joegoslavië voor altijd zal verliezen, het land waar ik ben geboren en opgegroeid, dat al jarenlang in etappes uiteenvalt, waar ik mezelf levend begraven heb, wachtend tot eens de tijd komt ook voor ons, gewone mensen die niet voor een nationaliteit willen kiezen, die alleen rustig, zonder oorlog, geweld, armoede, terreur en grote ongelijkheid met de rest van de wereld willen leven.

En laat niemand me meer vragen wat ik ben. En laat niemand verwonderd de werkrouwen optrekken als ik zeg waar ik vandaan kom. En laat dit allemaal eindelijk eens ophouden.

Milošević pakt tegenstanders op

BELGRADO, 16 SEPT. De Servische politie arresteerde gisteren meer dan twintig tegenstanders van Milošević. De meesten werden na urenlange ondervragingen - en protesten weer op vrije voeten gesteld.

Een van de arrestanten werd volgens de politie gezocht in verband met de moord op een van president Slobodan Milošević medestanders in mei dit jaar. De activist, Stanko Lazendić, lid van de oppositionele studentengroepering Otpor (Verzet), werd na achtien uur weer vrijgelaten. Agenten in burger bestormden gisteren het kantoor van Otpor en arresteerden negen andere leden van die organisatie. De politie maakte verder twaalf arrestaties in een kantoor van de Burgerlijk Alliantie Partij. Daarbij werd voor het eerst ook een partijleider, Goran Svilanović, gearresteerd. Hij werd na een half uur vrijgelaten. (AP)

Belgrado ontdekt alweer 'complot'

BELGRADO, 14 SEPT. Het Westen en de Servische oppositie zweren samen met de bedoeling het bewind van president Milošević omver te werpen. Dat meldde gisteren de Joegoslavische minister van Informatie, Goran Matić.

Matić voorspelde gisteren dat het Westen en de Servische oppositie op de avond van 24 september, verkiezingsdag, een grote zege van de oppositie zullen uitroepen. Buitenlandse spionnen zullen een poging ondernemen om Joegoslavië op verkiezingsdag te destabiliseren, aldus de minister. Vervolgens zullen ze „met geweld de Joegoslavische autoriteiten” uit de macht verdringen. Daartoe zullen politiemannen uit de Servische Republiek in Bosnië en etnische Albanese uit Kosovo worden vermoord als leden van de Joegoslavische geheime dienst, die overal in Joegoslavië kopstukken van het bewind van Milošević moeten arresteren, aldus Matić. Hij voegde daaraan toe dat Amerikaanse functionarissen in Bosnië dat plan vorige maand hebben opgesteld in samenspraak met leden van de Servische oppositie.

Waarnemers tekenen hierbij aan dat Goran Matić met grote regelmaat meldt bizarre complotten en samenzweringen tegen het bewind in Joegoslavië te hebben ont-

dekt, variërend van de vermeende poging van vier Nederlanders om Milošević in een skibox het land uit te smokkelen dan wel zijn hoofd in een doos naar Den Haag te sturen, tot het eveneens vermeende 'terrorisme' van in Montenegro opgepakte Britse en Canadese weekendgangers. Deze waarnemers gaan ervan uit dat zulke door Matić wereldkundig gemaakt samenzweringen vooral ten doel hebben de binnenlandse spanning op te drijven, de Servische kiezer duidelijk te maken dat het bewind alert is en hem ervan te overtuigen dat het land wordt bedreigd vanuit het buitenland.

Volgens de waarnemers suggereert Matić gisteren gemelde samenzwering bovendien nog iets anders: kennelijk houdt het bewind rekening met de mogelijkheid van een zege van de oppositie bij de verkiezingen (zoals overigens peilingen voorspellen). Zijn commentaar wekt de indruk dat elke aanspraak van de oppositie op die overwinning door het bewind zal worden uitgelegd als een samenzwering die onschadelijk zal worden gemaakt - bijvoorbeeld door de verkiezingen te annuleren of met een 'officiële' uitslag te komen die zal neerkomen op een zege van Milošević. (AP, Reuters, AFP)

Moorden in Kosovo

PRISTINA, 12 SEPT. In Vučitrn in Kosovo is zondag de plaatselijke correspondent van het Albanesertalige blad *Rilindja*, Shefki Popova, op straat neergeschoten. Hij stierf later in het ziekenhuis. De twee daders ontkwamen. Popova werkte ook voor een plaatselijk radiostation. De moord heeft waarschijnlijk te maken met de rivaliteit tussen politieke partijen bij het naderen van de gemeenteraadsverkiezingen in oktober. Zowel Rilindja als het radiostation in Vučitrn heeft banden met de Democratische Liga van Kosovo (LDK), de partij van Ibrahim Rugova. Gisteren werd ook de directeur van de afdeling wederopbouw van de gemeente Pristina, Rexhep Luci, vermoord. Die moord wordt in verband gebracht met zijn recente besluit illegaal gebouwde woningen te slopen. (Reuters)

Dreigement van generaal in Joegoslavië

Door onze correspondent

SKOPJE, 18 SEPT. De Joegoslavische generaal Nebojsa Pavković heeft gisteren gedreigd in te grijpen bij gewelddadige demonstraties door de Servische bevolking. „Het Joegoslavische leger zal iedere poging om de macht op straat over te nemen, smoren”, aldus Pavković.

Joegoslavië gaat aanstaande zondag naar de stembus om een nieuwe president, nieuw federaal parlement en nieuwe gemeenteraden te kiezen. De huidige president Slobodan Milošević zal naar verwachting op grote schaal stemmen stelen om zijn herverkiezing veilig te stellen. Zijn belangrijkste tegenstander, oppositie-kandidaat Vojislav Koštunica, staat in de peilingen ver voor op Milošević.

Grootscheepse stemmenfraude zou kunnen leiden tot woedende demonstraties van de oppositie en de populaire verzetbeweging Otpor, daags na de verkiezingen. Pavković waarschuwing moet dan ook als een serieus dreigement worden gezien.

Intussen gaan de arrestaties van Otpor-leden onverminderd door. Afgelopen weekende werden tien activisten van de studenten-verzetbeweging gearresteerd tijdens het spuiten van graffiti op muren in Belgrado. Ze zijn tot tien dagen cel veroordeeld. Volgens hun advocaat zijn ze geslagen. „Ze zitten onder de blauwe plekken.”

In Milošević' eigen partij klinkt inmiddels ook kritiek. Een plaatselijke leider van de Socialistische Partij van Servie (SPS), Rajković, heeft opgeroepen op de oppositie te stemmen. „voor uw eigen toekomst en die van uw kinderen”. De SPS vindt dat Milošević zijn vrouw Mira Marković en haar partij JUL te veel ruimte geeft.

Servisch leger verdacht Blauwhelmen verijdelen terreuractie

PREŠTINA, 20 SEPT. Britse en Zweedse militairen van de internationale troepenmacht KFOR in Kosovo hebben een aanslag door Joegoslavische militairen in het dorp Gračanica nabij Preština verijdeld.

Dit heeft Bernard Kouchner, de bestuurder van de Verenigde Naties in Kosovo gisteren bekendgemaakt. Kouchner zei dat de Joegoslavische militairen een terroristische aanslag wilden plegen om de gemeoederen in Joegoslavië pro Milošević te stemmen. Zondag worden in Joegoslavië presidentsparlementsverkiezingen gehouden. „Dit is heel ernstig. Het was een duidelijke poging de stabiliteit, de democratie, vrede en veiligheid in Kosovo te ondermijnen”, aldus Kouchner.

Gračanica is een Servische enclave in het overwegend door Albanese bevolkte Kosovo. De ongeveer 300 KFOR-militairen, die bij de operatie in het dorp betrokken waren, vonden explosieven, wapens en ontstekingsmechanismen in twee huizen en een bar. In het dorp werden zes Serven opgepakt. Drie werden na verhoor vrijgelaten. Onder de drie anderen bevinden zich volgens Kouchner twee leden of ex-leden van speciale eenheden van het Joegoslavische leger die zijn gestationeerd in Niš

in het zuiden van Servië. De drie arrestanten zijn overgedragen aan de VN-politiemacht in Kosovo.

Het VN-bestuur in Kosovo heeft eerder besloten het werven van stemmen onder Serven in Kosovo, dat officieel nog deel uitmaakt van Joegoslavië ofschoon de troepen van Milošević er vorig jaar werden verdreven door NAVO-troepen. Joegoslavische autoriteiten hebben aangekondigd dat zij voor de verkiezingen van zondag in heel Kosovo 300 stembureaus willen opzetten. Volgens Kouchner weet het VN-bestuur in Kosovo niet waar deze stembureaus worden gevestigd, maar hij zei dat daarvoor in elk geval geen openbare gebouwen mogen worden gebruikt.

Kouchner beklemtoonde dat het VN-bestuur „de verkiezingen in Joegoslavië niet zal organiseren, steunen, gedogen of legitimeren”. Er zullen ook geen VN-waarnemers bij de verkiezingen aanwezig zijn en het vervoer van stembusser zal evenmin worden beveiligd. (AP)

OVSE kritisch over Macedonië

Door onze correspondent

SKOPJE, 12 SEPT. Geweld, intimidatie en onregelmatigheden hebben de lokale verkiezingen in Macedonië van zondag beïnvloed. Dit liet de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) gisteren weten.

„De verkiezingen werden gekenmerkt door een reeks van ernstige incidenten, begaan door individuen en door groepen aanhangers van verschillende politieke partijen”, schrijft de OVSE in een verklaring. Bij schietpartijen raakten vier mensen ernstig gewond. Het verkiezingsgeweld deed zich vooral voor in het westen van Macedonië, waar het overgrote deel van de Albanese minderheid woont. Albanese maken ongeveer dertig procent uit van de totale Macedonische bevolking.

Ook was er sprake van onregelmatigheden en intimidatie. Op diverse plekken in het hele land zijn stembussen opengebroken. „Dit staat lijnrecht tegenover alles waarin de OVSE gelooft”, aldus het hoofd van de missie, Charles Magee, gistermiddag in de Macedonische hoofdstad Skopje. Direct na de verkiezingen heeft de oppositionele PPD - een van de twee partijen van de Albanese minderheid - laten weten de uitslag niet te erkennen, wegens inti-

midatie van haar leden en kiezers. De Macedonische regering heeft nog niet gereageerd op de beschuldigingen.

Hoewel de officiële uitslag nog niet bekend is, eisen beide kampen alvast de overwinning op. De oppositie, geleid door de ex-communistische SDSM, wil een motie van wantrouwen tegen de regering indienen en eist bovendien vervroegde parlementsverkiezingen. De SDSM wist gisteren zelfs al precies te melden hoeveel stemmen zij zondag heeft gekregen: 492.612, tegen 241.656 voor de partijen van de regerende coalitie. In de hoofdstad Skopje zou de SDSM 65 procent van de stemmen hebben veroverd: De regeringscoalitie wist gisteren echter zeker 43 procent van de stemmen te hebben gekregen, tegen slechts 38 procent voor de oppositie.

De officiële uitslag wordt pas morgen verwacht. De internationale denktank ICG heeft de verkiezingen echter al „een duidelijke nederlaag voor de regering” genoemd. De regering, aldus de ICG, is er duidelijk nog niet in geslaagd het land te stabiliseren.

In de meeste gemeenten zal de bevolking zich op 24 september, in een tweede ronde, opnieuw over een nieuwe gemeenteraad en een gekozen burgemeester uitspreken.

Slecht rapport voor Amerikanen KFOR

Door onze correspondent

YVEL VINCKX
SKOPJE, 18 SEPT. Het gaat niet goed met de American 82nd Airborne Divisie in Kosovo. Het gaat zelfs zo slecht met de militaire eenheid, dat de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen, op bezoek in Singapore, „grote bezorgdheid” heeft uitgesproken over de misdragingen van de eenheid in Kosovo.

Zo hebben leden van de divisie burgers lastig gevallen en geslagen op Amerikaanse checkpoints in Kosovo. Ook hebben ze Albanese vrouwen betast.

Het staat allemaal in een rapport dat vanochtend is gepresenteerd in Washington, maar waarop Cohen gisteren al reageerde. „We kunnen dergelijk gedrag niet toestaan”, aldus de minister.

Negen militairen van de American 82nd Airborne Divisie zijn inmiddels bestraft; ze zijn uit hun functies ontheven, gedegradeerd en hebben een deel van hun salaris moeten inleveren. De Amerikanen maken deel uit van de vredesmacht KFOR en zijn in het oosten van Kosovo gestationeerd.

Het is niet voor het eerst dat de divisie in opspraak komt. Twee maanden geleden werd sergeant Frank Ronghi tot levenslang veroordeeld na seksueel misbruik van

en moord op een elf-jarig Albanese meisje, begin dit jaar. Hij had van tevoren tegen zijn maten gepoet dat een Kosovo-Servier wel van de misdaad zou worden beticht.

De Amerikaanse autoriteiten probeerden gisteren al de schade te beperken. De American 82nd Airborne Divisie wordt gekenmerkt door een gebrek aan leiding, training en discipline, heette het. Opdrachten werden niet uitgevoerd en de militairen rommelen maar raak.

„De incidenten mogen echter niet de reputatie van de andere tienduizend Amerikaanse mannen en vrouwen bedoezelen, die onder moeilijke omstandigheden goed werk doen op de Balkan”, zei een woordvoerder van Cohen.

De woordvoerder beklemtoonde dat het om incidenten ging en dat uit het onderzoeksrapport niet aanwezig geweldgebruik wijdverbreid was onder VS-blauwhelmen in Kosovo en Bosnië.

De advocaten van Frank Ronghi hebben daarentegen aangevoerd dat Amerikaanse soldaten regelmatig „excessief geweld” gebruiken in Kosovo door Albanese te slaan of hen te verhoren zonder dat daarvoor toestemming is verleend. Dat zou hebben geleid tot „een klimaat waarin bevelen niet worden opgevolgd”.

Buren Joegoslavië verwachten onrust

Van onze redactie buitenland

AMSTERDAM - De Navo én de buurlanden van Joegoslavië zijn bezorgd over wat er in dat land gaat gebeuren als het volksverzet tegen president Milosevic hoog oploopt, na de verkiezingen morgen. De Roemeense minister van buitenlandse zaken Petre Roman zei gisteren „ernstige moeilijkheden” te verwachten als Milosevic de oppositie met fraude van de overwinning afhoudt.

De Kroatische president Stipe Mešić heeft het leger opgeroepen meteen na de stembusgang paraat te zijn. „Servië is een Europees en een mondiaal probleem en we moeten ons op alle mogelijkheden voorbereiden, omdat Milosevic zijn Groot-Servië nog niet heeft opgegeven.”

De Bosnisch-Servische premier Dodik heeft Milosevic in een dramatische open brief opgeroepen nu af te treden: „Waar zullen we jou om gedanken? Oorlogen? Hyperinflatie? Het verlies van Kosovo? Het feit dat Serven een stam van vluchtelingen op tractoren zijn geworden? Graven, ruïnes? Dat zijn de monumenten van jouw heerschappij” (in de krant *Nezavisne Novine*).

De secretaris-generaal van de Navo, Robertson, koos gisteren

voor vage dreigende woorden, in het bijzonder bedoeld voor het geval Milosevic, na de verkiezingen, in de afvallige kleine Joegoslavische deelrepubliek Montenegro gaat ingrijpen. „Het enige wat wij zeggen is dat Milosevic zich eerder verrekend heeft. Laat hij zich niet nog eens verrekken.”

In Montenegro schoot een militair (pro-Servië) gisteren een politiemann (anti-Servië) dood. Beide kampen wilden het incident niet hoog opspelen.

Slobodan Milosevic kan de presidentsverkiezingen in Joegoslavië niet verliezen, omdat deze verkiezingen niet vrij zijn, waarschuwde een oudgediende in de Joegoslavische oppositie, Vuk Draskovic, gisteren in een interview. Het maximale resultaat voor de oppositie is dat Milosevic een tweede ronde moet toestaan, meent Draskovic. „Dat zou voor Milosevic al een ramp zijn.”

In het regeringskamp wordt door de één (minister van informatie) beweerd dat Milosevic per definitie zal winnen, en door de ander (premier Bulatovic) dat hij, ook als hij verliest, van de grondwet toch tot media 2001 moet aanblijven. De zittende macht is 'in paniek', concludeert tegenkandidaat Kostunica tevreden.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5 EN IN DE VERDIEPING

Joegoslavisch leger dreigt 'terug te slaan'

BELGRADO - In Joegoslavië is de spanning sterk aan het oplopen, drie dagen voor een stembusgang waarin in één klap een nieuwe president, een parlement en gemeenteraden moeten worden gekozen.

De chef-staf van het Joegoslavische leger, Nebojsa Pavkovic waarschuwt voor 'ongeregelde heden uitgelokt door speciale eenheden van buitenlandse mogendheden', die zich op de verkiezingsdag, 24 september, zouden kunnen voordoen. Het wordt door de oppositie als een overhuld dreigen met legeringrijpen ten gunste van president Milosevic verstaan.

De oppositie roept haar ahang op na de stemming op pleinen en bij stembureaus te verzamelen. Gewreesd wordt dat Milosevic meteen na de eerste ronde met een (frauduleuze) overwinning op de loop zal gaan.

Provo's van Belgrado proberen niet al te bang te zijn, ze zijn met veel

23 sept 2000

door Runa Hellinga
 BOEDAPEST – Diana – een achternaam wil ze niet hebben – studeert milieukunde in de Servische hoofdstad Belgrado. Maar deze week is ze in Boedapest, Hongarije, om journalisten en waarnemers die Servië niet in mogen, wijzer te maken over Otpor. Dat is haar club, de vrolijkste, meest anarchistische en onder jongeren verreweg de geliefde van de Servische oppositiebewegingen.

„Een optocht van jongeren, gekleed in houten tonnen. Studenten die op straat sleutels uitdelen aan 'gelukkige huiseigenaren', een dag nadat de Joegoslavische president Milosevic de bouw van nieuwe woningen heeft aangekondigd, straattheater, concerten. Het werkt, dat blijkt uit de positieve respons bij het publiek, maar ook uit de woedende reacties van de macht.

„Iedereen doet waarin hij het beste is. Er is geen leiding, er zijn geen leiders”, zegt Diana. Ze houdt zorgvuldig het wat overtrokken ludieke imago van Otpor in stand: nadrukkelijk wil Otpor

niet meer zijn dan een brede oppositiebeweging, wat chaotisch en – vooral ook: – zonder aspiraties om te regeren. Veel Serviërs hebben een afschuw gekregen van alle politiek.

Binnen Otpor bestaat wel degelijk overleg, maar het officiële gebrek aan leiding maakt de studentenorganisatie relatief ongrijpbaar voor de politie. Toen de politie het hoofdkantoor van de organisatie in Belgrado binnenviel en de computers en ander materiaal in beslag nam, draaiden de pakweg honderd andere

kantoren in de rest van het land zonder problemen door. Veel van de acties worden lokaal gepland en uitgevoerd.

In de loop van de tijd heeft het bewind ontelbare Otpor-aanhangers voor kortere of langere tijd vastgehouden. Maar dat leidt alleen maar tot meer verzet van Otpor-leden, die het politiebureau bezetten tot hun makkers zijn vrijgelaten, met ouders die zich voor de deur verzamelen.

Regeringspropaganda waarin de vrolijke studenten worden vergeleken met Nazi-soldaten

doen aan de groeiende populariteit weinig af. Diana is zeer pessimistisch over de uitkomst van de verkiezingen dit weekend.

„Wij zijn ervan overtuigd dat Milosevic de uitslag zal stelen”, zegt ze. „We zullen een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid starten”, zegt ze. Beetje eng maar ook leuk: „Samen met een groep vrienden iets gekk verzinnen en dat uitvoeren. Milosevic kan gewoon niet bijhouden met wat voor ideeën wij nu weer komen. Daarom zijn we zo moeilijk aan te pakken.”

Het gaat hem wel om de zelfverrijking van Milosevic, Kostunica, een sober man, verschuift de corruptie en de smokkel door de Milosevic-echel. Hij heeft dan ook belofde de privileges voor Servies elite onmiddellijk te beëindigen. Dat heeft hem, op 27 augustus gezwag, niet populair gemaakt onder de nieuwe rijken.

„Milosevic' juridische hoocus-...
 Het ging hem niet om de nationalistische denkbeelden van Milosevic, Kostunica is zelf een nationalist. Tijdens zijn korte vertrekzinsgroot door Kosovo, op papier een Servische provincie en dus kunnen de Kosovo-Serviers ook stemmen. Het is dat nog eens blijven... „Kosovo is Servië”, riep hij de menigte in de Servische enclave Leposavić toe. „We zullen haar niet opgeven.”

„Eigenlijk is de familie Kostunica nooit bang geweest. Hun naam betekent loch niet voor niets hard”, als een wainhoor? Neem zijn voorraden. Die kwamen volgens de overleving als een van de eersten in opstand tegen de Turken. En zijn vader, Juris, werd in 1946 uit het Servische hoogerechtshof gezet omdat hij zich onvoldoende schikte naar de wens van de nieuwe, communistische machthebbers.

Vojislav Kostunica zelf keerde zich in 1974 tegen Joegoslavie's leider Tito door een professor te verdedigen die wegens kritiek op de communistische regering in de gevangenis werd. Het kostte hem zijn baan als lector aan de universiteit van Belgrado. In 1989 keerde hij zich opnieuw tegen Joegoslavie's leider, deze keer Stobodan Milosevic. In een poging om Servische intellectuelen aan zich te binden, reabiliteerde Milosevic alle ontslagen professoren. Kostunica weigerde.

Maar, o wec dang, Kostunica niet uit. Want dan zie je zijn andere kant. Vorige week in de Kosovawarste sind Mithovica bijvoorbeeld namen aanhangers van Milosevic hem onder vuur met huisvuil en rot fruit. Toch kreeg geen lijfwacht hem het kleine podium af, ondanks het gevaar voor een aanslag. Kostunica moest en zou zijn toespraak houden.

Bang was hij niet, in die noord-Kosovawarste stad. Bang is hij ook nooit geweest.

De omschrijving 'pessimistisch' komt van Vojislav Kostunica, kandidaat bij de komende presidentsverkiezingen en belangrijkste uitdager van de huidige president Stobodan Milosevic, zelf. Anderen omschrijven hem als een verlegen en bescheiden man, als een technocraat, meer dan een politicus.

MILOSEVIC' UITDAGER VOJISLAV KOŠTUNICA

Nationalist, voor niets en niemand bang

De belangrijkste uitdager van Milosevic, Vojislav Kostunica, op een foto uit 1998 tijdens een bezoek aan het dorp Mokra Gora in Kosovo. (Foto AP)

poetus is de 56-jarige jurist ook een doorn in het oog. De ongrondwettelijke verandering van de grondwet bij voorbeeld, die Milosevic in staat stelt tot 2008 aan te blijven als president. Het is niet volgens de regels en klopt dus niet, meent Kostunica. Of de continue imperking van de vrijheid van meningsuiting.

Iedereen moet zeggen wat hij wil zeggen, vindt Kostunica. Maar in tegenstelling tot de Servische mensenrechten-activiste Natasja Kandić, gebuikt hij die stijl niet om te wijzen op de begane misdaden onder de Albanees bevolking in Kosovo. Kostunica verdedigt vooral nationalist. Zo was hij pleitbezorger van de inmiddels overleden Kroatische president Franjo Tudman en de Bosnische moslim-leider Alija Izetbegović, toen deze veroverd werden in de jaren tachtig. Hij verdedigde zelfs de Servische radicale leider Vojislav Seselj, die hem nu uitmaakt voor verrader en hem, bij gebrek aan „bestend materraan”, zijn kinderdoosje verwijft. „Geen echte man”, aldus Seselj. Het heeft niet mogen baten.

Kostunica leidt de peilingen, al heeft de Servische president zijn achterstand in recente peilingen overtuigd verkleind tot 11 procentpunten. In de Noord-Servische stad Novi Sad trok hij afgelopen week naar verhuud zo in dertigduizend mensen, enthousiast over zijn rechte-door-zee taal, zijn anti-Westerse sentimenten en zijn akker van corruptie. Voor het eerst sinds lange tijd heeft de Joegoslavische president, een geduchte tegenstander.

Waarom is Kostunica niet eerder naar voren geschoven? In een interview met de *New York Times* zegt de jurist lang getwijfeld te hebben over zijn kandidatuur, want „er staat veel op het spel voor Milosevic”. Die kan zijn naam niet buiten Servië vertonen of hij wordt opgepakt wegens oorlogsmisdaden. Deze vertekende woorden zijn een kwestie van leven of dood voor hem”, aldus Kostunica. Grootsoepse stemmenkruisde de wereld dan ook verwaart.

Er zijn ook andere redenen. En die staan niet terugg op het regime, maar op de oppositie zelf. Kostunica is de gezamenlijke kandidaat van achttien oppositiepartijen, maar het heeft lang geduurd voor het zover kwam. De twee belangrijkste oppositieleiders, Vuk Drasković en Zoran Djindjić, vechten al jaren over alles – en dus ook over het presidentschap.

Maar hun kansen zijn klein. Drasković wordt gewantwoord vanwege zijn barometer-gedrag. Het ene moment neemt hij deel aan de regering-Milosevic, het andere moment zit hij aan de onderhandelingsstaf met de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright. Djindjić daarentegen, wordt aanbeden door het buitenland: een charmante man in Westerse pakken, met Westerse manieren en ideeën en een uitstekende kennis van de Duitse taal. Het maakt de Serviërs juist wantrouwig. Die willen geen marionet van het Westen.

Kostunica is het tegendeel van beide mannen. Hij heeft zich altijd sterk uitgesproken tegen Milosevic. Hij is tegelijk anti-NAVO en heeft de bombardementen vorig jaar onduidelijk maar veroordeeld. Hij hekelde de toenemende Amerikaanse invloed op de Servische

oppositie, onder andere na de opening van een Amerikaanse kantoor in Boedapest om de oppositie te ondersteunen. Het getuigt van veel arrogantie om te zeggen dat de Amerikanen over de democratie in Servië gaan. „De in Servië gehate Albright heeft nog nooit zijn hand geschud.

Van Westerse ideeën kan hij ook al niet worden beticht. Zo is het Joegoslavische Tribunal een „monstertelijk instituut” en zal de uitlevering van Milosevic aan het tribunal „zeker niet de eerste prioriteit zijn”.

Amant-pakken dan, of een onbetwispelijk Brits accent? Nee. In de Kosovawarste stad Mithovica staat hij de Engelstalige pers heel even te woord, in het houterige Engels dat zo veel Serviërs spreken. Zijn pak, een doopgewoon Servisch conflictepak, hangt floederig om heen heen. Tornaat-zaad, alkomstig, van het fruit-boombar-dement, giunt dan nog op zijn mouw. En dat is precies zoals Kostunica wil worden gezien: een rasechte Servier die voor de duivel niet bang is en niets van Westerse schone schijn moet hebben.

Niet nog een tribunaal

22 sept 2000

Is het een goed idee een internationaal tribunaal op te richten om de politieke leiders van Irak te berechten? De Iraakse schrijver Isam al Khafaji vindt van wel (Podium, 20 september). Ook de Amerikaanse ambassadeur David Scheffer ziet iets in zo'n voorstel.

Vooropgesteld zij dat het in Irak met de mensenrechten niet goed gaat. Nog steeds vinden er folteringen plaats en is er sprake van onvrijwillige verdwijningen van tegenstanders van het regime. De door de Veiligheidsraad jaren geleden afgekondigde sancties worden gebrekkig nageleefd. Er is toenemende internationale druk om maar een eind aan de sancties te maken omdat ze toch niet helpen en de verkeerde mensen, namelijk de Irakese burgerbevolking, treffen.

Oprichting van een internationaal tribunaal, naar het model van die voor Joegoslavië, Rwanda en, meest recentelijk, Sierra Leone, zou het voordeel hebben dat degenen die verantwoordelijk zijn voor de schendingen van de mensenrechten, namelijk Saddam Hoessein en zijn medewerkers, hoofdelijk aansprakelijk zouden worden gesteld en vervolgd. Verder zou het de botte bijl van het sanctie-instrument, dat in beginsel iedereen treft, vervangen door een meer verfijnd middel dat alleen de individuele schuldigen zou treffen.

Er zijn echter nogal wat bezwaren tegen, waarvan sommige in het artikel van Isam al Khafaji worden genoemd, maar mijns inziens onvoldoende worden weerlegd. Het belangrijkste bezwaar is de willekeurigheid van de keus van landen waarvoor zo'n tribunaal wordt opgericht. Joegoslavië, Rwanda en Sierra Leone zijn uitsluitend gekozen, omdat daarvoor toevallig een politieke meerderheid in de Veiligheidsraad (met inbegrip van de vijf permanente leden) was te vinden. Dat is de belangrijkste reden waarom er bijvoorbeeld geen tribunaal voor Burundi, Cambodja, Congo, Somalië of Oost-Timor bestaat.

De Verenigde Staten bepalen in hoofdzaak of zo'n tribunaal er moet komen of niet. Als de Amerikanen erin slagen de (gedoog)steun te krijgen van met name de Russen en de

Chinezen, dan komt zo'n tribunaal er, anders niet. Dat is een groot, principieel bezwaar tegen een vierde staten-tribunaal.

Veel beter is het als straks het Permanente Internationale Strafhof van start gaat, dat zich in beginsel met schendingen van de mensenrechten en het internationale humanitaire recht in de hele wereld bezighoudt. Maar daar zijn de Verenigde Staten nu juist geen voorstander van, omdat zij niet aanvaardt dat eventueel ook Amerikanen voor dat hof terecht zouden kunnen staan.

Daarmee is tevens een tweede bezwaar tegen een Irak Tribunaal genoemd. Isam al Khafaji vindt dat die Amerikaanse afwijzing van het Permanente Hof een goede reden voor Nederland is met het voorstel voor een Irak Tribunaal te komen. De door hem genoemde argumenten (dat het Joegoslavie-Tribunaal en het Lockerbie-gerecht al in Nederland zitten en het feit dat de Nederlander Max van der Stoep jarenlang VN-rapporteur inzake Irak is geweest) doen mijns inziens niet ter zake.

Wel ter zake is het feit dat Nederland het gevaar zou lopen alom in de wereld opnieuw, zoals in het verleden, te worden gezien als een vazal van de VS, klaar om de Amerikaanse wensen uit te voeren. Dat zou aan de doelstelling van minister Van Aartsen van buitenlandse zaken om van Den Haag de „juridische hoofdstad van de wereld” te maken eerder afbreuk doen dan dat deze wordt bevorderd. De aanhouding van de verdachten zou inderdaad, zoals Isam al Khafaji zelf zegt, „extreem moeilijk” zijn. Wat dat betreft hebben de Amerikanen een kans laten lopen, toen zij in 1991 na de bevrijding van Koe-wei ervan afzagen door te stoten naar Bagdad.

Of de instelling van zo'n tribunaal bovendien de Irakese leiders van de bevolking van Irak zou vervreemden, is nog maar zeer de vraag. Tot nu toe lijkt de propagandamachine van Saddam Hoessein vrij succesvol te zijn.

Peter Ba

Willem Breedveld is m...
 Baehr is emerit...
 de mens...

Chaotisch verloop van verkiezingen Joegoslavië

ANP, REUTERS
BELGRADO — De verkiezingen in Joegoslavië zijn zondag chaotisch verlopen. Het is niet duidelijk wie als winnaar uit de presidents-, parlements- en gemeenteraadsverkiezingen is gekomen. President Slobodan Milosevic liep in de peilingen ver achter op oppositiekandidaat Vojislav Kostunica.

In Belgrado en andere Servische steden streken aanhangers van Milosevic en de oppositie om plaatsen voor overwinningbetogingen. De vrees was dat Milosevic zondagavond zijn overwinning bekend zou maken, nog voordat de telling kon uitwijzen dat Kostunica de echte winnaar was.

Volgens de Joegoslavische regering was de oppositie juist van plan om direct na de verkiezingen de overwinning te claimen en in Montenegro een nieuwe Joegoslavische

regering te installeren. Daarbij zouden ze de steun vragen van de Verenigde Staten en de Europese Unie. De Montenegrijnse premier Vujanovic deed de uitdagingen uit Belgrado af als nonsens.

De opkomst lijkt hoog te zijn geweest. Meer dan 70% van de kiesgerechtigden zou zijn stem hebben uitgebracht. Waarnemers maakten echter melding van onregelmatigheden. Leden van de oppositie kregen op sommige plaatsen geen toegang tot het stembureau. Anderen kregen geen toestemming de voorbereiding van de stembusgang mee te maken. Bovendien waren de stembokjes vaak niet afgeschermd.

De Franse minister van buitenlandse zaken, Hubert Védrine, heeft zondagavond overleg gevoerd met Europese leiders voor een gezamenlijke uitspraak over de verkiezingsuitslag in Joegoslavië.

Oekraïne wil volwaardig lid zijn van de Europese familie

Bezoek minister
Borys Tarasyuk

Zojuist heeft Oekraïne de negende verjaardag van zijn onafhankelijkheid gevierd. Nu Oekraïne op de politieke kaart van Europa staat, kan het zich wijden aan economische groei en de stijging van zijn levensstandaard.

De omstandigheden daartoe zijn gunstig, dankzij de economische hervormingen van president Koetsjma. Over de economische toestand in de Oekraïne gesproken: voor het eerst sinds 1991 valt een groei van het bruto binnenlands product (bbp) te noteren.

Een stabiele economische ontwikkeling vereist een transparant en samenhangend buitenlands beleid. Vandaar dat Oekraïne zijn Euro-Atlantische partnerschap als prioriteit beschouwt. Het partnerschap behelst onze betrekkingen met de Europese Unie, de NAVO, de OVSE, de Raad van Europa en actieve deelname aan vredesoperaties.

Dit betekent echter niet dat de relaties met andere landen, zoals Rusland, worden veronachtzaamd.

De betrekkingen tussen Oekraïne en de EU, die de richtlijnen van de Partnership and Co-operation Agreement (PCA) volgen, hebben de laatste tijd een impuls gekregen. Als bewijs van de vooruitgang zie ik onder meer de oplossing van een aantal problemen betreffende de bilaterale handel, de voorbereiding van het besluit van de Raad van de Europese Unie om Oekraïne als markteconomie te erkennen, de voorbereiding van het verslag over illegale migratie en mensenhandel, een aantal EU-beslissingen om de rol van Oekraïne bij vredesoperaties op te waarde-

ren, et cetera. Zo is de Gemeenschappeilijke Verklaring van de recente ontmoeting tussen EU en Oekraïne in Parijs een aanzienlijke stap vooruit.

Een belangrijke pijler van de Europese politiek is de verdieping van de betrekkingen met de NAVO. De grondslag hiervan is het in juli 1997 ondertekende Handvest van Speciaal Partnerschap tussen Oekraïne en NAVO. Een andere pijler is de samenwerking binnen het multilaterale forum van de Raad van Euro-Atlantische Samenwerking, benevens de deelname aan het programma "Partnership for Peace".

Maar ook bilaterale relaties met NAVO-leden blijven belangrijk. Daarom stellen we veel prijs op de financiële steun door Nederland van ons militaire contingent binnen de Kfor-vredesmacht in Kosovo. Nederland is verantwoordelijk voor Oekraïne bij het Internationale Monetair Fonds (IMF), en het is een van de grootste buitenlandse investeerders in Oekraïne.

We hopen in de toekomst de bestrijding van gemeenschappelijke bedreigingen verder te intensiveren. Een voorbeeld: in 1999 werden 14.646 personen geregistreerd tot illegale grensoverschrijding in Oekraïne. 9.612 overtreeders, migranten met bestemming West-Europa (en ook Nederland), werden uitgezet. We hopen dat Nederland onze bijdrage op waarde zal weten te schatten.

We twijfelen niet aan ons strategische doel - uiteindelijk het volwaardig lidmaatschap in de Europese familie. Daarbij rekenen we op de steun en begrip van onze Europese partners, en vooral van Nederland.

Borys Tarasyuk is minister van buitenlandse zaken van Oekraïne en brengt morgen een bezoek aan Nederland.

Tientallen doden bij gevechten in Colombia

BOGOTA - De Colombiaanse strijdkrachten zeggen dit week-einde tientallen aanhangers van de guerrillabeweging FARC te hebben gedood. De militairen kwamen in actie tegen ongeveer vijfhonderd strijders van Colombia's grootste guerrillabeweging die zich meester probeerden te maken van een militaire basis in het westen van het land.

Bij de actie tegen de FARC kwamen zeker vijftien militairen om. Zeven van hen zaten in een vliegtuig dat op de berg Montezuma in de provincie Risaralda neerstortte. De basis werd vrijdag aangevallen, een dag na het vertrek van de Amerikaanse president Clinton. Die kwam het door de rebellen fel veroordeelde Plan Colombia uitleggen, voor een 'oorlog tegen drugs'. De guerrillabeweging

bracht de regering een slag toe door 64 gedetineerden uit een gevangenis in Caloto, 500 kilometer van Bogota, te bevrijden.

De Peruaanse politie heeft drie mannen aangehouden die ervan worden verdacht dat zij betrokken waren bij de smokkel van geweren uit Jordanië. De wapens waren bestemd voor Colombiaanse guerrillastrijders. Ruim een week geleden werden in verband met de zaak al zes mensen aangehouden. De arrestanten zouden 10.000 Kalasjnikovs uit Jordanië via Peru naar de FARC, de grootste guerrillabeweging in Colombia, hebben willen smokkelen. Tot de arrestanten behoren een vroegere luitenant van het Peruaanse leger en een Spanjaard, die als de leiders van de bende worden beschouwd. De drie werden aangehouden toen ze in Lima in een auto wilden stappen.

Dr. Asaf Durakovic presenteert onderzoek in Parijs

Verband besmetting met verarmd uranium en ziekten gelegd

Van de sociaal-economische redactie (*)

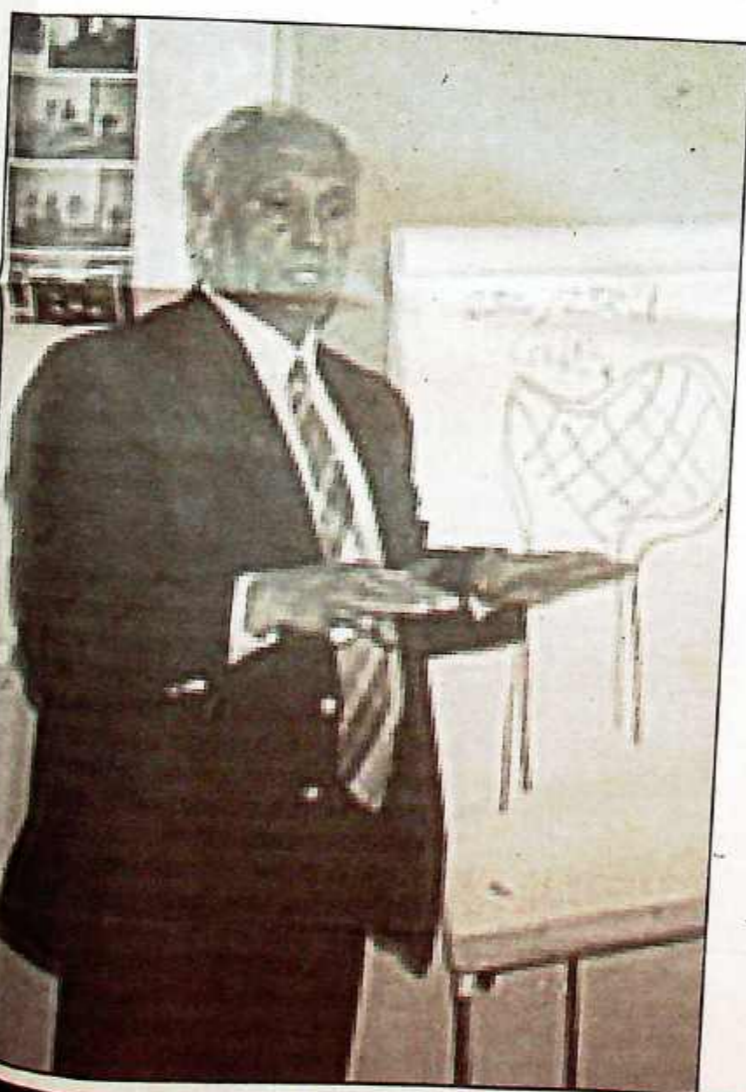
Manifest nodigde de voormalige Pentagon-arts dr. Durakovic vorig jaar uit om zijn medische inzichten ten overstaan van een groep vertegenwoordigers uit de Bijlmer te vertellen. Het was een indrukwekkend en schokkend verhaal. Ondanks tegenwerking van alle kanten, vooral van officiële zijde, bleef hij van mening dat de waarheid boven water dient te komen en dat er voldoende bewijzen zijn voor het verband tussen de ziekten, waar veel Golf-oorlogssoldaten mee kampen (of inmiddels kampten) en het gebruik van verarmd uranium. Dr. Durakovic zou zijn onderzoek afgelopen zondag in Parijs presenteren.

Onderzoek van het hele lichaam werkt niet om resterend verarmd uranium waar te nemen bij veteranen. De huidige vaststelling van de totale hoeveelheid uranium in het lichaam geeft geen aanwijzing voor de hoeveelheid opgeslagen radioactiviteit. Alleen als deze methoden worden aangevuld met isotoponderzoek kan er worden vastgesteld wie er risico's loopt als gevolg van besmetting door verarmd uranium, door mensen gemaakt en gebruikt in wapens en pantservoertuigen.

De resultaten van tests gedaan bij 15 Britse en Canadese veteranen werden gepresenteerd op de Europese Associatie van Nuclear Medicine Conference in Parijs, op 3 september (artikel is al eerder geschreven, nvd). Dr. Asaf Durakovic M.D. - de directeur van "The Uranium Medical Project" - een onafhankelijke wetenschappelijke organisatie, opgericht in 1998, om dit onderzoek uit te kunnen

dragen, presenteerde de resultaten. De tests zijn uitgevoerd in een Canadees onderzoekslaboratorium dat enorme spectrometrie gebruikte om het verarmd uraniumgehalte in de urine te analyseren van Britse, Canadese en Amerikaanse veteranen en de botten van een overleden Canadese veteraan.

Dit is de eerste studie op basis van een onderzoek van een testgroep die belangrijke hoeveelheden verarmd uranium aantoonde bij mensen die blootgesteld zijn aan het inhaleren ervan. Hij toont de inwendige besmetting aan van Golf Oorlog-veteranen met verarmd uranium. De laboratoriumconclusies sporen met het klinische beeld van een hoeveelheid lichamelijke klachten, met een samenhangend klinisch patroon, veelal geassocieerd met de term "Golf Oorlog Ziekte". Overtuigend bewijs van de aanwezigheid van verarmd uranium in de urinemonsters en interne organen van de onderzochte

Golf Oorlog-veteranen, duidt op de mogelijkheid van verarmd uranium als één van de oorzaken voor de complexe ziekteverschijnselen van de Golf Oorlogpatiënten en rechtvaardigt verdere klinische - en laboratoriumonderzoeken.

(*) Bericht van Angus Parker, vertaald door tvdk. Resultaten van verarmd uranium-test, die gepresenteerd worden in Parijs, "Nuclear Medicine Conference", september 2000.

7 SEPTEMBER - 20 SEPTEMBER 2000

Serviërs Kosovo gaan niet naar de stembus

PRISTINA, 7 SEPT. De gematigde Kosovo-Serviërs doen niet mee aan de Joegoslavische parlements- en presidentsverkiezingen van 24 september. Ook een van de leiders van de Servische hardliners in Kosovo is tegen deelname aan de Joegoslavische verkiezingen.

De Servische Nationale Raad (SNV), die de gematigden binnen de Servische gemeenschap in Kosovo verenigt, liet gisteren weten niet aan de federale verkiezingen mee te doen, omdat de veiligheid van de kiezers niet kan worden gegarandeerd. Op zich, aldus de SNV, is het „logisch“ dat de kiezers in Kosovo naar de stembus kunnen gaan, want Kosovo maakt formeel deel uit van de Joegoslavische federatie - reden voor de SNV om niet deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen die het VN-bestuur in Kosovo voor 28 oktober heeft uitgeschreven.

Ook Oliver Ivanović, de radicale leider van de Kosovo-Serviërs in Mitrovica, liet gisteren weten niets te voelen voor deelname aan de Joegoslavische verkiezingen. En ook hij boycot eveneens de lokale verkiezingen.

Dat de Serviërs niet willen meedoen aan de federale verkiezingen is een onverwachte opsteker voor het VN-bestuur, dat met de verkie-

zingen in zijn maag zat. Formeel maakt Kosovo nog steeds deel uit van Joegoslavië en het recht om Kosovo verkiezingen te organiseren kan het bewind in Belgrado dus niet worden ontzegd. Aan de andere kant heeft Belgrado in praktische zin in Kosovo niets meer te vertellen en wil de grote Albanese meerderheid in Kosovo daar ook niets van weten. Kouchner heeft eerder gezegd dat de Serviërs in Kosovo niets in de weg wordt gelegd als ze aan de verkiezingen willen meedoen, maar dat het VN-bestuur hen daarbij niet zal helpen. (AFP)

Gelijkspel in Macedonië

SKOPEJE - De kans op vervroegde parlementsverkiezingen in Macedonië lijkt verkeken, nu de regeringscoalitie en de oppositie gelijk zijn geeëndigd in de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen. Evenals de drie coalitiepartijen veroverde de oppositie 25 van de 124 burgemeestersposten. Voor de overige posten komt een tweede ronde. De regering zou opstappen als ze met meer dan tien procent zou verliezen. Door de verkiezingen is de spanning in het land sterk opgelopen.

14 sept 2000

Sancties helpen Milosevic

Nederland begrijpt niets van de Balkan. Het verlengen van het olie-embargo tegen Joegoslavië helpt niet de democratie te herstellen, maar brengt de oppositie tegen de Joegoslavische president Milosevic juist in moeilijkheden.

Joegoslavië

Goran Trkulja

Met het handhaven van de sancties tegen Servië vervalt de Europese Unie in een oude fout. Sterker nog, de handhaving van het olie-embargo tegen Servië laat zien dat het Westen helemaal geen Balkan-strategie heeft.

Het besluit werd zondag genomen in het Franse Evian, tijdens een informele bijeenkomst van de EU-lidstaten. Dertien van de vijftien lidstaten wilden het olie-embargo opheffen, maar om Nederland en Groot-Brittannië te behagen, blijft de sanctie gebonden. 'Nederland en Groot-Brittannië wil ik maar vast ingeschreven bij die honden', zegt Van Vliet. 'Daarom heb ik me maar vast ingeschreven bij die honden'.

dat 'het zeer moeilijk (zou) zijn om de strafmaatregelen weer in te voeren indien president Slobodan Milosevic aan de macht blijft'. Voor 24 september staan er presidentsverkiezingen in Joegoslavië op stapel. Dat volgens Van Aartsen de kandidaat van de oppositie, Vojislav Kostunica, een goede kans maakt is volgens de minister, 'een zaak van de Serviërs zelf'.

Eigenlijk beweert Van Aartsen dus dat Nederland en de andere EU-lidstaten helemaal geen strategie hebben als het om Joegoslavië gaat. Tijdens de grote demonstraties tegen het regime van Milosevic, die de Servische oppositie in maart 1991 in Belgrado hield, liet het Westen nog niet het minste signaal horen waaruit bleek dat het Westen de wil had om de Servische oppositie tegen Milosevic te helpen. Datzelfde gebeurde in 1992 en na de laatste grote demonstraties, na de verkiezingen in 1996. Toen de Amerikaanse zakenman met Joegoslavisch paspoort en toenmalig premier van Joegoslavië, Milan Panic, in 1992 tegen Milosevic optrad en van het Westen vroeg zich uit te spreken tegen Milosevic door, tijdelijk, de sancties op te heffen, deden EU en de VS niets. Milosevic won. Nu begaat het Westen dezelfde fout.

Het Nederlandse beleid voor Joegoslavië zoals aangegeven in de Balkan-notitie van Buitenlandse Zaken is duidelijk: Montenegro, onder leiding van huidige, westers georiënteerde premier Milo Djukanovic, verdient

Tom Janssen

steun. Maar, 'in het geval van Servië zal invulling afhankelijk zijn van toekomstige politieke ontwikkelingen aldaar'. Met andere woorden, zolang Milosevic in Servië aan de macht is, wordt er geen hulp verleend aan Serviërs die, tijdens de oorlog om Kosovo door de Navo (en dus ook Nederland) zwaar getroffen zijn.

Wat betreft Servië; Nederland zal de projecten als 'Energie voor democratie', een Grieks-Nederlands idee, verder steunen. Door dat project werden vorige jaar de gemeenten in Servië waar de oppositie aan de macht was met olie en olieproducten beloond. Goed bedoeld allemaal, maar veel stelt deze actie niet voor. Van de olie die vorig jaar voor 'de democratie' naar Servië kwam, konden de inwoners van de stad Nis twee of drie dagen stoken. In andere democratische steden was het niet anders. Misschien is de olie een symbolische stimulans voor de oppositie, maar gewone burgers hebben er niks van gemerkt.

Door de sancties zijn vooral de burgers geïsoleerd geraakt: de gemiddelde burger van Joegoslavië eet, slaapt en werkt binnen een straal van vijf kilometer. Binnen die ruimte is zijn hele

wereld opgehouden. Die burgers worden daar apathisch van, en in politieke zin manipuleerbaar.

De sancties spelen Milosevic bovendien ook op een andere manier in de kaart. De armoede is de laatste tijd enorm toegenomen. In 1990 was een gemiddeld inkomen in Joegoslavië 1300 gulden per maand. Vandaag de dag is het 100 gulden. Natuurlijk zijn de kosten ook gedaald, en natuurlijk zijn de inkomsten niet alleen gedaald door de sancties. Maar zulke nuanceringen maakt Milosevic niet: de armoe-

Van Aartsen moet erkennen dat hij te weinig weet

de wijt hij ten volle aan de sancties.

Wat heeft het embargo, dat sinds het begin van de oorlog in Joegoslavië van kracht is, opgeleverd? De economische situatie is enorm verslechterd, de politieke situatie is enorm verslechterd en het regime is alleen maar harder geworden: onafhankelijke journalisten

worden gedood of naar de gevangenis gebracht, politieke moorden zijn aan de orde van de dag. De burgers zijn gedesillusioneerd. Er zijn geruchten dat de mensen de laatste maanden massaal voor lidmaatschap van Milosevic' partij SPS kiezen: zij hopen zo te kunnen overleven.

Het 'embargoconcept' is, wat Milosevic betreft, een absolute nederlaag voor het Westen. Nederland en Groot-Brittannië willen het nog steeds niet erkennen. Dat concept kon de oorlog in Kroatië en Bosnië niet stoppen en de oorlog in Kosovo niet voorkomen. Nog minder is Milosevic, als symbool van het dictatoriale regime in Joegoslavië, daardoor gestraft.

Wordt het niet tijd dat Buitenlandse Zaken, met Van Aartsen voorop, eerlijk toegeeft dat het helemaal niet snapt wat er op Balkan gebeurt? Of moet er eerst nog oorlog om Montenegro komen, om dan te kunnen zeggen: wij hebben Milosevic al gestraft, de sancties tegen hem zijn immers niet opgeheven. Wij hoeven nu verder toch niks meer te doen?

Goran Trkulja, uit Servië afkomstig, is journalist

Het mijnencomplex in Trepca

Kosovo: Solidariteit met Joegoslavië tegen de onteigeningsplannen door de 'internationale gemeenschap' (slot)

Door Klaus von Raussendorff (*)

De vraag wat er gaat gebeuren met het Trepca-mijnbouwcomplex (lood, zink, cadmium, zilver, goud) en het erbij horende industrie-complex, is van groot belang voor de levensvatbaarheid van de Federale Republiek Joegoslavië en voor het realiseren van een multi-etnische autonomie van de provincies Kosovo en Metohija. Stari Trg maakt ook deel uit van het complex, een van de rijkste mijnen van Europa, de allerrijkste op de Balkan.

In de 'open brief van vakbondscollega's aan de besturen van onze DGB-bonden' wordt Max Brym ook als contactpersoon genoemd; in die brief wordt een algemene oproep gedaan voor internationale solidariteit met de mijnwerkersbond 'Trepca', in Kosovo in september 1999, ondertekend door Xhafer Nuli, 'voorzitter van de mijnwerkersbond van Mitrovica'. Er staat een voorstel in om een uitwisseling met de collega's van Trepca te organiseren, hun belangen openbaar te maken, materiele hulp te verlenen en "elke kans op invloed op de verantwoordelijken in politiek en maatschappij in het land en ter

7 okt 2000
plekke (!) te gebruiken, om de mijnwerkers weer toegang tot hun bedrijf en tot de leiding (!) ervan te geven."

Hoe er gereageerd moet worden op het appél van de mijnwerkers van Trepca

Het voorstel tot het opnemen van contact werd beantwoord, en wel door de groep 'dialogo aan de basis - vakbondsmensen (m/v) tegen de oorlog'. Deze groep verzet zich tegen de NAVO-oorlog op de Balkan, nodigt Joegoslavische collega's uit om naar Duitsland te komen, zoekt ze in Joegoslavië op en organiseert hulp bij de wederopbouw van het land. Overigens hebben deze collega's nog wel een paar vragen, die zij op hun beurt in een open brief rechtstreeks aan 'collega Nuli' hebben gesteld. Deze had in zijn oproep in de aanhef geschreven, dat "enkele van de paramilitaire, militaire en politie-eenheden, die verantwoordelijk waren voor de moordpartijen op Albanen, nog steeds in verschillende regio's van Kosovo, in het bijzonder in de mijnbouwstad Mitrovica, actief" zijn. De Duitse collega's willen heel graag weten: "Wie precies? Joegoslavische eenheden? Onder de ogen van het

KFOR? Voorzover wij weten, liggen drie Trepca-bedrijven, waaronder de mijnen, in het 'Albanese deel' van Mitrovica, alleen de smelterij en een raffinaderij liggen in het 'Servische deel'. Alle delen van Kosovo vallen onder de leiding van KFOR. En de pers, die ons maar wat graag leugens vertelt, zegt eensluidend, dat "militaire en politie-eenheden" uit Joegoslavië tot nu - tegen de met de VN gemaakte afspraken in - Kosovo niet in mogen." Bovendien is Nuli van mening, dat Trepca "conform de grondwet van het voormalig Joegoslavië als maatschappelijk eigendom" moet worden beschouwd en "derhalve van de arbeiders" is. Daar wordt tegenin gebracht, dat de bedrijven als maatschappelijke eigendom nu eenmaal niet van de arbeiders waren, maar alleen door hen werden beheerd. Is de maatschappelijke eigendom conform de Joegoslavische grondwet vandaag niet meer van toepassing?, vragen de collega's uit Duitsland. Kosovo hoort nog steeds bij Joegoslavië. Arbeiderszelfbestuur is dus echt niets anders dan "de gemeenschappelijke bevoegdheid van Albanese, Servische en andere collega's in de Trepca-bedrijven." Daarom luidt de doorslag-

gevende vraag: "Hebben jullie contact opgenomen met de Joegoslavische collega's in de Trepca-bedrijven?" "Zijn jullie bang voor privatisering van de bedrijven ten gunste van Franse en andere investeerders? Daaruit volgt volgens ons de noodzaak om samen met alle collega's - onbelangrijk van welke bevolkingsgroep in Kosovo ze zijn - je in te zetten voor het weer oppakken van de werkgelegenheid in het Trepca-concern." "Zouden niet, als voorwaarde voor jullie eisen, maatregelen genomen moeten worden, die er voorlopig voor zorgen dat er niet opnieuw verdreven wordt, en die er daarna voor zorgen, dat de werknemers uit alle bevolkingsgroepen veilig naar hun werkplek en weer naar huis kunnen?" Ook hier weer de vraag hoe dat uitgevoerd moet worden zonder de gemeenschappelijke deelname van alle werknemers. "Wat doet de mijnwerkersbond van Mitrovica om dit verdrijven te voorkomen en er een eind aan te maken? Volgens ons moeten de vakbonden in het belang van de werkende bevolking alles doen wat mogelijk is om tegenstellingen, die voortkomen uit het behoren tot verschillende nationale, etnische en religieuze groeperingen, te overwinnen."

Nieuwe vormen en bondgenootschappen van verzet tegenover de heren van de "nieuwe wereldorde". De Joegoslavische linkse groep is van plan in oktober in Belgrado een bijeenkomst te organiseren van

het 'permanente forum van vrijheidslievende landen.' Dit initiatief is ontstaan op de internationale bijeenkomst tijdens het vierde partijcongres van de Socialistische Partij van Servië. Aan het forum zal o.a. een delegatie van de Irakese "Baath"-partij deelnemen. Dit is luid en duidelijk gezegd door Tanjug (op 11 mei 2000), vice-president van Irak, tegen Tarik Asis, de vertegenwoordiger van de Joegoslavische linkse partij, Dragan Kuzmanovic-Janicic, tijdens een gesprek in Bagdad. In een gesprek tussen Omar Medina Quintero, de Cubaanse ambassadeur in Belgrado en een hoge functionaris van de Communistische Partij van Cuba, met Prof. Dr. Dragomir Draskovic, de voorzitter van het hoofdbestuur van de Joegoslavische Communistische Partij, is volgens Tanjug eveneens gezegd, dat "de vertenwoordigers van de twee partijen een gelijk standpunt innemen inzake de steeds groter wordende gevaarlijke invloed van de zogenaamde Nieuwe Wereldorde op de moderne processen in de wereld in de vorm van neofascisme van VS en NAVO. Tevens werd duidelijk de noodzaak aangegeven nog actiever en sterker alle factoren van communistische en linkse bewegingen in Europa en de wereld samen te voegen om het verzet tegen deze reactionaire acties op gang te brengen."

Van: Klaus von Raussendorff, Unsere Zeit - krant van de DKP - 16 juni 2000. Vert. Toos Plug

Dreigement DOS zet politieke crisis in Servië op scherp

BELGRADO, 3 NOV. De spanning in de Servische overgangsregering is opgelopen, nadat de Democratische Oppositie in Servië (DOS) gisteren unaniem besloot vast te houden aan haar eis dat het hoofd van de staatsveiligheidsdienst en de stafchef van het leger snel moeten worden vervangen.

Worden beide kopstukken uit het regime van de eind september weggestemde president Milošević niet uit hun functies ontheven, dan stapt de DOS - de alliantie van achttien partijen die de nieuwe president Koštunica vijf weken geleden aan de macht brachten - uit de overgangsregering, aldus DOS-coördinator Zoran Djindjić.

Djindjić zei gisteravond dat alle DOS-partijen unaniem het vertrek eisen van het hoofd van de geheime dienst, Rade Marković, en van stafchef van het leger, generaal Nebojsa Pavković. De twee zijn symbolen van het repressieve regime van Milošević en moeten weg, aldus Djindjić.

Gebeurt dat niet, dan stapt de DOS uit de overgangsregering. „Onze eerste stap is het boycotten van het werk van de regering, zodat de regering niet zal kunnen beginnen aan het oplossen van de vele problemen. Vervolgens krijgen

de kiezers de gelegenheid zich uit te spreken over zo'n regering".

Afgelopen week mislukten verschillende pogingen van de DOS om Marković weg te krijgen. Gisteravond slaagde de DOS er opnieuw niet in de twee andere partijen waarmee zij samenwerkte in de overgangsregering, waaronder de Socialistische Partij van ex-president Milošević, ervan te overtuigen dat Marković weg moet. De DOS houdt hem verantwoordelijk voor verschillende politieke moorden en ontvoeringen tijdens het bewind-Milošević.

Marković heeft steeds elke betrokkenheid van de staatsveiligheidsdienst bij deze zaken ontkend. Djindjić: „Marković wil in functie blijven om te voorkomen dat de betrokkenheid van de geheime dienst bekend wordt. We beschikken over informatie dat medewerkers al drie dagen bezig zijn met het vernietigen van bewijsmateriaal."

De Socialistische Partij beschuldigde de DOS er gisteravond van bezig te zijn met een lastercampagne gericht tegen prominente SP-leden. (Reuters)

• DOSSIER VAL MILOŠEVIĆ:
www.nrc.nl

Geen nieuwe oorlog op de Balkan

25-10-2000

Het Westen moet niet denken dat met het vertrek van de Joegoslavische president Milosevic alles vanzelf goed komt op de Balkan. Met veel beleid en tact moet begeleid worden dat Montenegro zich niet afscheidt van Servië. Anders ligt een nieuwe oorlog op te loer.

Joegoslavië

Goran Trkulja

De twee (laatste) deelstaten van de Joegoslavische federatie, Servië en Montenegro, moeten bij elkaar blijven. Niet omdat die twee landen het zo goed met elkaar kunnen vinden, maar vanwege de hypothek die de oorlogen van de afgelopen jaren op de Balkan hebben gelegd.

Door een resolutie van de Veiligheidsraad wordt Kosovo als een deel van Joegoslavië gezien. Mocht de federatie van Montenegro en Servië uit elkaar vallen, staat niets een onafhankelijk Kosovo in de weg. Twee onafhankelijke Albanese staten naast elkaar of een groot-Albanië in plaats van een groot-Servië zou een grote bedreiging vor-

men voor de stabiliteit op de Balkan. Vooral als dan ook de grote Albanese minderheid in het naburige Macedonië, waar een vierde van de bevolking Albanees is, zich daarbij aansluit.

Mocht Kosovo onafhankelijk worden, dan staat niets de Kroaten en Serviërs in Bosnië in de weg om zich respectievelijk bij Kroatië en Servië aan te sluiten. Natuurlijk dreigt dan een nieuwe oorlog op Balkan.

Nu het dictatoriale regime uit Joegoslavië is verdwenen en Kostunica de macht in Joegoslavië overneemt, moet het Westen niet denken dat alles nu vanzelf gaat. Voor Europa en Amerika staat juist een zeer gevoelige kwestie op de agenda voor de komende decennia die vooral veel kennis en geduld vraagt.

Wat is de achtergrond van deze situatie? Twee maanden voor de verkiezingen in Joegoslavië vroeg de Montenegrijnse president Milo Djukanovic de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright om hem niet te dwingen deel te nemen aan Joegoslavische verkiezingen. „Dat zou mijn politieke zelfmoord betekenen“, zou Djukanovic toen gezegd hebben. Hij zag de verkiezingen in Joegoslavië slechts als een poging van Milosevic om steviger in het zadel te komen en was vooraf overtuigd van de fraude op de grote schaal waarmee Milosevic zijn overwinning zou bevestigen.

Het Westen liet zich door hem overtuigen en Montenegro deed (officieel) niet mee aan de presidents- en lokale verkiezingen in Joegoslavië. Na de overwinning van Kostunica bleek Djukanovic, na Milosevic, de tweede verliezer te zijn. Hij was de enige in de wereld die het resultaat van de verkiezingen, bevestigd in de Oktoberrevolutie in Belgrado, niet erkende. Sterker nog, hij dreigde met een referendum over de onafhankelijkheid van Montenegro, een optie die hij in de tijd van Milosevic vaak in de strijd had geworpen om onderdrukking van Montenegro door het regime in Belgrado tegen te gaan.

Hoewel het zeer onwaarschijnlijk is dat er, na de val van Milosevic, nog een meerderheid van de Montenegrijnse bevolking voor onafhankelijkheid is, heeft Djukanovic goede redenen om toch onafhankelijkheid te wensen.

Nadat enkele deelstaten van het voormalige Joegoslavië in 1992 onafhankelijkheid werden, bleven de andere staten achter als een uitgeput lichaam, dat alleen nog kunstmatig in het leven gehouden kan worden. Van het idee over een gezamenlijke staat

van alle Zuid-Slavische volkeren kon immers niets meer terecht komen. Servië en Montenegro werden de twee gijzelaars van die federale spookstaat die Milosevic in stand hield ten behoeve van zijn eigen machtspositie.

De grondwet van Joegoslavië uit 1974, bedoeld voor de oude federatie, was verouderd. Milosevic gaf drie jaar geleden de opdracht een nieuwe grondwet te maken voor de tweedelige federatie. Die nieuwe grondwet werd echter zozeer een middel voor Milosevic om zijn macht te behouden, dat de betrekkingen tussen Servië en Montenegro er alleen maar op achteruit konden gaan. Dat gebeurde ook. De regering van Montenegro verruilde vorig jaar de Joegoslavische dinar in voor de Duitse mark als officieel betaalmiddel, waardoor het monetaire systeem van het land werd geteisterd. Verder stelde de Montenegrijnse regering een grondige hervorming voor van de Joegoslavische federatie.

Dat voorstel, dat kort na de oorlog rond Kosovo plaatsvond, was in Servië als een ultimatum ontvangen en, eigenlijk, vanaf dat moment werd de

Montenegrijnse regering als separatistisch beschouwd en als vijandelijk voor Joegoslavië van Milosevic.

Milosevic is weg, maar 'zijn' grondwet bestaat in Joegoslavië nog. Bovendien is de regering van Servië samengesteld uit ministers van Milosevic's partij. De vervroegde verkiezingen voor Servië, op 24 december, zijn daarom van groot belang voor de toekomstige verhouding tussen Servië en Montenegro. Daarover heeft Djukanovic met de vertegenwoordigers van de Servische oppositie deze zomer al gesproken.

De nieuwe Joegoslavische president Kostunica kijkt, in tegenstelling tot Milosevic, met andere ogen naar het Montenegrijnse voorstel tot onafhankelijkheid. Hij sluit afscheiding van Montenegro niet uit. Hij zelf is echter voorstander van de grondige hervorming van de federale staat waarvan twee republieken deel uit maken. En die variant valt, gelet op de stabiliteit op de Balkan, te verkiezen.

Goran Trkulja, uit Servië afkomstig, is journalist

Commissie tot Annan: Maak Kosovo op termijn onafhankelijk

NEW YORK, 24 OKT. Kosovo moet „voorwaardelijke onafhankelijkheid” krijgen – dat wil zeggen: het moet op termijn losmaking van Servië in het vooruitzicht worden gesteld, mits het aan een reeks voorwaarden op politiek en humanitair gebied voldoet.

Dat is de aanbeveling die een groep onafhankelijke deskundigen VN-secretaris-generaal Kofi Annan heeft gedaan in een rapport dat Annan gisteren in New York is overhandigd door een van de twee voorzitters, de Zuid-Afrikaanse rechter Richard Goldstone, oud-aanklager aan het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag.

Volgens de groep deskundigen is het gezien het verleden – de „verschrikkelijke schendingen van de mensenrechten” en de etnische zuivering door de Kosovo-Serviërs – „noch realistisch, noch gerechtvaardigd” van de Kosovo-Albanezen te verwachten dat ze in de toekomst nog zullen willen leven onder het gezag van Belgrado. Aan de andere kant, aldus het rapport, kan in Kosovo geen vrede bestaan zolang de Kosovo-Serviërs en andere minderheden als de Roma (zigeuners) zich er niet veilig kunnen voelen. Goldstone zei gisteren dat „voorwaardelijke onafhankelijkheid” een oplossing kan vormen. Dat betekent dat Kosovo onafhankelijk kan worden als het voldoet aan een aantal voorwaarden. Een daarvan is dat Kosovo de onafhankelijkheid eerst moet bespreken met de buurlanden. Een andere is dat het zich een democratische grondwet aanmeet, met garanties dat de minderheden „in absolute veiligheid” kunnen leven. Weer een andere voorwaarde is dat de Servische vluchtelingen kunnen terugkeren. Volgens Goldstone moeten de bevindingen van de commissie de internationale gemeenschap helpen „een objectieve discussie” over de toekomst van Kosovo te voeren.

Die internationale gemeenschap beschouwt strikt formeel Kosovo nog altijd als een provincie van de Joegoslavische deelrepubliek Servië met recht op „substantiële autonomie en zinvol zelfbestuur”. Dat is vastgelegd in de VN-resolutie waarmee Kosovo vorig jaar onder tijdelijk bestuur van de VN werd geplaatst. Diezelfde resolutie steunt „de territoriale integriteit” van Joegoslavië. Het is echter duidelijk dat de Kosovo-Albanezen voor geen enkele prijs ooit nog zullen instemmen met het gezag van de Serviërs, ongeacht de vraag wie in Belgrado aan het bewind is. Geen enkele Westerse politicus praat openlijk over de vraag wat er dan met Kosovo zou moeten gebeuren – een tendens die nog is versterkt sinds de Joegoslavische autocraat Slobodan Milošević plaats heeft moeten maken voor de democraat Vojislav Koštunica.

De commissie van deskundigen is opgericht door de Zweedse premier Göran Persson en wordt voorgezeten door Goldstone en de Zweed Carl Tham; ze bestaat verder uit deskundigen uit het Verenigd Koninkrijk, Benin, Canada, Tsjechië, Frankrijk, Duitsland, Japan en de VN. Volgens Goldstone zijn de slotconclusies unaniem.

In het rapport komt de commissie ook tot de conclusie dat de NAVO-luchtoorlog tegen Joegoslavië, vorig jaar, juridisch illegaal is geweest omdat de VN-Veiligheidsraad er geen toestemming voor had gegeven, maar dat de oorlog „vanuit een politiek en moreel gezichtspunt legitiem was” (Reuters, AFP)

Koštunica onder vuur economen

De Joegoslavische president Vojislav Koštunica ligt onder vuur – van een groep vooraanstaande economen. „Hij zet de economische toekomst van Servië op het spel.”

Door onze correspondent

YAËL VINCKX
BELGRADO, 1 FEBR. Stom. De economen van de denktank G17 hebben maar één woord over voor het optreden van de Joegoslavische president tegen de hoofdaanklager van het Joegoslavië-Tribunaal. Stom. „Onze politici hebben niet nagedacht over de economische consequenties van hun gedrag”, zegt Milko Štimac. „Ze hebben de export van onze goederen en diensten in gevaar gebracht, evenals de internationale financiële hulp.”

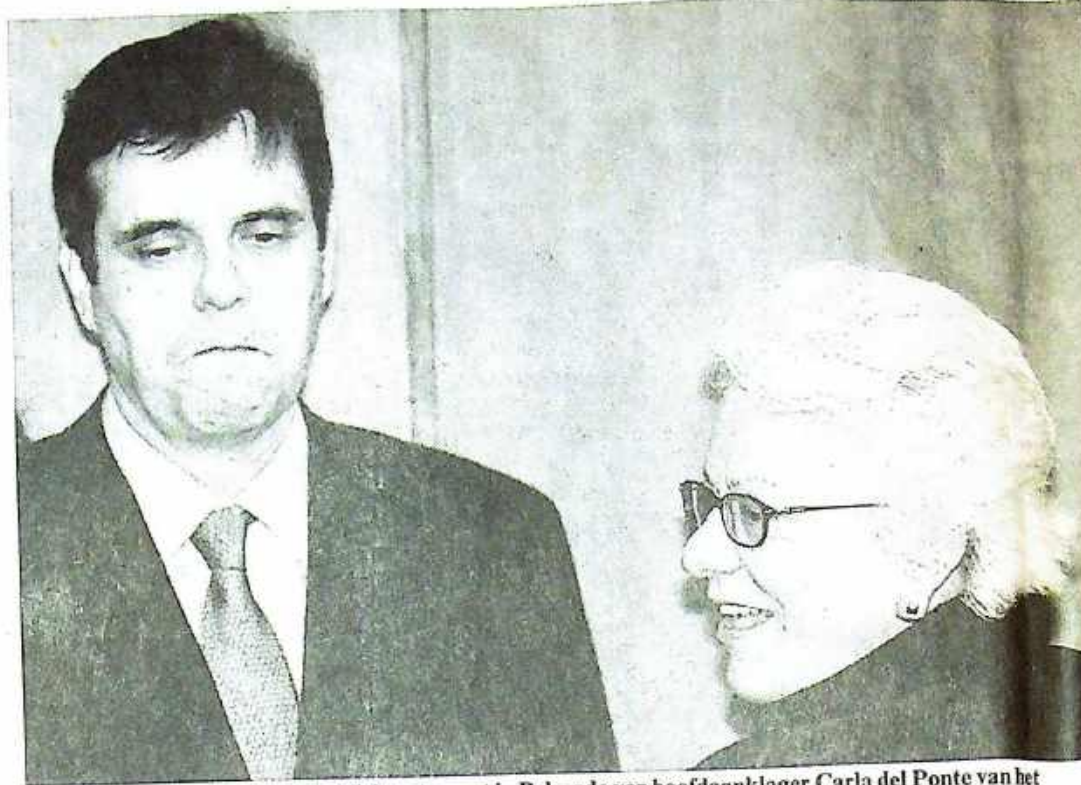
Het „akkeletje” dateert van vorige week. De hoofdaanklager van het tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië, Carla del Ponte, bracht een driedaags bezoek aan de Servische hoofdstad Belgrado. Ze wilde de samenwerking met het tribunaal verbeteren. Ze drong ook aan op de uitlevering van oud-president Slobodan Milošević, die wordt gezocht wegens oorlogsmisdaden in Kosovo.

Het was een historisch bezoek, het eerste bezoek van een hoofdaanklager van het tribunaal aan Servië. Maar het liep niet goed af. De nieuwe president van Joegoslavië, Vojislav Koštunica, schofde zijn gast en hield vast aan zijn weigering om zijn voorganger uit te leveren aan Den Haag, de standplaats van het Joegoslavië-tribunaal. Hij maakte pas ergisteren pas op de plaats. Samenwerking met het tribunaal was „een zaak van leven en dood”, verklaarde hij op het economisch forum in Davos. Maar het kwaad was al geschied.

De economen van de onafhankelijke denktank G17 konden hun verbazing niet op. „Vroeg of laat eindigt Milošević toch voor het tribunaal. Waarom zouden we de economische toekomst van Servië voor deze man op het spel zetten? Bovendien, we hebben genoeg van hem”, zegt Štimac resoluut.

Servië kan niet opnieuw economische sancties gebruiken. Niet nu. Het heeft juist buitenlandse steun nodig. Het moet de staatsbedrijven privatiseren. Het moet zijn schulden aflossen. Het moet het fiscale stelsel reorganiseren. Het moet zijn bankwezen grondig veranderen.

„Nee, geen sancties, geen straf, niet nu, zeggen de economen. Ser-

President Koštunica kijkt al sip bij de ontvangst in Belgrado van hoofdaanklager Carla del Ponte van het Joegoslaviëtribunaal, op 23 januari. Hij weet op dat moment dat hij haar gaat teleurstellen. (Foto Reuters)

vië heeft een buitenlandse schuld van circa 12 miljard dollar en hoopt dat deze (grotendeels) wordt kwijtgescholden. Het land heeft 1 miljard dollar nodig om economische hervormingen in het eerste jaar door te voeren – en hoopt dat buitenlandse donoren een derde van dit bedrag op zich nemen. Maar het Westen zou de financiële steun wel eens kunnen verbinden aan de mate van samenwerking met het tribunaal.

De eerste tekenen zijn er al. Het Amerikaanse Congres beslist op 31 maart over grootschalige hulp aan Joegoslavië. Onder een ongunstig gesternte, want de buitenland-adviseur van president George W. Bush heeft tijdens de verkiezingscampagne al verklaard de Amerikaanse invloed op de Balkan terug te willen brengen.

De vice-premier van Joegoslavië, Labuš, is dan ook woedend over de schoffering van hoofdaanklager Del Ponte. Labuš, tot enkele weken geleden een van de belangrijkste leden van de G17, heeft aankondigd te zullen aftreden als Milošević niet wordt uitgeleverd. Een weigering kan immers ernstige economische problemen opleveren, aldus de vice-premier.

Problemen, die Servië niet kan gebruiken. Want het land heeft al genoeg zorgen, kijk maar eens uit het raam van Štimac. Daar ligt het Plein van de Republiek, waar de dagenlange demonstraties tegen Slobodan Milošević plaatsvonden. Op het plein en in de aan-

grenzende winkel straat tientallen boeren, gepensioneerden en ander volk in de bijtende kou hun geld bij elkaar. Ze verkopen sokken, onderbroeken, schilderijtjes, popcorn, zelfgehaakte tafelkleedjes of bedelen met muziek om dinars.

De economische hervormingen zullen niet zonder pijn gaan; Štimac hoeft alleen maar naar die andere, voormalige communistische

‘Economische toekomst Servië staat op het spel’

staten in Oost-Europa te kijken. Maar hoe veel slechter kan de situatie worden? „De mensen kunnen niet werkloos worden want ze hebben al geen baan meer. En de fabrieken kunnen niet dicht gaan want ze draaien toch al niet meer.”

Er zijn, grofweg, twee opvattingen onder de Servische economen. De ene stroming wil de staatsbedrijven stuk voor stuk privatiseren, zoals in Polen. Een deel van de opbrengst gaat in de vorm van aandelen naar de werknemers. Štimac: „Dan gaan de mensen zich verantwoordelijk voelen voor de economische groei.” De andere stroming pleit voor management-buy-out. Maar de meeste economen van de G17 gruwelen

bij deze gedachte. Het management, de paladijnen van Milošević, is immers veelal corrupt. Het hecht geen enkele waarde aan de vooruitgang van dit land.

De Kandić-broers zijn zo’n voorbeeld. De zakenfamilie is berucht in Servië. Milošević hield hen aan diverse bedrijven, waaronder het lucratieve telecommunicatie-bedrijf Mobtel en de Astra-bank. „Nu praten zij met Simer over de verkoop van mobiele telefoons.” Ook krijgen ze ondanks teerde leningen van hun eigen bank. Maar gaat het om aflossing van hun schulden, dan geven ze niet thuis. En het spaargeld van gewone Serviërs bij de Astra-bank is niet gedekt.

De regering-Koštunica staat zich dan ook haasten, zeggen economen van de G17. Corruptie en criminele organisaties hebben de economie in een wurggreep. De smokkel van levensmiddelen, sigaretten, drank en cd’s heeft ook vormen aangenomen. „Maar Koštunica heeft de eerste drie maanden nauwelijks iets gedaan. Hij meent een ontevreden Simer.” „En zijn aanvaring met Carla del Ponte heeft de weinig inspanningen teniet gedaan.”

Maar toch, lopen de economen van de G17 niet te hard van stapel. Moet Koštunica niet meer tijd op de economische troep van zijn voorganger op te ruimen. Štimac lacht: „Luister, na tien jaar wachten kan het mij niet veel genoeg gaan!”

Zuid-Amerika steunt Colombia in drugsstrijd

Door onze redacteur FRANK VERMEULEN

BRASILIA, 2 SEPT. Alle landen van Zuid-Amerika hebben formeel hun steun betuigd aan de Colombiaanse regering in de strijd tegen de drugkartels.

Dat was gisteren een onverwacht resultaat van de als historisch betitelde eerste bijeenkomst van alle Zuid-Amerikaanse staatshoofden in de Braziliaanse hoofdstad Brasilia. De Colombiaanse burgeroorlog stond officieel niet op de agenda maar kreeg alle aandacht nadat de Verenigde Staten vorige week 1,3 miljard dollar aan militaire hulp deblokkeerden.

De buurlanden van Colombia verwachten de komende maanden een intensivering van de strijd en maken zich grote zorgen over de eventuele gevolgen daarvan. De Verenigde Naties maakten gisteren bekend dat afgelopen week al honderden vluchtelingen de grens met Venezuela zijn overgestoken nadat zij waren aangevallen door rechtse militie in Colombia.

De Zuidamerikaanse presidenten namen verder het veertien pagina's tellende 'Communiqué van Brasilia' aan waarin de eerste stappen worden gezet voor de tot standkoming van een Zuidamerikaans handelsblok als antwoord op de marktbeschermende maatregelen van de Europese Unie en de pogingen van de VS om een vrijhandelszone in heel Noord- en Zuid-Amerika te creëren. De presidenten waren het er over eens dat voordat er sprake kan zijn van verdere economische integratie van Zuid-Amerika, er eerst een fysieke infrastructuur van snelwegen, pijpleidingen, bruggen en telecommunicatienetwerken tot stand moet worden gebracht.

In de marge van de ontmoeting werden daarnaast een aantal kleinere regionale aangelegenheden aan de orde gesteld. Zo greep Argentinië de gelegenheid aan om de kwestie van de Falklandeilanden, waarover in 1982 een gewapend conflict ontstond met het Verenigd Koninkrijk, weer eens onder de aandacht te brengen. Tijdens de bijeenkomst werd een verklaring aangenomen waarin de deelnemende presidenten de „koloniale toestanden” hekelen op de Britse eilandengroep voor de kust van Argentinië.

Antillen wordt basis voor VS-inmenging in Colombia

Dagelijks stijgen al Amerikaanse vliegtuigen voor hun (vervalsings)vluchten boven Colombia op van VS-bases op de Antillen. Het wachten is op de officiële goedkeuring voor deze tactische situatie door de Tweede Kamer. Dan is Nederland betrokken bij de vuile oorlog tegen het FARC en zullen Nederlandse bases worden gebruikt voor vliegtuigen die op grootschaal ontbladeringsmiddelen zullen spuiten op gewassen die mensen in Colombia. Nederland raakt betrokken bij een nieuw Vietnam.

Lees verder op pag.

De oorlog tussen het Turkse leger en de PKK van Abdullah Öcalan is geluwd. Maar tussen de Turken en de Koerden is de onderlinge haat nog tastbaar. Pogingen om het Koerdische platteland weer bewoonbaar te maken, hebben nog weinig resultaat.

Bernard Bouwman

Het begint al bij het ontbijt. Zowel de Koerd als de Turkse politieagenten zijn vroeger dan afgesproken in het hotel in Diyarbakir en eten mee. „U hoeft absoluut niet bang te zijn”, zegt een van de agenten die ons die dag zullen escorteren, tegen de Koerd. „Deze journalist beschermt u en wij doen dat ook.” De Koerd trekt wit weg. „In een democratie is het de politie die de mensen beschermt en niet journalisten”, zal hij later zeggen. „Het was geen aardige opmerking, het was een dreigement.”

Bedreiging door de politie – de woorden lagen de Koerd, Besir Başak, op de lippen bestorven in een theehuis van Diyarbakir, een dag eerder. Başak woont in Izmir, West-Turkije, maar was teruggekomen om te gaan naar zijn geboortedorp Kayabali, bij de stad Mardin. Hij wilde foto's maken die als bewijsmateriaal kunnen dienen voor een rechtszaak tegen de Turkse regering bij het Europese Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg.

Başak verwacht van Straatsburg gerechtigheid. Hij was blij dat de strijd in Zuidoost-Turkije was geluwd en hij hoopte oprecht dat Turken en Koerden samen zouden werken voor een betere toekomst. Maar er is geen toekomst als je je geen rekenschap geeft van het verleden, voegde hij daaraan toe, en daarom moest ook de Turkse Republiek in het reine komen met wat zij in de vijftien jaar oorlog op het Koerdische platteland had aangericht. Net zoals duizenden dorpen in Koerdisch Turkije werd Kayabali in brand gestoken omdat de dorpingen steun zouden verlenen aan de Koerdische Arbeiderspartij PKK. Inmiddels lopen er honderden vergelijkbare zaken over dorpsverbrandingen bij het Europese Hof en heeft 'Straatsburg' Turkije al een groot aantal keren veroordeeld.

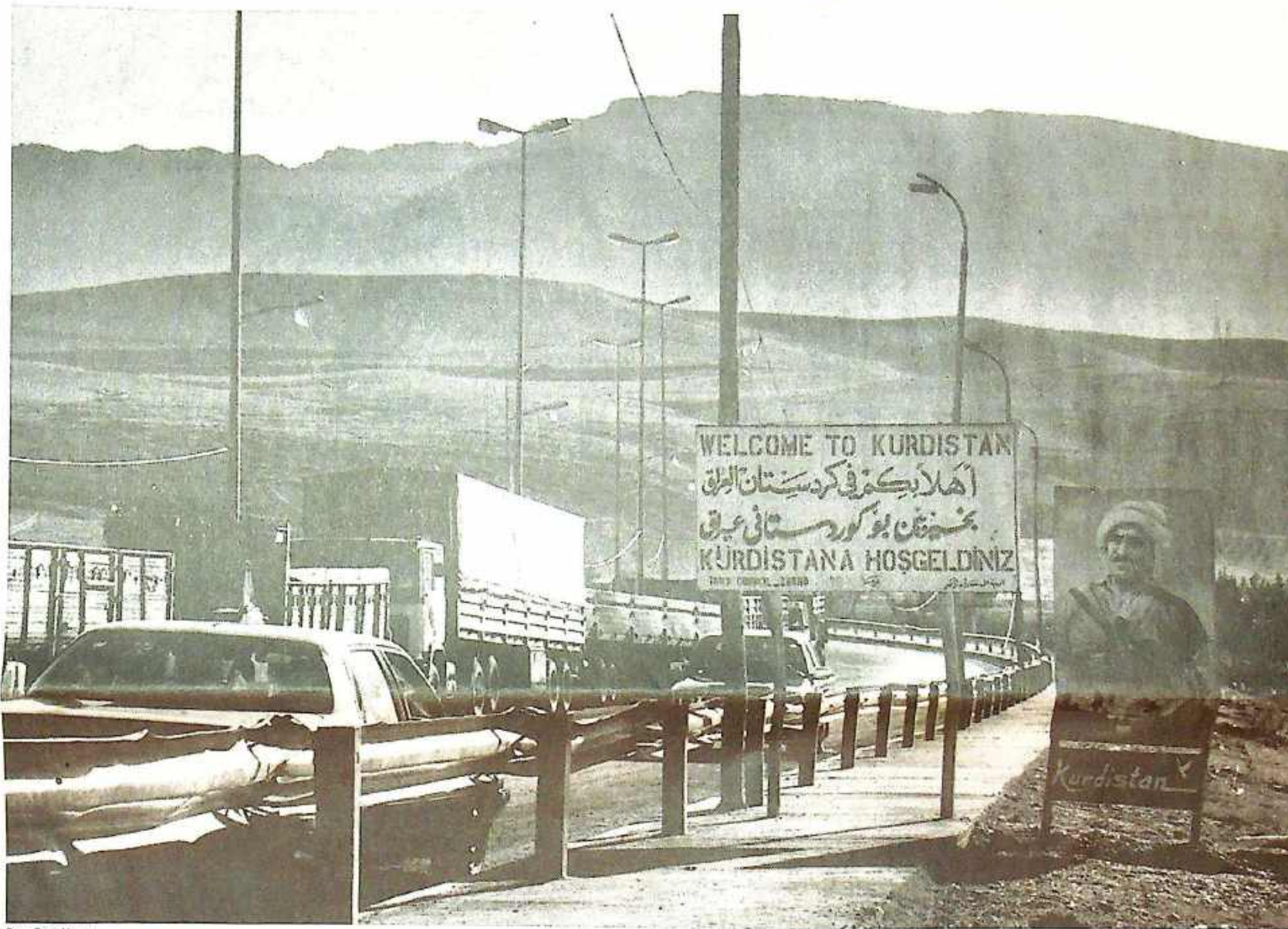
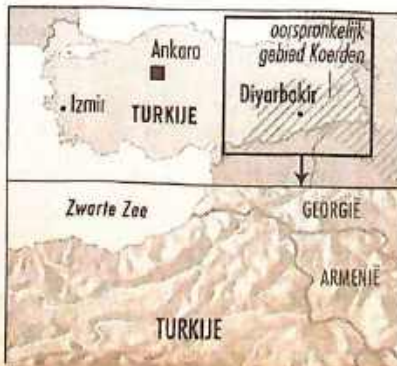

Foto Frits Meyst

Het Koerdische platteland is nog altijd een politiek strijdtoneel

Het verbrande paradijs

naar buiten loopt, komt een van zijn Koerdische bedienden op ons af. „Hij liegt”, luistert hij. „Je kunt zo naar Kayabali toelopen, er liggen helemaal geen mijnen.” En ook die activiteit van de PKK is volgens Başak onzin. „Niemand in ons dorp hield van de PKK. We haatten ze juist omdat ze ons zoveel problemen bezorgden.”

Over de steun aan de PKK denken de dorpingen overigens verschillend. „Als je eerlijk bent, moet je wel toegeven dat de PKK voedsel uit het dorp kreeg”, zal een andere dorpsbewoner

Straatsburg gaat in de hoop dat het hof hem geld gaat toewijzen. Poen en niets anders, daar is het hem om te doen.” Als we in de stad Mardin komen richt een andere politieagent rechtstreeks het woord tot de Koerd. „Wij komen elkaar nog een keer tegen”, zegt hij dreigend.

Na het bezoek aan de legerbasis voegt zich nog extra politie en een gevechtswagen aan de stoet toe zodat we met acht voertuigen over het Koerdische platteland rijden.

bij Kayabali te komen. Een politiefunctionaris uit Mardin die inmiddels het heft in handen heeft genomen, zegt dat we met geen enkele inwoner van het gebied mogen praten omdat we daar geen toestemming voor hebben. En we mogen alleen doorrijden tot hij vanuit zijn volgauto zegt dat het genoeg is. Maar we rijden en rijden en dat teken komt niet. Totdat de politiefunctionaris ineens in paniek uit de auto naar ons toerent. „We zijn te ver gegaan”, zegt hij. „We moeten onmiddellijk terug want het sterft hier van de PKK.” Başak di

Başak was zijn geboortedorp want eerdere pogingen waren mislukt. In het gebied rond Diyarbakir en Mardin heerst nog steeds de noodtoestand en staan op vitale punten controleposten van het leger, die je niet zomaar doorlaten naar een dorp waarover een rechtszaak dient in Straatsburg. Maar met een journalist erbij zou het beter gaan, hoopte hij. De Turkse autoriteiten zijn nu eenmaal gevoelig voor negatieve publiciteit. Zo vertrekken we om zeven uur 's ochtends naar Kayabali, geëscorteerd door twee politiewagens. Op zoek naar een verbrand dorp, maar meernog om te kijken of Turkije al rijp is voor aanpak naar voorbeeld van de Zuid-Afrikaanse Commissie voor Waarheid en Verzoening – waar blank en zwart samen treuren om het verleden om zo in harmonie op weg te gaan naar de toekomst.

Na de brand in 1995 vertrokken de meeste inwoners van Kayabali naar Izmir in West-Turkije. Daar is het dorp na enkele jaren diaspora symbool geworden voor alles wat mooi en goed is in het leven. „Kayabali was een stukje van het paradijs”, vertelt Mehmet, die in Kayabali een eigen huis en boerderij had. Als ongeschoolde boer heeft hij in de stad nooit werk kunnen vinden. In Kayabali kende hij de weg van de velden naar het dorp, maar in het grauwe Izmir komt hij zijn huis niet uit, alleen al omdat hij bang is te verdwalen. De Turkse autoriteiten, begint Mehmet: „Ze pakten mij

mijn leven af.” Andere dorpingen knikken instemmend. En zolang de Turkse autoriteiten daar de verantwoordelijkheid niet voor nemen, is een gezamenlijke toekomst voor Turken en Koerden onmogelijk, voegt een andere dorping daaraan toe.

Onmiddellijk na het vertrek uit Diyarbakir blijkt hoezeer Başak op zo'n nieuwe toekomst van harmonie hoopt. Als een Turkse politieagent in de auto zegt dat de kans groot is dat het leger ons in Kayabali toelaat, grijpt hij onmiddellijk zijn telefoon. „Ik ben op weg”, meldt Başak triomfantelijk aan de dorpsgenoten in Izmir. „Ik weet het zeker, nu wordt alles weer goed.”

Maar de noodtoestand in het gebied leidt al snel tot complicaties. Toestemming voor de reis van het Turkse leger blijkt geen sinecure. „Natuurlijk wil ik u graag helpen”, zegt de commandant van de basis waar Kayabali onder valt. „Maar in het gebied is erg veel activiteit van de PKK. Die heeft overal mijnen neergelegd. Wij zelf gaan er alleen per helikopter een kijkje nemen.” De functionaris draagt de missie van Başak bepaald geen warm hart toe. „Het was de PKK die dat dorpje heeft verbrand”, zegt hij. Maar als de functionaris even

Maar volgens veel dorpingen was het schermen met de verboden Arbeiderspartij alleen maar een voorwendsel voor het leger om met Kayabali af te kunnen rekenen. In 1995 was het zover. „Om tien uur, elf uur 's avonds hielden ze op met vechten”, zal dorpsbewoner Mehmet later in het Koerdisch in zijn schamele onderkomen in Izmir vertellen. „De PKK ging naar de bergen, maar het leger en de burgerwachters (Koerden die de kant van de Turkse autoriteiten kozen en in ruil voor geld dorpen bewaakten, red.) kwamen naar Kayabali. Iedereen moest zijn huis uit naar het schoolplein. Twee jonge mannen en een oude man die dat weigerden, werden ter plekke doodgeschoten. Tervwijl wij op het schoolplein stonden, staken ze het dorp in brand. We komen morgen terug, zeiden ze. Iedereen die hier dan nog rondloopt, gaat er aan.” De volgende dag was het dorp leeg.

Over het einde van Kayabali wordt in de colonne op weg naar het verbrande dorpje niet gesproken. Başak houdt monologen over vrijheid en democratie en vertelt, met een oog gericht op de politieagenten, hoe hij de Turkse Republiek met zijn gehele hart steunt. De Turkse politieagenten zwijgen of kijken verveeld naar buiten. Een aantal van hen laat weten wat ze van Başak denken. „Ik heb zijn dossier in de computer gezien”, aldus een van hen. „Je zult niet geloven hoe vaak hij en zijn familie voor criminele vergrijpen zijn opgepakt. Hij praat over rechtvaardigheid, maar ik weet zeker dat hij naar

at is na de lange jaren van oorlog een lege vlakte geworden met alleen nog verlaten dorpjes en legerkampementen. Nu de weg naar Kayabali onveilig wordt geacht, is er alleen nog de mogelijkheid om per helikopter het dorp te bezichtigen. En dus gaan we naar de helikopterbasis in het gebied om met de commandant te praten. Die blijkt zelf Koerdisch te zijn maar haat de PKK. „Al die verhalen in Europa dat je in Turkije per definitie wordt gediscrimineerd als je Koerd bent zijn onzin”,

De Turken en de Koerden hebben nog steeds twee verschillende versies van het verleden

zegt hij met irritatie in zijn stem. „Voor de Turkse overheid is iedereen gelijk. Het is juist de PKK die een onderscheid wil maken tussen Koerden en niet-Koerden (door te praten over een eigen staat voor Koerden, red.)” Ook deze militair is van mening dat als er al dorpen werden verbrand, de PKK dat zelf deed, en niet het leger. De helikopter komt er niet.

En zo rest ons niets anders dan met de colonne al rijdend zo dicht mogelijk

Turkse Republiek praat, lacht cynisch en kijkt naar het lege landschap. Achteraf blijkt dat we ongeveer een kilometer van Kayabali waren.

Op de weg terug bekijkt Başak de Turkse politieagenten alsof het criminelen zijn. Openlijk stelt de Koerd vragen over zijn veiligheid. „Iedereen kent mij nu hier en ze bedreigen mij. Ze gaan me te grazen nemen.” „Wij doen je niets, wees maar niet bang”, verzekeren de politieagenten hem. Na een discussie van een half uur in een restaurant in Diyarbakir komt het tot een compromis: terwijl de politieagenten nog een uur in het restaurant blijven zitten, gaat Başak weg om zo de eerste bus naar West-Turkije te nemen. Uit de blik die de Koerd en de Turkse agenten elkaar bij het afscheid toewerpen blijkt nog eens overduidelijk dat Turkije nog niet aan een 'Zuid-Afrikaanse' verzoening toe is – er zijn nog steeds twee versies van het verleden die per definitie op gespannen voet met elkaar leven en een verzoening vooralsnog onmogelijk maken.

Vanuit Izmir laat Başak later weten dat hij knallende ruzie heeft gekregen met zijn advocaat over een som gelds die het hof voor de kosten van rechtsbijstand in de zaak-Kayabali heeft overgemaakt. De advocaat die de zaak behartigt, heeft dat geld in ontvangst genomen, maar Başak vindt dat hij er zelf recht op heeft. „Ik zei het je al” reageert een van de Turkse politieagenten. „Het ging hem om de poen en om niets anders.”

Terug naar het lege land

Het is een klein project maar de Turkse autoriteiten zijn er erg trots op. Want het dorpje Kuşdami Mezrası bij de stad Hazro lijkt een goed voorbeeld van hoe de Turkse autoriteiten en Koerden samen een halt kunnen toeroepen aan de ontwikkeling van het Koerdische platteland. De Turkse autoriteiten stelden het beton en het cement beschikbaar waarmee een aantal Koerdische families een nieuw dorp bouwde. Er wonen inmiddels al meer dan honderd mensen, voornamelijk kinderen. Per huis stellen de Turkse autoriteiten maandelijks nog eens 75 miljoen Turkse lira (ongeveer driehonderd gulden) beschikbaar om de nieuwe bewoners te helpen in het dorpje een leven op te bouwen. „De oorlog met de PKK (van Abdullah Öcalan, red.) is bijna voorbij”, aldus de gouverneur van Hazro. „Het wordt tijd dat we samen proberen om het platteland een nieuwe toekomst te geven.”

Een toekomst voor het Koerdische platteland – in de lange jaren van de oorlog tussen de Koerdische Arbei-

derspartij PKK en het Turkse leger waren er weinigen in Turkije die daar rekening mee hielden. Vooral aan het begin van de jaren negentig, toen de PKK na het einde van de Golfoorlog vaste voet kreeg in Noord-Irak en van daaruit Turkije binnenviel, werd het platteland het toneel van een gruwelijke strijd. Dorpingen werden een speelveld tussen de PKK en het Turkse leger. Als ze de Koerdische rebellen niet hielpen, namen die onmiddellijk wraak, maar al te veel hulp aan de PKK betekende vrijwel automatisch een bezoekje van het Turkse leger.

Niemand weet precies hoeveel mensen in die jaren vanuit het Koerdische platteland zijn gemigreerd. Maar dat de getallen aanzienlijk zijn, dat staat vast. In Istanbul, in West-Turkije, leven al tussen de tien en vijftien miljoen mensen, en volgens sommige demografen komt daar elk jaar ongeveer een half miljoen migranten bij.

Het leven in Istanbul is hard voor Koerdische migranten. Alles in de stad is duur en voor ongeschoolde dorpsbe-

woners is er soms geen alternatief dan zich voor zo'n vijf miljoen Turkse lira per dag (ongeveer twintig gulden) als dagarbeider aan te bieden op de 'mensenmarkt' in de wijk Aksaray.

Het modeldorpje Kuşdami Mezrası lijkt op het eerste gezicht een ideale plek om een nieuw bestaan te beginnen. „Er is hier werk genoeg”, zegt de gouverneur. „Er is plaats voor duizenden koeien en schapen. Daarnaast zoeken ze hier naar olie en gas en ligt er verderop marmer.” Maar de inwoners van het dorpje reageren cynisch. „In de marmerfabriek werken twintig mensen”, zegt een van hen. „En voor dat oliezoeken hebben ze tachtig mensen uitgekozen die een contract kregen van een maand.” Driftig loopt hij langs zijn kinderen en wijst naar buiten. „Er is hier absoluut niets. Ik zou hier graag willen wonen, maar met de elf kinderen die ik heb, kan ik van 75 miljoen Turkse lira per maand niet leven. Als ik de kans krijg om naar Istanbul te gaan, doe ik het gelijk. Al-

leen een mooie nieuwe fabriek, waar ik voor een goed salaris kan werken, zou mij hier houden.”

Mooie nieuwe fabrieken – ook de Turkse autoriteiten zouden die graag op het Koerdische platteland willen zien, maar voorlopig vinden weinig ondernemers de toestand stabiel genoeg om serieus te investeren. Eigenlijk zijn alleen de Turkse autoriteiten daar zelf mee bezig. Zo heeft Ankara grote verwachtingen van de zogeheten GAP, een groot systeem van stuwmeren dat via bevoeiing en goedkope elektriciteit een nieuwe stimulans moet geven aan de ontwikkeling van het gebied. „Als het project klaar is”, aldus de gouverneur van Diyarbakir, „kun je twee tot drie keer zoveel producten per jaar per hectare verbouwen. De waarde van de landbouwgrond zal enorm stijgen. Dan kun je serieus er vanuit gaan dat mensen terugkomen.”

Anderen zetten vraagtekens bij dit optimistische scenario. „Die hele GAP is alleen van belang voor de rijken, die de grond bezitten”, zegt Mefahir Altin-

dag, de plaatsvervangend voorzitter van de Koerdische HADEP-partij in Diyarbakir. „Pas als je de grond gaat herverdelen, zet je een stap vooruit.”

Maar al zou dat gebeuren, waar zouden al die mensen die terugkeren, moeten gaan wonen? „Wij gaan er vanuit dat zo'n drie miljoen mensen de laatste jaren vanuit de dorpen naar het westen zijn getrokken”, aldus Altindag. „Er volgens onze berekeningen zou misschien wel 85 procent daarvan willer terugkomen. Maar ze komen pas als ze zich echt veilig voelen en daar ziet he voorlopig niet naar uit. Kijk maar naar al die dorpen die de Turkse regering wil bouwen, en je ziet dat het in feite forter zijn. Niemand wil in zo'n dorp wonen omdat je er steeds onder controle staat en niet vrij bent. De regering zou die mensen geld moeten geven, zodat ze zelf kunnen bepalen waar en hoe ze moeten gaan wonen. En natuurlijk moet het leger weg. Om de tien meter zie je hier een militair. Zolang die blijven, komen er geen mensen terug, maar gaan er juist meer weg.”

EU belooft einde sancties

25-20

BRUSSEL, 19 SEPT. De Europese Unie zal de sancties tegen Joegoslavië opheffen als de kiezers zondag president Milošević westemmen. Dit hebben de ministers van Buitenlandse Zaken van de vijftien EU-landen gisteren in Brussel besloten.

„Een keuze die leidt tot democratische verandering zal leiden tot een radicale verandering in de politiek van de Europese Unie tot opzichte van Servië”, schrijven de vijftien ministers in hun „hoofdschap aan het Servische volk” aan de vooravond van de presidents- en parlementsverkiezingen.

De verkiezingen geven de Servische bevolking de gelegenheid „duidelijk en op vreedzame wijze de politiek van Milošević te verwerpen”, aldus de oproep. Het bewind-Milošević staat voor „politieke corruptie”.

Oppositie Servië snakt naar winst

De verkiezingscampagne in Servië kenmerkt zich door scheldpartijen. Maar de politieke partijen hebben wel degelijk programma's. 'Punt drie: bestrijding van de corruptie.'

Door onze correspondent
YVEL VINCX

SKOPE, 19 SEPT. Het verkiezingsprogramma van Milošević is eenvoudig. Hij wil aan blijven als president van Joegoslavië. Het verkiezingsprogramma van zijn vrouw, Mira Marković, leider van de regeringspartij JUL, is ook niet moeilijk. Zij wil dat haar echtgenoot verder regeert. Maar ze heeft nog een enkele andere noot op haar zang: hervorming van de gezondheidszorg bijvoorbeeld.

De gezondheidszorg is een dagelijkse ergernis onder de Servische bevolking. De meeste medicijnen zijn alleen in commerciële apotheken te koop, in handen van corrupte ondernemers. Het gebruik aan betaalbare medicijnen is daarom groot: Servische kennissen vangen vaak om goede aspirines. Met hervorming van de gezondheidszorg, weet Mira Marković dan ook, kan ze scoren.

Andere, verstrekkende plannen heeft het echtpaar Milošević niet. Een tien punten-plan, zoals de oppositie heeft, ontbreekt. De Joegoslavische president heeft zijn kiezers beloofd zijn politiek van soeveriniteit voort te zetten, een beert leven voor alle burgers te bewerkstelligen, vernielde gebouwen te herbouwen en een „herotsche defensie tegen de agressor” (lees: het Westen) te voeren.

Andere belofes zijn bij voorbaat loos. Zo zal de man, die radio- en televisiestation sluit en oppositionele kranten torenhoge boetes oplegt, zorg dragen voor vrije media. En zal de man, die oorlogen voerde tegen de moslims in Bosnië en Kosovo, staan voor de gelijke behandeling van mensen met verschillende religies.

De Democratische Oppositie van Servië (DOS) pakt het anders aan. Ze heeft een tien puntenplan, een plan voor de eerste honderd dagen van de nieuwe regering en een financieringsplan opgesteld. Mocht de oppositie aanstaande zondag de presidents en/of federale verkiezingen winnen, dan kan ze volgens eigen zeggen direct aan de slag.

Eigenlijk heeft de oppositie maar een doel: Milošević te verwijderen. Wij winnen, iedereen profiteert, is hun leus. Maar die winst is hoogst onzeker. In de pe-

teke manipulatie, afwijzing van vrijheden en verarming van de bevolking”, een politiek die Joegoslavië oorlog, isoleren en impasse heeft gebracht”, aldus de EU-verklaring. In het document staat verder: „Een stem voor democratie in Servië is een stem voor Servië in Europa”.

De sancties werden ruim een jaar geleden ingesteld naar aanleiding van de politiek van Servië tegen Kosovo. Tegen Milošević is wegens oortogsmisdaden een aanhoudingsbevel uitgevaardigd door het Joegoslavische tribunaal in Den Haag.

Als de oppositie de verkiezingen wint, zal de EU de sancties, waaronder olie-embargo en uitsluiting van financiële hulp, opheffen. Bovendien beloven de vijftien EU-landen Servië dan te helpen bij de wederopbouw en bij het beëindigen van het internationale isoleren waarin het land zich onder het bewind van Milošević bevindt. De EU wil ook vertegenwoordigers van de nationale parlementen uit de vijftien lidstaten als waarnemers naar de Joegoslavische verkiezingen sturen. De Franse minister van Buitenlandse Zaken, Valéry Giscard d'Estaing, heeft de vijftien lidstaten als waarnemers, maar volgens Valéry Giscard d'Estaing is er met de OVSE overlegd over de uitnodiging.

De EU-ministers (wijfelen overrijges aan een eerlijk verloop van de verkiezingen. Ze houden serieus rekening met de mogelijkheid dat Milošević de verkiezingen op het laatste moment nog althans of een eventuele nederlaag niet zal erkennen om uitverreking aan het Joegoslavische tribunaal af te wendelen. In peilingen ligt Milošević 22 tot 40 procentpunten achter op de belangrijkste oppositiekandidaat Koštica.

Koštica is op 24 november ook welkom op de Top van Zagreb, op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders. Dit initiatief van de Franse president Chirac staat in het teken van financiële steun aan de westelijke Balkan. Ook de leiders van Albanië, Macedonië, Bosnië, Kroatië, Slovenië en Montenegro, onderdeel van de Joegoslavische federatie, staan op de lijst van genodigden. De ministers werden het er gisteren over eens de deur wijder open te zetten voor industrie- en landbouwproducten uit landen in die regio.

Aanhangsters van president Milošević op een verkiezingsbijeenkomst in Nikšić bij Podgorica. Op de poster staat: 'Onder de vlag van vrijheid voor Joegoslavië'. (Foto AP)

lingen loopt Milošević zijn achterstand op oppositiekandidaat Vojislav Koštica al in. Ook kan Milošević nog altijd de uitkomst van de verkiezingen manipuleren en stemmen stelen.

Mocht de oppositie toch winnen, dan staat Servië grote veranderingen te wachten. De burgers moeten uit te voeren. De burgers zijn verplicht om te ontslaan als we daarin falen”, luidt de verklaring die kandidaten van de oppositie moeten ondertekenen.

Het oppositiede herstelplan rekent erop dat het Westen flink in de buidel zal tasten

De financiering van al deze goede voornemens blijft een heikel punt. Milošević blijft vaag. Hoe kan hij een beter leven voor alle burgers betalen? Zeventig procent van het staatsbudget gaat naar op defensie en de handel ligt stil door internationale sancties. De soep- en knutsels van het Rode Kruis draaien op volle toeren.

De oppositie heeft haar financiële plan laten opstellen door de G17, een club van vooraanstaande economen in Joegoslavië. Een blik op het plan leert dat vooral het Westen in de buidel zal moeten tasten. Dat is daar overigens niet te berouwen voor, de Europese Unie heeft gisteren laten weten dat Servië in aanmerking komt voor economische en financiële steun, indien de oppositie wint.

Blijven er twee kleinere partijen over: de oppositionele Servische Vernieuwings Beweging (SPO) en de regerende Radicale Partij van Servië (SRS). Een echt programma hebben de nationalistische radicalen niet – of het moet zijn dat alle oppositieleiders „verraders” en nazis zijn. De partij probeert zich bij tijd en wijle te presenteren als het alternatief voor Milošević, maar als ze echt van plan haar koers te wijzigen, dan verlaat ze direct de regering”, aldus een verklaring van de verenigde oppositie.

De SPO heeft zich niet bij de verenigde oppositie en hun kandidaat Koštica aangesloten, maar heeft een eigen presidentskandidaat naar voren geschoven. De Belgradse burgemeester Vojislav Mihailović, die een campagne voert onder de leus 'Onze man', richt zich vooral op nationale verzoening. Aan de vooravond van de verkiezingen belooft hij een 'opgewekte campagne', maar van opgewektheid is weinig te zien.

De wankelende dictator

H.J.A. Hofland

Niet voor het eerst doet Milošević, dictator in nood, aan zijn Roemeense collega Ceaucescu denken. Hij stort zich in rampzalige ondernemingen, hij ruïneert zijn land, het volk komt in verzet, de openlijke opstand dreigt, maar in zijn arrogantie is hij blind voor zijn eigen aftakeling. Dan komt het beslissende ogenblik, van de ontmaskering en de val. Ceaucescu stond op het dak van zijn paleis, beneden hem op het plein de massa. Hij dacht dat hij werd toegejuicht, hij zwaaide. Een minister fluistert hem iets in het oor. De massa vervloekt hem, eist zijn vertrek. Eindelijk begrijpt hij het. De reddingshelikopter verschijnt, hij vlucht. Onvergetelijke tafelen op de televisie. Het duurt dan niet lang meer voor hij en zijn vrouw Elena worden geëxecuteerd.

Zal het op zo'n manier met Milošević gaan? Vier jaar geleden heb ik me vergist. In Belgrado ging de oppositie met tienduizenden de straat op en zwoer dat de demonstraties zouden duren tot de dictator vertrokken was. Hij had meer uithoudingsvermogen en hij commandeerde het leger. In plaats van zijn vertrek kwam drie jaar later Kosovo, de verloren oorlog die zijn eigen macht niet aan het wankelen bracht. In plaats daarvan liet hij een grondwetswijziging aannemen die een regelrechte bedreiging voor Montenegro is (het zou geen gelijkwaardige deelgenoot in de Joegoslavische federatie meer zijn, maar ondergeschikt aan Servië), en die hem in staat stelt, nog acht jaar president te blijven. Dit laatste natuurlijk als hij zou worden gekozen.

Toen verscheen de rechtsgeleerde professor Vojislav Koštica op het toneel. Hij heeft kennelijk een talent dat zijn voorgangers in de oppositie ontbreekt. Hij wordt niet verdacht van intriges, hij blijft geloofwaardig en hij is geen 'knecht van de NAVO'. De bombardementen van het vorig jaar noemt hij misdadig, hij koestert een diep wantrouwen tegen Amerika, in mindere mate tegen Europa, en het Joegoslavische Tribunaal vindt hij een opportunistisch instituut in dienst van het Westen. Hij zou als president geen reden zien om Milošević uit te leveren.

Dat hij met deze standpunten zo populair is geworden, de eerste ernstige bedreiging van Milošević, maakt een passant ook duidelijk dat in het Westen een paar ernstige misverstanden heersen over de openbare mening in Belgrado (en andere hoofdsteden van de Balkan). Het verdwijnen van de laatste dictator in Europa zou een geweldige opluchting zijn, maar niet betekenen dat dan ook het Joegoslavische vraagstuk als bij toverslag is opgelost. Het zal nog wel langer duren voor de gevolgen van het bommen gooien (ook op de mensen die nu hun best doen om van Milošević af te komen) in een open en democratisch Servië zullen zijn 'verwerkt'.

Maar de eerste vraag blijft: zal Milošević vrijwillig vertrekken? Nee. Een uitspraak van Lenin doet de ronde: het gaat niet om de kiezers maar om degenen die de stemmen tellen. Die proberen een tweede ronde uit de bus te toveren. Slaagt hij daarin, dan blijft hij binnen de legitimiteit, weliswaar met bedrog gecon-

strueerd, maar dat valt voor zijn tegenstanders niet te bewijzen. Dat geeft hem twee weken waarin hij zich kan reorganiseren. Het arsenaal aan chicanes, intimidatie en bedrog is nog niet uitgeput. Hij verrast ons met nieuwe kunstgrepen die in hun brutale absurditeit de democratische verbeeldingskracht te boven gaan.

De oppositie, de legale meerderheid van Koštica, heeft zich niet laten provoceren. We mogen hopen dat deze nieuwe leider de kalmte verder weet te bewaren. Want voor een wankelende dictator ontstaat bij straatgeweld de ideale situatie om in te grijpen met verwijzing naar de gebruikelijke fraseologie, het bewaren van de orde, het voorkomen van verder bloedvergieten, waarna de leiders van het verzet als vijanden van het volk kunnen worden opgesloten. Hoe zullen de naar alle waarschijnlijkheid legitieme overwinnaars zich de komende twee weken gedragen?

Vergissen we ons niet: zolang leger en politie zich niet tegen het regime keren, blijft Milošević sterk. Of ze dit bijtijds zullen doen, weet niemand. Tegen zo'n gang van zaken pleit dat iedere dictator altijd omgeven is door een club van trouwe medeplichtigen, die zelf ook weer medeplichtigen hebben. De macht van een dic-

Patstelling in Joegoslavië nu oppositie en buitenwereld tweede verkiezingsronde afwijzen

Westen eist vertrek van president Niets meer te verliezen voor Milošević

De 'zomercoup' van de Joegoslavische president Milošević is mislukt. Maar daarmee is hij nog niet van het toneel verdwenen.

Door onze correspondent
YAËL VINCKX

PODGORICA, 27 SEPT. Een ding is zeker: Milošević heeft zich lelijk misrekend. Zijn zomercoup is op een totale mislukking uitgelopen. De huidige president van Joegoslavië is niet herkozen. Hij heeft niet eens de absolute meerderheid weten te behalen. Hij heeft niet eens meer stemmen gekregen dan zijn tegenstander, Vojislav Koštunica.

Eind juli lagen de zaken nog zo eenvoudig. Met het halve parlement op vakantie veranderde president Milošević de grondwet. Volgens de oude regels was hij niet herkiesbaar bij het aflopen van zijn termijn, volgend jaar zomer. Volgens de nieuwe regels werd hij direct door het volk gekozen en zou hij nog twee termijnen aanblijven. Tot 2008 zat hij geramd. Dacht-ie.

Milošević en zijn raadgevers hebben eenvoudig geen onraad geroken. Het Servische volk leek lam geslagen. De verdeelde oppositie leek hem niets in de weg te leggen. De twee belangrijkste oppositieleiders, Vuk Drašković en Zoran Djindjić, waren veel te druk met hun eeuwige concurrentiestrijd. We hebben de overwinning in onze zak, moeten Milošević en de zijnen hebben gedacht.

Tegen alle verwachting in is de oppositie opgestaan. „Eindelijk heeft de oppositie haar hersens gebruikt”, zegt een jonge inwoner van Servië, op bezoek in de zusterrepubliek Montenegro. Achttien oppositie-partijen hebben zich verenigd. Alleen de Socialistische Vernieuwings Beweging (SP0) van Drašković doet niet mee. De oppositie schoof bovendien een onverwachte kandidaat naar voren: Vojislav Koštunica.

Het is een goede zet gebleken. Koštunica is ongrijpbaar voor het regime. Hij is een recht-door-zee-nationalist, die niet kan worden beschuldigd van collaboratie, niet met de Amerikaanse president Clinton en niet met diens Joegoslavische collega Milošević.

De gevolgen zijn spectaculair. Volgens de federale kiescommissie heeft Koštunica 48 procent van de stemmen gekregen en Milošević 40 procent. Het is een kleine revolutie in Joegoslavië. Want zo

Aanhangers van de verenigde oppositiepartijen zwaaien in de midden-Servische stad Cacak met een poster van hun presidentskandidaat Koštunica. (Foto AP)

geeft de kiescommissie, geleid door aanhangers van Milošević partij, het verlies van de president in de eerste ronde toe. En dat had niemand verwacht.

Milošević heeft enkele dagen nodig gehad om te herstellen van zijn misrekening, maar deed gis-

NIEUWSANALYSE

teravond dan toch een slimme zet. Hij gaat een tweede ronde aan. De bal ligt dus bij de oppositie, die claimt 55 procent van de stemmen te hebben behaald. Koštunica wees een tweede ronde onmiddellijk en pertinent van de hand. „Dit is politieke fraude. Wij hebben de verkiezingen gewonnen.” Ook op-

positieleider Djindjić voelt weinig voor een tweede ronde. Hij beticht de regering van stemfraude en eist inzage in de tellingen. „Laat Milošević eerst bewijzen dat wij geen meerderheid hebben behaald.”

Milošević hoopt juist op een boycot door de oppositie. Dat zou hem de kans bieden de schuld bij de oppositie te leggen – en zelf aan te blijven. Zij wil immers niet meewerken. Milošević hoopt ook verdeeldheid te zaaien tussen degenen die vasthouden aan de boycot en degenen die naar de tweede ronde willen. Vooralsnog houdt de oppositie vast aan haar victorie. Vanavond wil zij, tijdens een bijeenkomst in Belgrado, Koštunica eenzijdig uitroepen tot de nieuwe president van Joegoslavië.

Het doet de spanningen verder oplopen. En hoe loyaal is het Milošević-kamp aan haar leider die

langzaam ondergaat? Een euforische oppositie en internationale gemeenschap maakt al vergelijkingen met de val van de Muur, in 1989. Toeval of niet, dit weekeinde viert het verenigde Duitsland zijn tienjarig bestaan. Een enkeling maakt voorzichtig gewag van het einde van de Roemeense dictator Ceaucescu en zijn vrouw Elena. Op de vlucht voor het woedende Roemeense volk werden zij geexecuteerd.

Maar in Servië valt vooralsnog niets. Milošević is nog de macht en geniet de steun van politie en geheime politie. Het leger daarentegen, is een onzekere factor. Milošević kon de soldaten om een boodschap sturen in Kroatië, Bosnië en Kosovo, maar het is onzeker of zij zullen schieten op hun eigen volk, in de straten van Belgrado, Novi Sad en Niš.

Milošević heeft de verkiezingen „een referendum over de overleving van de staat Joegoslavië” genoemd, maar inmiddels lijkt het meer op een strijd op leven en dood voor Milošević zelf. Hij kan nergens heen, want het Joegoslavië-Tribunaal staat klaar om hem te berechten wegens oorlogsmisdaden. In Belgrado circuleren geruchten over asiel, in Rusland of in China, maar die optie lijkt onwaarschijnlijk.

De doodstrijd wordt niet alleen door Milošević gevoerd. Zijn kring van naaste medewerkers heeft, net als hijzelf, niets te verliezen. Deze criminele elite heeft zich de afgelopen tien jaar schaamteloos verrijkt en wacht niets dan elende na de val van haar grote roerganger. Enkel van zijn medewerkers, zoals de minister van Defensie, worden bovendien ook

gezocht door het Joegoslavië-Tribunaal. Die zal daarom zijn leger vermoedelijk opdracht geven Milošević tot het einde te verdedigen.

Het hangt af van de massa op straat, zeggen Servische analisten. Hoeveel mensen kan de oppositie avond aan avond op de been krijgen? Maar zelfs honderdduizend mensen garanderen geen succes voor de oppositie. In de winter van 1996 en 1997 trokken tienduizenden betogers drie maanden lang door de straten van Belgrado in een poging Milošević weg te krijgen. Het deed hem niets. Bovendien kreeg hij de verenigde oppositie binnen enkele maanden al weer aan het ruziën.

Milošević is fiks beschadigd, zoveel is zeker. Maar zijn einde kan nog wel eens op zich laten wachten. De 'slager van de Balkan' geeft niet zo snel op.

LONDEN, 27 SEPT. In navolging van de Verenigde Staten hebben tal van Europese regeringsleiders de Joegoslavische president Milošević afgelopen etmaal opgeroepen mee te werken aan een vreedzame machtswisseling in zijn land.

De Amerikaanse minister van Defensie, Cohen, zei dat de Verenigde Staten een internationale campagne zullen leiden om de zittende president Milošević te dwingen af te treden na de duidelijke verkiezingsoverwinning van de oppositie afgelopen zondag. „De bevolking wil van Milošević af. De internationale gemeenschap zal dat resultaat verwelkomen”, aldus Cohen.

Veel Europese regeringsleiders schaarden zich achter de Amerikaanse oproep. De meest taal kwam uit Londen. Groot-Brittannië waarschuwde Milošević de verkiezingsuitslag niet te manipuleren om aan de macht te blijven. „Ik zeg tegen Milošević: 'U hebt verloren. Stap op. Uw land en de wereld heeft genoeg onder u geleden'”, aldus premier Tony Blair tijdens de congres van zijn Labourpartij in Brighton.

De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Cook, sprak zich uit tegen een tweede verkiezingsronde in Joegoslavië. Die zou formeel nodig zijn als geen van de kandidaten afgelopen zondag meer dan de helft van de uitgebrachte stemmen had gehaald. Volgens het officiële Joegoslavische verkiezingscomité is dat het geval, maar Cook weersprak dat vanmorgen. Volgens hem heeft oppositiekandidaat Koštunica na telling van 97 procent van de stemmen ongeveer 55 procent van de kiezers achter zich en Milošević 35 procent. „Er is onder deze omstandigheden geen enkele aanleiding voor een tweede ronde. Dat zou louter tijdsverspilling zijn”, aldus Cook.

Frankrijk, fungerend voorzitter van de Europese Unie, drong er gisteren al bij de EU-lidstaten op aan om Joegoslavië onder een nieuw bewind snel op te nemen in de internationale gemeenschap. „Het uur van verandering heeft geslagen in Belgrado”, aldus minister van Buitenlandse Zaken, Védrine. Hij zei dat hij stappen zal

ondernemen om de Europese Commissie te vragen om „de noodzakelijke voorstellen voor een snelle opheffing van de sancties” te doen. De sancties betreffen het geld- en personenverkeer en een olie-embargo.

Eurocommissaris Chris Patten (buitenlands beleid EU) liet weten dat het nog te vroeg is om over opheffing van de sancties te spreken. „Er is geen concrete agenda voor. Het zal afhangen van de ontwikkelingen.”

Ook EU-lid Griekenland reageerde terughoudender op de ontwikkelingen in Joegoslavië dan de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk. Griekenland drong aan op „geduld en beheersing”. Het land onderhoudt dat nauwe religieuze betrekkingen onderhoudt met de Servisch-orthodoxe kerk in Joegoslavië. Bovendien was Griekenland door het bewind-Milošević uitgenodigd om waarnemers naar de verkiezingen te sturen. Ook EU-lid Spanje vindt het „prematuur” om te concluderen dat er geen tweede ronde nodig is.

Terwijl de meeste Europese leiders zich hoopvol uitten over de toekomst van Joegoslavië, waarschuwde buurland Roemenië dat Milošević naar geweld zou kunnen grijpen om het land in zijn greep te houden. De Roemeense minister van Buitenlandse Zaken, Roman, drong er bij de aanhangers van Milošević op aan geen geweld te gebruiken. Hij riep het bloedbad in herinnering dat eind 1989 in zijn land werd aangericht toen het leger de anti-communistische revolutie trachtte te onderdrukken en duizenden mensen omkwamen. „Het zou onzinnig zijn wanneer zich voor de Servische bevolking een dergelijke tragedie zou herhalen.”

Rusland riep beide kampen in Joegoslavië op de uitslag te respecteren. Over wie de verkiezingen heeft gewonnen, liet Moskou zich niet uit. (AP, Reuters)

Russische druk op Milosevic

20 SEP 2000

Servische oppositie begint vandaag algemene staking

BELGRADO/BERLIJN - De Russische regering lijkt bezig achter de schermen druk uit te oefenen op president Milosevic van Joegoslavië om zich gewonnen te geven en op te stappen. Intussen bereiden op vele plaatsen in Servië aanhangers van de oppositie zich voor op de stakingen en blokkades, waarmee ze vandaag en de rest van de week hopen het land lam te leggen.

In Belgrado, Cacak en elders werden gisteren 'generale repetities' gehouden in de vorm van weg-blokkades, bijeenkomsten en demonstraties. Steeds meer journalisten bij staatsmedia (Radio Belgrado) en kranten die door het regime zijn overgenomen (Vernije Novosti) sluiten zich aan bij petities tegen censuur en zelf-censuur.

Maar de atmosfeer in het land is er niet, of nog niet, een van onverdeelde euforie en vastberadenheid. Met name in het demonstrierende Belgrado tekenen persbureaus op straat naast enthousiaste ook moedeloze en onverschillige geluiden op.

President Poetin van Rusland sprak gisteren telefonisch met de Duitse kanselier Schröder over de crisis in Joegoslavië. De Duitse regeringswoordvoerder Charima Reinhardt deelde na afloop mee dat Poetin en Schröder „het erover eens zijn dat in de verkiezingsoverwinning van Vojislav Kostunica de behoefte van het Servische volk aan een democratische verandering in Joegoslavië duidelijk tot uitdrukking is gekomen". Als deze samenvatting van

Poetins conclusies klopt komt de Russische stellingname dicht in de buurt van die van westerse regeringen: Kostunica heeft de verkiezingen gewonnen en Milosevic dient zonder uitvluchten plaats te maken.

In het openbaar houdt het Kremlin zich veel meer op de vlakte. Die behoedzaamheid zou wel eens in het belang kunnen zijn van de Joegoslavische oppositie en westerse regeringen, want Rusland, dat zich anderhalf jaar geleden tegen de Navo-bombardementen in de Kosovo-oorlog keerde, is de enige grootmacht met enige invloed ten huize van Milosevic. Net als in de slotfase van de Kosovo-oorlog kan een behoedzaam opererend Rusland een nuttige rol blijven vervullen door Milosevic onder druk te zetten.

Op dit moment wil het daar overigens nog niet mee vlotten. Poetin heeft Milosevic aangeboden zijn minister van buitenlandse zaken, Ivanov, te sturen om te bemiddelen tussen oppositieleider Kostunica en Milosevic. Maar volgens bronnen in de Servische oppositie en in Washington heeft Milosevic dat aanbod afgewezen. Twee hoge Russische diplomaten, Balkan-specialisten Tsizov en Tolkach, zijn in Belgrado.

Zaterdag liet Milosevic zich ten overstaan van honderden legerofficieren van zijn onverzorgelijkste kant zien. Zijn zoon nam gisteren het vaandel over door - zenuwachtig maar standvastig - in een kantoor van de oppositie mee te delen dat zijn vader niet van plan is zich gewonnen te geven.

* DE ONTWERP

Vojislav Koštunica: 'Hertelling gewenst in Joegoslavië'

Door onze correspondent

PODGORICA, 30 SEPT. De presidentskandidaat van de Servische oppositie, Vojislav Koštunica, heeft alle landen gisteren opgeroepen mee te helpen bij een hertelling van de stemmen die zondag bij de presidentsverkiezingen in Joegoslavië zijn uitgebracht.

Koštunica noemde dit een 'grote concessie' aan de huidige president, Slobodan Milošević. Deze stuurt aan op een tweede ronde in de Joegoslavische presidentsverkiezingen.

Koštunica nodigde met name Griekenland uit bij de hertelling van de stemmen. Griekenland is volgens hem 'een vriend van Servië en de wieg van de democratie'. Beiden landen hangen het orthodox geloof aan.

Eerder wees de Servische oppositie een oproep van de Grieken af om alsnog de tweede ronde in de verkiezingen aan te gaan. Volgens de centrale kiescommissie is een tweede ronde nodig omdat Koštunica noch Milošević een absolute meerderheid heeft behaald. „De waarheid is de waarheid", zei de woordvoerder van de Servische oppositie. „En de waarheid is dat Koštunica heeft gewonnen."

De hoofdaanklager van het Joegoslavische Tribunaal in Den Haag, Carla Del Ponte, heeft Koštunica gisteren gewaarschuwd mee te werken met het tribunaal. „Als Koštunica wil samenwerken met

Europa, moet hij samenwerken met het tribunaal", aldus Del Ponte. Eerder heeft de oppositie-kandidaat verklaard dat uitlevering van Milošević 'geen eerste prioriteit' is.

Tienduizenden demonstranten gaven gisteren opnieuw gehoor aan de oproep van de oppositie om te protesteren tegen het aanblijven van Milošević. Duizenden scholieren en studenten verlieten hun klaslokalen, gevolgd door hun leraren en professoren. De komende dagen wil de oppositie het dagelijks leven in Servië lam leggen.

De Joegoslavische ambassadeur in Rusland en broer van de president, Borislav Milošević, heeft gewaarschuwd tegen de vroegtijdige euforie van de oppositie. „Zij kunnen wellicht de president leveren, maar mijn broer kan premier worden." Volgens officiële uitslag van de federale parlementsverkiezingen, die afgelopen zondag gelijktijdig met de presidentsverkiezingen werden gehouden, hebben Milošević en de zijnen de meerderheid in het parlement.

Milošević verliest steun van boemarmen

Steeds meer van zijn vroegere medestanders keren de Joegoslavische president de rug toe, ook jonge officieren hebben geen zin meer een man te verdedigen die de verkiezingen verloren heeft.

Door onze correspondent

Yael Vinckx
PODGORICA, 30 SEPT. Halverwege de middag hebben zeventig medewerkers van de staatsomroep in de noord-Servische stad Novi Sad de petitie ondertekend. Voortaan zullen ze alleen nog onafhankelijke berichten en oppositie-nieuws uit. Nooit meer laten ze de beelden van president Milošević zien met de zoveelste, onbeduidende buitenlandse gast. Nooit meer zullen ze de ellenlange verklaringen van zijn Socialistische Partij van Servië integraal uit.

Het was een kleine opstand tegen het regime-Milošević, gisteren, bij die staatsomroep in Novi Sad. Het Milošević-gezinde management, dat eerder had verboden verkiezingsresultaten uit het hoofdkwartier van de Servische oppositie uit te zenden, werd met zeventig pennestekers aan de kant gezet.

Het 'verraad' van Vojislav Sešelj kwam harder aan. De bondgenoot van Milošević en leider van de Servische Radicale Partij verklaarde gisteren dat de kandidaat van de oppositie, Vojislav Koštunica, de Joegoslavische presidentsverkiezingen heeft gewonnen. „De verkiezingen zijn voorbij. Koštunica heeft volgens onze gegevens de eerste ronde gewonnen. We zien dan ook geen aanleiding om mee te doen aan een tweede ronde."

Sešelj knapt het vuile werk voor Milošević op. Tenminste, tot gisteren. Hij scheldt de oppositie uit voor „fascisten", vergelijkt zijn tegenstanders met „Hitler" en maakt onafhankelijke journalisten uit voor „spionnen", die in de hoogste boom moeten worden opgehangen. Hij is Milošević 'boeman, die als dank voor zijn vuilspuierij is beloond met de functie van vice-pre-

mier in de regering van Servië. Maar Sešelj staat niet meer achter Milošević. En hij is de enige niet. Een week na de voor Milošević zo desastreuze verlopen verkiezingen verlaten meer en meer op-

Anderen verklaarden tegenover het onafhankelijke persbureau Beta hun ongenoegen. „We zijn geruïneerd", aldus een lid van de SPS in Belgrado. „Ik probeerde vandaag een vergadering te beleggen, maar iedereen is kennelijk de stad ontvlucht. Niemand belt terug."

'Iedereen is de stad ontvlucht; niemand belt terug'

De druk op Milošević wordt sterker, niet alleen vanuit de oppositie maar ook vanuit zijn eigen partij. De oppositie is de afgelopen week in staat gebleken grote massa's op de been te brengen. Avond aan avond trekken tienduizenden mensen door de straten van Belgrado, Nis, Novi Sad, Kragujevac. En nu heeft de oppositie ook nog opgeroepen tot vijf dagen van burgerlijke ongehoorzaamheid. Bedrijven, scholen, universiteiten, bioscopen, busdiensten; alles zal de komende dagen stil liggen uit protest tegen het aanblijven van president Milošević.

Niet iedereen verlaat de president-in-nood. Een enkling heeft een rotsvast vertrouwen in hem, zoals zijn invloedrijke vrouw Mira Marković. Anderen zitten eenvoudig aan hem vast: zijn toekomst is hun toekomst. Daartoe de minister van Defensie van Binnenlandse Zaken. Beiden worden gezocht door Joegoslavisch-Tribunaal oorlogsmisdaden, net als Milošević zelf. En het geen prettig voor de 90.000 soldaten sterk, die Milošević is verwaarloosd.

Maar Milošević kan nergens meer op verlaten op de steun van politiecommandanten en wordt in twijfel getrokken. Maandag nog bijeen zijn gekomen over een eventuele crisis. Beta kwamen ze tot dat het zinloos is „eredigden die de verkiezingen verloren, alleen om macht niet wil opgeven."

Oppositie tegen tweede ronde in Joegoslavië

Door onze correspondent

Yael Vinckx
PODGORICA, 27 SEPT. Oppositie-kandidaat Vojislav Koštunica accepteert geen tweede ronde in de Joegoslavische presidentsverkiezingen. De federale kiescommissie maakte gisteravond bekend dat Koštunica 48 procent van de stemmen heeft gekregen. De huidige president, Slobodan Milošević, bleef steken op 40 procent.

„Dit is politieke fraude en een overduidelijke poging om stemmen te stelen", zei Koštunica gisteravond. Haalt geen van beide kandidaten een absolute meerderheid, dan schrijft de wet een tweede ronde voor. Maar de oppositie is ervan overtuigd dat hun kandidaat 55 procent van de stemmen heeft behaald en heeft de regering-Milošević opgeroepen het tegendeel te bewijzen.

„De socialisten proberen een tweede ronde voor Milošević te kopen. Dit is een belediging van de mensen die hebben gestemd", aldus Koštunica. Volgens hem probeert Milošević „tijd te kopen". De Democratische oppositie in Servië, die achttien partijen omvat, wil vanavond eenzijdig Koštunica uitroepen tot de nieuwe president van Joegoslavië. Ze heeft haar aan-

hangers opgeroepen te demonstreren.

Ook de internationale gemeenschap benadrukt steeds vaker dat Milošević de macht moet opgeven. De Amerikaanse president Bill Clinton zei gisteren dat „Milošević het laatst beetje legitimiteit heeft verloren". Clinton beloofde de sancties tegen Servië op te heffen „als duidelijk wordt dat de wil van het volk wordt gerespecteerd".

Voor de derde achtereenvolgende nacht verzamelden tienduizenden supporters zich afgelopen nacht in de straten van diverse steden in Servië. Intussen nemen de speculaties over een militair ingrijpen toe. In de zuid-Servische stad Leskovac heeft het leger zijn reservisten opgeroepen.

In de Joegoslavische zusterrepubliek Montenegro heeft een deel van het leger zijn bases verlaten en aantal strategische punten ingenomen. Daarop is de Montenegrijnse politie, die lokaal is aan de pro-Westerse regering van president Milo Djukanović, in volle gevechtsuitrusting en met anti-tankgeschut in de straten van de hoofdstad Podgorica verschenen.

• REACTIES EN ANALYSE: pagina 5

Aanhangers van de Servische oppositie demonstreerden gisteren in Kragujevac, 150 km. ten zuiden van Belgrado. De oppositie heeft opgeroepen tot vijf dagen van burgerlijke ongehoorzaamheid. (Foto AP)

De klok in Belgrado

DE KLOK in Belgrado blijft gevaarlijk tikken. Niemand kan voorspellen wanneer en hoe hard hij twaalf uur zal slaan. Maar tot nu toe is geen der partijen in Joegoslavië, de oppositie rond virtueel president Koštunica noch de regerende groep van Milošević, bereid tot een 'time out'. De beslissing van het Constitutionele Hof gisteren om de eerste ronde van de verkiezingen gedeeltelijk ongeldig te verklaren, lijkt op het eerste gezicht wat ruimte te bieden voor een compromis. Maar Servië zou Servië niet zijn als dit oordeel op het tweede gezicht niet veel negatiever zou moeten zijn. De oppositie vreest dat het hof alleen maar Milošević een dienst bewijst door hem een herkansing te geven.

Dat is op zichzelf al zorgelijk genoeg. Nog zorgelijker is het dat Belgrado zich zelfs afsluit voor zijn laatste bondgenoten, vooral in Rusland. Het aanbod van Moskou om te bemiddelen is niet aangegrepen maar juist afgewimpeld. Dit poken gaat de zittende macht en de oppositie in Belgrado goed af. Maar het negeren van de interventies van president Poetin illustreert wel hoe gering de rol van Rusland in het Europese krachtenveld is geworden. Rusland heeft, ondanks het wederzijdse tamboereren op de Slavische broederschap, in het verleden nooit onvoorwaardelijk pal achter Servië gestaan. Als de Russische diplomatie zich in de Balkan desondanks zou kunnen laten gelden, dan is het nu. Het gebrek aan doortastendheid van Poetin wijst daarom eerder op gebrek aan zelfvertrouwen dan op overtuigende manoeuvreerkunst. Niet voor niets heeft hij de beslissing van het Constitutionele Hof vanochtend met beide handen aangegrepen om nogmaals zijn diensten aan te bieden.

INTUSSEN HEEFT ook de Nederlandse diplomatie een duid in het zakje gedaan. Volgens minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) doet de Servische oppositie er beter aan te erkennen dat er hoe dan ook een tweede ronde komt. Meedoen betekent volgens hem dat Koštunica die zal winnen. Boycotten daarentegen zou tot bloedvergieten leiden. Verbijsterde reacties waren zijn deel, omdat Van Aartsen daarmee de Westerse koers dat Koštunica in de eerste ronde heeft gewonnen, lijkt te doorkruisen.

Dat is echter niet de essentie van mogelijke kritiek. Van Aartsen heeft slechts uitgesproken wat binnen de Europese Unie heimelijk wordt gedacht. De redering van Van Aartsen is vooral knullig omdat ze nagenoeg van a tot z voortkomt uit een Westers referentiekader. Verkiezingsfraude is voor hem iets van een andere planeet. Voor de Servische oppositie is dit daarentegen de kern van de zaak. De officiële en tot nu toe ongeverifieerde uitslag uit de eerste ronde aanvaarden, zou neerkomen op het opgeven van de eigen mannelijkheid. Bovendien wekt Van Aartsen de indruk dat Nederland in het eindspel, dat zich nu in Belgrado afwikkelt, een rol kan spelen. Hij spreekt over 'wij', alsof wij ook deel uitmaken van de beweging rond Koštunica, en voegt daaraan bezorgd toe dat 'wij' – anders dan wij van de oppositie in Servië zelf – Milošević voor het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag willen zien staan.

DAT IS NU EEN herhaling van mislukte zetten. De invloed van het Westen op de politieke ontwikkelingen in Servië is de afgelopen jaren minimaal geweest en soms zelfs contra-productief. Het legalisme van Van Aartsen is, in een Nederlandse context, begrijpelijk en ontroerend. Bescheidenheid zou nog beter zijn geweest.

BUITENLAND

NRC HANDELSBLAD 5

Onverwachte voorhoede tegen Milošević

De Kolubara-mijnwerkers trokken zich nooit veel aan van de protesten tegen Milošević, maar spelen nu plotseling een cruciale rol in het verzet. En Milošević weet dat.

Door onze correspondent

Yael Vinckx
SKOPJE, 5 OKT. Ze stonden ineens voor de poorten en de hekken van de Kolubara-mijn, zegt Nenad Titarica. „Tienduizenden mensen. En ze kwamen om de mijnwerkers te helpen zich te verdedigen tegen de politie.” Titarica, lid van de Servische verzetbeweging Otpor!, stond er zelf ook van te kijken. „Al die mijnwerkers, al die agenten, al die demonstranten”, zegt hij over een krakende telefoonlijn vanuit Kolubara.

Duizenden mijnwerkers van de Kolubara-mijn, zo'n veertig kilometer ten zuiden van de Servische hoofdstad Belgrado, zijn sinds vrijdag in staking. Ze protesteren tegen de uitslag van de presidentsverkiezingen. De kandidaat van de oppositie, Vojislav Koštunica, heeft volgens hen gewonnen – de 'manipulaties' van de regering ten spijt, zegt Titarica.

De steun uit de mijn komt onverwachts. De mijnwerkers hebben zich nooit veel aangesloten van de protesten tegen het regime Milošević. Bij eerdere demonstraties, in 1992 en in 1996, bleven ze aan het werk in de mijnen. Het was de middenklasse die ten strijde trok tegen Slobodan Milošević, tegen het economische failliet van het land, tegen de gigantische prijsstijgingen, tegen de status van internationale paria. De strijd tegen Milošević was niet de strijd van de mijnwerkers.

Nu zijn ze ineens de voorhoede van het verzet tegen de Joegoslavische president. De reden van de mentaliteitsverandering onder de mijnwerkers is onduidelijk. Misschien zijn het de arbeidsomstandigheden. De Servische regering heeft al jarenlang niet meer geïnvesteerd in hun industriële dinosaurussen. Dat werd vorig jaar pijnlijk duidelijk, na de overname van elektriciteitscentrales en mijnen door de Verenigde Naties in de 'bevrijde' Servische provincie Kosovo.

Een medewerkster van de Verenigde Naties in Mitrovica, een mijnstad in het noorden van Kosovo, ging voor de lol eens mee de schacht in. Eenmaal beneden zag ze wanden vol scheuren. Daar sijpelde water doorheen. „Achter die muren is de mijn volgelopen met water”, zei een medewerkster. „Ik

Aanhangers van de oppositie tegen Milošević, gisteren op weg naar de Kolubara-mijn. (Foto Reuters)

wist niet hoe snel ik weer naar boven moest”, aldus de geschrokken medewerkster enkele dagen later.

Ook in de Kolubara-mijn zijn ongelukken aan de orde van de dag – en uiteindelijk hebben ook de mijnwerkers dat begrepen. Maar meer nog ruiken ze de kans om van Milošević af te komen. De staking van de eens zo onverschillige mijnwerkers is dan ook een teken aan de wand.

Milošević ziet het gevaar ook. Dinsdagochtend stuurde hij daarom de chef-staf van het leger, generaal Nebojsa Pavković, naar de mijnen om te onderhandelen. Maar Pavković, die eerder had ge-

zegd „het leger niet in te zetten tegen de wil van de mensen”, kwam met lege handen thuis. Hij werd vriendelijk ontvangen doch beslist geweigerd.

Enkele uren na Pavković' bezoek kondigde de openbare aanklager aan elf stakingleiders en twee oppositieleiders, op bezoek in de mijnen, te zullen vervolgen voor „criminele activiteiten”. Maar tot nu toe zijn de mannen nog niet gearresteerd. Wel heeft rechter Nebojsa Simeunović geweigerd hen in hechtenis te laten nemen. Hij is prompt vervangen door een Milošević-gezinde rechter.

Gisteren was een belangrijke dag: voor de Kolubara-mijnwerkers en Milošević. Aan het einde van de dag trok de zwaarbewapende politie het mijncomplex binnen. Ze stuitte op een enorm kordon van mijnwerkers, die geenszins van plan waren opzij te gaan. Het stakingscomité wist in de verving de oppositieleiders in het nabijgelegen stadje Lazarevac te bellen. Die belden op hun beurt het lokale radiostation, dat het nieuws van de dreigende botsing uitzoed.

Daarop trokken duizenden mensen naar de fabriek om de mijnwerkers te helpen. Ze trokken

door velden en sloten om de politie bij de toegangspoort te ontwijken.

Het optreden van die agenten is belangrijk. Het geeft aan hoever de politie wil gaan in de verdediging van haar president-in-het-nauw. Tot nu toe heeft de politie niet op de mijnwerkers ingeslagen.

Toen gisteravond drie oudere mannen op een shovel een politiewagen aan de kant schoven, keken de agenten de andere kant op. Toen zij daarna schouderklopjes ontvingen van de mijnwerkers, lachten ze schaapachtig.

De mijnwerkers zijn zich op-eens bewust van hun macht. Zij produceren 70.000 ton kolen per

dag. Zij zorgen voor de helft van de benodigde elektriciteit in Servië. Zij hebben hun vinger op het lichtknopje. In Belgrado sluit het staats-elektriciteitsbedrijf al regelmatig gedurende enkele uren de stroom af. „De kolen raken op”, zeggen de autoriteiten, „als gevolg van de staking in de mijn.”

„Ze proberen ons in een kwaad daglicht te stellen”, antwoordt Nenad Titarica over de telefoon. „want er is nog genoeg elektriciteit.” En zo lijkt Belgrado toch weer een sleutelrol in deze crisis te spelen. Want het is de vraag hoe lang de inwoners van de hoofdstad zonder stroom willen zitten.

Congé voor

generals

2000

ZAGREB, 30 SEPT. De Kroatische president Sipe Mesić heeft zeven generals met vertrouwd pensioen gestuurd nadat ze in een open brief scherpe kritiek hadden geuit op het regeringsbeleid om mee te werken met het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag en oorlogsmisdadigers te vervolgen. Volgens de generals zullen eventuele technische nagedachtenissen aan de herroeping van de herroepingsbeslissing van Kroatische tegen Joegoslavië bezettingen van de overleden presidenten van de Kroatische nationale Kroatische Tadjiman wiens nationale herroeping eerdere dit jaar door de pro-westerse oppositiecommissie werd verslagen. De huidige president Sipe Mesić rechtevaardigde het argument dat het leger moet worden „gedepolitiseerd”. (AP, Reuters)

Er was zoveel onheil voorspeld. Zo veel dat nooit uitkwam. Bijvoorbeeld dat Kosovo voor de Navo-troepen een soort van Vietnam in de Balkan zou worden. En ook dat het onmogelijk zou zijn de oorlog uitsluitend vanuit de lucht te beslechten. De strijd voor de bevrijding van Kosovo kon zich alleen maar vertalen in een langdurige slachtpartij. Maar na tweeënhalve maand van Navo-luchtacties was de capitulatie van Milosevic een feit. Aan de zijde van de alliantie vielen geen slachtoffers. Voorspellen is vanzelfsprekend een moeilijk vak. Men begon natuurlijk op die overwinning heel wat af te dingen. Bijvoorbeeld dat het Servisch leger veel minder verlies had geleden dan de Navo ons aanvankelijk deed geloven. En dat de slachting onder Kosovaren uiteindelijk 'best mee viel'. Je kunt op een overwinning altijd wat afdingen. Wat blijft is de overwinning. Maar er was ook een laatste voorspelling waarop maandenlang werd gehamerd om de contraproductiviteit van de bombardementen te onderstrepen. Een voorspelling die niet direct verifieerbaar te zijn. De bombardementen op Servië zouden de eenheid rond Milosevic een nieuwe impuls geven. Het volk zou massaal achter de slachter van de Balkan gaan staan. Erger nog: de interventie in Kosovo was een moord met voorbedachten rade van de Navo op de Servische oppositie. De voorspellers hebben op alle fronten gefaald. Ondanks de virulente anti-Navo retoriek van Milosevic heeft het volk hem magistraal laten vallen. Gedumpt. Een goed jaar na de Kosovo-oorlog is de Servische oppositie eendrachtig als nooit tevoren te voorschijn gekomen en heeft Slobo verpletterd. Men zou daarom bijna met zekerheid kunnen stellen dat er in Kosovo een halt aan de bloedige carrière van Milosevic is toegeroepen. Deze laatste nederlaag is bepalend geweest omdat het Servische volk heeft kunnen inzien in welk geweldig en catastrofaal isolement Milosevic het land had gebracht. De wonden zijn er niet minder om evenals de anti-Westerse gevoelens. Maar met het spoedige uiteenvallen van Milosevic' propaganda-apparaat en het diepe verlangen van de Serviërs, de aansluiting met Europa te realiseren, gloort wellicht een betere toekomst. Alle voorspellingen van de partij van de armen over elkaar ten spijt. Gotóv je!

Sylvain Ephimenco

Massale mars op het centrum Hof Belgrado wil nieuwe verkiezingen

Door onze correspondent YVEL VINCX
SKOPJE, 5 OKT. Het Constitutionele Hof van Joegoslavië heeft vanochtend de presidentsverkiezingen ongeldig verklaard en gezegd dat zij opnieuw moeten worden gehouden. Aanhangers van de oppositie hebben vanochtend in Belgrado diverse politieblokkades doorbroken.

De politie vuurde rond het middaguur traangas af op demonstranten bij het parlement. De president van het Constitutionele hof, Milutin Srdić, zei vanochtend dat de verkiezingen zijn geannuleerd wegens fraude. „Dit betekent dat de verkiezingen opnieuw moeten worden gehouden”, aldus Srdić. Rond het middaguur was nog niet duidelijk of Srdić hiermee bedoelde dat de verkiezingen nu of na het verstrijken van de termijn van president Milosevic moeten worden gehouden. Die termijn loopt in juni volgend jaar af.

De regering en de oppositie hebben nog niet gereageerd op de uitspraak van Srdić. De oppositie reageerde wel woedend op de beslissing van het hof gisteravond om een deel van de verkiezingen ongeldig te verklaren.

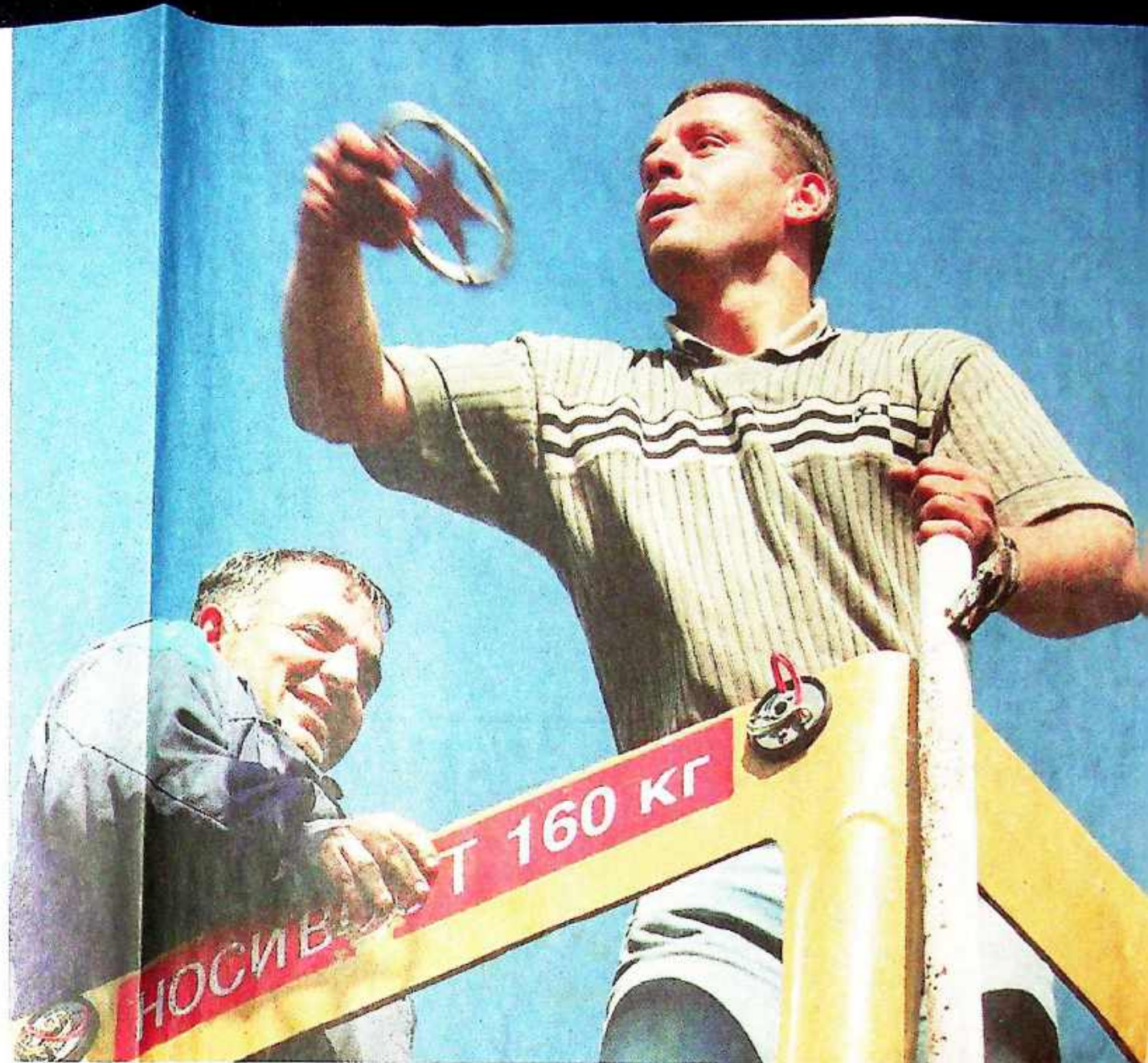
Oppositieleider Zoran Djindjić deed die uitspraak van het hof af als „ultiem cynisme en nog meer fraude”. De oppositie meent dat haar kandidaat, Vojislav Koštunica, de verkiezingen van 24 september heeft gewonnen. De centrale kiescommissie echter heeft besloten een tweede ronde in te lassen, die aanstaande zondag moest worden gehouden. Deze tweede ronde wordt nu doorkruist door de vanochtend bekendgemaakte beslissing van het hof.

„Het Constitutionele Hof heeft deze beslissing genomen om de verantwoordelijkheid van degenen die de uitslagen hebben vervalst, te verbergen”, aldus Djindjić vanochtend. „Dit is een val, opgezet door Milosevic, zodat hij meer tijd kan winnen”, aldus presidentskandidaat Koštunica afgelopen nacht.

Intussen zijn tienduizenden mensen vanochtend in de Servische hoofdstad Belgrado gearriveerd voor wat de grootste protestmars tegen president Milosevic moet worden. Tientallen demonstranten zijn, op weg naar Belgrado, vanochtend op politieblokkades gestuit. Zo hebben demonstranten uit Kraljevo militaire voertuigen omvergeduwd, hebben opposanten uit Čačak twee vrachtwagens van de weg gehaald en zijn passagiers van zeven bussen uit Pozega en Arilje door een politieblokkade heen gebroken. Bij de incidenten zouden geen gewonden zijn gevallen. De politie heeft vanochtend de opmars naar Belgrado niet tegengehouden.

In de Kolubara-mijnen zijn duizenden mijnwerkers nog steeds in staking. Vanochtend zijn negen bussen gearriveerd, aldus een ooggetuige over de telefoon, met oproerpolitie en stakingsbrekers.

• REPORTAGE: pagina 5

Een mijnwerker werpt een communistisch symbool weg dat hij van een mast heeft gehaald bij de Kolubara mijn. De stakende mijnwerkers trotseerden de politie, die probeerde de staking te breken. (Foto AP)

Wat de Tweede Kamer hoopte, is niet gebeurd: minister Van Aartsen neemt zijn uitlatingen over Servië niet terug. Misschien bieden de gebeurtenissen in Belgrado uitkomst voor de minister.

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 5 OKT. Terwijl de toestand in Servië vanochtend de contouren van een revolutie aannam, hebben ook de standpunten in de Tweede Kamer ten aanzien van de jongste uitlatingen van minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) zich verder verhard.

„Van Aartsen moet zijn woorden terugnemen”, aldus de woordvoerders van de oppositiepartijen CDA en GroenLinks. En wanneer de minister vanmiddag niet zou terugkomen op zijn aansporing aan de Servische oppositie zondag aanstaande niet de tweede ronde van de Joegoslavische presidentsverkiezingen te boycotten, wil de Kamer alsnog vanavond het interpellatiedebat, waaraan Van Aartsen gisteren ontsnapte omdat de financiële be-

Van Aartsen neemt zijn woorden niet terug

schouwingen zo zeer uitliepen dat het een nachtelijke vergadering zou zijn geworden.

„Misschien hadden we toch moeten doorzetten, desnoods na middernacht”, zegt Hoekema (D66). Want ook bij de regeringspartijen, met uitzondering misschien van de discreet zwijgende VVD waartoe de minister behoort, was er eigenlijk stilte op gerekend dat de minister na zijn spectaculaire standpuntbepaling - hij was de eerste prominente bewindsman binnen de Europese Unie die in het openbaar twijfel aan de strategie van de Servische oppositie ventileerde - eigenlijk wel een veilige uitweg zou kiezen.

Maar niets daarvan. Van Aartsen herhaalde zijn standpunten tegenover de pers, daarmee - in de visie van menig Kamerlid - andermaal de Servische oppositie een mes in de rug stekend, of in ieder geval de eenheid van het standpunt van de EU inzake Joegoslavië

ondergraven. En nu de minister zelf heeft laten weten dat zijn uitlating geen vergissing is geweest - zoals Kamerleden aanvankelijk hadden gehoopt of gevreesd - moet hij vanmiddag de Kamer tenminste uitleggen wat hem dan

De Europese Unie wil Koštunica de ruimte geven

wel heeft bewogen. Van Aartsen redeneert dat de Europese Unie komende maandag in een moeilijk parket zou raken indien de zittende Joegoslavische president Milosevic zondag de tweede ronde van de presidentsverkiezingen wint doordat oppositiekandidaat Koštunica niet meedeed. Bovendien wordt

het voor het in Belgrado invloedrijke Rusland dan veel moeilijker om Milosevic te vragen plaats te maken voor Koštunica, de winnaar van de eerste ronde.

Voor de minister telde ook dat Koštunica, die informeel onder internationale druk staat om wél mee te doen, niet te lang meer kan wachten om zijn aanhang alsnog op te roepen nog eens naar de stembus te komen. Want dan zou hij, vooral op het platteland, zijn kiezers niet meer tijd kunnen mobiliseren. Van Aartsen is niet de enige die in de EU zo denkt, aldus bronnen binnen Buitenlandse Zaken. Maar hij is tot nu toe wel de enige die de situatie in Joegoslavië op wat langere termijn in zoverre belangrijker vindt dan de officiële eenheid van de hieromtrent feitelijk verdeelde EU, dat hij tot zijn openlijke oproep kwam.

Er zijn zeker vijf andere EU-landen die zijn redenering op zichzelf delen. De kritiek op Van

Aartsens oproep aan Koštunica betreft dan ook niet zozeer de inhoud ervan maar dat het feit dat hij zich openlijk heeft uitgelaten. Zijn Franse collega Védrine heeft hem dat gisteren telefonisch met zoveel woorden gezegd. Namelijk dat hij Van Aartsens opvatting officieel zal blijven afvallen zolang het niet is gelukt Koštunica van gedachten te laten veranderen.

Op Buitenlandse Zaken werd vanmorgen gezegd dat Van Aartsens opvatting op de toestand van de eerste dagen van deze week in Joegoslavië gebaseerd was. Nu het Joegoslavische Constitutionele Hof gisteravond een deel van de uitslagen van de eerste ronde ongeldig heeft verklaard en de oppositionele betogingen tegen Milosevic verder aan kracht winnen is er „veel veranderd, al weet nog niemand hoe die gebeurtenissen precies moeten worden gewogen”.

Op Van Aartsens ministerie wordt erop gewezen dat er in de EU tot nu toe in feite slechts overeenstemming was dat Koštunica zoveel mogelijk ruimte moest hebben om zelf te bepalen wat hij aangaande de tweede stemmingsronde wilde doen. Ook overigens wilden de EU-ministers „de bal in Belgrado laten liggen”. Veel meer hadden zij niet afgesproken.

Milosevic: 'Oppositie verlengstuk van Navo'

30 MAI 2000

Protesterende Servische Loeren en bouwvakkers blokkeren de hoofdweg van Belgrado naar Podgorica, bij de industriestad Uzice.

FOTO EPA

'Precies!' valt de chauffeur schreeuwend in

Van een onzer verslaggevers
BELGRADO - Koud, irritant blijft de regen neerstromen. Wie zich op straat begeeft, zet het op een holletje, de wenkbrauwen gefronst. De eerste indruk: alles doet het, winkels zijn geopend, bussen rijden.

Taxi's staan geduldig te wachten bij de grootste bushalte in Zeleni venac, een drukke plek in het centrum. Bus 706 is net aangekomen en wacht op passagiers. „Zijn er nog barricades in de stad?“, vraagt iemand. „Niet dat ik weet. Ik kwam naar de garage vanmorgen, ik kreeg een bus en ik reed weg. Ik hoorde dat de blokkades ergens anders waren“, antwoordt de chauffeur.

Dertig meter verder staat ook een bus te wachten. Deze chauffeur wacht vragen niet af. Hardop vent hij zijn commentaar op

de gebeurtenissen uit. Een andere man hoort het aan. „Dit is echt niet van deze wereld! Van een andere planeet, echt waar, van de planeet Servië. Ik was er helemaal klaar voor om mijn bus dwars op de weg te zetten bij de een of andere blokkade, meteen nadat mijn dienst was begonnen. Maar ik begon laat. Hebben ze niet gezegd dat heel Servië vanaf 5 uur 's morgens geblokkeerd zou worden?“ De andere man haalt zijn schouders op en kijkt wat wantrouwig naar pottenkijkers in de buurt. „Kunnen we iets voor u doen, jongedame?“ zegt hij tegen een jonge vrouw die erbij is komen staan. De vrouw rukt haar vriendelijkste glimlach tevoorschijn en vraagt beleefd: „Dus het verkeer is normaal? Geen wegversperringen? Ik dacht dat ik oppositiemensen

vanmorgen op de radio hoorde zeggen dat er vanaf deze ochtend ononderbroken geblokkeerd zou gaan worden, in heel Servië“, zegt de vrouw. „Precies“, valt de chauffeur bijna schreeuwend in. „Dat had ik dus ook gehoord.“ En hij kijkt naar zijn vriend alsof die hem alsmat niet had willen geloven. „God weet wat die oppositieleiders denken. Ze wakken een volkomen chaotische indruk.“ Een paar passagiers stappen in en zeggen niets.

Een bakkerij in het centrum: een haastige verkoopster rent van de ene kant van de bakkerswinkel naar de andere in een poging twee klanten tegelijk te bedienen. De heerlijke geur van vers brood en pasgebakken koekjes verwijst naar betere tijden. „Het verbaast me dat u open bent“, zegt iemand die kennelijk

laat is opgestaan, want anders had dat hem helemaal niet verbaasd. Andere klanten kijken om, de verkoopster antwoordt niet. „Ik was bang dat er geen brood te krijgen was, vanwege de staking, snapt u“, vergoelijkt de laat opgestane man zichzelf.

„Mensen moeten eten. Daárom werken we vandaag. Trouwens, iedereen werkt, waarom zouden wij niet werken?“ zegt de verkoopster ten langen leste.

„Hahaha“, barst een zeer oude dame in hoongelach uit. „Jullie werken voor de centen, jullie private zakenmensen. Jullie doen het echt niet voor onze lege magen.“ Door dikke brillenglazen kijkt de oude vrouw naar de omstanders op zoek naar steun.

„Nee, mevrouw, da's niet waar“, zegt de verkoopster. „Kijk maar om u heen. Iedereen waar-

van ze zeiden dat 'ie zou gaan staken, taxichauffeurs, buschauffeurs, andere winkeliers, niemand staakt.“ Klopt, zegt een jonge vent terwijl hij kaaskoek eet. „Maar bij mij in de buurt waren wel wegversperringen. En er was politie. Maar er gebeurde verder niets.“

„Mensen hebben genoeg van gebeurtenissen, jongen“, zegt de oude vrouw. „Maar sommigen maken winst met die vermoeidheid, terwijl anderen...“

„Wie is er aan de beurt?“, snibt de verkoopster, duidelijk geërgerd door de klachten van de oude dame. Een grote, jonge kerel komt plotseling uit het achterhuis de winkel in: „Problemen? Ik hoorde zoiets.“

VERVOLG OP PAGINA 5

BELGRADO - In één van de weinige rechtstreeks tot de bevolking gerichte televisietoespraken die hij in zijn politieke leven heeft gehouden, koos president Milosevic voor een keiharde defensie: De tegen hem gerichte oppositie heeft zich volgens hem tot taak gesteld Joegoslavië met 'rellen en geweld' tot chaos te brengen. Zij staat daarbij in betaalde dienst van het vijandige (Navo-)buitenland.

„Op dit ogenblik zet de oppositie alles op alles om zijn doel te bereiken, door met geld uit het buitenland burgers te chanteren en schrik aan te jagen, stakingen, rellen en gewelddadigheden te organiseren opdat alles tot stilstand komt“, zei de president, die aanstuurt op een tweede ronde in de verkiezingen, te houden op 8 oktober.

De oppositie weigert mee te werken aan een tweede ronde, omdat haar kandidaat, Vojislav Kostunica, volgens oppositietellingen, in de eerste ronde al een absolute meerderheid heeft gehaald.

„We zijn een soeverein land“, sprak Milosevic streng, „met zijn eigen wetten en constitutie en instituties. Servië heeft de plicht, en het verdient het ook, om zich te verdedigen tegen de invasie die wordt voorbereid met diverse vormen van subversie.“ Milosevic zei het tot zijn 'plicht' te rekenen om „de burgers van ons land te waarschuwen voor de gevolgen van de

activiteiten die door de regering van de Navo-landen worden gefinancierd en gesteund.“

Milosevic sprak zijn dreigende woorden na een actiedag die voor de oppositie maar half een succes genoemd kon worden: in een aantal grotere industriesteden ten zuiden van Belgrado (Cacak, Uzice, Pancevo en de mijnstreek bij Lazarevac) vond de oproep om te staken en het openbare leven lam te leggen redelijk gehoor. Maar op het platteland en óók in de hoofdstad Belgrado was van staken weinig en van lamleggen al helemaal geen sprake. Oppositiewoordvoerders gooiden het er 's middags op dat deze dag slechts bedoeld was als een eerste stap in een uitdijende stakingsbeweging. Maar in Belgrado hing een sfeer van mislukking rond de ontmoetingsplekken voor oppositieaanhangers.

De Russische president Poetin herhaalde gisteren zijn uitnodiging aan het adres van Milosevic en Kostunica om in Moskou onder zijn bemiddeling te proberen een compromis te vinden. Milosevic weigert, maakte zijn broer, ambassadeur te Moskou, duidelijk. Kostunica sprak over de uitnodiging met Russische diplomaten in Belgrado, maar zei 'ja' noch 'nee' tegen de uitnodiging. Hij had kritiek op de 'te voorzichtige' stellingname van Rusland. Kostunica bezocht de stakende mijnwerkers van Kolubara en 's avonds de stad Cacak, waar massaal actie gevoerd wordt. MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Toespraak op televisie Milošević waarschuwt bevolking

Door onze correspondent
BOEDAPEST, 3 OKT. De Joegoslavische president Milošević verscheen gisteren persoonlijk op televisie om de Serviërs nog eenmaal te waarschuwen. Het was zijn eerste televisietoespraak sinds de NAVO-bombardementen vorig jaar.

De president haalde fel uit naar de „zogenamde democratische oppositie“ die in werkelijkheid niet door de oppositionele presidentskandidaat Vojislav Koštunica geleid zou worden, maar door de „voorzitter van de Democratische Partij, die samenwerkt met de militaire alliantie die oortlog tegen ons land voert“. Tweede man van de oppositie Zoran Djindjić werd niet met naam genoemd, maar iedere Servier begreep dat het om hem ging. „We weten allemaal dat hij de NAVO heeft gevraagd om Servië net zolang te bombarderen tot het verzet (in Kosovo red.) gebroken was.“

Op de tweede dag van het protest tegen de verkiezingsfraude van president Milošević staan leger en stakers tegenover elkaar bij de Kolubara mijn ten zuiden van Belgrado. Daar hebben ruim zeventienduizend kompel het werk neergelegd uit protest tegen de weigering van Milošević om zijn verlies te erkennen in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen van afgelopen zondag.

Stafchef generaal Pavković heeft afgelopen nacht geprobeerd de mijnwerkers aan het werk te dwingen. Volgens bronnen binnen

de mijn heeft de topmilitair de staakende mijnwerkers gedreigd met mobilisatie. De stakers, onder wie de directeur van de mijn, weigeren het werk te hervatten zolang niet aan hun eisen wordt voldaan. In de buurt van de mijn zijn leger eenheden gesigaleerd. De situatie is gespannen. De Kolubara-mijn voedt de belangrijkste energiecentraal van Servië, die de helft van 's land energie produceert.

In de rest van Servië kwamen de protestacties en blokkades vanochtend langzaam opgang. In Belgrado was geen sprake van grote verkeersobstakels. Wel waren verscheidene winkels dicht. Vanuit de zuidelijke stad Krugujevac vertrok een lange stoel roestige Zastava auto's richting Belgrado bij wijze van protest. Later op de dag zijn in het hele land demonstraties aangekondigd.

De eerste dag van „burgerlijke ongehoorzaamheid“, maandag, leidde tot acties in heel Servië. Op tal van plaatsen werden doorgaan de wegen en spoorwegen geblokkeerd. In Belgrado zelf heerste vooral veel onduidelijkheid. Protestbijeenkomsten werden op het laatste moment afgezegd of plotseling ergens anders gehouden.

‘Rusland zal uiteindelijk zijde Koštunica kiezen’

De voormalige Joegoslavische minister van Informatie belicht vanaf zijn schuiladres de situatie in zijn land.

Door onze correspondent

RENEB POSTMA
BOEDAPEST, 3 OKT. „Het gaat de komende dagen in Servië om twee vragen: neemt de campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid zulke grote vormen aan dat leger en politie niet meer durven ingrijpen, of krijgt Milošević het voordeel van de twijfel van de Russen en zal hij toch geweld inzetten.“ Aleksandar Tijanić was tot 1997 minister van Informatie van de Joegoslavische regering. Kort na de grote demonstratiegolf van de winter van 1996 raakte hij in omnam met het regime en werd journalist. Op dit moment houdt hij zich schuil in Boedapest. Tijanić heeft reden om aan te nemen dat hem een zeldzame lot te wachten staat als de journalist Slavko Čuvrjija die vorig jaar tijdens de NAVO-bombardementen op Joegoslavische ondergrondse opgebladderde omstandigheden werd vermoord, of de voormalige Servische president Ivan Stambolić die deze zomer spoorloos verdween.

Milošević is volgens Tijanić aangeslagen maar nog lang niet aan het einde van zijn krachten. De toespraak die de Joegoslavische president gisteren hield was volgens hem van ongewoon laag allou. „Normaal gesproken heeft Milošević het over grote thema's als de nieuwe wereldorde die het Westen aan ons wil opleggen, maar nu was hij alleen maar tactisch bezig. Hij heeft geen groot plan meer, hij kijkt uitsluitend naar aanstaande zondag, naar de tweede ronde. Die kan hij in theorie winnen als iedereen thuisblijft behalve zijn eigen familie. Zelfs vijf stemmen zijn genoeg om die tweede ronde te winnen. Er is geen wettelijk minimum.“

Volgens Tijanić heeft Milošević met zijn toespraak van gisteravond geprobeerd duidelijk te maken dat hij nog altijd de baas is. „Wat volgens de voormalige minis-

ter van informatie een vrij pathetische indruk maakte. Vooral toen Milošević zei: „Achter deze toespraak zitten geen persoonlijke motieven. Ik ben twee keer tot president van Servië gekozen en één keer tot president van Joegoslavie. Iedereen zal duidelijk zijn dat zij (de internationale gemeenschap en de oppositie, red.) niet Servië aanvallen vanwege Milošević, maar Milošević vanwege Servië.“

Het werkelijke doel van de toespraak was volgens Tijanić om tweedracht te zaaien binnen de oppositie door Djindjić af te schilderen als de zebbas van de internationale gemeenschap en de grote verrader van de Servische beleving. „Hij weet dankzij zijn geheime politiek dat de relatie tussen Koštunica en Djindjić uiterst gespannen is. Derden jaar lang hebben oppositieleiders bij ons een hardlooppwedstrijd gehouden. Koštunica heeft nipt gewonnen, vanuit de tweede lijn. Dat is voor Djindjić moeilijk te verdragen, maar hij weet dat hij politiek alleen overleeft als hij Koštunica steunt. Diep in zijn hart wil Djindjić nog altijd de topzet zijn. Alleen is nu duidelijk dat Djindjić zich niet tegen Koštunica zal keren, daar is hij te intelligent voor. Milošević heeft in zijn toespraak met een kanon op een mug geschoten.“

T och denkt Tijanić niet dat Milošević in paniek is. Het feit dat hij nog geen geweld heeft ingezet zou betekenen dat Milošević denkt dat hij nog speerutante heeft. Hij gokt vooral op de steun van Poetin.

De Russen zijn in ieder opzicht cruciaal, meent Tijanić. „Alleen de Russen kunnen voor elkaar krijgen wat duizend NAVO-vliegtuigen niet is gelukt.“ Maar de Russen zetten op dit moment vooral onzekerheid. „Toch zijn ze niet zo stom als het eruit ziet, Moskou weet dat ze Koštunica alleen kunnen redden door telkens een beetje meer in zijn richting op te schuiven. Ik kan me moeilijk voorstellen dat Poetin uiteindelijk de kant zal kiezen van de sterven de dinosaurus die met een laatste klapp van zijn staart dood en verderf zaait. De komende paar dagen gaat het allemaal gebeuren.“

Belgrado: geen bemiddeling Moskou Servië overspoeld door protestacties

Door onze correspondenten

MOSKOU/BOEDAPEST, 2 OKT. Servië wordt vandaag overspoeld door een golf van protestacties. Rusland heeft bemiddeling aangeboden in de Joegoslavische verkiezingscrisis, maar Belgrado heeft dit afgewezen.

Vooral in de Servische provinciesteden wordt vandaag op grote schaal gehoor gegeven aan de roep van de verzamelde oppositie (DOS) om met stakingen en burgerlijke ongehoorzaamheid de verkiezingszege van Koštunica af te dwingen. Scholen en winkels bleven dicht. Wegen worden geblokkeerd en de hele dag door worden protestbijeenkomsten gehouden.

De Russische president Poetin is bereid op te treden als gastheer voor gesprekken met de Joegoslavische president Milošević en oppositiekandidaat Koštunica, die de eerste ronde van de verkiezingen heeft gewonnen. Poetin heeft dit weekinde in een gesprek met de Duitse bondskanselier Schröder toegegeven dat Koštunica de eerste ronde gewonnen heeft. Maar verklaringen van Russische zijde geven niet aan dat Rusland, zoals het Westen, meent dat hij de absolute meerderheid heeft behaald. Vandaag liet Moskou weten dat een tweede ronde in de verkiezingen gewettigd is op grond van de uitslag van de eerste ronde.

In Belgrado was vanochtend nog niet veel van de acties te merken. In tegenstelling tot de provinciesteden waar de media vaak weer in onafhankelijke handen zijn, zijn televisie en radio in de hoofdstad nog stevig in de greep van het regime. Veel mensen zeiden niet te weten dat er acties gepland waren.

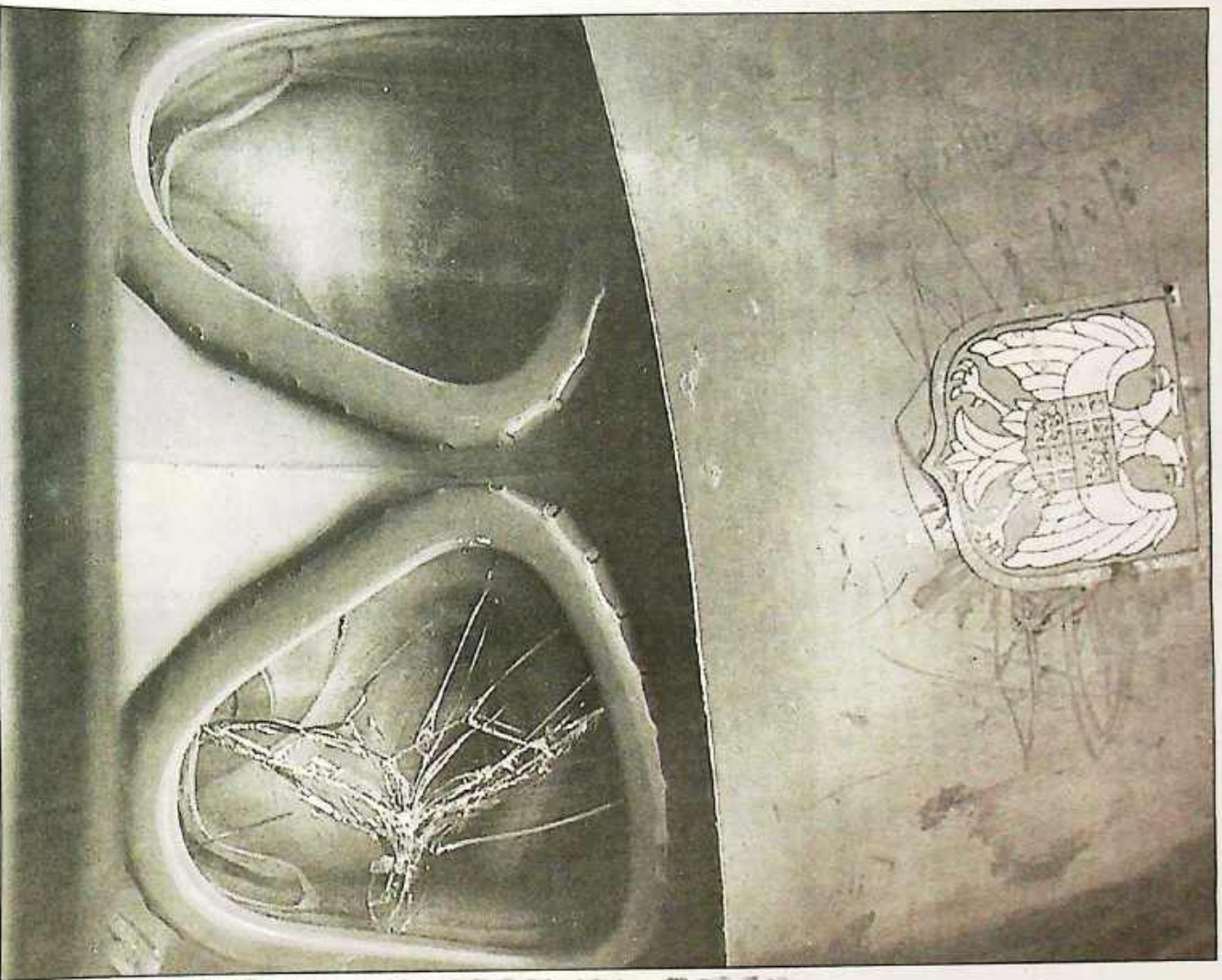
Toch slaagden demonstranten er in een aantal blokkades op te werpen. Twee bruggen in de hoofdstad waren korte tijd afgesloten. De blokkades werden zonder incidenten opgeruimd door de politie.

Een deel van de acties speelt zich af rond twee kolenmijnen die de belangrijkste energiecentrales van het land bevoorraden. In de grootste kolenmijn van Servië Kolubara bij de stad Lazarevac wordt al sinds vrijdag gestaakt. Zondagavond leek het er even op dat politie-eenheden zouden ingrijpen. Maar ze trokken zich uiteindelijk terug. Op de energiecentrale liggen inmiddels drie van de zes generatoren stil. Ook bij de Kostolac-mijn, de tweede van Servië, wordt gestaakt. Arbeiders in beide mijnen dreigen te worden ontslagen als ze niet aan het werk gaan. De oppositie belooft de ontslagen mijnwerkers weer in dienst te zullen nemen zodra Milošević plaatsmaakt voor Koštunica.

Milošević zou volgens berichten in de Montenegrijnse krant Vijesti zuiveringen hebben uitgevoerd in de politietop. Generaal Trajković, commandant van de speciale politie-eenheden, en Rade Marković, hoofd van de staatsveiligheidsdienst, zouden ontslagen zijn omdat ze onvoldoende zijn opgetreden tegen de protesten.

Stadsbussen blokkeerden vanochtend het centrum van Belgrado als onderdeel van een landelijke demonstratie van buschauffeurs tegen president Slobodan Milošević. Oppositionele krachten in Joegoslavië hebben gezworen het publieke leven stil te leggen uit protest tegen fraude bij de verkiezingen van vorige week. (Foto AP)

En Servische politiemann bekijkt door gebroken glas de bestorming van het parlement

FOTO REUTERS

Arbeiders nemen voortouw

Joegoslavië

Niccolò Lucas

AMSTERDAM - De stek noch de woort heeft de afgelopen dagen effect gehad op de mijnwerkers van de Kolubara-mijn in Lazarevac, een stoffig industriestadje op een half uur rijden van Belgrado. Een week lang weigerden zij kolen te delven voor de Nikola Tesla-centrale, die half Servië van stroom voorziet.

De stafchef van het leger probeerde het met de belofte van salarisverhoging, de directie met dreigementen van ontslag, de politie met het heffen van de wapenstok. Maar de kompels lieten zich deze keer niet gewie-den. Afgelopen weekend waren zij de onverwachte voortrekkers in de oppositie tegen Milo-sević.

„We houden dit vol vanwege het gebrek aan respect voor de wil van het volk zoals die tijdens de verkiezingen van 24 september tot uiting kwam”, heet het in een verklaring. Uit de berichtgeving van zowel lokale als buitenlandse journalisten blijken de redenen voor het protest diffus.

Er is boosheid over de abominabele staat waarin de mijn verkeert, na jaren van verwaarlozing en gebrek aan investeringen. Er is kwaadheid over het hongertoorn dat voor het zware en sloopende werk wordt be-

traald. „Tien jaar geleden hadden we een goed salaris, nu niet veel mazzel 150 mark per maand.”

En daarnaast is er woede over de wijze waarop het regime de stem van de 'gewone mens' aan zijn haars lapt. Of zoals een mijnwerker het tegen een ver-slaggever van *The Independent* zei: „We hebben nooit de moed gehad om onze regering te dwingen tot verandering, zoals in andere landen gebeurt. Veel mensen zijn nog bang voor bloedvergieten. We moeten veranderen.”

En dat is opmerkelijk, want het naoorlogse Servië staat niet bekend om zijn radicale arbeidersklasse. Niet onder Tito, niet onder Slobodan Milošević. Die laatste heeft zijn macht voor een groot deel zelfs te danken aan het feit dat hij, iedere keer weer, juist de arbeiders ervan wist te overtuigen dat hij het beste was dat hun kon overkomen. Ze stonden in 1989 en misse op het Kosovose Meiriveld, toen hij zijn eerste tromten beleefde, ze lieten zich in de jaren daarna - in 1991, in 1992, in 1996 - gedwee naar Belgrado verschepen om de rebelse stedelijke elite te intimideren.

Nu is het anders. Het voorbeeld van de mijnwerkers in Lazarevac is gevolgd door postbodes, winkelpersoneel, wegwerkers en bouwvakkers overal in Servië. En ook dat is opmerke-

woord van diens rivaal, Kostunica, die tot kalnte opriep en de menigte verzocht zich verre van dedingje te houden. „Wij blijven bij het parlement, bij de instituties. Ze zijn van ons.”

In de mengeling van ongelooft, angst en euforie deden allerlei geruchten te ronde. Het persbureau Beta berichtte dat er drie milhaire vliegtuigen uit Belgrado waren opgestegen. Met Milošević aan boord? Anderen waren vooral bang voor allerlei materieel dat naar Belgrado op weg zou zijn.

Intussen regende het oproepen aan Milošević om op te stoppen.

Ijk. Want protest was tot voor kort vooral een hoofdstedelijk fenomeen. Vier jaar geleden bouwde Belgrado wat dat betreft een enorme reputatie op, toen tienduizenden mensen drie maanden lang iedere avond schril fluitend hun anti-Milošević rondje draiden.

In meer dan dertig kleinere en grotere steden kwamen toen 'oppositieburgemeesters' aan de macht. De meesten bleken tot redelijk effectief bestuur in staat. Dit in tegenstelling tot die in Belgrado, waar de oppositiepartijen elkaar al snel de strot afbeten.

Veel sterker dan elders in Servië heeft het regime bovendien in Belgrado de onafhankelijke media aangepakt. Waar provinciesteden als Caçak, Kraljevo, Kragujevac en Nis van onafhankelijk radio- en tv-nieuws worden voorzien, moet Belgrado het doen met de Radio en Televisie Servië. Volgens sommigen verklaart dat deels waarom de protesten in Belgrado langzaam van de grond kwamen.

Tienduizenden trokken daarom gisteren naar de hoofdstad om de betogers van weleer en Milošević wakker te schudden. De mijnwerkers waren er niet bij. Die bleven in de mijn op hun post. Gisteravond werden ze beloofd: de gewapende macht ontruimde het terrein.

*** DE ONDERKRANT**

Milošević volgens VS nog in Belgrado

BELGRADO - Volgens het Amerikaanse ministerie van defensie moet Milošević nog in Belgrado zijn. Maar verslaggevers agens gisterenavond geen betagken bij het huis van het chitbaar Milošević in de Belgratose buitenwijk Dedinje.

freemd genoeg zagen ze ook een wondende betogers bij de illa. De sjeke klerenwinkel 'skandal' van zoon Marko Milošević was eerder in de avond geunderd. Maar waar het de vader trof hield de aanhang van de positie zich kennelijk aan het

Van de Amerikaanse president Clinton, van de Brit Tony Blair, van de Franse premier Jospin, de EU, Zwitserland, Canada, Italië, enzovoort. De Russische president Poetin liet het bij een oproep tot geweldloosheid en het uitspreken van de hoop dat het isolement van Joegoslavië zou worden beëindigd. Het meest bewegen waren de reacties van Papandreu van Griekenland, bevriend met Joegoslavië, en van minister Petre Roman van Roemenië. Zij smeekten aan het begin van de middag alle partijen om in ieder geval géén geweld te gebruiken.

'Servië is bevrijd'

Kostunica als president op tv, leger blijft passief

6022000

Joegoslavië
redactie buitenland

BELGRADO - Het einde van het regime van Slobodan Milosevic lijkt onvermijdelijk. De oppositie was gisteravond heer en meester in Belgrado. Vojislav Kostunica verscheen op de gehele vernieuwde staats-tv-kanalen en werd als 'president' voorgesteld door de interviewer.

Volgens het onafhankelijke persbureau Beta verklaarden opnieuw de hooggeplaatsten uit het leger dat het leger in de barakken zal blijven en Milosevic niet zal verdedigen.

Een grote menigte aanhangers

Van alle kanten komen ze aan

Joegoslavië

Van onze verslaggevers

BELGRADO - Het is vroeg in de morgen als tienduizenden mensen vanuit alle delen van Servië op weg gaan naar de hoofdstad. Velen nemen de bus of de auto, anderen nemen de bus of de auto, keer voertuig. Landbouwvoertuigen, bulldozers - ze blijken van pas te komen op een aantal wegen, waar de politie bartrades heeft opgeworpen in een vergesef poging te voorkomen dat de demonstranten Belgrado bereiken.

In de loop van de dag verzamelen zich honderdduizenden mensen in het centrum van de hoofdstad. Vreedzaam begint het, zoals de oppositieleiders de bewoording voortdurend op het hart hebben gedrukt. Op straat is opvallend weinig politie. Voor hetgeen van de partij van Vojislav Kostunica staat een groot podium waarop muziek wordt gemaakt. Op fluitjes blazend trekken de demonstranten door de straten, Milosevic manend op te

stappen met de slogan 'red het land, maak je zelf van kant' - een weinig subtiele verwijzing naar zijn familiegeschiedenis.

Grimmig wordt de stemming als halverwege de middag demonstranten het federale parlement proberen te bestormen. Politieagenten, volgens sommige ooggetuigen deels in burger, reageren met het afvuren van traangasgranaten. In paniek stuit de massa uiteen, de ogen rood, hoestend en rochelend.

„Dit is het begin van het einde. Milosevic heeft de oorlog verklaard aan zijn eigen volk“, reageert een huilende man voorontwaardigd. Omstanders herstellen snel en kunnen er zelfs de humor van inzien. „We huiten voor Milosevic, alsof het zijn begravenis is. Dit is zijn einde.“

Oppositieleiders roepen via de luidsprekers de menigte op toch vooral kalm te blijven. Helpen doet het maar in beperkte mate. Stepen vliegen door de luiken, betogers proberen via de ramen het parlementsgebouw in te nemen. Een auto vliegt in brand. Een jonge vrouw schreeuwt naar

van de oppositie maakte zich gistermiddag meester van het parlementsgebouw en het centrum van de stadstradio en tv. Er vielen twee dodelijke slachtoffers en vele tientallen gewonden. Een dode was een meisje dat bij de bestorming van het parlement door een granaatmachine werd overreden.

De gewapende macht was de hele dag al zwakjes vertegenwoordigd. Wel werkte de politie hier en der kwistig met tranagas, maar ze gaf het na verloop van niet al te veel tijd op. De veroveraars van het parlement gooiden stapels documenten naar buiten. Al gauw kwam er rook uit het brandende gebouw.

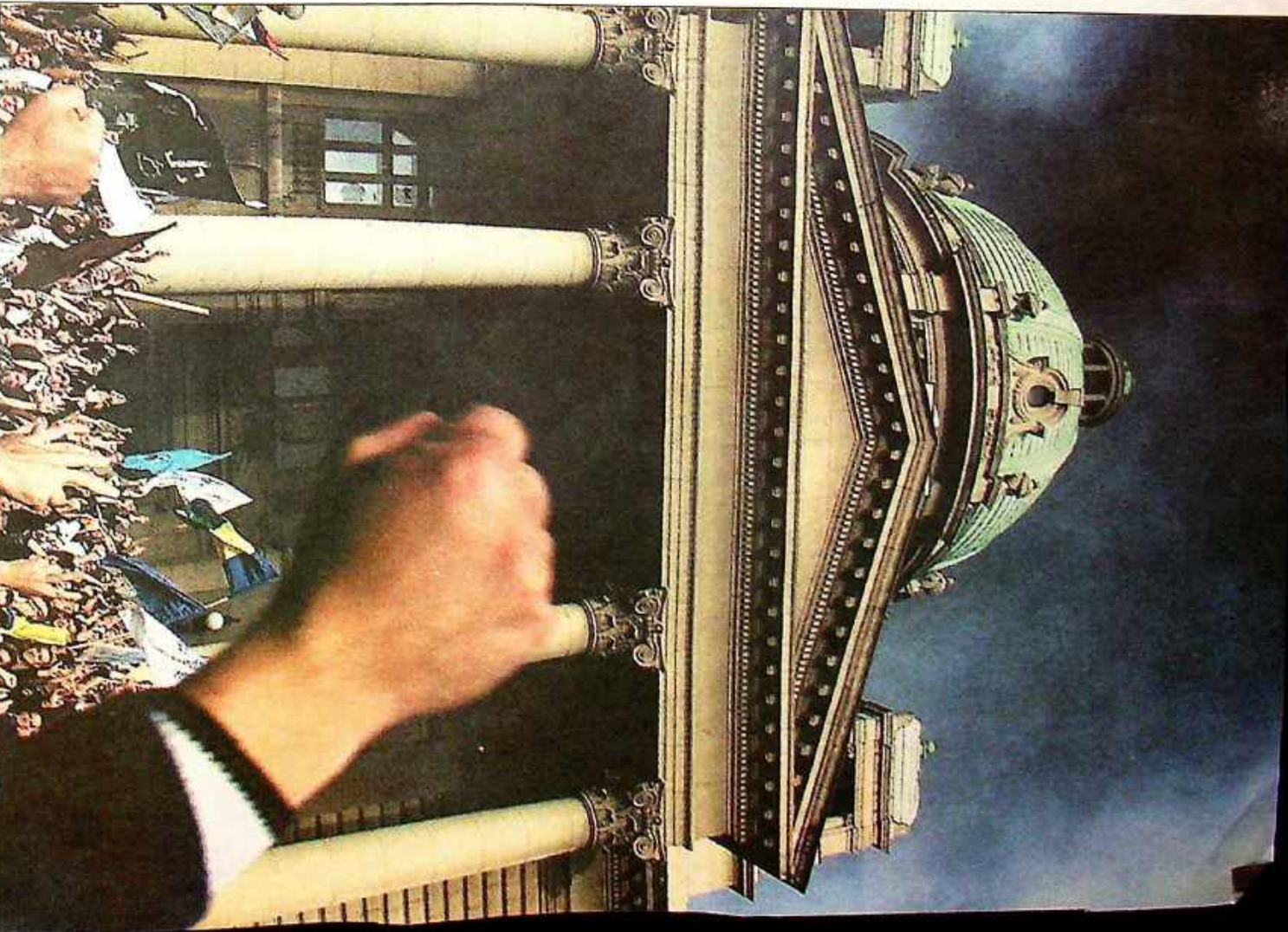
Op sommige plaatsen in de steeds chaotischer hoofdstad

meesten 'baasjes' uit de oppositie politiemannen te hulp komen, die bedreigd werden door woedende burgers. Maar bij het parlementsgebouw gebeurde het ook dat demonstranten en politiemannen elkaar ontmoet in de armen sloten. „Avonds was er van gemiddelde politicanawerzigheid nauwelijks sprake meer. Generaal Momcillo Perisic, een jaar geleden naar de oppositie overgelopen, zou met de legertroep in gesprek zijn.

De staats televisie was enkele uren uit de lucht, maar kwam in de loop van de avond 'geheel vernieuwd' terug. Ook het persbureau Tanjug sloot zich bij Kostunica aan.

De al eerder aangekondigde demonstratie had 's ochtends met een al een extra bijdrage meegekeerd door de kennismaking van het federale constitutionele Hof, dat de presidentieële verkiezingen in zijn geheel ongeldig zijn. Volgens de president van het Hof zouden nieuwe verkiezingen pas kunnen plaatsvinden aan het eind van maand van president Milosevic, mede gevolgd jaar. Het nieuws over deze jongste truc van het gezag was als olie op het vuur, toen honderdduizenden Serviers 's ochtends uit alle delen van het land naar Belgrado stroomden. Milosevic liet zich de hele dag niet zien. De oppositieleiding riep 's avonds de demonstranten op te blijven, omdat Milosevic in de nacht zou kunnen proberen terug te slaan.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Er komt trok uit het parlement in Belgrado na de bestorming door de demonstranten. FOTO: REUTERS

een agent. „Deze keer slaan jullie ons niet.“

Met behulp van een bulldozer slaagt een aantal demonstranten er toch in binnen te dringen. Politieagenten doen geen moeite meer ze tegen te houden: sommigen maken zich uit de voeten, anderen sluiten zich bij de betogers aan. Er vliegen meubels door de ramen, het als foto's van allerlei regeringsfunctionarissen. Een meisje draagt een stoel naar buiten, een oudere man raapt een stapel papieren op. Zijn wonk-

brauwen gaan in verbazing ontsuudert. Het zijn stemformulieren voor het leger, al ingevuld, zegt hij. „Bewijs voor de fraude, dit neem ik mee naar huis.“

Een militaire helikopter vliegt over en veroorzakt een fluitconcert. Allebei geruchten doen de ronde. „Er zijn tanks op weg naar Belgrado“, zegt de een. Nee, zegt de ander, „Momcillo Perisic (voormalig chef van het leger, inmiddels deel van de oppositie, red.) heeft niet de legerleiding ge-

Gezichtsverlies Van Aartsen in 'Hollands debat'

Van onze redactie politiek

DEN HAAG - In een kamerdebat op een bizar moment kreeg minister Van Aartsen van buitenlandse zaken gisteren zware kritiek wegens zijn verkeerde advies aan de Servische oppositie.

Alle fracties, op de VVD na, hebben de minister het verwijf gemaakt dat hij uiterst onhandig opereerde toen hij eerder deze week zei dat oppositieleider Kostunica zijn boycot van een tweede verkiezingsronde beter kon opgeven en proberen voor de overwinning te gaan.

Van Aartsen hoefde zijn woorden niet in te trekken. Een Groenlinks-motie waarin dat werd gezocht kreeg alleen de steun van alle oppositiepartijen. Toch was er sprake van gevoelig politiek gezichtsverlies omdat ook de coalitiefracties van PvdA en D66 hard oordeelden over het optreden van de minister, die zijn 'gedachten' uitsprak in een radio-interview.

„Het was niet verstandig. De uitspraken ondermijnen de boycotstrategie van de Servische oppositie“, zei Hoekema (D66).

Het politieke relletje aan het Binnenhof kwam op een bizar moment omdat Van Aartsen zich in Belgrado het parlement terwijf in stormd.

VVD-woordvoerder Blianus klaagde over „klein Hollands gesteggel“. De PvdA-er Valk- „Op een moment dat de gebouwen branden in Belgrado heeft het intrekken van deze uitspraken geen enkele waarde.“

De kern van het conflict tussen Van Aartsen en de Kamer is dat de minister weigert in te zien dat zijn analyse over de gewenste koers van Kostunica verkeerd is overgekomen, tot in Belgrado toe. Groenlinks-woordvoester Vos betitelde Van Aartsen als „dom en arrogant“. Haar collega Van Middelkoop (GPV) legde uit dat een minister van buitenlandse zaken niet vrijuit kan filosoferen over een gevoelige kwestie als de boycotsite-boycot. „Een gedachte uiten in de media is al een vorm van buitenlandse politiek.“

Van Aartsen: „Ik behaal dat de Nederlandse regering voluit achter de Servische oppositie staat. En Milosevic hoort in Den Haag, voor het Joegoslavië-tribunaal.“

TERUGBLIK / Vergeefs beroep op rechters

6022000

wacht, de Servische leider in de kou liet staan. Het was in dat jaar de Joegoslavisch-Amerikaanse zakenman Milan Panic die een gooi wilde doen naar het Servische presidentschap. Kort voor de verkiezingen werd het reglement gewijzigd: alleen kandidaten die voor de verkiezingen minstens een jaar in Servië hadden gewoond kwamen als president in aanmerking.

Op basis daarvan besliste de Servische Kiescommissie dat Panic niet mee kon doen. Dat besluit werd echter, tot twee keer toe, door het Hof verworpen. Helpen deed het Panic uiteindelijk niet: hij verloor, nipt, van Milosevic en verliet het land.

Vier jaar later kreeg de oppositie opnieuw een duwtje in de rug van de rechterlijke macht toen het regime de demonstraties wilde verbieden die vooral in Belgrado waren tegen de vervalsing van de uitslag van de lokale verkiezingen. Het regime kreeg nul op het rekest van het Hof. Sindsdien zijn echter op alle niveaus, overal in Servië, kritische rechters vervangen, door meer gezagsgetrouwe figuren. Die besloten gisteren Milosevic tot halverwege volgend jaar respijt te geven.

redactie buitenland

* De poging van de Servische oppositie om via een beroep op het Constitutionele Hof, de laatste beroepsmogelijkheid, de verkiesuitslag te doen herzien is mislukt. Het Hof herzag de uitslag wat al te drastisch, het verwerp hem volledig. De verkiezingen moeten opnieuw, aldus de uitspraak gisteren.

Vergeefs heeft de oppositie gehoopt dat de rechterlijke macht zich niet door de belangen van Slobodan Milosevic zou laten leiden. Ze had daarbij ondermeer de gebeurtenissen in 1992 in gedachten, toen het Hof, onver-

Tom Janssen

Kostunica profiteert van tweede ronde

30 okt 2000

Zolang de stemfraude van Milosevic niet te bewijzen valt, is oppositieleider Kostunica verliezer. De Servische dictator hoopt dat zijn opposant de tweede verkiezingsronde boycot. De oppositie moet hier niet in meegaan. Die kan immers makkelijk nog een keer winnen.

Verkiezingen Joegoslavië

Roel van Duijn

De overwinning van de oppositie in Joegoslavië is een schitterend succes voor Vojislav Kostunica maar het effect ervan is nog lang niet duidelijk. In hun euforie wānen sommigen Milosevic al in China, maar in werkelijkheid houdt hij de touwtjes in handen.

Mocht de president van Joegoslavië, Slobodan Milosevic, aarzelen, dan is er altijd nog zijn ijzeren echtgenote Mira Markovic, vers gekozen in het parle-

ment, om hem te manen de strijd tegen 'verraders en ratten' niet te laten verslappen. Het ziet ernaar uit dat de reactie van de dictator op zijn nederlaag hem aan de macht houdt. Is zijn conclusie dat een tweede ronde nodig is niet een meesterzet? Natuurlijk heeft hij de kiescommissie zover gekregen de score van Kostunica net onder de vijftig procent te houden, zodat die niet al in de eerste ronde winnaar zou zijn. Natuurlijk heeft hij zijn eigen resultaat laten flatteren en natuurlijk is dat de allerergste politieke fraude. Maar het is net geloofwaardig genoeg om de eigen achterban en vooral de gewapende krachten aan Milosevic' kant te houden. De oppositie mist immers het objectieve bewijs dat zij 54 procent van de stemmen heeft gekregen. Door het verbod op waarnemers is er geen internationale organisatie die de winst hard kan maken.

De beschuldiging van de oppositie dat Milosevic vooral in Kosovo stemmen gestolen heeft, is in onze ogen geloofwaardig, maar in Joegoslavië is het een kwestie van welles-nietes. Dat Vojislav Seselj, de psychopathische vice-premier van de Servische radica-

len (SRS), de oppositie nu bijvalt en Kostunica als overwinnaar erkent, is ook al niet overtuigend. Deze grillige politicus heeft daarvoor zijn redenen. Ook zijn kandidaat kreeg van Milosevic' stemmentellers een lagere score - om de stemmen bij Milosevic te kunnen optellen. Dat heeft de vriendschap tussen de president en zijn vice-premier bekoeld.

Milosevic heeft ongetwijfeld gehoopt dat Kostunica niet tot een tweede ronde bereid zou zijn. Net zoals hij ervan genoten heeft dat de Kosovaren in de jaren negentig niet naar de stemlokalen gingen, zodat zijn socialistische partij alle Kosovo-zetels in het parlement kon inpikken. Net zoals hij er ook nu profiteert van de verkiezingsboycot van Montenegro, met als gevolg dat hij en zijn bondgenoten, tegen de werkelijke verhoudingen in, hun meerderheid in het Joegoslavische parlement hebben behouden.

De werkelijke winnaars van de verkiezingen lopen in de val. „Wij zwichten niet voor bedrog,“ zeggen Kostunica en Djindjic en ze hebben gelijk. Maar krijgen zij dat gelijk, als Milosevic in de tweede ronde de enige kandi-

daat is? De oppositie wil de aanspraak van Milosevic op een legitieme tweede ronde breken met geweldloos verzet. Kinderen niet meer naar school, geen theatervoorstellingen, het openbaar vervoer plat, dat is het beeld dat de Democratische Oppositie van Servië (DOS) in het vooruitzicht stelt als Milosevic zijn nederlaag niet erkent en er met de tweede ronde vandoor gaat.

Maar hoe realistisch is het erop te vertrouwen dat deze principiële en sympathieke opzet slaagt? Hoe lang zijn stakingen zonder stakingskas vol te houden? Wanneer slaat strijdlust om in nieuwe depressie als Milosevic zich van alle rumoer niets aantrekt?

Eén ding staat vast. Milosevic laat de demonstranten die zich zondag bij de stemlokalen verzamelen door de politieke wegslaan en belooft de kiezers die ondanks alles hun winnende stem op de enige kandidaat uitbrengen.

De oorlogen van de laatste tien jaar stonden allemaal in direct verband met Milosevic' opkomst en machtsbehoud, inclusief de vele aanslagen op rivalen. Er was nooit plaats voor een geweldloze, democratische regeringswisseling. De kracht van Milosevic is

Belgrado dreigt met 'speciale maatregelen'

Joegoslavië

VERVOLG VAN PAGINA 1

Dinkic weigerde te vertellen of volgens de diskette Vojislav Kostunica in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen wél een absolute meerderheid heeft gehaald, en een tweede ronde dus onzin is. Het bekendmaken van de uitslag is een taak van de kiescommissie, aldus Dinkic.

De protesten tegen president Milosevic zijn gisteren doorgeslagen. In Belgrado gingen 50 000 mensen de straat op, en elders in het land waren blokkades en acties. De stafchef van het leger

heeft persoonlijk geprobeerd stakende mijnwerkers bij de kolomijn van Kolubaru over te halen weer aan het werk te gaan, maar tevergeefs. De mijn is van groot belang voor de elektriciteitsvoorziening in Servië. In delen van het land viel de stroom gisteren uit. Hoewel niet waarschijnlijk is dat dat kwam door de staking, weten de autoriteiten het daar wel aan.

Vandaag moet een algemene staking het land opnieuw plat leggen. Verscheidene actieleiders zijn opgepakt, van 13 mensen is uitdrukkelijk de arrestatie gelast. Het regime heeft gisteren gedreigd met 'speciale maatregelen' tegen oppositieleiders.

dat zijn wreedheid precies in de traditie past en dat hij daarom door velen als een normale, sterke leider wordt ervaren. Na vier oorlogen tegen andere Joegoslavische volkeren zal hij er niet voor terugdeinzen de strijd voort te zetten tegen Servische verraders.

Kostunica heeft daarom een nog overtuigender verkiezingsoverwinning nodig om de kans op grof geweld bij de machtsoverdracht te minimaliseren. Hij moet het hoofd koel houden en de tweede ronde aanvaarden. De moeilijkste opgave is niet meer stemmen behalen dan zijn geraffineerde tegenstander, maar om de stemmen te tellen. Meedoen aan de tweede ronde zou Kostunica vrijwel zeker binnen enkele dagen tot de onbetwiste president maken, waar een boycot en stakingen nog jaren van schermutselingen, op of over het randje van een burgeroorlog, zullen brengen. Moreel en democratisch is de oppositie hoog boven Milosevic verheven. Zij moet nu tonen dat zij ook wat betreft de techniek van de machtsstrijd tegen hem opgewassen is.

Roel van Duijn is gemeenteraadslid voor Amsterdam Anders/De Groenen.

Van Aartsen tegen boycot tweede ronde Joegoslavië

40 okt 2000

Van onze verslaggevers
DEN HAAG - Minister Van Aartsen vindt het niet verstandig als de oppositie in Joegoslavië de tweede ronde van de presidentsverkiezingen boycot, als die er komt.

Oppositiekandidaat Kostunica moet dan volgens de minister de bevolking oproepen massaal op hem te stemmen. De bewindsman zei dat gisteren na afloop van het vragenuurtje in de Tweede Kamer.

In de Tweede Kamer is met verbazing en irritatie op de uitlatingen van Van Aartsen gereageerd. De PvdA-Kamerleden Valk en Koenders eisen zo snel mogelijk opheldering van de minister.

„Op het moment dat de oppositie kiest voor een boycot van een tweede verkiezingsronde, juist omdat er sterke aanwijzingen zijn voor fraude en de EU bevestigt dat, dan moet je deze lijn steunen,“ vinden de Kamerleden.

Ook CDA-Kamerlid Verhagen is verbolgen over de uitspraken van de liberale bewindsman: „Wat Van Aartsen nu doet is het front tegen Milosevic doorbreken.“

GroenLinks wil een spoeddebat met de minister. Het Kamerlid Vos noemt de uitlatingen van Van Aartsen een onbezonnen actie. „Waarom heeft de minister voor deze merkwaardige Alleingang gekozen? Is dit in het kabinet besproken? Ziet hij niet in dat hij hiermee onnodige druk zet op de Servische oppositie?“

Van Aartsen is de eerste EU-bewindsman die zich niet langer verzet tegen een tweede ronde. Tot nu toe hield de Unie vast aan een kleinkeerde overwinning van Kostunica op de zittende president Milosevic. Volgens Van Aart-

sen zou een boycot Milosevic het excuus kunnen geven aan de macht te blijven. De kans dat Milosevic de tweede ronde zo kan manipuleren dat hij er als overwinnaar uitkomt, acht Van Aartsen verwaarloosbaar. De eerste ronde heeft al aangetoond dat de steun voor Kostunica te groot is om weg te masseren, meent de bewindsman.

Een woordvoerder van euro-commissaris Patten van externe betrekkingen zei in een reactie dat de Europese Commissie nog steeds achter de strategie van de Joegoslavische oppositie staat. EU-voorzitter Frankrijk vindt het niet aan de Unie om te bepalen of er een tweede ronde moet komen, aldus een woordvoerder. Dat is aan de bevolking en aan de oppositie en haar leider Kostunica. Als hij wil dat er een tweede ronde komt, steunen we hem, zo reageerde de woordvoerder.

Vooralsnog is er geen enkel teken dat Kostunica van plan is om mee te doen aan de tweede ronde, die zondag zou moeten worden gehouden. De VN-hoge commissaris voor de mensenrechten in Joegoslavië, Jiri Dienstbier, heeft gisteren gevraagd om een hertelling van de stemmen die in de eerste verkiezingsronde zijn uitgebracht. „De resultaten moeten zijn gemanipuleerd,“ verklaarde hij tegenover verslaggevers in Joegoslavië.

De Servische oppositie zegt te beschikken over een diskette waarop de werkelijke uitslag van de stembusgang staat. Volgens Mladjan Dinkic, leider van een onafhankelijk onderzoeksinstituut, is de diskette de oppositie letterlijk toegeworpen vanuit het Joegoslavische Bureau voor de Statistiek.

VERVOLG OP PAGINA 5

Criminele sabotage Servië wil actieleiding vervolgen

Door onze correspondent YAËL VINCKX

SKOPJE/BELGRADO, 4 OKT. De Servische regering heeft ge-waarschuwd tegen 'subversieve activiteiten' door de opposi-tie en haar aanhangers. De daders zullen worden gestraft, al-dus de regering.

De waarschuwing, die gisteravond werd voorgelezen op de Servische staatstelevisie, komt tegelijk met een harder optreden door de Servi-sche autoriteiten. Zo heeft het openbaar ministerie aangekondigd elf stakingleiders te vervolgen wegens 'criminele sabotage' en zijn tienduizenden demonstranten in de hoofdstad Belgrado op een kordon van agenten gestuit.

In de noordelijk gelegen stad Novi Sad hebben agenten enkele tienduizenden demonstranten gis-teren de toegang tot de nieuwe brug belet. De herbouwde brug, die vorig jaar door de NAVO werd gebombardeerd, zou nog door de Joegoslavische president Slobodan Milošević worden geopend. Later lieten de agenten drie de-monstranten toe, die symbolisch een lint doorknipten.

De oppositie en de demonst-ranten eisen het aftreden van Milošević. Ze menen dat hun kandidaat, Vojislav Koštunica, de presidents-verkiezingen van 24 september heeft gewonnen. De kiescommis-sie heeft een tweede ronde gelast, zondag aanstaande.

Koštunica krijgt veel steun van de mijnwerkers in Servië. In de Kolubava-mijn zijn 4.500 mijn-werkers sinds vrijdag in staking.

De mijnwerkers vrezen een in-grijpen van het Joegoslavische leger, „maar het leger heeft ons no-dig om de machines aan te krij-gen”, aldus stakingleider Aleksan-

der Karić. De autoriteiten hebben gisteren de stroom gedurende en-kele uren in Belgrado uitgescha-keld, „vanwege een dreigend tekort aan elektriciteit”. Het stakingscomité meent dat het regime hen in een kwaad daglicht probeert te stellen. „Er is nog genoeg stroom”, aldus Karić.

De Russische president Vladi-mir Poetin, die Milošević en Koš-tunica heeft uitgenodigd voor een gesprek in Moskou, heeft een posi-tieve reactie gekregen van Koš-tunica. Of Milošević ook heeft ge-reageerd, is niet bekend.

De speciale afgevaardigde van de Verenigde Naties voor mensen-rechten op de Balkan, Jiri Dienst-bier, heeft voor de Britse tv-zender BBC gezegd Milošević wellicht te vrijwaren van vervolging door het Joegoslavië Tribunaal. Hij moet dan wel de macht overdragen. „De vraag is of we meer zijn geïnteres-seerd in Milošević of in de toe-komst van tien miljoen Serviërs.” Milošević wordt gezocht voor oor-logsmisdaden in Kosovo.

Een hoge medewerker van het Zwitserse bankwezen, Othmar Wyss, heeft tegenover de Zwitserse krant *Metropol* verklaard dat de Zwitserse bankrekeningen van dertig naaste medewerkers van Milošević zijn geblokkeerd. Op de rekeningen zou meer dan 57 mil-joen dollar staan. Geen van de re-keningen zou op de naam van Mi-lošević zijn gesteld.

Media spelen cruciaale rol in machtsstrijd

De eerste scheuren in de propaganda-apparaat van de Joegoslavische president Milošević geven de oppositie hoop, maar het gewraakte regiem is daarmee nog niet het zwijgen opgelegd.

Door onze correspondent

RENÉE POSTMA

BOEDAPEST, 4 OKT. „Milošević is de media nog niet helemaal kwijt, maar het staat wel te gebeuren.” Hari Štajner is directeur van het onafhankelijke Media Center in Belgrado. Tot zijn grote verbazing zag hij deze week een groep jour-nalisten van het regeringsblad *Politika* verschijnen. Of ze op het Me-dia Center mochten vergaderen over objectieve berichtgeving. „Ze hebben een brief opgesteld waarin ze de leiding van *Politika* vragen het redactiebeleid te veranderen.”

Štajner geeft toe dat het tekenen van een petitie nog geen machts-wisseling betekent, maar hij noemt de actie van de afvalligen wel een belangrijke stap. „Het dagblad *Politika*, de staatsradio en -televisie RTS, dat zijn instanties die dertien jaar lang voor honderd en één pro-cent in handen waren van de staatspropaganda.” De eerste scheuren geven hoop, zeker bij *Politika* dat volgens Štajner op de Balkan in het verleden als een insti-tuut gold waar iedere journalist wilde werken. „Iedereen wil *Politika* graag in zijn oude glorie herstel-len.”

De media zijn cruciaal voor de uitkomst van de machtsstrijd tus-sen Milošević en zijn volk. Štajner: „Hij kwam dertien jaar geleden aan de macht omdat hij zich reali-seerde hoe belangrijk de rol van de media is. Hij heeft zich onmiddellijk meester gemaakt van de be-langrijkste kranten en de staatsra-dio- en televisie RTS. Dat juist op dat front scheuren te zien zijn, be-tekent dat zijn macht wankelt.”

Niet alleen journalisten van *Politika*, maar ook van het officiële persbureau *Tanjug* en de genoem-de staatsradio en -televisie onder-tekenen petitie die objectieve be-richtgeving eisen. Maar daarmee is het propaganda-apparaat van het regiem nog niet tot zwijgen ge-bracht.

Redactrice Bojana Karavidić van *Radio Novi Sad*, onderdeel van de staatsradio, vertelt dat bij haar zender tweehonderd mensen ook zo'n petitie over objectieve be-richtgeving hebben getekend. Ze zijn in staking, de uitzendingen worden gevuld met oud materiaal. De stakers hebben wel een paar minuten zendtijd gekregen om uit te leggen wat er aan de hand is. Karavidić klinkt erg voorzichtig. De stakers willen eerst van een advocaat horen wat hun positie is voor ze verder gaan. „U moet weten dat wij economisch volkomen afhan-kelijk zijn van onze banen.”

Uitzendingen overnemen en de directie van *Radio Novi Sad* weg-sturen is er dan ook niet bij. De televisie van Novi Sad heeft eerder deze week wel korte tijd 'ander' nieuws uitgezonden, maar daar is sinds dinsdag de oude staatspropaganda weer terug.

Toch heeft het grootste deel van Servië toegang tot onafhankelijke berichtgeving. Na de protestgolf in de winter van 1996-1997 waarin erkenning geëist werd van de uitsla-gen van lokale verkiezingen (eveneens gemanipuleerd door het re-giem) kwamen de meeste lokale staatszenders onder strakke lei-ding van het regiem. Tegelijkertijd ontstonden er nieuwe commerciële zenders die via het netwerk van onafhankelijke media (ANEM) wel onafhankelijk nieuws begon-nen uit te zenden. In provinciesteden als Čačak, Kraljevo, Kraguje-

Belgrado is een zwart gat in het mediabestel

vac en Niš, waar dagelijks tienduizenden mensen op de been komen, is de nieuwsvoorziening wat dat betreft geen probleem.

In Belgrado dat tijdens de vorige protestgolf bediend werd door het onafhankelijke radiostation *B-92* (inmiddels *B2-92*) en door *Studio B* televisie, is dat wel het geval. „Bel-grado is wat dat betreft een zwart gat”, vertelt Štajner van het Media Center. *B2-92* is alleen via het internet en de satelliet te ontvangen en dat is voor gewone mensen nau-welijks te doen. *Studio B* heeft zijn onafhankelijkheid verloren.

De inwoners van Belgrado heb-ben daarentegen wel weer beschik-king over een groot aantal onaf-hankelijke dagbladen als *Danas* en *Glas Javnosti*, maar die zijn natuur-lijk veel minder actueel dan de een radio- of televisiestation. Gebrek aan informatie is daarom volgens sommige waarnemers één van de redenen dat de protesten tegen de weigering van Milošević om zijn verkiezingsnederlaag te erkennen, in Belgrado veel minder bijtend zijn dan in de provinciesteden.

Amerika moet zich niet terugtrekken uit de Balkan

4 okt 2000

Zolang een vreedzaam en democratisch Europa wordt bedreigd door georganiseerd geweld op de Balkan, is een Amerikaanse militaire aanwezigheid daar noodzakelijk, vindt Ivo H. Daalder.

Opnieuw probeert het Amerikaanse Congres met een wet een einde te maken aan de Amerikaanse militaire betrokkenheid in Kosovo. Een Congrescommissie bereidt een wetsontwerp voor het Huis van Afgevaardigden voor, waarin wordt voorgesteld alle zesduizend nu in Kosovo gelegerde Amerikaanse manschappen met ingang van april volgend jaar terug te trekken, tenzij de president kan garanderen dat de Europese bondgenoten het grootste deel van de troepen en kosten voor hun rekening nemen.

Eerder dit jaar is een soortgelijke maatregel door een kleine meerderheid in de Senaat afgestemd. De Republikeinse presidentskandidaat, George W. Bush, is tegen dit door Republikeinen ingediende wetsvoorstel, maar uitsluitend omdat het de privileges van de president aantast.

Tegelijkertijd blijkt uit zijn eigen herhaalde verklaringen – en die van zijn running mate, oud minister van Defensie Dick Cheney – dat het Republikeinse programma strookt met de opvattingen van de indianers van het wetsvoorstel: Europa moet meer doen en de Amerikaanse troepen moeten uit de Balkan worden teruggetrokken (zij het op ordelijke wijze), aangezien hun aanwezigheid geen enkel Amerikaans belang dient.

Er zijn twee redenen waarom Bush en zijn aanhangers geen gelijk hebben. Bovendien is het dubbel gevaarlijk om deze kwestie juist op dit moment aan te snijden, nu er belangrijke verkiezingen worden gehouden in Servië en een nieuw conflict in Montenegro dreigt.

Eerst de feiten. In de Balkan neemt Europa zijn verantwoordelijkheid – veel meer dan men zou denken op grond van de klachten van het Congres. Op dit moment vormen de Amerikaanse manschappen twintig procent

in Kosovo. In de afgelopen tien jaar heeft Europa meer dan driemaal zoveel aan niet-militaire steun uitgegeven als de Verenigde Staten. En in Kosovo is bijna negentig procent van alle niet-militaire kosten betaald door de Europese belastingbetaler.

Meer in het algemeen is de regelmatig geuite klacht, als zouden de Verenigde Staten een onevenredig groot aandeel hebben in vredesoperaties, pertinent onjuist. Neem de twee grootste vredesoperaties van de Verenigde Naties van dit moment. In Oost-Timor hebben de Australiërs de leiding genomen en veel Europese landen leveren een aanzienlijke bijdrage. In Sierra Leone zijn het vooral de Nigeria-

nen die de kar trekken – en Groot-Brittannië, dat met succes ingreep toen deze operatie dreigde te mislukken.

In totaal bedraagt de Amerikaanse troepeninzet nog niet één procent van de 37.350 troepen die op dit moment door de Verenigde Naties bij vredesoperaties worden ingezet. Het zou ook niet anders moeten zijn, gezien de vele andere verantwoordelijkheden van de Verenigde Staten in de wereld. Maar de vaak te horen mening dat Amerika te veel aan vredeshandhaving doet, is simpelweg niet staande te houden.

Maar hoe zit het met het andere argument – dat de Verenigde Staten inspringen waar anderen het

laten afweten, en de Amerikaanse betrokkenheid geen enkel Amerikaans belang dient? Dit argument gaat voorbij aan twee wezenlijke belangen.

Ten eerste moeten de vs wel aan de door de NAVO geleide vredesoperaties in Kosovo en Bosnië blijven deelnemen, willen Washington de cruciale, leidende rol in het Atlantische bondgenootschap behouden. Als de Verenigde Staten niet bereid zijn een gering deel van de risico's en lasten van deze vredesinitiatieven op zich te nemen, kunnen ze bezwaarlijk vasthouden aan hun leidersrol in de NAVO, als deze verdragsorganisatie aanwezigheid in de Balkan nu juist hoort in het vaandel schrijft. Bovendien zou eenzijdige terugtrekking uit de belangrijkste NAVO-operaties niet direct bijdragen aan de versterking van de Amerikaanse bondgenootschappen die volgens Bush en de zijnen hard nodig is.

Het voornaamste is echter dat de Verenigde Staten belang hebben bij een vreedzaam, onverdeeld en democratisch Europa, en daarom aanwezig zijn op de Balkan. Amerika heeft sinds de Tweede Wereldoorlog veel geïnvesteerd om van West-Europa een stabiele, welvarende en democratische partner te maken, en dat is gelukt. Toen de Koude Oorlog was afgelopen, hebben Europa en de Verenigde Staten de handen ineengeslagen om de stabiliteit en veiligheid die ze al zo lang kennen verder te verbreiden.

Cruciaal daarbij is de aanwezigheid van de NAVO op de Balkan – de enige Europese regio waar vrede en stabiliteit vooralsnog niet gegarandeerd zijn. Als leider van het bondgenootschap moeten de Verenigde Staten ook hun aandeel leveren. De vs hoeven niet altijd het leeuwendeel van de troepen of de kosten voor hun rekening te nemen, en in dit geval gebeurt dat ook niet. Maar zolang een vreedzaam en democratisch Europa wordt bedreigd door georganiseerd geweld in de Balkan, zal de Amerikaanse militaire aanwezigheid in welke vorm dan ook noodzakelijk blijven.

Ivo H. Daalder is verbonden aan de Brookings Institution en was als staf lid van de Nationale Veiligheidsraad in de eerste regering-Clinton coördinator van het Amerikaanse beleid voor Bosnië. © The Washington Post.

Een Amerikaanse militaire instructeur geeft aanwijzingen aan Kroatische soldaten. (Foto AP)

Minister wil tweede verkiezingsronde Van Aartsen valt oppositie Servië af

2000

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 4 OKT. Minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) heeft er gisteren als eerste bewindsman binnen de Europese Unie voor gepleit dat de oppositie in Joegoslavië toch deelneemt aan de tweede ronde van de presidentsverkiezingen, zondag aanstaande.

De Joegoslavische pers, die trouw is aan de zittende president, Slobodan Milošević, heeft aan Van Aartsens suggestie vanochtend grote aandacht besteed.

Binnen de Europese Unie is onenigheid ontstaan over het beleid tegenover Joegoslavië. Van Aartsen is niet de enige EU-minister van Buitenlandse Zaken die vindt dat de Joegoslavische oppositie hieraan moet deelnemen, zo bevestigen goed geïnformeerde bronnen in Brussel en Den Haag.

Van Aartsen deed zijn uitspraken in een vraaggesprek met onder meer Radio 1. Hij zei dat Vojislav Koštunica, die op 24 september de eerste ronde van de Joegoslavische presidentsverkiezingen won, er goed aan doet zijn aanhangers op te roepen in de tweede ronde te gaan stemmen. „Ik hoop (...) dat Koštunica zijn aanhang zal vragen om in de tweede ronde naar de stembus te gaan en weer massaal op hem te stemmen”, aldus Van Aartsen.

Het Franse voorzitterschap van de EU blijft oppositieleider Koštunica aansporen om de tweede verkiezingsronde af te wijzen omdat hij al bij de eerste ronde met voldoende meerderheid zittend president Milošević heeft verslagen. Solana, de hoge functionaris voor het buitenlands beleid van de Europese Unie, geeft officieel geen commentaar op de aansporing van Van Aartsen. Hij stelt zich op het standpunt dat iedere minister zijn eigen redenen heeft om uitspraken te doen.

Maar volgens Brusselse diplomaten wordt al enige dagen tussen de lidstaten gedebatteerd over de beste houding in de Joegoslavische

crisis. In diplomatieke kringen in Den Haag wordt gesteld dat ook onder Britse, Franse, Italiaanse en Griekse diplomaten grote bezorgdheid leeft dat de boycot tot een, althans formeel, geldige overwinning van Milošević bij de presidentsverkiezingen kan leiden, terwijl in werkelijkheid de volksgunten naar zijn opponent Koštunica uitgaat, wiens overwinning de Europese voorkeur heeft.

Deze landen zijn ervan overtuigd dat Koštunica bij een tweede ronde een massale overwinning zal behalen, zodat Milošević niets meer kan opeisen. Officieel heeft de EU Koštunica na de eerste verkiezingsronde al als overwinnaar erkend en daarmee impliciet verklaard dat er voor een tweede ronde geen noodzaak is. Frankrijk houdt aan dat standpunt vast. Diplomaten proberen op het ogenblik de tegenstelling binnen de EU te overbruggen met de formule dat het een zaak van Koštunica en de Joegoslavische oppositie zelf is om te beslissen of ze aan de verkiezingen meedoen of niet en dat de EU ze in alle gevallen zal steunen, hoe de keuze ook uitvalt.

Het belangrijkste Servische dagblad, Politika, dat trouw is aan Milošević, plaatst de uitspraken van Van Aartsen vanochtend prominent op de voorpagina, onder de kop 'Holland tegen boycot van de tweede ronde'. (www.politika.co.yu) De voorpagina wordt gedomineerd door waarschuwingen van de Joegoslavische regering dat tegen leden van de oppositie die oproepen tot stakingen en blokkades 'maatregelen' zullen worden genomen. [* Vervolg VAN AARTSEN: pagina 2]

VAN AARTSEN

4 okt 2000

Diplomatie binnen EU aarzelt over Koštunica

[* Vervolg van pagina 1] Politika geeft Van Aartsens uitspraken correct weer, en constateert dat hij de eerste leider van een EU-land is die zich op deze manier uit. De krant zegt dat Van Aartsens uitspraken stroken met die van Jiri Dienstbier, afgezet van de Verenigde Naties op de Balkan.

Leden van de oppositie reageerden vanmorgen desgevraagd verbaasd op de uitspraken van Van Aartsen. Žarko Korać, leider van de Sociaal Democratische Unie, één van de partijen binnen de democratische oppositie DOS: „Wát heeft hij gezegd? Dat we aan de tweede ronde mee moeten doen? Heeft hij er dan geen besef van dat Milošević illegaal in die tweede ronde is gekomen?” Servische oppositieleiden denken dat het de Nederlandse minister moet zijn ontgaan dat de procedures bij het tellen van de stemmen frauduleus zijn geweest en dat de Joegoslavische president zich in een tweede ronde zeker van dezelfde trucs zal bedienen, met als enig verschil dat hij nu precies weet hoeveel hij in de eerste ronde te kort is gekomen.

Van Aartsen meent dat Koštunica geen oplossing heeft voor het

probleem dat bij een boycot door de oppositie Milošević zichzelf straks op zondag tot de legitieme overwinnaar van de verkiezing kan uitroepen. „Koštunica bevindt zich nu, denk ik, in de positie dat hij er het beste aan doet om zijn aanhang te vragen: man en vrouw, jongens, meisjes: ga naar die stembus”, aldus Van Aartsen.

De bedenkingen tegen de thans door de Joegoslavische oppositie gevolgde tactiek worden mede ingegeven door een zekere voorzichtigheid ten aanzien van Koštunica, met wie de Europese diplomatie nog maar sinds korte tijd contact heeft. Ook de oppositiekandidaat is immers een Servische nationalist, net als Milošević. Koštunica is ongetwijfeld het betere alternatief maar is niet zonder meer iemand waar de Europese diplomatie op de Balkan zich aan kan uitleveren, aldus diplomatieke bronnen.

De Servische regering heeft gisteren op de staatstelevisie gewaarschuwd tegen 'subversieve activiteiten' door de oppositie en haar aanhangers. De waarschuwing komt tegelijk met een harder optreden door de Servische autoriteiten tegen de oppositie.

Joegoslavische generaal: Geen inzet leger tegen oppositie

Door onze correspondent VÄL VINCKX

PODGORICA/BELGRADO, 28 SEPT. De stafchef van het Joegoslavische leger, generaal Nebojša Pavković, heeft verklaard het leger niet in te zetten tegen demonstranten die het aftreden van president Milošević eisen.

Gisteravond verzamelden circa 200.000 mensen zich in Belgrado om te protesteren tegen de tweede ronde in de Joegoslavische presidentsverkiezingen. Vanochtend felicitteerde de patriarch van de Servische orthodoxe kerk oppositie-kandidaat Vojislav Koštunica met zijn overwinning.

Generaal Pavković sprak voor de Franse tv-zender France 3. Hij verklaarde dat „het leger de wens van het volk zal respecteren”. Hij zei ook dat de huidige president van Joegoslavië, Slobodan Milošević, „het leger nooit de opdracht zou geven om op te treden tegen het eigen volk”. Op de vraag zou hij toch een order krijgen, antwoordde hij: „Het leger heeft zich nooit beziggehouden met politiek. We komen alleen in actie als het land wordt aangevallen door buitenlandse krachten.”

De federatie kiescommissie kondigde afgelopen nacht een definitieve tweede ronde in de Joegoslavische presidentsverkiezingen aan. Volgens de kiescommissie heeft Koštunica (49 procent) noch Milošević (38 procent) meer dan vijf procent van de stemmen behaald. Even daarvoor had Koštunica nog gezegd geen tweede ronde te zullen accepteren. Op een massale bijeenkomst in de Servische hoofdstad Belgrado zei hij „niet te zullen onderhandelen met Milošević”. De oppositie is ervan overtuigd dat Koštunica 55 procent van de stemmen heeft gekregen in de eerste ronde van de verkiezingen, die afgelopen zondag werden gehouden, en dat hij dus de nieuwe president van Joegoslavië is.

Koštunica speelde tijdens zijn toespraak ook in op het geweten van Joegoslavische strijdkrachten. „De politie en het leger zijn onder-

deel van het volk. Zij moeten het land verdedigen en niet een man en zijn familie. Hij deed ook een handreiking naar de leden van Milošević partij, de Socialistische Partij van Servie (SPS) en zei dat SPS'ers niet hoedden te vrezen voor wrakacties. „Wij zullen mensen met een andere mening niet achtervolgen, wij zullen geen huizen binnenvallen.”

De oppositie is van plan elke avond te protesteren tegen de officiële resultaten. Onder verwijzing naar massa-demonstraties in de winter van 1996, toen duizenden mensen de straat op gingen om tegen Milošević te protesteren, zei oppositieleider Zoran Djindjić: „We zullen deze keer niet achtentachtig dagen door Belgrado lopen. We zullen deze keer harder actie voeren.” Hij voorspelde een totale blokkade van het openbare leven in Servie, „waartbij geen werknemer naar zijn werk gaat en geen kind naar school gaat”.

Intussen verschenen de eerste schetsen in het Milošević-kamp. De patriarch van de Servisch Orthodoxe Kerk, Pavle, heeft vanochtend oppositie-kandidaat Koštunica gefeliciteerd met diens overwinning. De directeur van de autofabriek Zastava en tevens federaal minister van Financien, Mladić Beko, heeft zijn functie in de fabriek neergelegd. Hij verklaarde dat het „geen politieke beslissing was”. Maar anderen hebben gezegd dat Beko zijn functie heeft neergelegd als gevolg van de povere verkiezingsresultaten voor de socialisten. Mladjan Dimkic, directeur van G17, een vooraanstaande club van onafhankelijke economen, heeft laten weten dat enkele hogere, socialistische partijleden het land zijn ontvlucht.

Generaal Panković: leger blijft erbuiten

BELGRADO, 28 SEPT. Wat er de komende dagen ook gebeurt in Joegoslavië, de in de verkiezingsstrijd verslagen president Slobodan Milošević zal het leger nooit de opdracht geven zich tegen het volk te keren. Wat meer is: president Milošević zal zich volledig neerleggen bij de keuze van de Joegoslaven.

Die geruststellende verzekering heeft de stafchef van de Joegoslavische strijdkrachten, generaal Nebojša Pavković, gisteren gegeven in een vraaggesprek met de televisiezender France 3. „Ik geloof dat president Milošević het leger nooit de opdracht zal geven zich tegen zijn volk te keren, hij respecteert zijn keuze. Het probleem is erachter te komen hoe het andere kamp zich zal gedragen.”

Ook in het geval van onrust, hoeft de bevolking niet te vrezen voor een interventie van de strijdkrachten, aldus generaal Pavković. „Om de kalme te doen terugkeren, bestaat er een ministerie van Binnenlandse Zaken. Het leger komt niet tussenbeide in dat soort van situaties. Het leger heeft andere plichten.”

Op de vraag wat hij als chefstaf van het leger zou doen indien hij de opdracht zou krijgen om te interveniëren, antwoordde Pavković: „Het leger bevindt zich volledig buiten het politiekamp en het heeft zich nooit gemengd in politieke

aangelegenheden.” En, zei hij: „Er is geen enkele reden voor het leger om op het volk te schieten. Het leger komt alleen in actie in het geval van een buitenlandse dreiging.”

De verkiezingen, zo zei Pavković, zijn gehouden „opdat er een overwinnaar uit tevoorschijn zou komen. We moeten de resultaten ervan accepteren, hoe ze ook uitvallen”. Volgens hem zijn ze vertolpen „volgens de democratische spelregels, in een democratisch klimaat. Er is geen enkele fraudeleuze handeling geweest, geen enkele onregelmatigheid, en er is geen enkele reden voor iemand om ontevreden te zijn”.

Dat er in het Westen kritiek bestaat op de gang van zaken, begrijpt generaal Pavković overigens wel. „Het Westen heeft zich bemoeid met de verkiezingen in ons land en daarom wil het Westen een uitslag die het goed uitkomt.” Op de vraag of oppositiekandidaat Koštunica als president in staat zal zijn de belangen van Joegoslavië te behartigen, antwoordde Pavković: „Dat weet ik niet. Ik weet alleen dat er in de periode voorafgaand aan de verkiezingen sprake is geweest van handelingen die indruisen tegen het belang van het volk en de toekomst van het land.” Over Milošević zei Pavković ten slotte: „Hij is de opperbevelhebber van de strijdkrachten. Hij is mijn hoogste baas” (AFP)

Kouchner in race UNHCR

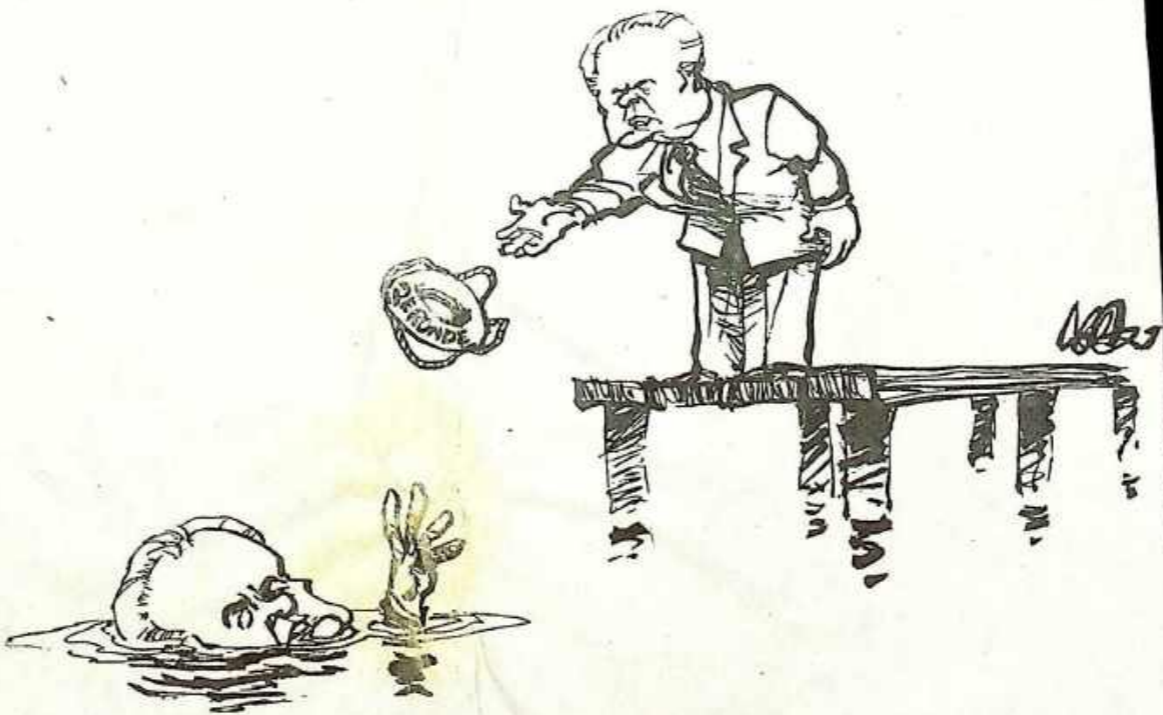
2000

Door een onzer redacteurs
NEW YORK/ROTTERDAM, 28 SEPT. De Franse VN-bestuurder in Kosovo, Bernard Kouchner, heeft gisteren in New York verklaard kandidaat te zijn voor de post van Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN. Nederland heeft minister Pronk (VROM) gelanceerd voor de baan bij UNHCR. Afgelopen zaterdag meldde deze krant dat premier Kok en minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) de indruk hebben na gesprekken met VN-chef Kofi Annan dat er nog maar twee

kandidaten over zijn: Pronk en de Noorse oud-minister van Buitenlandse Zaken Knut Volleback. Kouchner is afgefallen, is volgens ingewijden de indruk van de Nederlandse regering. Kouchner zei gisteren op de vraag of hij kandidaat is: „Het is algemeen bekend. Dus ja, ik ben het.” Hij voegde er aan toe: „Het hangt af van mijn land. Het hangt voornamelijk af van de beslissing van de secretaris-generaal.” Annan benoemt de UNHCR-topman zelf. Volgens VN-bronnen zijn er in elk geval zeven kandidaten.

jos collignon

28 sept 2000

'Geen politiek geweld' Contactgroep maant bewind van Milošević

Door onze redacteur ROBERT VAN DE ROER

NEW YORK, 15 SEPT. Rusland en vijf grote Westerse landen hebben gisteren een oproep gedaan tot democratisering van Joegoslavië en Belgrado gemaand geen politiek geweld in Servië of tegen Montenegro te gebruiken.

De waarschuwing werd, tien dagen voor belangrijke verkiezingen in Joegoslavië, in New York geuit door de ministers van Buitenlandse Zaken van de Contactgroep voor ex-Joegoslavië. Die Contactgroep kwam gisteren, in de marge van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, voor het eerst weer bijeen sinds de NAVO-luchtcampagne in Kosovo vorig jaar.

„De ministers kijken uit naar een democratische Federale Republiek Joegoslavië, opdat die opnieuw geïntegreerd kan worden in de internationale gemeenschap en haar rechtmatige rol kan spelen door bij te dragen aan stabiliteit in de hele regio”, meldt een gezamenlijke verklaring van de ministers van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Italië en Rusland.

De in het verleden vaak verdeelde Contactgroep moest ook gisteren na onderhandelingen een conceptverklaring afzakken. Daarin stond nog een oproep voor „democratische verandering” in Joegoslavië. Maar Westerse diplomaten hielden na afloop van het bepraat op de Italiaanse VN-missie vol dat het opmerkelijk was dat Rusland, van oudsher een bondgenoot van Servië, zich aangesloten had bij de Westerse waarschuwing.

De ministers spraken ook hun bezorgdheid uit over de herziening van de Joegoslavische grondwet, die de herverkiezing van president Milošević mogelijk maakt. Zij riepen Belgrado op „zich te onthouden van elke actie, die bijdraagt aan een verdere escalatie van het conflict”. Ze spraken hun steun uit

aan de democratisch gezinde leiders van Montenegro en waarschuwden Belgrado voor elke dreiging met geweld tegen de zusterrepubliek van Servië.

Rusland en de vijf NAVO-landen riepen voorts de Servische oppositie op „door te gaan met bij te dragen aan de vreedzame democratische ontwikkeling” van Joegoslavië. De uitkomst van de verkiezingen op 24 september zullen zij beoordelen aan de hand van internationaal erkende maatstaven, aldus de verklaring.

De woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken wees er gisteren op dat Milošević een aanbod van de Europese veiligheidsorganisatie OVSE voor waarnemers bij de verkiezingen had geweigerd. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Albright, waarschuwde dat Milošević de verkiezingen kan „stelen” en riep het Servische volk op toezicht te houden op de stemmentelling. Overigens worden in Servië ook binnenlandse onafhankelijke waarnemers bij de verkiezingen gewerd.

De contactgroep sprak gisteren tevens voorzichtig steun uit aan de aanstaande, door de VN georganiseerde, lokale verkiezingen in Kosovo. Rusland vond deze verkiezingen voorbarig door het geweld van Kosovo-Albanen tegen de Servische minderheid. „Grondig voorbereide en democratische” verkiezingen vormen een „belangrijke stap op weg naar democratisering” van Kosovo, zoals de VN die in resolutie 1244 hebben voorgeschreven, aldus de Contactgroep.

De Contactgroep, opgericht tijdens de oorlog in Bosnië om de internationale opstelling te coördineren, kwam in februari vorig jaar voor het laatst bijeen tijdens het mislukte vredesoverleg over Kosovo in Rambouillet.

Koštica oogst in Kosovo alleen rot fruit

Vojislav Koštica, kandidaat van de oppositie voor de Joegoslavische presidentsverkiezingen, bezocht gisteren Kosovo. De verwachte victorie bleef uit: de kandidaat liep tegen de aanhang van Milošević op.

Door onze correspondent
YAËL VINCKX

MITROVICA, 15 SEPT. De boeren hebben een goede paprika-oogst en Vojislav Koštica heeft het geweten. De ene na de andere overrijpe paprika spat boven zijn hoofd uiteen. De marktvrouwen glimlachen; ze verkopen vandaag evenveel paprika's, tomaten en eieren als normaal in een week. Blikjes frisdrank en zakken huisvuil vliegen om de oren van de man die de volgende president van Joegoslavië wil zijn en die vandaag in Kosovo, waar men in de Joegoslavische verkiezingen mag stemmen omdat Kosovo tenslotte formeel nog deel uitmaakt van Joegoslavië, zeltjes komt winnen maar rot fruit oogst.

Actie Tomaat. De aanhang van de president Slobodan Milošević heeft zich gedegen voorbereid. Oudere mannen dragen kilo's fruit naar jongens die het beste gooien. Pats, die was raak! Vrouwen slaan met bezemstelen op de wagens in het gevolg van Koštica. Een ruit gaat aan diggelen. Professionele onruststokers ruien voortdurend het jonge publiek op, ze slaan als eerste op het dak van Koštica's auto en zwingelen de spreekkoren aan als de jeugd dreigt in te zakken: 'Slobo Slobo Slobo!'

De jurist Vojislav Koštica, kandidaat van de oppositie bij de komende presidentsverkiezingen in Joegoslavië, staat bekend als een verlegen en bescheiden man. Niet vandaag. Hij is woedend over de behandeling die hem ten deel valt in de Kosovaarse stad Mitrovica, strikt gescheiden in een Albanees en een Servische deel. Hij schreeuwt, met overslaande stem, in de microfoon die prompt dicht slaat.

Koštica heeft veel voor op zijn belangrijkste opponent in de race om het Joegoslavische presidentschap, Slobodan Milošević. Koštica kan bijvoorbeeld, zo zegt de oppositie, naar Kosovo en Montenegro reizen. Milošević kan dat niet; hij wordt gezocht door het Joegoslavisch-Tribunaal wegens oorlogsmisdaden en loopt zowel in Kosovo als in Montenegro de kans te worden gearresteerd.

Maar moet Koštica blij zijn

Medewerkers van Koštica (met de microfoon in de hand) proberen hem in Mitrovica tegen de regen van fruit en stenen te beschermen. (Foto Kael Alford)

met zijn gisteren gehouden bezoek aan Kosovo? Zelf houdt hij vol van wel – zelfs na de paprikaregen, de klap met de steen die hem licht aan het hoofd verwondt en de tomatensap die zijn pak bedekt. „Ik kom naar Kosovo, hij durft niet. Ik heb aanhangers, hij betaalt mensen om hem toe te juichen. Ik heb geen geheimen, hij moet constant zijn zwakheden verbergen.”

Nog nooit had een presidentskandidaat zoveel kans om Milošević te verslaan. In de peilingen staat Koštica voor op Milošević: 35 tegen 23 procent. Het georganiseerde protest in Mitrovica kan die voorsprong niet verloothen.

Maar de buit is nog niet binnen, waarschuwt hij zelf regelmatig. Een kwart van de kiezers heeft nog niet beslist. Bovendien kan Milošević de verkiezingen uitstellen of de uitkomst beïnvloeden door grootscheepse stemmenfraude. Naar verluidt moet Milošević een half miljoen stemmen stelen om van Koštica te winnen.

Koštica's grote troef is zijn kritische houding naar het Westen. Het Servische volk waardeert dat. Het zuchtte tenslotte een jaar geleden nog onder de bombardementen van het Westen in de oorlog om Kosovo. Koštica heeft die 'aanval' sterk veroordeeld, evenals de 'verovering' van Kosovo door de

internationale gemeenschap. Dergelijke retoriek maakt hem onbegrijpbaar voor Milošević en de zijnen, die hem zo graag als Amerikanen-liefje willen afschilderen.

Zijn bezoek aan Kosovo brengt hem dan ook in een lastig parket. Op papier is Kosovo een provincie van Servië. In de praktijk besturen de Verenigde Naties het land en leidt de NAVO er de vredestroepen. Het bezoek is koren op de molen van de propagandamachine van het regime; NAVO-hater Koštica wordt beschermd door diezelfde NAVO. Dus toch een Amerikanen-liefje.

Koštica rest niets anders dan de hulp van de vredesmacht reso-

luit van de hand te wijzen. Als de achterlichten van zijn auto's worden ingetrapt, kijken de soldaten toe. Als de eieren uiteen spatten op het podium, wendden de soldaten hun hoofd af. Koštica heeft immers zelf uitdrukkelijk verzocht niet in te grijpen. „Tussen die eieren had een handgranaat kunnen zitten”, zal een zenuwachtige militair later zeggen.

Maar de presidentskandidaat geeft niet toe. Hij schuift de soldaten ter zijde. „Tsstttt”, zegt hij als tegen een horde straathonden. En: „Ik moet jullie bescherming niet.” Maar op eigen kracht komt hij ook niet naar zijn auto, waarvan de banden inmiddels zijn lek gesto-

ken. In allerijl wordt een andere auto geregeld.

Koštica's victorie in Kosovo blijft uit. Milošević lijkt deze slag te hebben gewonnen. Want 's avonds zendt de staatstelevisie beelden uit; van Koštica die wordt bekogeld met fruit door zijn eigen volk en die met de staart tussen de benen, beschermd door buitenlandse soldaten, de stad moet verlaten.

KFOR houdt vol alleen de openbare orde te handhaven. „We begeleiden hier niemand”, snuwt een officier in het voorbijgaan naar enkele journalisten. „Halen jullie maar niets in jullie hoofden.” Maar aan het eind van de dag is er niemand meer die dat gelooft.

Slobodan in het nauw is Slobodan op zijn best

Milosevic zal de macht niet zonder slag of stoot uit handen geven. De president broedt, net als de oppositie, op een nieuwe tactiek. Maakt de oppositie een historische inschattingsfout door de tweede ronde te boycotten?

Van onze buitenlandredacteur
AMSTERDAM

Het Joegoslavische regime gaf donderdag officieel toe wat niemand voor mogelijk had gehouden: dat oppositiekandidaat Kostunica aanzienlijk meer stemmen heeft gekregen dan president Milosevic. De officiële uitslag van de verkiezingen (48,96 procent voor Kostunica en 38,62 voor Milosevic) lijkt een provocatie: het is wel waarschijnlijk dat stembusfraude Kostunica net onder de benodigde 51 procent heeft gehouden.

Niemand verwacht dat de machtsbeluste Milosevic zomaar zal opstappen. Want waar moet hij heen? De enige plek waar 'de Slager van de Balkan' welkom is - mogelijk met uitzondering van Wit-Rusland en Irak - is in Den Haag bij het Joegoslavië-Tribunaal. En hoewel Kostunica beloofd heeft niet aan uitlevering te zullen meewerken, heeft Milosevic in eigen land zoveel vijanden gemaakt dat hij daar niet rustig met pensioen kan gaan.

Maar Milosevic in het nauw is Milosevic op z'n best. De meester-tacticus zal zich nooit zonder slag of stoot gewonnen geven. Zijn tactiek van dit moment: stil blijven, nadenken en tijd winnen.

Milosevic gokt erop dat de nu zo eensgezinde oppositiepartijen elkaar snel weer in de haren zullen vliegen. Deze strategie wierp al eerder vruchten af. In de winter

van 1996 bracht de oppositie drie maanden lang vele honderdduizenden Serviërs op de been. Tot een ruzie tussen de rivalen Draskovic en Djindjic de oppositie deed splijten. Milosevic had geen kikk gegeven.

Maakt de oppositie een historische inschattingsfout door de tweede ronde te boycotten? Daar valt iets voor te zeggen. Want een oppositieboycot is precies waar Milosevic op uit is. Hij kan op 8 oktober een tweede ronde houden, die winnen en legitiem nog jaren aan de macht blijven. In de nieuwe kieswet is immers geen minimale opkomst vereist.

Zou de oppositie wel meedoen, dan is een overwinning voor Kostunica onvermijdelijk. De eensgezindheid is veel groter dan in 1996. De Servisch Orthodoxe

ANALYSE

kerk staat achter Kostunica, dwarsligger Draskovic heeft schoorvoetend zijn steun uitgesproken en zelfs de ultranationalist Seselj schaarde zich deze week achter Kostunica.

Tijdens de eerste ronde wist de oppositie dat er stembusfraude gepleegd zou worden. Dat weerhield haar niet van deelname. Door de massale opkomst slaagde Milosevic er niet in om de uitslag te stelen. Waarom zou dat niet een tweede keer lukken? Het aangaan van een tweede ronde lijkt de veiligste manier om Milosevic van de troon te stoten. Geef de democratie het laatste woord.

Toch valt er meer te zeggen voor het boycotten van de tweede ronde. Want deelnemen staat gelijk aan het akkoord gaan met de uitslagen, terwijl de oppositie en ook onafhankelijke waarnemers geen inzage hebben gehad in de stem-

verhoudingen. Terwijl fraude en intimidatie op vele plaatsen in het land zijn vastgesteld.

Belangrijker nog is dat het uitzicht op een tweede ronde Milosevic een adempauze geeft. Die kan hij gebruiken om het ambt van de federale president uit te kleden, en alle volmachten over te hevelen naar het federale parlement. Daarin heeft zijn partij een onomstreden meerderheid behaald. Kostunica zou dan in een ceremoniële functie terecht komen.

Massale demonstraties en stakingen zijn op dit moment voor de oppositie de beste optie. Want de fundamenten waarop Milosevic zijn imperium gebouwd heeft - de staatsmedia, de rijke elite, het leger en de speciale politie - beginnen scheuren te vertonen.

Veelzeggend is dat de kiescommissie weigerde de aanwijzingen op te volgen van de communistische partij JUL van Milosevic' vrouw Mira Markovic, die aanstuurde op een overwinning voor Milosevic in de eerste ronde. En op de loyaliteit van het leger hoeft Milosevic dit keer niet te rekenen. Dat heeft al gezegd de wil van het volk te zullen respecteren.

Veel hangt ervan af hoe lang de speciale politie, een groep van 200 duizend zwaarbewapende paramilitairen, Milosevic zal blijven steunen. Deze mannen zijn de hoofdrolspelers in alle doemscenario's. Zij kunnen een crisis uitlokken in Montenegro, waarop Milosevic de noodtoestand kan uitroepen. Zij kunnen demonstraties uiteenslaan. En zij kunnen tegenover het leger komen te staan.

Het is ondenkbaar dat Milosevic zonder geweld de macht uit handen zal geven. Demonstraties en stakingen zijn de beste manier om te laten zien hoe massaal de roep om verandering is.

Corine de Vries

Milosevic gaat zijn eigen gang, de oppositie ook

Van onze correspondent
Michel Maas

BELGRADO

Onaangedaan bereidt Slobodan Milosevic zich voor op de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. De Servische staatstelevisie toont de president, aan tafel en vrolijk keuvelend met premier Momir Bulatovic van Joegoslavië. De boodschap luidt: er is niets aan de hand, en Slobodan Milosevic heeft nog niet verloren. Op 8 oktober wordt er gewoon een nieuwe kiesronde gehouden.

Na de schetterende ouverture, waarbij woensdagavond tussen de 200- en 500 duizend mensen Vojislav Kostunica hebben ingehuldigd als nieuwe president van Joegoslavië, gaan beide partijen donderdag ieder huns weegs.

De aankondiging van de tweede ronde verloopt volgens oud Joegoslavisch recept: de regeringskrant *Politika* meldt het als eerste. 'Tweede ronde op 8 oktober' luidt de kop, en daaronder staat de uitslag van de verkiezingen: in de officiële einduitslag haalt Kostunica 48,93 procent en Milosevic 38,62 procent van de stemmen. Later op de dag meldt de SPS de zelfde feiten nog een keer, en 's avonds bevestigt de federale kiescommissie het allemaal officieel.

Milosevic heeft een vernederende achterstand van meer dan 10 procent, maar dat lijkt hem niet te deren. En dat hoeft hem in theorie niet te deren, want de oppositie heeft aangekondigd geen tweede ronde te zullen accepteren. Ook de Radicale Partij van de Servische vice-premier Seselj maakt donderdag bekend niet mee te doen aan een tweede ron-

de. Milosevic zal de enige kandidaat zijn, en zelfs als de opkomst slechts 20 procent bedraagt als nog tot president gekozen worden.

De oppositie doet donderdag niets. Zij laat de tijd verglijden tot de DOS eind van de middag bekendmaakt dat zij, zoals zij al steeds heeft gezegd, onder geen beding aan een tweede ronde zal meewerken. Aan die mededeling is een kennelijk uiterst moeizaam overleg voorafgegaan.

Om zes uur wordt duidelijk dat de DOS bij haar standpunt blijft. Een staking, waarbij Joegoslavië 78 uur moet worden platgelegd, en aanhoudende demonstraties moeten Milosevic op de knieën dwingen. Maar donderdag houdt de oppositie halt. Op de dag dat Milosevic begint met de tweede ronde wordt er niet in het groot gedemonstreerd. In het klein gebeurt dat wel.

Of Milosevic zich door 'de straat' op de knieën zal laten dwingen valt te bezien. Maar de demonstranten zijn niet het enige wat hem bedreigt. Zijn coalitiegeenoot, de radicale vice-premier Vojislav Seselj, zal de verkiezingsuitslag voor de rechtbank aanvechten. Bovendien zal hij het ontslag vragen van drie ministers.

Ook de SNP, de Montenegrijnse zusterpartij van Milosevic' SPS, staat niet meer vierkant achter de president. 'We zullen zien met wie wij na de verkiezingen samenwerken', heeft de vice-voorzitter van de partij in Montenegro gezegd. En in Milosevic' eigen partij lijkt de eensgezindheid ook af te brokkelen. 'Zij ruiken dat de wind is gedraaid', zegt een lid van de DOS.

100.000.000

'Vier van Belgrado' mogen terug naar huis

Bijna drie maanden zaten ze vast in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado, gistermiddag werden ze vrijgelaten en waarschijnlijk vandaag keren ze terug in Nederland. Sander Zeitsen (links), Ger de Rie (middelen), Bas van Schaik (rechts) en Jeroen van Iersel (linksboven) werden officieel verdedt van plannen voor een aanslag op voormalig president Milosevic. Die beschuldiging heeft de openbare aanklager

FOTO REUTERS

Servisch parlement geeft zich over

BELGRADO - De nieuwe president van Joegoslavië, de democraat Kostunica, boekte gisteren op twee fronten belangrijke winst: de federale Joegoslavische regering trad af en het parlement van de deelstaat Servië (hoofd en romp van de federatie) besloot nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

De twee belangrijkste machtsbases van Milosevic gaven zich gisteren in onderhandelingen met het Dos-blok van Kostunica zonder slag of stoot gewonnen. Het Servische parlement wordt

volledig overheerst door de socialistische partij van Milosevic, de ultra-linkse Jul van diens vrouw Mira, en de extreem-nationalistische partij van hun coalitiegenoot Sescelj. Met dat parlement had Kostunica geen zaken kunnen doen.

Defensie en buitenlandse politiek zijn zaken voor de federale regering en het federale parlement. Maar over economische hervormingen moet Kostunica overeenstemming zien te krijgen met de deelstaat Servië. In de aankomende verkiezingen op 17 december maakt Kostunica's de-

mocratische blok een hele goede kans de dominantie van pro-Milosevic-krachten te breken.

Over een evenwichtiger verdeling van kabinetszetels in de overgangregering tussen het democratische blok en de Milosevic-partij moet vandaag overeenstemming worden bereikt. Onderhandelaar Zoran Djindjic van Dos probeert te beriken dat zowel de Servische regering als de federale Joegoslavische regering een afspeegeling wordt van de uitslag van de verkiezingen van 24 september, die Kostunica en Dos hebben gewonnen. Zodra er een over-

gangregering (voor Servië en voor de Joegoslavische federatie) is gevormd, kan het Servische parlement ontbonden worden, zo werd gisteren overeengekomen.

De Servische minister van Binnenlandse Zaken, Vajko Stojilkovic, is gisteren al afgetreden. Hij behoorde tot de gevreesde veiligheidsdienst en is door het Joegoslavie-Tribunaal aangeklaagd wegens misdaden tegen de menselijkheid in Kosovo, evenals zijn vroegere bazen Milosevic en de hardliner Mihthovic, scheidend president van Servië.

MEER NIEUWS OP PAGINA 6

EU maakt begin met opheffen sancties tegen Servië

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

LUXEMBURG

De Europese Unie heft met onmiddellijke ingang het olie-embargo en het vliegverbod voor Servië op. Bovendien komt er op korte termijn een hulppakket van enige miljarden euro's beschikbaar. Servië zal bovendien worden opgenomen in het Stabiliteitspact, een grootscheeps hulpprogramma voor de Balkan.

Dat hebben de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU gisteren besloten in Luxemburg. Twee andere strafmaatregelen blijven voorlopig gehandhaafd. De visumbepaling en de bevestiging van buitenlandse tegoeden worden pas ongedaan gemaakt als de Unie zeker weet dat de voormalige president Milosevic en zijn aanhang daarvan niet zullen profiteren. Ook het wapenembargo blijft nog in stand, omdat dit een sanctie van de Verenigde Naties is. De Verenigde Staten nemen 'de komende dagen vergelijkbare stappen' als die van de EU.

Vandaag vertrekt de Franse minister Védrine, fungerend voorzitter van de EU, naar de nieuwe Joegoslavische president Kostunica. 'Ik ga hem vragen naar zijn plannen en projecten, en hem de besluiten meedelen die we genomen hebben', zei hij. Védrine dringt er ook bij Kostunica op aan een aantal 'vertrouwenwekkende maatregelen' te nemen.

Hij reageerde daarmee op een oproep die Bernard Kouchner, de door de VN aangestelde gouverneur over Kosovo, gisterochtend deed. Kouchner vertelde de ministers dat veel Albanese Kosovaren zich zorgen maken over de aanspraken die Kostunica nog steeds maakt op Kosovo. Zij zijn er volgens Kouchner bovendien niet gerust op dat het Westen klaar blijft staan hen te verdedigen tegen eventuele Servische agressie.

Védrine zal in eerste instantie met de Franse ambassadeur in Belgrado spreken over de situatie van de Serviërs in Kosovo.

'Het spanningsveld rond Kosovo zal nu groter worden'

Daan Everts van OVSE-missie vindt opheffen sancties ondanks machtswisseling voorbarig.

Van onze verslaggever
Corine de Vries

DEN HAAG

Daan Everts, hoofd van de OVSE-missie in Kosovo, heeft nooit in de sancties tegen Joegoslavië geloofd. En toch vindt hij dat de Europese Unie met het onvoorwaardelijk opheffen van de belangrijkste sancties een kans heeft laten liggen. 'Voor Kosovo was het goed geweest als de EU president Kostunica eerst had gedwongen om de Albanese politieke gevangenen vrij te laten.'

Zolang deze - naar schatting tweeduizend - Albanese Kosovaren in Servië vastzitten, zal volgens Everts in Kosovo de ongerustheid toenemen dat 'de internationale gemeenschap de Serviërs belangrijker vindt dan de Albanese'. Everts was gisteren in Den Haag, op uitnodiging van het Nederlands Helsinki Comité. In Kosovo is hij bezig met de organisatie van de plaatselijke verkiezingen van 28 oktober.

De machtswisseling in Joegoslavië vindt Everts 'geweldig nieuws'.

'Begin jaren negentig hebben we het regime van Milosevic veel te lang gedooft. In Dayton is hij zelfs omarmd als vredesduif. Het apartheidsregime in Kosovo negerden we. Terugblikkend is dat een enorme misrekening geweest. Maar het is spectaculair om te zien hoe de democratie in Servië heeft gezegevierd.'

- Wat zullen de gevolgen van dit nieuwe bewind zijn voor Kosovo?

'Dat is nu nog moeilijk in te schatten. Maar voor de Albanese Kosovaren was het wel gunstig dat er zo'n malafide figuur in Belgrado aan de macht was. Daardoor ging alle internationale steun automatisch naar Kosovo. Dat gaat nu veranderen. Het bewind in Belgrado heeft democratische legitimiteit gekregen.'

'Het is niet te hopen dat de nieuwe geestdrift voor Belgrado leidt tot een afnemende interesse en betrokkenheid in Kosovo. Dat zou zeer gevaarlijk zijn. Want het werk is nog niet af. Je kan dat niet halverwege in de steigers laten staan. En dat is precies waar de

Albanese Kosovaren, 90 procent van de bevolking, bang voor zijn.'

- Hoe wordt Kostunica in Kosovo gezien?

'Kostunica is nu niet direct de verlosser in de ogen van de Albanese. Hij heeft een heel conservatieve en nationalistische achtergrond. Er circuleert in Pristina een foto waarop hij met een automatisch geweer in de hand op Kosovaars grondgebied staat. Kostunica verwijt Milosevic dat hij Kosovo verloren heeft. Hij is erop uit het gezag van Joegoslavië in Kosovo te herstellen. Ook heeft hij zich heel negatief uitgelaten over Unmik, de VN-missie in Kosovo. Dat valt niet goed bij de Kosovaren.'

- Vindt u zijn uitspraken ook bedreigend voor Unmik en OVSE?

'Ja, maar de man is natuurlijk een staatsrechtkundige en een democraat. En hij is ook niet gek. Hij wil het isolement van Joegoslavië doorbreken, dus hij zal ongetwijfeld uit zijn op goede internationale betrekkingen. Ik verwacht geen directe conflicten.'

Daan Everts FOTO PATRICK VISSINK

le integriteit van de Federale Republiek Joegoslavië, maar vraagt tegelijkertijd aan Unmik om substantiële autonomie en zelfbestuur te ontwikkelen in Kosovo. Daar zal altijd al een spanningsveld, maar dat zal nu nog groter worden.'

- Is Kostunica welkom?

Aarzelend: 'Ja... Maar ik denk dat we wel wat tijd nodig hebben om aan elkaar te wennen. We moeten weten waar hij staat. Dus zijn komst zou een tikkeltje voorbarig zijn op dit moment. Te voorbarig. Want voorlopig fungeren we onder 1244, wat betekent dat Unmik in Kosovo de baas is.'

- Kostunica heeft herhaaldelijk gezegd dat hij de Servische vluchtelingen zo snel mogelijk naar Kosovo wil laten terugkeren. Is Kosovo daar klaar voor?

'Nee. De economie kan dat niet aan, de huisvestingsproblemen zijn nog te groot, de veiligheid is nog een probleem. Een massale, plotselinge terugkeer zou destabiliserend werken.'

- De Albanesez vertrouwen Kostunica niet. Verwacht u dat de sfeer in Kosovo grimmiger wordt?

'Voorlopig niet. Nu de democratie is doorgebroken in Servië, zullen de Kosovaren meer dan ooit moeten bewijzen dat zij ook in staat zijn tot het organiseren van democratische verkiezingen, zonder geweld en fraude. Samen met de lokale leiders probeer ik zoveel mogelijk uit te dragen hoe cruciaal deze verkiezingen zijn. Omdat de Kosovaren de internationale steun anders wel kunnen vergeeten. Er zijn nog altijd veel intimidaties, veel geweld. Maar ik hoop dat juist door de ontwikkelingen in Belgrado het verkiezingsklimaat mild zal blijven.'

- Zullen een toenemende democratie in Servië en toenadering tot de EU de roep om onafhankelijkheid in Kosovo doen verstommen, zoals het Westen lijkt te hopen?

'Nee, dat is niet realistisch. En het is zeer belangrijk dat de Kosovaren het signaal krijgen dat wij hen niet zullen terugsturen naar het verleden. Dat ze niet meer als

provincie direct onder Servisch bestuur zullen komen. Dat is absoluut ondenkbaar.'

- Welke toekomstige status voor Kosovo is uel denkbaar?

'De OVSE en Unmik hebben altijd gezegd, laten we eerst de democratische samenleving opbouwen. Met een goed functionerende rechtspraak, politie, bestuur en media. In deze interimfase, die best vijf jaar kan duren, moeten de VN de controle houden. Daarna kunnen we gaan praten over de politieke status. De meeste Kosovaren hebben niet zo'n moeite met dit scenario. Maar of de nieuwe ontwikkelingen in Belgrado dit mogelijk maken, is moeilijk te zeggen.'

'Ik geloof niet dat een op termijn onafhankelijk Kosovo de Balkan zal destabiliseren, zoals veel deskundigen zeggen. Zeker niet als de internationale gemeenschap erin slaagt om de hele regio economisch te verheffen. Dan maakt het niet meer zoveel uit of je als republiek voor 99 procent of voor 100 procent onafhankelijk bent.'

Servië is zonder Milosevic nog geen modelleerling

Is met de val van Milosevic de juistheid bevestigd van het westerse Joegoslavië-beleid? Deels wel. Maar Kostunica zal eerst moeten bewijzen dat hij een betere partner is dan Milosevic.

Van onze correspondent

LUXEMBURG

Op het eerste gezicht is er geen twijfel mogelijk: de machtsovername door Vojislav Kostunica is mede te danken aan het westerse beleid. Servië was verarmd en geïsoleerd door de sancties, de bevolking had genoeg van alle opeenvolgende oorlogen en wilde verandering. Daarbij kon Kostunica een geloofwaardig alternatief bieden: hij kon het Servische volk weliswaar geen voorspoed beloven, maar wel een einde aan het isolement en de sancties.

Het Westen heeft zich vooraf niet openlijk achter Kostunica ge-

Hij heeft ze alle vier verloren. Hij heeft van Joegoslavië geen groot-Servië kunnen maken. Hoewel het Westen laat in actie is gekomen, is die actie wel afdoende gebleken. Het Westen heeft Milosevic geprest tot het akkoord van Dayton, wat hem de overwinning in Bosnië kostte; en het heeft de de facto scheiding tussen Kosovo en Servië bewerkstelligd.

In die zin heeft het westerse beleid een cruciale rol gespeeld in de val van Milosevic. Het is echter onjuist om meteen de conclusie te trekken dat daarmee het gelijk van de westerse alliantie is bevestigd. Want dan moet eerst bewe-

ANALYSE

zen worden dat Kostunica een betere partner is dan Milosevic. Waarmee gaan we Kostunica de maat nemen? Bekend is al dat hij niet als Milosevic een nationalist is. Hij heeft bijvoorbeeld nooit afstand willen doen van de Servi-

Balkan blijft. Het Westen kon het zich veroorloven om de Servische aanspraken en eisen, hoe rechtmatig ook, af te doen als dictoriaal gebrul van Milosevic; als diezelfde eisen worden verwoerd door Kostunica, kan dat niet.

Het westerse beleid heeft bijgedragen aan de val van Milosevic, maar daarmee wordt Servië niet meteen de westerse modelleerling van de Balkan. Gezien de geschiedenis en tradities is het ook niet zo waarschijnlijk dat Servië zich meteen voegt naar alle westerse eisen.

De Europese Unie kiest ervoor de stok van de wortel-en-stok-diplomatie voorlopig op te bergen en de wortel nog veel smakelijker te maken. Als Kostunica toevoegt kan hij voor miljarden aan steun legemoet zien. Als de nieuwe Joegoslavische president een afdoende verzoeken doet om de Kosovaren van Montenegro, die wens van Montenegro, te laten vic zo niet uitlevert dan to probeert te berechten, kan to

Montenegro, Montenegro...
 De omvang van het hulpprogramma dat de Unie voorbereidt, is nog niet exact bekend. De Europese Commissie heeft een voorstel gedaan om bijna 5 miljard gulden uit te trekken, verdeeld over vijf jaar, maar de lidstaten moeten daarover nog een besluit nemen. De Unie zal die hulp in elk geval niet afhankelijk maken van wat er met de vroegere president Milosevic gebeurt. 'Wij willen het liefst dat hij uitgeleverd wordt aan het internationale tribunaal in Den Haag, maar we zullen onze hulp daarvan niet afhankelijk maken', zei Védrine. En volgens de Britse Eurocommissaris Patten 'streven we natuurlijk wel naar een Servië dat politieke en economische hervormingen doorvoert die het land dichterbij de EU brengen, maar onze hulp zal onvoorwaardelijk zijn'.

Steun van studenten
 Studenten zwaaien in Belgrado met de zwarte vlaggen van de verzetsbeweging Otpor. Ze betuigden maandag opnieuw hun steun aan de Joegoslavische president Kostunica.

Leider Montenegro gewond bij ongeluk
 DPA, ANP
 PODGORICA/BELGRADO
 De Montenegrijse president Milo Djukanovic is maandag licht gewond geraakt bij een auto-ongeluk op de bergachtige weg van de voormalige hoofdstad Cetinje naar de Adriatische Zee. Hij is ter observatie in een ziekenhuis opgenomen. Dit heeft zijn kantoor in Podgorica laten weten.
 In Belgrado circuleren berichten over een botsing van Djukanovic' dienstauto met een vrachtwagen. Ook de chauffeur van Djukanovic zou licht gewond zijn geraakt.
 De vroegere oppositieleider Vuk Draskovic ontsnapte vorig jaar aan de dood bij een botsing met een vrachtwagen. Volgens hem en vele anderen was er toen sprake van een mislukte aanslag.

Regering Servië maakt weg vrij voor Kostunica

Reuters, AP, AFP
 BELGRADO
 De regering van Servië en de premier van Joegoslavië zijn maandag afgetreden. Voor de nieuwe Joegoslavische president, Vojislav Kostunica, zijn daarmee twee obstakels van Milosevic-getrouwen verdwenen. Kostunica gaat als federaal president over onder meer defensie en buitenlandse beleid, maar om de situatie van de gewone Joegoslaaf te verbeteren, heeft hij Servië nodig: deze deelrepubliek heeft grote bevoegdheden.
 De president van Servië, Milan Milutinovic, is een Milosevic-bondgenoot, en in het Servische parlement hadden de Milosevic-aanhangers de meerderheid, wat weinig goeds leek te voorspellen voor Kostunica. Maar maandag gingen alle partijen in het Servische parlement zonder slag of stoot akkoord met vervroegde verkiezingen in december en de vorming van een overgangsregering, waarin ook vertegenwoordigers van Kostunica's Democratische Oppositie van Servië (DOS) komen.
 Ook de Joegoslavische premier Bulatovic was een bondgenoot van Milosevic. Al voor het aftreden van zijn regering had de DOS aangekondigd een overgangsregering van deskundigen te willen formeren op federaal niveau.
 Kostunica heeft tevens een aanzet gegeven tot het verbeteren van de betrekkingen met Montenegro.

Deze Joegoslavische deelrepubliek volgt al jaren een pro-westerse koers. Kostunica heeft maandag de vooraanstaande DOS-politicus Djindjic naar Podgorica gestuurd met voorstellen voor een lossere federatie. President Djukanovic erkent de Joegoslavische verkiezingen echter niet en zou volgens bronnen in Podgorica alleen met een nieuwe Servische regering willen onderhandelen.
 Kostunica heeft de VN-vertegenwoordiger in Kosovo, Bernard Kouchner, uitgenodigd voor een ontmoeting in Belgrado, zo maakte een woordvoerder van de VN maandag in Pristina bekend. Kouchner heeft Kostunica om opheldering gevraagd over het lot van de duizenden vermiste Albanese Kosovaren. Ook verlangt Kouchner de vrijlating van illegaal vastgehouden gevangenen. Hij sprak van een symbolisch gebaar 'dat de harten van de bevolking van Kosovo zou openen'.
 Kostunica heeft de VN-vertegenwoordiger in Kosovo, Bernard Kouchner, uitgenodigd voor een ontmoeting in Belgrado, zo maakte een woordvoerder van de VN maandag in Pristina bekend. Kouchner heeft Kostunica om opheldering gevraagd over het lot van de duizenden vermiste Albanese Kosovaren. Ook verlangt Kouchner de vrijlating van illegaal vastgehouden gevangenen. Hij sprak van een symbolisch gebaar 'dat de harten van de bevolking van Kosovo zou openen'.

BUITENLANDSE BLADEN

De weekbladen vieren de val van Slobodan Milosevic. 'Der Wille des Volkes' roept *Der Spiegel*; 'Free at Last' kopt *Time*.
 In de Amerikaanse bladen heet de voormalige president meteen al 'Slobo', indachtig die andere perspersoonlijking van het kwaad, Saddam. Maar *Der Spiegel* wint de hoofdprijs wat betreft het bedenken van variaties op een thema. Milosevic is achterenvolgens 'Servisch heerser', 'despoot', 'neo-stalinist', 'tiran' en 'dictator'. De termen machtswellusteling, autoritaire opportunist, dwingeland en regionale potentiaat ontbreken om duistere redenen.
 President Kostunica peinst er volgens de weekbladen niet over Milosevic uit te leveren aan het Joegoslavië-Tribunaal. Hij is een jurist die gelooft dat de Servische rechtsbeginselen volstaan en bij wie, anders dan bij Milosevic, zuiver natio-

Behalve het Joegoslavische volk is de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, de grote overwinnaar. Newsweek schetst haar leven als een filmscenario - een *tearjerker* met een gelukkig einde: arm Tsjechisch meisje, in haar jeugd zelf 'etnisch gezuiverd', wijkt uit naar Amerika om een halve eeuw later terug te keren als engel der wrake die toeziet op het herstel van de democratie in de regio.
 Omdat Albright president Clinton, het Pentagon en de Europese leiders overhaalde (of voor het blok zette) om de etnische zuiveringen in Kosovo ongedaan te maken, noemt Newsweek de Servische revolutie haar grootste triomf.
 Voor wie dacht dat de wereldvrede nu op uitbreken staat, heeft *Der Spiegel* nog twee verrassingen in petto. Het weekblad besteedt ruim aandacht aan het Russische biologische wapenprogramma dat, ondanks Amerikaans-Russische afspraken hierover, nog steeds wordt voortgezet.
 Minstens zo aardig is het interview met Khidhir Hamza, die tussen 1985 en 1994, toen hij naar de VS vluchtte, Iraks atoombewapeningsprogramma leidde. Hamza memoreert de uitstekende samenwerking tussen Irak en de Duitse industrie. Irak beschikte volgens hem in 1990 al over een prototype kernbom, maar nog niet over deugdelijke raketten om deze in te zetten. Volgens hem werken er nog altijd duizenden Irakezen aan de bouw van een kernbom: 'Saddam concentreert alle beschikbare middelen op de bouw van een kernwapen. Het is voor hem een prestigeproject. Als alle sancties worden opgeheven, kunnen ze binnen twee jaar in hun opzet slagen.'
 De conclusie dringt zich op dat Saddam toch slimmer is gebleken dan Slobo. Terwijl Slobo zich vermeder 'heroriënteert op een rol in de politiek', sticht Saddam met veel succes internationale verwarring over de vraag wie verantwoordelijk is voor het lijden van de Iraakse bevolking. Dat kunststukje was zelfs voor Milosevic te hoog gegrepen.

Saddam blijkt slimmer te zijn dan Milosevic

nalistisch bloed door de aderen stroomt. *Newsweek* waarschuwt dat het Westen nog heel wat te stellen zal krijgen met deze man die de Servische massamoord in Srebrenica afdeed als 'een daad van zelf-verdediging', en zich in 1998 met een geweer liet fotograferen in Kosovo. Kostunica, aldus *Newsweek*, is een oprechte gelovige.
Newsweek en *Der Spiegel* gaan ook in op de rol die het Westen heeft gespeeld bij de val van Milosevic. Het ging niet alleen om financiële hulp van tientallen miljoenen dollars, maar ook om politieke steun. Deze werd vooral door westerse geheime diensten verstrekt, maar ook door de politieke leiders. Zo werd de Servische oppositie tijdens het G8-beraad in Berlijn in december 1999 gemaand de eeuwige onderlinge verdeeldheid te overwinnen. In de woorden van een Duitse aanwezige: 'Damals hat man die Opposition gründlich zusammengeschissen'.

Na Moskou-Peking-Moskou is macho Marko spoorloos
 Van onze correspondent
 Bart Rijs
 MOSKOU
 Waar is Marko Milosevic? De dag nadat zijn vader de macht in Joegoslavië was kwijtgeraakt, vluchtte hij met zijn vrouw en zijn zoon per vliegtuig naar Moskou. Met een diplomatiek paspoort, een cadeautje van zijn oom, de Joegoslavische ambassadeur in Rusland, vloog hij verder naar Peking. Daar kwam Marko niet door de grenscontrole, en maandagavond was hij weer terug in Moskou.
 Sindsdien is Marko zoek. Een legertje journalisten wachtte hem tevergeefs op in de aankomsthal. Was hij ook Rusland niet binnengelaten? Stiekem via een achteruitgang naar buiten gesluisd? Meteen op het vliegtuig naar Wit-Rusland gezet? Het ministerie van Buitenlandse Zaken weigert elk commentaar; met het verweerde zoon van een afgezette dictator wil geen land ter wereld officieel iets te maken hebben.
 Voor de Serviërs was Marko hét symbool van de corruptie en de zelfverrijking van het Milosevic-regime. De slungel die de middelbare school nooit had afgemaakt, werkte zich dankzij

Na Moskou-Peking-Moskou is macho Marko spoorloos

papa razendsnel op tussen de oorlogspartners en smokkelaars die de Servische economie beheersten. Wie zo dom was om hem dwars te zitten, kwam vroegtijdig aan zijn einde.
 Op zijn 26ste was macho Marko eigenaar van negentien sportauto's. In de geboorteplaats van zijn ouders had hij een eigen imperiumpje opgebouwd: een disco, een café, een pretpark, winkels. Wie Marko 'vreemd' aankeek, bedreigde hij met het pistool, of liet hij door zijn lijfwachten in elkaar slaan.
 Na de machtswisseling werd Marko de grond te heet onder de voeten. Het is duidelijk hoe de Serviërs over hem denken: toen de politie de kant van de oppositie koos, plunderden de betogers zijn bezittingen.
 Dat zelfs China en Rusland hem liever zien gaan dan komen, moet een enorme schok zijn voor Milosevic jr. Hier heeft de familie-Milosevic het vermogen ondergebracht dat ze de afgelopen jaren bij elkaar had geharkt.
 In Joegoslavië zullen ze het niet meer dan rechtvaardig vinden: de laatste van de miljoenen families die door de oorlog alles verloren wat ze bezaten, is die van Milosevic zelf.

Albanezen en Serviërs botsen aan grens Kosovo

The Guardian
 PRISTINA
 De spanningen aan de grens tussen Servië en Kosovo zijn opgelopen, nadat Servische agenten en Albanese paramilitairen elkaar zondag hadden beschoten. De beschietingen deden zich voor in de Presevo-vallei in het zuiden van Servië, nabij de Amerikaanse sector in Kosovo.
 Albanese politieke leiders in Kosovo hebben nog nauwelijks gereageerd op de benoeming van president Kostunica. Maar humanitaire organisaties en politieke waarnemers verwachten dat de betrekkingen tussen de Serviërs en Kosovo-Albanezen zullen verslechteren.
 VN-gouverneur Kouchner waarschuwde Belgrado er maandag voor dat een overweldigende meerderheid van de etnische Albanese in de Joegoslavische provincie voor onafhankelijkheid is. Kouchner reageerde op de uitspraak van Kostunica dat hij eraan streeft Kosovo binnen de Joegoslavische federatie te houden.
 'Elke Albanese die ik ontmoet... wil onafhankelijkheid', zei de VN-gezant. Volgens Kouchner kan elke poging om nu de definitieve status van Kosovo te regelen tot een nieuw openlijk conflict leiden.

Directeur W. Vos van Vos Logistics Nederland (TLN).
 Logistiek Nederland (TLN).
 zegt C. Buma van Transport en gigantisch probleem te worden, autoscade, verdragingsstad nog harde cijfers. Buma: 'Je hebt stekelingen, al ontbreken voor TLN stevige schade door de VN. De transporteurs lijden volge te grabbel te gooien.'
 Nederlandse wegtransporteurs worden gebracht met criminel den. Ze zijn bang in verband nog steeds verstekelingen te n geft. 'Veel bedrijven generen z van onze verslaggever Bert Wagendorp
 AMSTERDAM
 Nederlandse wegtransporteurs - en met name degenen die op Groot-Brittannië rijden - voelen zich steeds sterker in het nauw van het probleem van verstekelingen. 'Het begint een gigantisch probleem te worden', zegt C. Buma van Transport en Logistiek Nederland (TLN).
 Directeur W. Vos van Vos Logistics Nederland (TLN).
 gists in Oss noemde de illegale meesters vorige week 'een besig uit Azië, het Midden-Oosten of Oost-Europa, hebben vast Groot-Brittannië als eindbestemming. Begin april werd in dat land een nieuwe immigratiewet van kracht, die onder meer voorziet in de grens voor transporteurs van 7400 gulden per illegale immigrat. Tussen begin april en eind september werden 2595 verstekelingen aangetroffen in 451 trucks waaraan er 142 Brits waren er. Het betrof een typisch geval van georganiseerde mensensmokkel, zocht R. de Bond van de vervoersorganisatie EVO. 'Dat doen aantonen een lange checklist te 52 mensen niet op eigen houde. Uit een enquête van TLN onder haar 7300 leden. 'De trans-

Illegalen nek

Transporteur: toename mensel

Geert-Jan Bogaerts